

Moll Flanders

DANIEL DEFOE

Moll Flanders és una obra d'un acurat i minuciós realisme i d'una fina ironia —que a la seva època motivà fortes polèmiques. La protagonista de la novel·la es mou en un terreny d'ambigüitat moral, derivada del conflicte entre el puritanisme imperant i l'esperit de la burgesia, encara incipient en aquell temps.

Daniel Defoe

Moll Flanders

ePub r1.0

Titivillus 10.01.2020

Títol original: *The Fortunes and Misfortunes of the Famous Moll Flanders*
Daniel Defoe, 1722
Traducció: Miquel Desclot, 1982

Editor digital: Titivillus
ePub base r2.1

Presentació

Daniel Defoe pertany a un tipus d'escriptor tan habitual en la tradició anglosaxona com infreqüent en la nostra, és a dir, a la mena d'escriptors que abans d'escriure novel·les han viscut, per entendre'ns, novel·lísticament. Tan cert és això que a l'hora de presentar l'obra de Defoe, un dels primers exponents d'aquesta tradició, és molt difícil d'esquivar-ne la biografia. No serà inútil, doncs, de donar-ne un esbós.

Daniel Foe va néixer a Londres l'any 1660, en una família de cerers que s'adherí al presbiterianisme (una de les sectes puritanes, dissidents de l'Església Anglicana) quan el futur escriptor tenia dos anys, circumstància que ja d'entrada havia de marcar la seva marginalitat definitiva. La família, amb vista a fer-ne un clergue per a la causa puritana, l'envià a estudi a Newington Green, en una acadèmia per a dissidents, on rebé un ensenyament d'una qualitat poc comuna, sobretot en el camp científic i en el de les llengües modernes (per bé que va aprendre-hi també llatí i retòrica). De fet, però, aquesta fou tota l'educació formal que va rebre, per tal com les universitats d'Oxford i Cambridge estaven tancades als dissidents (si hagués estudiat a Oxford o Cambridge, probablement no hauria passat de ser un Swift menor, com apunta Anthony Burgess). Aquesta formació més pràctica que clàssica i el seu origen doblement dissident (purità enfront de la totpoderosa Església Anglicana, per una banda, i pertanyent a la nova classe ascendent enfront de la noblesa feudal, per una altra) l'havien de menar fatalment a una carrera literària molt diferent de la dels homes de lletres de l'Anglaterra de l'època. Més interessat pel comerç i la política que per la teologia, abandonà el projecte familiar que el destinava al ministeri eclesiàstic i s'establí com a comerciant. El negoci sofrí alts i baixos, car d'una banda, era home de massa interessos per concentrar-se en un sol negoci, i de l'altra, la sort no sempre l'acompanyà. El 1684 es casà i tot just un any després prengué part en la rebel·lió de Monmouth; se salvà de la forca, probablement pagant una suma important de diners, i continuà en l'ofici, fins que el 1692 va fer fallida per valor de 17.000 lliures. Després d'aquest fracàs engegà una bòbila que l'ajudà a sortir del mal pas i a recuperar-se. En aquest període de la seva vida fa coneixença amb els capdavaners del govern *whig* del rei William d'Orange, al servei dels quals escriví una colla de pamflets. És també en aquesta època que el futur novel·lista, en un desig d'ennobliment característic de la classe mitja que pujava, afegí el «de» al seu cognom. La publicació, l'any 1702, del pamflet *The Shortest Way with the Dissenters*, en el qual proposava irònicament d'acabar amb els puritans per la via ràpida, li causà complicacions diverses que culminaren en una sentència a ser exposat a la picota, pagar una multa substancial i raure una temporada a la presó de Newgate. De la presó l'en tragué, al cap d'uns mesos, Robert Harley, un dels dos secretaris d'estat, convençut de la utilitat que li podien oferir els serveis de Defoe. Robert Harley era *tory*, per bé que moderat, i Defoe en realitat era *whig*, però tanmateix l'escriptor no

vacil·là a posar-se al servei del polític com a agent secret (decisió que li comportà no pocs problemes amb els *whigs*, tot i que ell sempre es defensà dient que en res no havia canviat de principis). La feina d'agent secret, que segons sembla exercí amb molta eficàcia, el portà per tot el país, i en alguna ocasió, com en les negociacions per a la unió d'Anglaterra i Escòcia, jugà un paper remarcable. El 1704 engegà el famós periòdic *Review*, que aparegué, tres cops la setmana, fins el 1713, per al qual escriví quantitats inversemblants de textos. L'any 1713, arran d'uns pamflets a favor del pretendent a la corona George de Hannover, tornà a la presó, d'on novament el tragué Harley. Dos anys després fou arrestat de nou, però la sentència rebuda al judici no tirà endavant. Amb la successió del rei de Hannover, el 1714, els *whigs* tornaren al poder, i Defoe tornà a treballar per a ells, no sense problemes, fins a la seva mort. Sense deixar mai una intensa activitat periodística, el 1719, a cinquanta-nou anys, encetà la dedicació que havia de fer perdurar el seu nom: la novel·lística. Entre 1719 i 1724, potser els anys més prolífics de la vida de cap novel·lista, publicà, una darrere l'altra, les set o vuit novel·les que el convertiren en el pare de la novel·la anglesa, i de retruc, en el primer realista de la novel·la europea moderna. Morí el 1731, amagat dels creditors que el perseguïen.

Durant aquesta vida tan atrafegada, Defoe publicà constantment les coses més diverses i inversemblants: poemes, pamflets, llibres de viatges, novel·les, projectes... Sobre religió, economia, comerç, educació, urbanitat, epidèmies, pirates, fantasmes... I encara que una gran part d'aquest munt de paper difícilment pot encabir-se sota el nom de literatura, Defoe passa per ser un dels escriptors més abundants de la literatura anglesa. Tanmateix, si per una cosa el seu nom continua figurant als catàlegs dels editors és per les novel·les, i per tant deixarem de banda la resta de la seva producció. L'any 1719 apareix *Robinson Crusoe*, la seva primera veritable obra de ficció. Engrescat per l'èxit que el llibre conegué, n'escriu i publica, el mateix any, una segona part, i encara l'any següent n'apareix una tercera (per bé que escassament novel·lística), a més de la novel·la *Captain Singleton* i de les *Memoirs of a Cavalier*. El 1722, a un ritme astorador, publica *Moll Flanders*, *Colonel Jack* i *A Journal of the Plague Year*, a més d'altres títols no narratius. Finalment, el 1724 apareix *Roxana*, la seva darrera novel·la, i l'interessant *A Tour through the Whole Island of Great Britain*.

La fortuna d'aquestes obres, al llarg del temps, ha estat diversa, perquè si bé és veritat que totes han anat sobrevivint, no és pas menys cert que *Robinson Crusoe*, de sempre, i *Moll Flanders*, aquest segle, han deixat les altres en una ombra immerescuda. Malgrat les diferències de fortuna, totes comparteixen unes mateixes preocupacions i una mateixa manera de fer, i en realitat s'assemblen notablement entre elles. Potser la primera cosa que, d'entrada, crida l'atenció de qualsevol lector és l'acurat i minuciós realisme d'aquesta narrativa, en contrast amb la pura relació de fets característica dels relats d'aventures de l'època. Aquest realisme defoeà recolza primerament en una elaboració brodada del detall, d'una banda, i en una pruija de

provar tothora allò que conta, d'una altra (totes les seves obres de ficció són plenes de «proves»: cartes, factures, estats de comptes, estadístiques, etc.). Però, segonament, hi ha un aspecte menys anecdòtic i potser no tan evident a primera vista que dóna a aquest realisme la seva veritable dimensió de credibilitat, i és la capacitat de reacció emocional dels personatges enfront d'aquesta realitat curiosament amuntegada davant els ulls del lector: els personatges de Defoe ja no són simples protagonistes d'aventures, o mers *pícaros*, sinó personatges novel·lístics en el sentit modern del terme, que es poden consumir de neguit davant la perspectiva d'anar a la presó o de la vinguda dels caníbals. Anthony Burgess ha escrit que «Defoe va ser el nostre primer novel·lista perquè va ser el nostre primer periodista, i va ser el nostre primer periodista perquè no va néixer a la literatura, ans a la vida». En efecte, les novel·les de Defoe són producte d'un coneixement, com hem vist, intens i directe dels avatars de la vida i estan escrites amb la intenció de passar per relats veritables: l'autor afirma i repeteix tot sovint que no inventa res i que només registra uns fets per al bon govern dels lectors. Així, l'art novel·lístic concentra els seus afanys en l'objectiu d'aconseguir aquesta il·lusió de veritat i en conseqüència s'hi esquiven conscientment les citacions clàssiques (tret de les bíbliques, inevitables) i els comentaris erudits que donarien a les novel·les l'aire sospitos de literatura. En aquest sentit, les novel·les de Fielding, vint o trenta anys posteriors, semblen menys realistes, tot i ser més perfectes. Daniel Defoe és el primer d'utilitzar l'anomenat «llenguatge de la democràcia», que havia de menar a la gran novel·la anglesa posterior.

Les preocupacions de Defoe en la seva novel·lística es podrien resumir en dues de fonamentals: per un cantó, l'angoixa de la solitud i de la lluita per la supervivència, i per l'altre, el conflicte moral entre el triomf econòmic i la salvació espiritual. Aquí és on apareix més clarament perfilada la veu del predicador purità que no arribà a ser. Els protagonistes defoeans, a semblança del seu autor, es troben reduïts d'entrada a les dificultats més extremes, de manera que el cos de la novel·la consisteix en una doble lluita incessant: una lluita externa del personatge, abandonat a la seva sort, contra les adversitats que li oposa la nova vida de la nova societat que s'està forjant, i una lluita interna del personatge contra la seva consciència, dividit entre la necessitat i el sentiment moral. Tots aquests personatges, tanmateix, dotats d'una traça i una energia envejables, superen una darrere l'altra les traves materials i morals que se'ls imposen i al final, amb l'única excepció de Roxana, acaben triomfant. La construcció dels protagonistes defoeans, per primària que sigui, no tan sols ofereix personatges convincents i representatius, sinó que pot arribar a crear, com en el cas de Robinson Crusoe, un dels mites de la civilització occidental.

Deixant a part *Robinson Crusoe*, la novel·la de Defoe que més ha atret l'interès del lector modern és, sens dubte, *Moll Flanders*. Aquí, com a *Roxana*, el protagonista és una dona, i una dona molt estimablement bastida si tenim en compte la inveterada desconexença de la dona que era corrent a l'època (Defoe, cal remarcar-ho, defensà

sempre una posició insòlitàment avançada quant a la situació de la dona). Aquesta dona «omple el llibre que du el seu nom, o més ben dit, s'hi erigeix tota sola, com un arbre en un parc», per utilitzar la frase feliç d'E. M. Forster, que defineix *Moll Flanders* com una novel·la de personatge, per tal com ella sola és alhora l'esquelet i la substància del llibre. Moll, com els altres personatges de Defoe, es mou en un terreny d'ambigüitat moral desconcertant, derivada del sobredit conflicte entre el puritanisme i l'esperit d'empresa de la burgesia en formació; però en el cas de *Moll Flanders* hi ha una ironia subjacent que la fa més atractiva per a nosaltres. Aquesta ironia, tanmateix, ha resultat molt conflictiva i no ha estat considerada d'una manera precisament unànime; fins a l'extrem que ha arribat a desfermar una de les polèmiques més notables que hagi pogut desvetllar modernament cap novel·la clàssica. Crítics tan il·lustres com I. Watt o M. Schorer han qüestionat de manera molt seriosa i molt dura que *Moll Flanders* sigui una novel·la conscientment irònica i, basant-se en la descurança general de la trama i de l'estil de la novel·la, han negat que les ironies que s'hi entrelluquen responguin a cap disseny artístic conscient. En oposició a aquest parer, tota una generació de crítics, entre els quals cal assenyalar D. Van Ghent, G. A. Starr i M. E. Novak, s'ha esforçat a demostrar que la ironia de *Moll Flanders* és conscient i que constitueix la veritable estructura matriu de la novel·la. En una breu introducció com aquesta no ens lleu de discutir els extrems en ells mateixos, i d'altra banda no és fàcil que s'arribi a saber mai què pensava Defoe en el moment d'escriure la novel·la, ni potser interessa: el que és cert, tanmateix, és que a desgrat dels defectes innegables de trama i d'estil (no és la imperfecció un dels drets de la novel·la?), *Moll Flanders* es deixa llegir irònicament, i això és tot el que en última instància, com a lectors, ens importa. D'altra banda, encara podríem afegir-hi que sembla un anacronisme notori de jutjar una novel·la de dos-cents cinquanta anys endarrere, quan la novel·la moderna tot just naixia, amb els criteris d'una època que ja ha pretès diversos cops de signar l'acta de defunció de la forma. Daniel Defoe inventava pràcticament un gènere, guiat només pel seu fabulós instint, i «com tots els artistes inconscients, deixa més or en la seva obra del que la seva generació fou capaç de treure a la superfície», segons frase de Virginia Woolf. Al capdavant, al marge de les polèmiques crítiques, el que val és que *Moll Flanders* compta amb l'entusiasme renovat dels lectors, i també, i això és ben revelador, amb el dels novel·listes més conspicus (Stevenson, Woolf, Forster, Pavese, Burgess, per dir-ne uns quants). I en descàrrec de la manera una mica desllorigada del nostre autor potser val la pena de recordar que Defoe fou un dels últims representants, si no l'últim, de l'època daurada en què els grans escriptors pensaven només en el públic, ignorant olímpicament els crítics. Fielding, sense anar més lluny, ja pertany a l'època següent.

La present traducció es basa en el text de la primera edició de la novel·la, atès que no sembla clar que les correccions de successives edicions es deguin a la mà de Defoe. Amb tot, però, hem seguit la puntuació moderna de les edicions convencionals i, en un passatge determinat hem restituit l'ordre d'uns paràgrafs, d'acord amb la

segona edició, per tal com semblava haver-hi hagut una transposició evident. Pel que fa a la llengua cal dir que hem mirat de mantenir, en la mesura en què era possible, l'estil descurat i de vegades confús de l'original, i que no hem alterat l'escassa diferència d'estil entre la narració i els diàlegs, que en l'original és pràcticament inapreciable.

MIQUEL DESCLOT,
Durham, novembre de 1981.
250è aniversari de la mort de Defoe.

VENTURES I MALAVENTURES DE LA FAMOSA MOLL FLANDERS, ETC.

que nasqué a Newgate, i que al llarg de seixanta anys, sense comptar-hi la infantesa, d'una vida sempre canviant, fou dotze anys puta, cinc cops casada (un dels quals amb el propi germà), dotze anys lladre, vuit deportada a Virginia, i al capdavant esdevingué rica, visqué honradament i morí penedida. Escrites segons els seus propis esborranys.

Prefaci

D'un temps ençà el món va tan ple de novel·les i de romanços^[1] que una història privada ho té malament per ser creguda com a autèntica, en especial si els noms i d'altres circumstàncies personals hi vénen disfressats, i és per això, doncs, que hem d'aconcentrar-nos amb deixar que el lector es formi la seva opinió sobre aquests fulls i se'ls agafi com li sembli.

Representa aquí que l'autora escriu la seva pròpia història, i com que ja de bon començament exposa les raons per les quals creu adient de disfressar el seu nom veritable, no té cap sentit de tornar-ne a parlar.

És cert que l'original d'aquesta narració s'ha girat en altres paraules i que l'estil de la famosa dama de què parlem ha estat una mica alterat; en particular s'ha fet que contés la història amb paraules més decents de les que feia servir de primer, per tal com el plec que ens havia arribat a mans era escrit en una llengua més pròpia d'una que fos encara a la presó de Newgate que no pas de la humil i penitent que en acabat pretén de ser.

La ploma esmerçada a perfer aquesta narració i a deixar-la tal com ara la veieu ha tingut no pas poca feina a vestir-la d'una manera presentable i fer-la parlar en una llengua de bon llegir. Quan una dona ja disbauxada des de la primera joventut, o més ben dit, que és la filla directa de la disbauxa i el vici, es determina a relatar les seves pràctiques innobles i a aturar-se fins en les ocasions i circumstàncies particulars que l'han menada a la corrupció, així com tots els progressos que ha fet en el vici a través d'una seixantena d'anys, ho té difícil aquell autor que vulgui adobar el relat de tal manera que no deixi lloc que, per obra sobretot de lectors viciosos, es revincli en desprofit d'ell mateix.

Malgrat això, s'ha tingut tota la cura possible de no donar idees impúdiques ni caients llicenciosos en el nou guarniment de la història; no, ni tan sols en el pitjor de les expressions de la dama. Per aquesta raó, certs moments de la part dissoluta de la seva vida, de molt mal explicar de manera decorosa, s'han esquivat, i algunes altres parts s'han retallat en gran manera. Allò que resta no ferirà, cal esperar-ho, el lector més cast ni l'oient més honest; i com que fins i tot de la pitjor història se'n pot fer el millor dels usos, cal esperar que la moral del llibre sostindrà la serietat del lector, fins i tot allà on la narració pogués inclinar-lo tot altrament. Oferir la història de la vida dolenta d'una penedida necessàriament requereix que la part dolenta es presenti tan dolenta com la història real ho permeti, per tal d'il·lustrar i embellir la part penitent, que és sens dubte la millor i la més radiant, si ve contada amb la mateixa vivacitat i esperit.

Hom ha suggerit que no hi pot haver la mateixa vivacitat, la mateixa brillantor o bellesa en el relat de la part penitent que en el de la part depravada. Si hi ha res de cert en aquesta insinuació, se'm permetrà de dir que això és perquè no s'experimenta

el mateix gust i regal en la lectura, i la bona veritat veritable és que la diferència no rau tant en el valor del tema com en el gust i el paladar del llegidor.

Però com que aquesta obra s'adreça principalment a aquells que saben com llegir-la i com fer-ne el bon ús que la narració tothora els aconsella, cal esperar que tals lectors es complauran molt més en la moral que no en la faula, en l'aplicació que no en l'argument, i en la finalitat de l'escriptor molt més que no en la vida de la persona de què es tracta.

Hi ha, en aquesta història, abundor d'incidents deliciosos, tots ells aplicats per a profit. Se'ls ha donat subtilment un caire agradable, al llarg de l'explicació, que d'una manera o d'una altra instrueix naturalment el lector.

La primera part de la seva vida dissipada amb el jove senyor de Colchester conté tants de tombants feliços destinats a evidenciar el mal i a advertir aquells que per les seves circumstàncies s'hi adapten de la fi ruïnosa d'aquesta mena de coses, i de la conducta absurda, desassenyada i detestable de totes dues parts, que compensa abundantament la viva descripció de la seva follia i maldat.

El penediment del seu amant de Bath, i com la justa alarma de la malaltia el porta a abandonar-la; la justa advertència que s'hi dóna fins contra la més legítima intimitat dels amics més estimats, i com són incapaços de servir els més solemnes propòsits de virtut sense l'assistència divina; són parts, aquestes, en les quals un enteniment recte hi discernirà més bellesa que no pas en tota la cadena amorosa del relat que les introdueix.

En una paraula, com que la relació sencera ha estat curiosament garbellada de tota la frivolitat i la lleugeresa que hi havia, tot s'hi aplica, doncs, de la manera més primmirada, a un ús de religió i de virtut. Ningú, sense fer-se culpable de la injustícia més flagrant, no pot adreçar-hi cap blasme, com tampoc al nostre disseny en publicar-la.

Els defensors del teatre, en totes les èpoques, han fet d'això el gran argument per convèncer tothom de la utilitat dels seus drames i de la conveniència que siguin permesos pels governs més civilitzats i religiosos; això és, que comporten propòsits virtuosos, i que ni les representacions més realistes deixen de recomanar la virtut i els principis generosos, i denunciar i desencoratjar tota mena de vicis i la corrupció dels costums; i si això fos veritat, si sempre s'acordessin a tal regla com a norma de les seves representacions a l'escenari, molt es podria dir en favor seu.

Tot al llarg de la infinita varietat d'aquest llibre, hom s'ha ajustat estrictíssimament a aquest principi fonamental; no hi ha en cap indret ni una acció reprovable que no es resolgui, a la curta o a la llarga, en infelicitat i malaventura; no entra en escena ni un bergant superlatiu que no acabi malament o bé penedit; no s'hi esmenta ni una cosa vil que no vingui condemnada en el mateix relat, ni tampoc una cosa virtuosa i justa que no vagi acompanyada del seu elogi. Què pot respondre més exactament a la regla establerta fins al punt de recomanar inclús la representació de

coses a les quals s'oposen tantes altres objeccions justes, com són el mal exemple, les males companyies, el llenguatge obscè, i altres coses semblants?

És des d'aquesta base que el llibre es presenta al lector com a una obra on en cada part hi ha alguna cosa per aprendre i de la qual es deriven conclusions justes i religioses, cosa que el beneficiarà amb una certa instrucció, si li plau de servir-se'n.

Totes les proeses d'aquesta dama famosa, en les seves depredacions de la humanitat, apareixen com altres tants advertiments a la gent honrada per tal que es malfiïn, tot indicant-los els mètodes amb els quals els innocents són atrets, robats i saquejats, i en conseqüència, com esquivar-los. La manera com roba una criatura innocent, que la mare, vanitosa, havia ben mudat per anar a la lliçó de ball, és d'ara endavant un bon exemple per a la gent d'aquesta mena; així com el rellotge d'or sostret del flanc de la damisel·la del parc.

La manera com s'apropia del farcell d'una badoca a la parada de cotxes de Saint John Street; el botí que arrabassa durant l'incendi, i el de Harwich; tot plegat ens ofereix l'excel·lent advertència de tenir en aquests casos una millor presència d'espirit davant les sorpreses que siguin.

La seva aplicació, al capdavall, a una vida de bé i a un capteniment treballador, a Virginia, amb el marit deportat, és una història fecunda en instrucció per a tots aquells infortunats que es veuen constrets a establir-se de cap i de nou en altres terres, sigui per la malaventura de la deportació o per qualsevol altra desgràcia, i els ensenya que l'aplicació i la diligència reben l'encoratjament que els escau, inclús als llocs més remots de la terra, i que no hi pot haver un cas tan baix, tan menyspreable o tan desnonat d'esperança, que una tenacitat incansable no tingui prou poder per fer-nos avançar en el camí de l'alliberació, i no pugui amb el temps fer reaparèixer davant el món la més vil criatura i donar-li una nova oportunitat en la vida.

Aquestes són algunes de les serioses conclusions a què el llibre, de bracet, ens mena, i són del tot suficients per justificar que qualsevol persona el recomani al món, i encara més, justificar-ne la publicació.

Resten encara dues de les parts més belles, de les quals aquest llibre dóna ja algun besllum i a les quals ens introdueix una mica. Però són totes dues massa llargues per anar en un mateix volum, i en realitat es pot dir que cadascuna d'elles constitueix un autèntic llibre. És a dir, primer, la vida de la seva madona, com ella l'anomena, que segons sembla havia recorregut en pocs anys tots els graus eminents de gran dama, prostituta i alcavota, llevadora i allò que en diuen patrona de llevadores^[2], usurera, traficant de criatures, encobridora de lladres i de les seves collites, és a dir de coses robades; i en una paraula, lladre ella mateixa, mestra de lladres i d'altres elements per l'estil, i amb tot, al capdavall, també penitent.

I segon, la vida del seu marit deportat, lladre de camí ral, que segons sembla visqué dotze anys practicant amb èxit el vil negoci dels camins, i que a la fi se'n sortí tan bé que va marxar com a deportat voluntari, i no forçat; la vida del qual és d'una varietat increïble.

Però tal com he dit, aquestes són coses massa llargues per tractar aquí, i no puc tampoc prometre que alguna hora apareguin a part.

No es pot pas dir, en rigor de veritat, que aquesta història arribi ben bé fins al final de la vida d'aquesta famosa Moll Flanders, com s'anomena a si mateixa, puix que ningú no pot escriure la pròpia vida fins al bell final, tret que ho faci després de mort. Però la vida del marit, escrita per una tercera mà, dóna plena informació sobre tots dos, del temps que van viure plegats en aquelles terres, i de com al cap d'uns vuit anys, esdevinguts riquíssims, van tornar un altre cop a Anglaterra, on sembla que ella va viure fins a una edat ben avançada, però ja no amb un penediment tan extraordinari com al principi: sembla només que parlava, en efecte, amb aversió de la seva vida passada, i de cadascun dels episodis.

Al seu darrer camp d'acció, a Maryland i a Virginia, s'hi esdevingueren una colla de fetes plaents, que fan aquesta part de la seva vida molt agradable, però ja no vénen narrades amb la mateixa elegància que les que ella mateixa ens explica; i així, doncs, val més que ho deixem aquí.

MOLL FLANDERS

El meu nom veritable és tan conegut als arxius o registres de la presó de Newgate i dels tribunals de l'Old Bailey,^[3] i hi tinc pendents encara qüestions de tanta conseqüència, relatives a la meva conducta particular, que no cal pas esperar que estampi el meu nom en aquesta obra, o hi doni clarícies de la meva família. Potser després de la meva mort se'n podrà saber alguna altra cosa; ara com ara, però, no fóra gens escaient; no, ni tan sols en el cas que es publicués un indult general, mal que fos sense excepcions ni reserves de persones o delictes.

N'hi ha prou de dir-vos que així com alguns dels meus pitjors camarades (que ja no tenen poder de causar-me cap dany per tal com han deixat aquest món camí enllà dels esglaons i la corda, com jo tot sovint em creia també abandonar-lo) em coneixien amb el nom de Moll Flanders, ara, doncs, se'm permetrà que parli de mi mateixa sota aquest nom fins i tant que gosi confessar qui he estat i qui sóc.

He sentit a dir que en una de les nostres nacions veïnes, no sé si a França o a on, hi ha una ordenança reial que si cap delinqüent és condemnat a mort, o a galeres, o a deportació, deixant alguna criatura, el govern s'ocupa dels fills, per tal com la pobresa dels pares o la confiscació dels seus béns els deixaria sense recursos, i els interna en un Hospici, on se'ls educa, se'ls vesteix, se'ls alimenta i se'ls instrueix, i un cop en condicions de marxar-ne, entren d'aprenents o de criats per tal de poder-se guanyar la vida amb un tarannà honrat i treballador.

Si hagués estat aquest el costum al nostre país, jo no hauria esdevingut una noia pobre i desvalguda, sense amics, sense vestits, sense ajuda i sense ningú al món, com va voler el meu fat; cosa que no tan sols m'exposà als més grossos destrets, molt abans i tot que jo pogués comprendre la meva situació o posar-hi cap remei, sinó que em va empènyer a una mena de vida que no només és escandalosa per ella mateixa, sinó que a més sol conduir a una ràpida destrucció de l'ànima i del cos.

Però aquí la cosa va anar diferent. Ma mare va ser declarada criminal per un robatori de no res que ni val les paraules que costa: aprofità l'oportunitat de manllevar tres peces d'holanda fina a un cert draper de Cheapside^[4]; les circumstàncies fóra massa llarg de repetir-les, i a més les he sentides contar de tantes maneres que amb prou feines sabia dir quina és la història justa.

Fos com fos, totes coincideixen a dir que ma mare al·legà prenyesa, que es constatà el seu estat i que se li concedí un respit d'uns set mesos, al capdavall dels quals, un cop m'hagué deslliurat a mi, va ser novament reclamada, com en diuen ells, a la seva sentència, però aleshores obtingué la gràcia d'anar deportada a les plantacions^[5] i, quan jo tot just devia tenir mig any, m'abandonà en mans, podeu estar-ne segurs, ben poc recomanables.

Tot això s'esqueia massa a la vora de les primeres hores de la meva vida perquè pugui contar res de mi mateixa que no hagi rebut per via oral; n'hi ha prou de dir que, havent nascut en indret tan atziac, no tenia parròquia^[6] on recórrer per obtenir nodriment durant la meva infantesa; i poc sabia dir res de com vaig sobreviure, si no

és que, segons m'ha arribat, alguna parenta de ma mare em recollí, a tall de dida seca, durant un cert temps, però a càrrec o per indicació de qui no sabia pas dir-ho.

La primera cosa que recordo, o que he pogut saber, és que vaig rondar-la amb una tribu d'aquesta gent que hom anomena gitanos o zíngars, encara que jo crec que hi vaig estar per poc temps perquè no van arribar-me a descolorir la pell o a ennegrir-me-la, com fan de ben menuts amb la quitxalla que carretegen.^[7] Però no sé del cert com vaig anar-hi a parar ni com vaig deixar-me'n.

Fou a Colchester, a l'Essex, on aquesta gent em deixaren; i em balla pel cap que vaig ser jo qui els deixà (això és, que vaig amagar-me i no vaig voler continuar amb ells), però sobre aquest punt m'és impossible de donar-ne detalls. Només recordo que, recollida per uns oficials de la parròquia de Colchester, vaig donar entenent que havia vingut a la vila amb els gitanos, i que no volia continuar-hi, i que, doncs, m'havien abandonat; però a on havien fet cap poc ho sabia, ni se'm podia demanar que ho sabés, i malgrat que van fer escorcollar tota la contrada, sembla que no van veure'n ni pols ni palla.

Ara em sentia en camí de trobar-me atesa, car tot i que per llei no estava a càrrec de cap parròquia de tal o tal altra banda de la ciutat, en conèixer el meu cas i saber que era massa petita per treballar (no devia tenir més enllà de tres anys), la pietat mogué el cor dels magistrats de la vila a prendre'm sota la seva tutela, i així vaig esdevenir un més dels seus, com si talment hi hagués nascut.

En l'arranjament que m'assignaren, vaig tenir la bona astrugància d'anar a dida, que en diuen, amb una dona certament pobra, però coneixedora de temps més bons, que es feia un passament de recollir criatures de la meva mena i de mantenir-les amb tot allò que havien de menester fins que arribaven a una edat determinada en què se suposava que podien entrar a servir o guanyar-se el pa per elles mateixes.

Aquesta dona menava a més a més una petita escola per ensenyar de lletra i de costura a la mainada; i com que en altres temps, ja ho he dit, havia viscut molt bé, pujava aquestes criatures amb autèntic art i veritable cura.

Però allò que valia per tota la resta és que les pujava molt religiosament, per tal com era una dona molt austera i pietosa, molt treballadora i polida, de bell tarannà i de bones maneres. Així és que, en una paraula, descomptant-ne el menjar, senzill, l'allotjament, mesquí, i la roba, ordinària, ens educaven d'una manera tan civil i refinada com si haguéssim anat a una escola de dansa.

Vaig continuar allà fins als vuit anys, quan em vingué a contorbar la notícia que els magistrats (em penso que en deien així) havien disposat de fer-me entrar en servei;^[8] ara bé, poc servei podia fer jo, onsevol que hagués d'anar, com no fos portar encàrrecs amunt i avall o fer d'escarràs d'alguna cuinera, i com que d'això tot sovint me'n parlaven prou i massa, m'havien ficat la por al cos. De manera que, tot i ser tan petita, tenia una profunda aversió a entrar en servei, com en deien ells (és a dir, d'anar a fer de minyona). I vaig dir a la meva mainadera, com l'anomenàvem, que a mi em feia l'efecte que podia guanyar-me la vida sense haver d'entrar en servei, si

ella hi venia bé, per tal com m'havia ensenyat de cosir i de filar estam, que és la indústria principal de la vila, i li vaig dir que si se'm quedava treballaria per a ella, i de valent.

Gairebé cada dia li parlava de treballar de valent; i, en suma, no feia sinó treballar i plorar del matí al vespre, la qual cosa atribolava aquella bona dona de tal manera que al capdavall començà a preocupar-se per mi; i és que m'estimava de debò.

Un dia, després d'això, en entrar a la cambra on les nenes pobres treballàvem, se m'assegué davant per davant, però no pas al seu lloc habitual de mestra, sinó com si volgués observar-me i veure'm treballar; jo estava fent alguna cosa que m'havia encomanat (marcant camises d'un encàrrec, si mal no recordo) i al cap d'una estona començà a parlar-me:

—Que n'ets de beneitona! —fa ella—. Sempre plorant! —perquè aleshores jo estava plorant—. Au, vinga, digue'm per què plores?

—Perquè se m'emportaran —dic jo— i em faran entrar a servir, i jo no puc fer la feina de la casa.

—Bé, petita —diu—, però encara que no sàpigues fer la feina de la casa, com dius tu, ja aniràs aprenent-ne, i a més a més al començament no et donaran pas feines de mal fer.

—Sí que me les donaran —que jo dic—, i si no me'n surto em pegaran, i les minyones m'estovaran perquè treballi com un escarràs, i jo encara sóc una nena petita i no ho puc fer.

I em va recomençar la plorera fins que no vaig poder amollar ni un mot més.

Això va tocar el cor de la bona i maternal mainadera, talment que des d'aleshores es va determinar de no enviar-me encara a servir. Em va demanar, doncs, que no plorés i va dir que ja parlaria amb el senyor batlle i així no hauria d'entrar en servei fins que no fos més gran.

I bé, això no em va pas complaure, perquè el sol pensament d'entrar a servir se'm feia tan esfereïdor que encara que m'hagués assegurat que no hi aniria fins als vint anys m'hauria fet el mateix efecte: estic convençuda que hauria plorat tota l'estona de la pura aprensió de saber que tard o d'hora arribaria aquell moment.

Quan va veure que ni així m'aquietava, la dona començà a enfurismar-se'm:

—Què més vols, doncs? —que fa ella—. No et dic que no entraràs a servir fins que seràs més gran?

—Si —dic jo—, però a última hora hauré d'anar-hi igualment.

—I ara! —diu—. Que es lirona, aquesta mossà? I doncs què, que voldries ser una senyorassa?

—Si —faig jo.

I vaig arrencar a plorar amb aquell sentiment, fins a esclatar de bell nou en sanglots.

Això va fer riure d'allò més la vella dama, ja us ho podeu imaginar.

—Molt rebé, missenyora —diu ella amb to burleta—, voleu ser una senyorassa; i digueu-me, si us plau, com us ho fareu per esdevenir una senyorassa? Amb l'esforç dels vostres ditets, potser?

—Sí —que jo hi torno, tota innocent.

—Vejam, què pots guanyar? —diu—. Què en pots treure de la teva feina?

—Tres penics —dic jo— de filar i quatre de cosir.

—Uix, pobra senyorassa! —hi torna ella, rient—. I de què et servirà, això?

—Em mantindrà —dic jo— si em deixeu viure amb vós.

I això ho vaig dir en un to de súplica tan desconsolat que vaig tocar el cor d'aquella pobra dona, segons que ella mateixa em va confessar més tard.

—Però —diu—, amb això no n'hi ha prou per mantenir-te i comprar-te roba. I doncs qui comprarà els vestits d'aquesta petita senyorassa?

I mentrestant, somreia tota l'estona.

—Doncs treballaré més de valent —faig—, i tot serà per a vós.

—Santa criatura! Poc et mantindrà, això —diu—. Amb prou feines si t'omplirà el plat.

—Doncs m'estaré de menjar —hi torno, amb tota la innocència—, però deixeu-me viure amb vós.

—I què, vols viure sense menjar? —fa ella.

—Sí —repeteixo jo, ben puerilment, ja podeu comptar. I un altre cop vaig arrencar a plorar amb aquella vehemència.

En tot això jo no hi havia posat gens de murrieria; ja podeu veure fàcilment que era tot ben natural; però s'hi afegia tanta innocència i tanta passió que, en una paraula, aquella ànima bona i maternal va trencar el plor en tal manera que al cap i a l'últim plorava tant o més que jo mateixa. Aleshores em va agafar i se'm va endur del lloc de la lliçó.

—Au, vine —diu—, no aniràs a servir, doncs. Viuràs amb mi.

I així, de moment, em va tranquil·litzar.

Un temps després, en fer ella una de les seves visites al batlle, entre moltes altres coses va venir a sortir la meva història, i heus aquí que la bona mainadera la hi explicà fil per randa, de manera que el senyor batlle en restà tan complagut que va fer cridar la seva muller i les dues filles perquè la sentissin, i podeu comptar que devien xalar-hi una cosa de no dir.

Amb tot, no havia passat encara una setmana quan tot d'una es presenten a la casa la senyora batllessa i les dues filles a visitar la vella mainadera i a veure l'escola i la canalla. Quan van haver donat un cop d'ull al seu entorn, la batllessa demanà a la mainadera:

—Bé, senyora..., i doncs quina és, si us plau, aquesta vaileta que vol ser una dama?

Jo la vaig sentir, i de primer em vaig esgarriar de veres, tot i que no sabia per què, tampoc; però la senyora batllessa ve cap a mi i diu:

—Bé, senyoreta, quina feina esteu fent?

La paraula «senyoreta» era un llenguatge que a la nostra escola amb prou feines sabíem que existís, i jo em vaig preguntar quin títol dissortat devia ser aquell que m’atorgava. Tanmateix, em vaig aixecar, vaig fer una reverència, i ella em prengué la labor de les mans, se la mirà i va dir que estava molt bé. En acabat m’agafà una mà i va fer:

—Vaja, aquesta menuda bé podria arribar a ser una dama. És ben clar que almenys en té les mans.

Això em plagué molt i molt, podeu ben creure-ho, però la senyora batllessa no s’aturà aquí, sinó que em tornà la labor, es ficà la mà a la butxaca i em donà un xíling. Em va recomanar que m’hi mirés molt i que fes per manera d’aprendre a treballar fi, que a ella li semblava que encara arribaria a ser-ho, una dama.

Ara: durant tota aquella estona, ni la vella mainadera, ni la senyora batllessa ni les altres m’havien entès poc ni gaire, perquè elles volien dir una mena de cosa amb la paraula «dama»; i jo tota una altra; car, ai las!, tot el que jo entenia per ser una dama era poder viure de la meva feina i guanyar prou per mantenir-me sense el terrible malson d’haver d’entrar en servei, mentre que elles volien dir menar una vida rica, abundosa, puixant i no sé què més.

Doncs bé, quan la senyora batllessa va haver marxat, entraren les seves dues filles, i van preguntar també per la dama, i parlaren amb mi durant molta estona, i jo els contestava amb la meva innocència; però sempre que em demanaven si estava resolta a ser una dama jo responia que sí. A l’últim una d’elles em preguntà què era una dama. Això m’atorrollà una bona mica; però amb tot vaig reeixir a explicar-me per la via negativa, bo i dient que era una bona dona que no entrava a servir, a fer la feina de la casa. Restaren molt complagudes de la meva coneixença i de la meva xerrameca, que segons sembla trobaren d’allò més agradable, i també em van donar diners.

Els diners els vaig passar tots a la meva mestressa mainadera, com jo l’anomenava, i li vaig donar entenent que tot el que guanyaria quan fos una dama fóra també per a ella, com ara. Amb això i amb alguna altra cosa que jo devia dir, la meva vella tutora començà a comprendre el que jo entenia per ser una dama, i que no era sinó poder guanyar-me el pa amb la meva feina; i a última hora em demanà si no era això.

Jo li vaig contestar que sí, i encara vaig insistir-hi dient que viure així era ser una dama.

—Perquè —que jo faig— hi ha la tal —i aquí vaig anomenar una dona que arreglava puntes i rentava còfies de ganxet—; aquesta —dic jo— és una dama, i tothom li diu senyora.

—Santa criatura —diu la meva vella mainadera—, no et costaria gaire de ser ben aviat una dama com ella, perquè aquesta és una dona de mala fama, i ja ha tingut dos o tres fills bords.

De tot això no vaig entendre'n ben res, però vaig respondre:

—Etic segura que li diuen senyora i que no va a servir ni fa la feina de la casa.

I jo, per tant, insistia que ella era una dama i que jo també ho fóra.

És cosa segura que això fou repetit a les senyores, que en devien fer un gran plat, i de tant en tant les joves, les filles del senyor batlle, em venien a veure i demanaven on era aquella damisel·la, i jo en quedava d'allò més pagada.

Això va durar força temps, i les senyoretetes em visitaven sovint, i de vegades portaven d'altra gent i tot; talment que amb això vaig arribar a ser coneguda gairebé per tota la vila.

Jo devia tenir llavors cap a uns deu anys, i ja començava a donejar, per tal com era tota seriosa, modesta i ben educada, i com que sovint havia sentit dir a les senyores que era maca i que faria una dona ben galana, podeu comptar que m'estarrufava no pas poc de sentir-ho. Malgrat tot, aquella vanitat no em reportava encara males conseqüències; només, com que elles em donaven diners amb força freqüència, i jo els passava a la meva mainadera, ella, dona honrada, tenia l'escrúpol de gastar-los per a mi en còfies, en blancatge, en guants i en llaços, i jo, doncs, sempre anava polida, i com sortida de la capsa; perquè encara que hagués portat rampoines, hauria anat igualment polida, o si no jo mateixa me les hauria rentades; però, com dic, la bona mainadera, quan em donaven diners, els invertia honradament en profit meu, i sempre donava raó a les senyores d'això o allò que m'havia comprat amb els seus diners; i això feia tot sovint que encara me'n donessin més, fins que al capdavant els magistrats em cridaren, segons vaig entendre, per fer-me entrar en servei; però aleshores jo havia esdevingut tan bona treballadora, i les senyores eren tan gentils amb mi, que era evident que ja em podia mantenir tota sola, és a dir, que podia passar a la meva mainadera tot el que li calia per fer-me la vida. Així, doncs, ella mateixa va dir-los que, si li ho permetien, es quedaria la «dama», com m'anomenava, perquè li servís d'ajuda i ensenyés la mainada, cosa que jo podia fer prou bé; i és que era molt traçuda amb la feina i tenia la mà trencada amb l'agulla, a desgrat de ser encara tan joveneta.

Però la gentilesa d'aquelles senyores no s'acabà aquí, que en assabentar-se que ja no em mantenia el subsidi públic, com fins llavors, em donaren diners encara més sovint que abans; i a mesura que em feia gran em portaven feina per a elles, com ara roba per tallar, blonda per adobar o còfies per cosir, i no només em pagaven per fer-ho, sinó que a més a més m'ensenyaven com ho havia de fer; de manera que ara ja era, tal com volia ser, una dama de veritat, segons jo entenia aquesta paraula, perquè aleshores ja tenia dotze anys, i no solament en tenia prou per vestir-me i per pagar a la mainadera el meu nodriment, sinó que encara guardava alguns diners a la butxaca.

Les senyores també em donaven amb freqüència roba seva o de les noies: ara unes mitges, ara uns enagos, ara una gonella, ara una cosa, ara una altra, i tot això la meva velleta m'ho administrava com una veritable mare, m'ho guardava, m'ho feia

vetllar i apariar i me'n feia treure tot el profit possible, i és que era una dona de sa casa com n'hi ha poques.

Al final, una de les senyores arribà a tenir-me tal flaca que volgué endur-se'm amb ella a casa seva, durant un mes, segons va dir, a viure amb les seves filles.

Ara: com va dir-li la meva bona velleta, tot i que això era amabilíssim per part seva, a la damisel·la li faria més mal que bé, fora que es determinés a quedar-se-la en tot i per tot.

—Bé —diu la senyora—, és veritat; així, doncs, només me la quedaré una setmana per veure si s'avé amb les meves filles i me n'agrada el tarannà, i aleshores tornaríem a parlar-ne; mentrestant, si la ve a veure ningú, com passa sovint, digueu només que l'heu enviada a casa meva per algun encàrrec.

Això era un arranjament prou enraonat, i vaig anar a casa d'aquella senyora; però un cop allí vaig trobar-m'hi tan bé amb les senyoretes, i elles tan bé amb mi, que vaig tenir treballs a l'hora de marxar-ne, i elles si fa no fa, que no volien descompartir-se de mi.

Vaig haver de marxar, tanmateix, i vaig viure encara un any mal comptat amb la meva honrada mestressa, i val a dir que ara començava a ser-li de molta ajuda; car tenia gairebé catorze anys, era força alta per la meva edat i ja donejava una mica; però a casa d'aquella senyora hi havia trobat tal gust a viure bé, que ara el meu antic recer em venia una mica més estret que abans, i pensava que era certament una gran cosa de ser una dama, perquè ara de les dames en tenia tota una altra idea; i puix que, com dic, pensava que era una gran cosa de ser una dama, doncs m'agradava d'estar entre dames, i en conseqüència frisava per tornar-hi.

Quan vaig tenir cosa de catorze anys i tres mesos, la meva bona mainadera (mare, més aviat hauria de dir-ne) caigué malalta i morí. Jo em vaig trobar llavors en una condició ben trista, perquè fàcil com és d'acabar amb la família d'un pobre, un cop se l'han endut a la tomba, en ser enterrada aquella pobra dona, tota la mainada parroquial que ella vetllava es van trobar de seguida esbandits pels oficials de la parròquia; l'escola es va tancar, i les altres criatures que hi anaven no van tenir res més a fer que estar-se a casa fins que els enviessin en alguna altra banda; i pel que fa a tot el que deixava, la filla (una dona casada i sis o set cops emmainadada) aparegué i ho escombrà tot en un tres i no res, i en emportar-se les coses no van saber sinó fer-me babarotes i dir-me que la damisel·la podia establir-se pel seu compte si li venia de gust.

Jo estava aterrida, gairebé fora de seny, i no sabia pas què fer, perquè em veia com si diguéssim al mig de l'ample món, a sol i serena i el que era pitjor encara, la bona velleta guardava vint-i-dos xílings meus, que eren tot el patrimoni que la damisel·la tenia en aquest món; i quan vaig reclamar-los a la filla, se m'enfaristolà i em digué que ella no hi tenia res a veure. Era veritat que la pobra dona n'havia parlat amb sa filla, i que li havia dit que eren a tal lloc i que eren diners de la menuda, i que m'havia cridat un o dos cops per donar-me'ls, però jo dissortadament era en alguna

altra banda, i a la tornada ella ja no es trobava en condicions de parlar-ne. No obstant això, la filla va ser al cap i a l'últim prou honrada per tornar-me'ls, per bé que al principi m'havia tractat a baqueta.

Ara jo era en veritat una pobra dama, i aquella mateixa nit em trobaria sola al mig de l'ample món; la filla s'ho havia emportat tot, i jo no tenia un aixopluc on recórrer ni un crostó per rosegar. Però pel que sembla, uns veïns, assabentats de les meves circumstàncies, s'apiadaren de mi i ho feren saber a aquella senyora que, com ja he esmentat més amunt, m'havia tingut una setmana amb la família; a qui faltà temps per enviar una minyona a recollir-me, i dues de les filles, a desgrat que no els ho havien demanat, s'hi afegiren també. Així, doncs, me n'hi vaig anar, armes i bagatges, amb el cor tan content, podeu ben creure-ho. La feredat de la meva condició m'havia impressionat de tal manera que ara ja no volia ser una dama, sinó de bon grat una serventa, i encara de la primera mena que els hagués semblat bé.

Però la meva nova mestressa, car era tan generosa que ultrapassava en tot la bona dona amb qui abans estava, a més de sobreexcedir-la en condició;^[9] en tot, dic, menys en honradesa; sobre això, encara que aquesta era una dama justíssima, no em descuidaré de dir tothora que la primera, per bé que pobra, era tan íntegrament honrada com es pugui ser en aquesta vida.

Tot just se m'havia endut, com he dit, aquesta senyora, que la primera dama, és a dir la batllessa, envià ses dues filles perquè em prenguessin sota la seva cura; i una altra família que havien fet cabal de mi quan jo era la damisel·la, i m'havien portat feina per fer, també m'enviaren a cercar; és a dir que, com diem, tothom estava per mi; oh, i que no se sentien poc afrontades, sobretot la senyora batllessa, perquè la seva amiga li havia, en paraules seves, arrabassat la noieta; perquè a dreta llei, segons ella, jo li pertanyia, per tal com havia estat la primera de fixar-s'hi. Però la gent amb qui vivia no volien deixar-me anar; i pel que fa a mi, a pesar que qualsevol de les altres m'hauria tractat a cor què vols, ja no podia estar millor del que estava.

Vaig continuar allí fins a tenir entre disset i divuit anys, i vaig fruir-hi tots els avantatges imaginables per a la meva educació; la senyora feia venir mestres a casa a ensenyar les filles a ballar, a parlar francès i a escriure, i encara d'altres a ensenyar-los de nota; i com que jo sempre era amb les noies aprenia tan de pressa com elles mateixes; i mal que els tres no tenien compromís d'ensenyar-me a mi també, jo aprenia per imitació i requesta tot el que elles aprenien per instrucció i direcció. Així és que, en suma, vaig aprendre a ballar i a parlar francès tan bé com qualsevol de les filles, i a cantar força millor, perquè tenia més bona veu que no pas elles. Ja no va ser tan fàcil d'arribar a tocar el clavecí o l'espina, perquè no tenia instruments de propietat per practicar-hi, i només podia fer servir els seus a estones, quan elles plegaven, cosa sempre de mal preveure. Amb tot, però, també vaig aprendre'n de manera tolerable, i a última hora les senyoretes van fer-se amb dos instruments, és a dir, un clavecí i una espina, i elles mateixes me n'ensenyaren. Pel que fa al ball, en canvi, era del tot inevitable que jo aprengué les contradanses si sempre em

sol·licitaven per completar el nombre; i d'altra banda, elles posaven tanta bona voluntat a ensenyar-me tot allò que aprenien com jo a aplicar-m'hi.

Mitjançant això, fruïa, com he dit, tots els avantatges d'educació que hauria fruit si hagués estat una dama com aquelles amb qui vivia, i en alguns aspectes fins avantatjava les meves senyores, tot i estar molt per sobre meu, per tal com es tractava de dons de la natura que ni tota la seva fortuna els hauria procurat. En primer lloc, jo feia més goig, segons sembla, que no cap d'elles; en segon lloc, era més ben conformada; i en tercer lloc, cantava més bé, i amb això no vull dir sinó que tenia més bona veu; i en tot plegat, se'm permeti de dir, no dono pas el meu propi parer, sinó l'opinió de tots els coneguts de la família.

De tot això me'n va pervenir la vanitat habitual del meu sexe, és a dir que, passant com passava en veritat per ser molt maca, o si voleu per ser una gran bellesa, jo n'era prou conscient, i doncs tenia tan bon concepte de mi mateixa com qui més n'hagués tingut; m'encantava en especial de sentir-ne parlar la gent, cosa que no deixava d'esdevenir-se ara i adés, i em donava una gran satisfacció.

Fins aquí la meva història ha estat neta i de bon contar, i durant tot aquest període de la meva vida no només tenia la reputació de viure en una molt bona família, una família considerada i respectada arreu per la seva virtut i sobrietat, i per tota altra cosa digna d'estima; sinó que a més tenia el tarannà d'una noia ben sòbria, modesta i virtuosa, i havia estat sempre així; ni tampoc havia tingut cap ocasió de pensar en altra cosa o de saber què és la temptació de la maldat.

Però això de què estava tan orgullosa va ser la meva ruïna, o, més ben dit, la meva vanitat en fou la causa. La senyora de la casa on m'estava tenia dos fills, joves ben prometedors i de comport extraordinari, i la meva malaventura sorgí d'avenir-me amb tots dos, però val a dir que l'un i l'altre em tractaren de manera ben diferent.

El gran era un minyó alegre que coneixia tant la ciutat com el camp, i tot i que era prou lleuger per cometre qualsevol atzagaiada tenia prou senderi per no deixar que els seus plaers li resultessin massa cars; començà amb el parany infortunat de totes les dones, això és, aprofitar totes les ocasions possibles per dir-me que bonica, segons ell, no era, que simpàtica i que ben emmenada, i la resta; s'hi feia amb tanta subtileza com si hagués conegut la manera de fer caure una dona a la seva xarxa tan bé com la d'entrampar una perdiu en una cacera; s'ho manegava per parlar de tot això amb ses germanes quan jo no era a mà, però sempre assegurant-se que no fos tan lluny que no pogués entendre'l. Les germanes li responien de baix en baix:

—Xit..., germà, que acabarà sentint-te. És tot just aquí al costat.

Aleshores s'aturava i enraonava més baixet, fent com qui no ho hagués sabut, i s'excusava dient que havia estat una badada; i aleshores, com si se n'hagués oblidat, tornava a alçar la veu, i jo, que estava tan cofoia de sentir-ho, no m'estava mai d'escoltar-lo.

Després que hagué escat així l'ham i trobat prou fàcilment el mètode de parar-lo al meu pas, practicà un joc més descobert; i un dia, en passar per la cambra de sa

germana mentre jo hi era, ajudant-la a arreglar-se, ell que hi entra amb un aire tot xiroi:

—Oh, senyoreta Betty —em digué—, com esteu, senyoreta Betty? No us xiulen les orelles, senyoreta Betty?

Jo vaig fer una reverència i vaig enrojolar-me, però sense dir res.

—I això, a què treu cap, germà? —diu la senyoreta.

—Doncs —diu ell—, que hem estat tota aquesta mitja hora parlant d'ella aquí baix.

—Bé —fa la germana—, no en podeu dir cap mal, això segur; de manera que tant se val el que hàgiu pogut parlar.

—Oi tant —diu ell—, res més lluny de dir-ne mal. Molt de bé que n'hem dit! I una colla de coses agradables que s'han dit de la senyoreta Betty, ho podeu ben creure. Sobretot, que és la noia més bella de Colchester, i, en una paraula, que per tota la vila ja comencen a beure a la seva salut.

—Em desconcertes, noi —diu la germana—; a Betty només li falta una cosa, encara que fet i fet tant se valdria que li faltés tot, perquè a hores d'ara el nostre sexe fa tan mal mercat que si una noia gaudeix de bellesa, naixença, criança, enginy, seny, maneres i honestetat, i tot en grau extrem, però no té diners, no és ningú; tant se valdria que no tingués res de res, que avui dia només els diners recomanen una dona; els homes juguen a cop segur.

El germà petit, que era a la vora, cridà:

—Para el carro, germana: no tan de pressa. Jo sóc una excepció a la teva regla; pots estar segura que si trobés una dona tan complida com dius, t'asseguro, repeteixo, que no miraria prim amb els diners.

—Oh, sí —diu la germana—, però bé que vigilaràs de no encaterinar-te d'una que no en tingui.

—Això no pots dir-ho, tampoc —fa ell.

—Però, vejam, germana —diu el gran—, per què tant d'exclamar-te que els homes empaitin la fortuna? El que et falta a tu no és precisament fortuna.

—Ja t'entenc, germà —replica la noia esmoladament—, tu vols dir que tinc fortuna i que em falta bellesa; però tal com estan ara els temps, la primera s'espavilarà prou sense la segona, o sigui que encara me'n sortiré millor que les veïnes.

—Molt bé —fa el petit—, però les veïnes, que en dius tu, bé poden arribar a fer-te ombra, perquè de vegades la bellesa pot atrapar un marit a desgrat dels diners; i quan s'escau que la minyona fa més goig que la mestressa, ve tot sovint que fa més bon mercat i munta en carrossa abans que l'altra.

Vaig trobar que era hora de retirar-me i deixar-los, i així ho vaig fer, però no vaig anar tan lluny que no pogués caçar-ne tot el discurs, al llarg del qual vaig sentir abundor de coses plaents sobre mi, que serviren per excitar-me la vanitat; però aquell no era el camí, com aviat vaig adonar-me, de millorar el meu crèdit en la família, car

la germana i el germà petit s'hi barallaren asprament, i com que ell li digué algunes coses ben desagradables per causa meva, vaig adonar-me pel tracte posterior de la noia que se n'havia sentit; cosa de veritat ben injusta, perquè jo no havia tingut mai ni pensaments del que ella sospitava de son germà petit. El gran, això sí, amb el seu tarannà distant i sorrut, havia dit a tall de broma qui-sap-les coses, que jo, ben estúpidament, vaig prendre per serioses, a més de complaure'm en l'esperança d'allò que hauria d'haver endevinat que ell ni de lluny pretenia, i que potser ni li havia passat pel cap.

S'escaigué, un dia, que ell pujà les escales tot corrent, com tenia per costum, cap a la cambra on ses germanes solien treballar; les cridà de fora estant, com també acostumava, i en ser que jo m'hi trobava tota sola, vaig fer cap a la porta i vaig dir:

—Senyor, no hi són pas les senyorettes; han baixat al jardí a passejar.

En avançar cap a la porta per dir això, hi arribà i, garfint-me entre els seus braços com si hagués estat de casualitat:

—Oh, senyoreta Betty —diu ell—, sou aquí? Encara millor: amb vós vull parlar més que no pas amb elles.

I en aquestes, jo entre els seus braços, em besà tres o quatre vegades.

Vaig forcejar per deseixir-me'n, encara que molt feblement, i ell em retingué estreta, i continuà besant-me fins gairebé perdre el bleix. En acabat s'asseu i diu:

—Estimada Betty, estic enamorat de vós.

Aquestes paraules, cal confessar-ho, m'enardiren la sang; tots els esperits em volaren al cor fins a trasbalsar-me prou i massa, cosa que ell degué fàcilment endevinar-me a la cara. Aleshores repetí diverses vegades que estava enamorat de mi, i el meu cor, tan clarament com una veu, responia que n'estava embadalit; en fi, cada vegada que ell deia: «Etic enamorat de vós», la meva rojor li contestava amb tota netedat: «Així sigui, senyor».

Tanmateix, en aquella ocasió no passà res més; no fou sinó una sorpresa, i de seguida que ell va ser fora em vaig tornar a refer. S'hauria quedat més estona amb mi, però s'escaigué de mirar per la finestra i veure les germanes que tornaven del jardí, de manera que prengué comiat, tornà a besar-me i em digué que anava de veres i que molt aviat sabria noves seves. S'esmunyí, doncs, i jo vaig restar contentíssima, per bé que sorpresa. I si en allò no hi hagués hagut mala astrugància, hauria tingut raó d'estar-ho, però l'error era que la senyoreta Betty anava de veres i el senyor no.

A partir de llavors el cap em va anar tot ple de cabòries estranyes, i puc dir realment que ja no era la mateixa; que un senyor com aquell em digués que estava enamorat de mi i que jo era, en paraules seves, una criatura encisadora, eren coses que jo no sabia com portar; la meva vanitat creixia fins al grau més alt. És veritat que tenia l'enteniment ple d'orgull, però com que no sabia res de la maldat dels temps, no vaig pensar ni un moment en la meva integritat o en la meva virtut; i si el meu jove amo ho hagués proposat al primer cop d'ull, s'hauria pogut prendre amb mi totes les

llibertats que li haguessin plagut; però no es va adonar del seu avantatge, i això, de moment, va ser la meua salvació.

Després d'aquest assalt, no passà gaire temps abans que ell trobés l'avinentesa de tornar-me a atrapar, i gairebé en la mateixa posició; en veritat, hi hagué més designi per part d'ell que no per part meua. La cosa va anar així: les senyoretes havien sortit de visites amb la mare, el germà era fora vila i el pare feia una setmana que era a Londres. El noi havia estat aguantant-me tan bé que ja sabia on podia trobar-me, mentre que jo, en canvi, ni sabia tan sols si ell era a casa; i llestament s'enfila escales amunt, i en veure'm feinejant, entra a la cambra de dret, i comença com l'altra vegada a abraçar-me i besar-me durant gairebé un quart seguit.

Era a la cambra de la germana petita que jo em trobava, i com que no hi havia ningú a casa, tret de les minyones a baix, potser això li infongué més gosadia; breu, començà a anar de veres amb mi; tal vegada em trobà una mica massa fàcil, perquè Déu sap que no vaig fer cap resistència mentre només m'abraçava i em besava: la veritat és que n'estava massa complaguda per resistir-m'hi gaire.

Tanmateix, cansats d'aquesta mena de feina, ens vam asseure, i d'aquesta manera em parlà tota una llarga estona; em digué que jo l'havia encisat i que no descansaria ni de nits ni de dies fins que no m'hagués fet saber que enamorat no estava, i que si jo, al meu torn, el podia estimar i volia fer-lo feliç, fóra la salvació de la seva vida, i tot d'altres belles dites per l'estil. Jo poca cosa vaig respondre-li, però vaig ben demostrar que era una beneïta, i que no veia poc ni gaire per on anaven els trets.

Aleshores començà a rodar per la cambra, i després que m'agafà la mà, vaig caminar amb ell; al cap d'una estona, aprofitant l'avinentesa, m'empenyé damunt el llit i em besà amb tota violència; però, per fer-li justícia, no s'abandonà a cap mena de grolleria, només va fer-me petons durant llarga estona; després d'això li semblà que sentia algú pujant les escales, i doncs saltà del llit i me n'aixecà a mi, professant-me un amor infinit, però em digué que era un afecte honest i que no em volia fer cap mal; i en aquestes em posà cinc guinees^[10] a la mà, i se n'anà escales avall.

Més esmaperduda vaig quedar ara amb els diners que no pas abans amb l'amor; i vaig començar a exaltar-me de tal manera que amb prou feines sabia si tocava de peus a terra. I m'aturo en aquesta part en especial per tal que si la meua història cau sota els ulls d'alguna jove innocent, pugui aprendre-hi a guardar-se de les malvestats que acomboïa un coneixement precoç de la pròpia bellesa. Quan una noia es creu ja una beutat, no es malfia mai de cap home que li digui que n'està enamorat; car si es creu prou encisadora per captivar-lo, és natural que n'esperï els efectes.

Aquell jove havia encès el seu desig tant com la meua vanitat, i com si s'hagués adonat que ara que tenia una oportunitat era una llàstima de no aprofitar-la, heus-lo aquí que torna a pujar al cap de mitja hora o una cosa així, i reprèn amb mi la mateixa feina d'abans, sinó que amb una mica menys de preàmbuls.

Primer de tot, en entrar a la cambra, es girà i tancà la porta.

—Senyoreta Betty —digué—, abans m'havia fet l'efecte que algú pujava les escales, però no era veritat; amb tot —hi afegí—, si em troben amb vós a la cambra no m'atraparan besant-vos.

Vaig dir-li que no sabia pas qui podia haver pujat l'escala, perquè em semblava que no hi havia ningú a casa fora de la cuinera i l'altra serventa, que mai no pujaven per allí.

—Bé, estimada —diu ell—, amb tot, sempre val més assegurar-se'n.

Llavors es va asseure i començarem a enraonar. I mal que em sentia encara encesa de la primera visita, i parlava ben poc, ell em posà per dir-ho així les paraules a la boca, dient-me que apassionadament no m'estimava, i també que baldament no podia ni parlar d'una cosa semblant fins a poder disposar dels seus béns, estava resolt a fer-me feliç i a ser-ho ell també; això és, a casar-se amb mi, i tota una altra colla de coses agradables, que jo, pobra beneïta, no comprenia per quin cap tiraven, i encara em conduïa com si no hi hagués altra llei d'amor que la que mena al matrimoni; i si ell m'hagués parlat de l'altra jo no hauria tingut ni ocasió ni força de dir-li que no; però encara no havíem arribat a aquestes alçades.

No feia gaire que sèiem quan ell s'aixecà i, literalment tallant-me l'alè a còpia de petons, em va empènyer de nou damunt el llit; però aleshores, abrivats com estàvem tots dos, féu alguns passos més enllà del que la decència em permet d'esmentar; ni tampoc m'hauria estat possible en aquella hora de refusar-me-li, mal que m'hagués ofert molt més del que gosà fer.

No obstant això, tot i que es va prendre aquestes llibertats amb mi, no arribà a allò que hom anomena el darrer favor, cosa que, per fer-li justícia, no va intentar; però féu d'aquesta renúncia un argument per prendre's totes les llibertats possibles en avinenteses futures. Quan tot això va estar enllestit, només romangué una estona, però aleshores em diposità un grapatet d'or a la mà, i em deixà, no sense fer-me les mil protestacions de la seva passió per mi i assegurar-me que m'estimava per damunt de qualsevol altra dona del món.

No deurà semblar estrany que jo aleshores comencés a rumiar, però, ai las!, va ser amb una mena de reflexió ben poc sòlida. Tenia una reserva infinita de vanitat i d'orgull, i una petitíssima reserva de virtut. Més d'un cop vaig preguntar-me, certament, a on volia anar a parar el meu jove amo, però només pensava en les paraules boniques i en l'or; si tenia o no intencions de casar-se amb mi no em semblava una qüestió de gaire conseqüència; ni tampoc les meves reflexions arribaven a suggerir-me la necessitat d'establir cap pacte, fins que ell no em fes una mena de proposició formal, com veureu de seguida.

Així em vaig abandonar, sense amoïnar-m'hi, a la perdició, amb una disponibilitat total, i ara sóc un bon exemple per a totes les noies en qui la vanitat preval sobre la virtut. Res no fou mai tan estúpid per totes dues bandes. Si jo m'hagués captingut com calia, i resistit com la virtut i l'honor exigien, aquell senyor o bé hauria desistit dels seus atacs, en trobar-se que no hi havia esperances per al seu disseny, o bé hauria

fet una bella i honorable proposta de casament; en aquest cas, hom hauria pogut blasmar-lo a ell, però a mi ningú no hauria pogut fer-me retret. En resum, si m'hagués conegut i hagués sabut que fàcil no era d'obtenir la fotesa que perseguia, hauria deixat de trencar-s'hi el cap, m'hauria donat quatre o cinc guinees i hauria jagut amb mi la propera vegada que hagués vingut. I si jo li hagués conegut els pensaments i hagués sabut que difícil no s'afigurava que fóra de fer-me seva, jo hauria pogut posar les meves condicions; i si no hagués reeixit a establir unes noces immediates, almenys m'hauria fet mantenir fins al casament, i hauria aconseguit tot allò que hagués volgut; perquè ell ja era d'allò més ric, a part del que esperava; però es veu que jo havia abandonat del tot qualsevol mena de pensament semblant, i només m'amoïnava l'orgull de la meva bellesa i de ser estimada per un senyor com aquell. Pel que fa a l'or, vaig passar hores senceres mirant-me'l; vaig comptar i recomptar les guinees fins a mil cops diaris. Mai una pobra criatura vana no havia estat tan entrampada en cada moment de la rondalla com jo, sense considerar el que m'esperava ni que la meva ruïna era a tocar de la porta; la veritat és que em sembla que més aviat desitjava tal ruïna que no pas m'aplicava a evitar-la.

Mentrestant, però, era prou astuciosa per no donar la més mínima oportunitat a ningú de la família per maliciar de mi o imaginar que tenia la més petita entesa amb ell. Clares vegades li adreçava els ulls en públic o li responia si em parlava quan hi havia algú a prop; però malgrat tot, bé teníem ara i adés alguna petita trobada on encabir una paraula o dues, i de tant en tant un petó, però no cap avinentesa de consumir el malastre que es coïa; sobretot considerant que ell feia més marrades de les que, si m'hagués pogut llegir el pensament, haurien calgut; vist que l'empresa li semblava difícil, ell la hi feia de veritat.

Però com que el dimoni és un temptador incansable, no deixa mai de trobar un forat per a la malifeta a què ens invita. Era un vespre que em trobava al jardí amb ell i amb les dues germanes petites, tots fruïnt l'alegria més innocent, quan ell s'ho féu venir bé per esmunyir-me una nota entre les mans, en la qual em donava entenent que l'endemà, davant de tothom, em demanaria d'anar a portar un encàrrec seu a la vila, i que ens trobaríem en algun lloc del camí.

D'acord amb això, doncs, havent dinat, em diu tot seriós davant ses germanes:

—Senyoreta Betty, us he de demanar un favor.

—I això? —diu la germana segona.

—Res, germana —diu ell, molt seriós—, si avui no et pots passar de la senyoreta Betty, qualsevol altra hora serà bona.

Elles van dir que sí, que podien passar-se'n perfectament, i la germana demanà disculpes per la pregunta, que havia fet ben bé d'esma, sense cap intenció especial.

—Molt bé, germà —diu la gran—, però bé li has de dir de què va, a la senyoreta Betty. I si és res de privat que no puguem sentir nosaltres, emporta-te-la a fora: aquí la tens.

—I ara, germana! —fa el senyor, tot greu—. Què vols dir? Només vull que em vagi a High Street —i aquí es treu una valona—, a tal botiga.

I aleshores els explica una llarga història de dues corbates fines per les quals ja havia avançat uns diners, i que volia que jo anés a comprar un coll que fes joc amb la valona que havia ensenyat i veiés si me la donaven pels diners de les corbates, i que si no, oferís un altre xíling i regategés. Llavors continua inventant encàrrecs perquè tingués tantes menuderies a que per força m’hi hagués d’estar una bella estona.

Quan m’hagué donat els encàrrecs, els va contar una llarga història d’una visita que anava a fer a una família que tots els coneixien, i on hi hauria en tal i en tal altre i s’ho passaria qui-sap-lo bé, i tot complimentós demanà a les germanes d’acompanyar-lo, però elles, igualment complimentoses, se n’excusaren perquè havien sabut que uns amics vindrien de vista aquella tarda; cosa que, sigui dit tot passant, ell mateix havia concertat a propòsit.

Tot just havia acabat de parlar amb elles i d’enviar-me a fer els encàrrecs, va aparèixer el seu vailet a fer-li saber que el cotxe de sir W... H... s’havia aturat a la porta; se’n va cap avall corrents, doncs, i torna a pujar de seguida:

—Llàstima! —fa, en veu alta—, tot el meu goig enlaire!, sir W... H... m’envia a buscar per parlar-me d’una qüestió molt important.

Aquest sir W..., segons sembla, era un senyor que vivia a unes tres milles foravila, amb el qual havia ja parlat el dia abans per tal que li deixés el cotxe per a una qüestió particular, i havien quedat que l’enviaria pels volts de les tres, com en efecte s’esdevingué.

Tot seguit demanà el barret, l’espasa i la perruca millors, i després d’ordenar al seu vailet que anés a l’altre lloc a presentar les seves excuses (és a dir, s’havia empescat una excusa per allunyar el vailet), es disposà a enfilar-se al cotxe. Mentre marxava, s’aturà un moment per parlar-me, tot formal, dels seus afers, i s’ho manegà per dir-me de baix en baix:

—Sortiu tan aviat com pugueu, estimada.

No vaig dir res, però vaig fer una reverència, talment en resposta al que m’havia dit en públic. En qüestió d’un quart jo també era fora; no m’havia pas canviat de vestits, però ara duia una caputxa, una màscara, un ventall i un parell de guants a la butxaca; de manera que a casa no tenien la més lleu sospita de res. M’esperà dins el cotxe en un camí de darrere, per on ell sabia que em calia passar, i donà la destinació al cotxer, que era un indret anomenat Mile End, a casa un seu amic de confiança, on vam entrar i trobarem totes les facilitats imaginables per a tantes maleses com volguéssim.

Quan vam ser junts, començà a parlar-me tot solemne i a dir-me que no m’havia portat allí per trair-me; que la passió que em duia no li hauria permès d’enganyar-me; que havia decidit de casar-se amb mi tan aviat com entraria en possessió dels seus béns; que en l’endemig, si jo accedia a la seva requesta, em mantindria honorablement; i em féu les mil protestacions de la seva sinceritat i de l’afecte que

em tenia; i que no m'abandonaria mai i, deixeu-m'ho dir, féu mil preàmbuls més dels que li calien.

Tanmateix, com que m'empenyé a parlar, vaig dir-li que jo no tenia cap motiu per dubtar de la sinceritat del seu amor, després de tantes protestacions, però..., i aquí vaig aturar-me com per deixar-li endevinar la resta.

—Què, estimada? —diu ell—. Em sembla endevinar el que vols dir: què passaria si quedaves en estat, oi? Doncs bé —fa—, llavors tindria cura de tu i et mantindria, a tu i a la criatura; i perquè vegis que no ho dic per dir-ho —fa—, aquí en tens una penyora.

I en aquestes es treu una bossa de seda, amb cent guinees, i me la fa a mans.

—I te'n donaré una d'igual —diu—, cada any, fins que no ens casarem.

Els colors de la cara em van pujar i baixar, tant per la vista de la bossa com pel foc de la proposta, i no em va sortir ni un mot, cosa que ell copsà de seguida; de manera que, un cop la bossa arrecerada al meu si, no li vaig oposar cap més resistència i li vaig deixar fer el que volgué, i tantes vegades com volgué; i així vaig consumir tot seguit la meva destrucció, perquè a partir d'aquell dia, renunciades la meva virtut i honestedat, no em quedava res de valuós per merèixer la benedicció divina ni l'assistència humana.

Però la cosa no s'acabà aquí. Vaig tornar a la vila, vaig complir el que m'havia públicament encomanat, i vaig arribar a casa abans que ningú pensés que trigava massa. Pel que fa al meu senyor, no tornà, tal com m'havia anunciat, fins tard de la nit, i a la família no van tenir la més mínima sospita d'ell o de mi.

Després d'aquella vam tenir ocasió tot sovint de repetir la nostra vilesa (gràcies sobretot a les seves maquinacions), en especial a casa, quan la seva mare i les senyoretes sortien de visites, cosa que ell vetllava estretament per no perdre-se'n ni una; sabia sempre a la bestreta quan havien de sortir, i doncs no li era difícil d'atrapar-me sola i sense gaire risc; així, vam gaudir de ple la nostra perversa delectança durant gairebé mig any; i malgrat tot, per a gran satisfacció meva, jo no quedava prenys.

Però abans que aquest mig any hagués expirat, el germà petit, de qui ja he fet algun esment al principi de la història, començà a treballar-se'm; i en trobar-me sola, un capvespre, al jardí, inicià una història de la mateixa mena; féu belles i honestes professions d'enamorat i, en una paraula, em proposà senzillament i honorablement de casar-m'hi, i això abans de fer-me cap altra oferta ni mitja.

Em vaig sentir confosa i empesa a extremitats desconegudes, almenys de mi. Vaig resistir-me a la proposta amb obstinació, i vaig començar a valdre'm d'arguments; vaig exposar-li la desigualtat de l'aliança, els tractes que toparia dins la família, la ingratitud que això representaria envers els seus pares, que m'havien acollit a casa seva de manera tan generosa, quan jo em trobava en una condició tan baixa; i breu, vaig dir-li tot el que se'm va acudir per dissuadir-l'en, tret de la veritat, que hauria

posat punt final i definitiu a la qüestió; però d'això ni gosava pensar a dir-ne un sol mot.

Però aquí es va escaure una circumstància que jo certament no esperava i que em posà en un destret; aquell xicot, senzill i honrat com era, no volia res de mi que no ho fos igualment; i, conscient de la pròpia innocència, no s'amoïnà a tenir en secret, com havia fet son germà, l'estimació que professava per la senyoreta Betty. I per bé que no els deixà entendre que ja n'havia parlat amb mi, digué prou perquè ses germanes compreguessin que m'estimava, i la mare també ho veiés, i encara que a mi no me'n vagin donar entenent, prou n'hi donaren a ell, i immediatament vaig trobar que es captenien amb mi d'una manera ben diferent que abans.

Vaig veure el núvol, però no vaig preveure la tempesta. Era fàcil, dic, de notar que em tractaven de manera diferent, i que dia rere dia la cosa empitjorava; fins que a l'últim vaig saber pels criats que molt aviat pensaven invitar-me a marxar.

Tal notícia no m'alarmà, convençuda com estava de la seguretat d'un altre manteniment; sobretot si es considera que cada dia tenia prou motius per esperar de quedar en estat, i que en tal cas hauria de marxar si us plau per força, sense poder-ne pretendre cap.

Un temps després, el petit va aprofitar una avinentesa per dir-me que la seva estimació per mi havia arribat al coneixement de la família. No me'n donava pas la culpa, digué, car sabia prou bé com havia anat. Explicà que la seva manera de parlar sense embuts n'havia estat la causa, ja que no havia mantingut en secret el seu afecte com hauria pogut fer, i la raó era que es trobava en una situació tal que en punt jo hi consentís, ell declararia obertament que m'estimava, i que es volia casar amb mi; que era cert que el seu pare i la seva mare se'n podien sentir afrontats, i mostrar-se malagradosos, però que ara ell ja tenia de què viure, amb els estudis de dret enllestits, i que no li feia cap por de mantenir-me tan folgadamente com jo pogués esperar; i que, en un mot, així com creia que jo no m'averkonyiria d'ell, així ell estava decidit a no averkonyir-se de mi, i que menyspreava la temença de posseir-me ara, resolt com estava a posseir-me quan fos la seva muller, i per tant jo no havia de fer sinó concedir-li la meva mà, que ell ja s'ocuparia de la resta.

Ara em trobava de debò en una condició esgarrifosa, i em penedia de tot cor de la meva facilitat amb el germà gran; no precisament per cap reflexió de la consciència, sinó per la visió de la felicitat que podia haver gaudit, i que ara havia esdevingut impossible; perquè encara que no m'havia de debatre, com ja he dit, amb grans escrúpols de consciència, no podia pensar de fer de puta d'un germà i de muller de l'altre. Però aleshores se'm va acudir que el primer m'havia promès de fer-me la seva muller quan es fes càrrec del seu patrimoni; però vaig recordar tot seguit allò que havia rumiat sovint, és a dir que ell mai no digué un sol mot sobre fer-me la seva muller, després que m'hagué conquerit com a amant; i és cert que fins llavors, tot i que ja he dit que hi pensava sovint, la cosa no m'havia contorbat gens ni mica, vist que el seu afecte no semblava minvar poc ni gaire, ni tampoc la seva esplendidesa; si

bé tingué la prudència de recomanar-me de no despendre en vestits ni un penic del que em donava o fer la més petita ostentació, perquè això necessàriament hauria desvetllat gelosia en la família, per tal com tothom sabia que jo no podia aconseguir tals coses per cap via ordinària, ans per alguna relació íntima que haurien endevinat a l'acte.

Però ara em trobava en un greu destret, i realment no sabia què fer. La dificultat cabdal era la següent: el germà petit no només em posava un setge estret, sinó que a més ho feia al descobert. Entrava a la cambra de ses germanes, o a la de sa mare, s'asseia i deia mil coses de mi, o a mi, inclús a la cara d'elles, i quan tothom hi era. La cosa va esdevenir tan pública que tota la casa n'anava plena; la seva mare l'en reconvenia, i la manera amb què em tractaven sofrí greus canvis. Breu, la mare havia deixat caure alguns entretocs com si s'hagués determinat a fer-me sortir de la família; és a dir, parlant clar i català, de fer-me fora. Ara estava segura que tot plegat no era cap secret per al germà gran, per bé que aquest darrer no podia imaginar, com realment encara no havia imaginat ningú, que el petit m'hagués adreçat cap proposta; però com que m'era fàcil de preveure que la cosa passaria més enllà, també vaig veure igualment clara la necessitat absoluta de parlar-n'hi, o d'ell parlar-ne amb mi, però no sabia quina de les dues fóra millor: si obrir el foc jo mateixa o deixar-ho estar fins que ell volgués obrir-lo.

Després d'una seriosa consideració, perquè ara començava de veritat a considerar les coses molt seriosament, com mai no havia fet fins llavors; després, dic, d'una seriosa consideració, em vaig resoldre a parlar-n'hi jo primer, i no vaig trigar gaire a tenir-ne l'avinentesa, car l'endemà mateix son germà se n'anà a Londres per diverses feines, i com que la família sortí de visites, com abans i tot sovint s'esqueia, ell vingué, conforme al seu costum, a passar una o dues hores amb la senyoreta Betty.

Quan havíem segut una estona, s'adonà sense esforç que hi havia una alteració al meu rostre, que no se'm veia tan desimbolta i trempada com de costum, i en particular, que havia estat plorant; no va transcórrer gaire estona sense que ho notés, i en termes molt amables em preguntà què passava i si hi havia res que em neguitegés. Si hagués pogut, ho hauria deixat córrer, però no era cosa que es pogués amagar; de manera que, després de fer-me pregar per donar compte d'allò que em moria de ganes d'explicar, li vaig dir que en efecte hi havia una cosa que em donava neguit, i que era de tal naturalesa que no la hi podia amagar, però que al mateix temps no sabia com dir-la-hi; que era una cosa que no només m'havia sorprès, sinó que a més m'havia deixat profundament perplexa, i que no sabia per quin cap tirar si ell no m'aconsellava. Em va respondre amb molta tendresa que, fos el que fos, no havia de deixar-me torbar, perquè ell em protegiria contra el món sencer.

Aleshores vaig començar fent una mica de marrada, i vaig dir-li que em temia que les senyores tenien alguna informació secreta sobre la nostra relació; que era fàcil de veure que el seu comport amb mi havia canviat de feia temps, i que havia arribat a un punt en què tot sovint trobaven malament el que jo feia, i de vegades es barallaven de

veres amb mi, tot i que jo no els en donava el més lleu motiu; que així com abans dormia amb la germana gran, ara darrerament dormia sola o amb les minyones; i que havia sentit més d'un cop que malparlaven de mi; però allò que acabava de confirmar-ho tot era que una de les serventes em contà com havia sentit dir que em farien fora, i que no era prudent per a la família que jo continués a la casa.

En sentir tot això, ell somrigué, i jo vaig preguntar-li com podia agafar-s'ho tan a la lleugera, sabent com havia de saber que si es descobria res jo estava llesta per sempre i que també ell en podia sortir esquitxat, per bé que no l'arruïnaria com a mi. Vaig tirar-li en cara que fos igual que la resta del seu sexe, que quan tenen la reputació i l'honor d'una dona a la seva mercè, en fan sovint la seva joguina o, si més no, s'ho miren com una bagatel·la, i consideren la ruïna d'aquelles de qui han posseït la voluntat com una cosa sense la més petita vàlua.

Va veure'm encesa i seriosa, i immediatament canvià d'estil; em va dir que li sabia greu que jo tingués un tal concepte d'ell; que mai no me n'havia donat el més lleu motiu, ans havia estimat la meua reputació tant com podia estimar la d'ell mateix; que estava convençut que la nostra relació s'havia governat amb tanta prudència que ni una sola criatura de la família en tenia tan sols sospita; que si havia somrigut en sentir els meus pensaments era perquè tot darrerament havia rebut confirmació que la nostra entesa era ben lluny de ser coneguda o tan sols imaginada; i que quan m'hauria explicat la raó que tenia per estar tranquil, jo també somriuria com ell, puix que estava cert que em donaria plena satisfacció.

—Vet aquí un misteri que no acabo d'entendre —dic jo—. Com pot donar-me satisfacció que em facin fora de casa? Perquè si no han descobert la nostra relació, no sé pas quina altra cosa pot haver canviat la conducta de tota la família i haver-los portat a tractar-me com em tracten, quan abans em duïen tanta voluntat i tendresa com si hagués estat una filla més de la família.

—Mira, petita —diu ell—, que es porten malament amb tu és veritat; però que tinguin la més mínima sospita del cas, pel que fa a tu i a mi, és tan lluny de ser veritat que et diré que sospiten de mon germà Robin; i, ras i curt, que estan convençuts que et festeja; és més, ell mateix, el molt beneït, els ho ha ficat al cap, que tothora els n'està fent brometa i posant-se en ridícul. Confesso que em sembla que fa mal fet, amb això, perquè per força s'ha d'adonar que els està vexant, i els fa girar-se contra tu; però tot plegat em causa prou satisfacció, per la seguretat que em dóna del fet que no sospiten ni així la veritat, i vull creure que també serà una satisfacció per a tu.

—Sí que ho és —dic jo—, en certa manera; però tot això no té res a veure amb el meu cas, ni és aquest el meu neguit principal, encara que també m'hagi amoïnat.

—I doncs quin és? —fa ull.

I aquí vaig esclatar en plors i no vaig poder-li dir ben res. Ell es basquejà a calmar-me tan bé com va poder, però al final començà a insistir i insistir perquè li digués què era. A última hora vaig respondre-li que em semblava que li ho havia de dir i que tenia un cert dret a saber-ho; i que a més a més, necessitava el seu guiatge,

perquè em trobava en tal perplexitat que no sabia per quin cap tirar, i aleshores li vaig explicar tot l'assumpte. Vaig dir-li que imprudentment no s'havia comportat son germà, fent la cosa tan pública; car si ho hagués mantingut en secret, com cal mantenir-hi aquestes coses, jo hauria pogut dir-li positivament que no, sense donar-ne cap raó, i ell amb el temps hauria cessat les sol·licitacions; però que, per començar, havia tingut la vanitat de donar per fet que jo no el refusaria, i en acabat s'havia pres la llibertat de fer pública a tota la casa la seva intenció de casar-se amb mi.

Vaig dir-li fins a quin punt me li havia resistit, i com les seves proposicions eren sinceres i honorables.

—Però —que jo dic—, la meva situació serà doblement difícil; perquè si ja ara em volen mal perquè pretén casar-se amb mi, encara serà pitjor quan sabran que l'he refusat; i llavors de seguida diran que si no deu haver-hi alguna altra cosa, i que si no dec estar casada ja amb algú altre, perquè si no, no s'entendria que em refusés a una aliança tan per damunt meu com fóra aquesta.

El meu discurs el va sorprendre qui-sap-lo. Em va dir que era per a mi una qüestió crítica de ben mal resoldre, i que no veia pas com podria sortir-me'n; però que hi rumiaria i que la propera vegada que ens trobéssim em faria saber a quina resolució havia arribat; i em demanava que en l'endemig no donés el meu consentiment a son germà ni tampoc un no rodó, sinó que el deixés mig penjat per un temps.

En dir que no donés el meu consentiment, jo vaig fer com un surt. Li vaig dir que ell sabia prou bé que no tenia cap consentiment a donar; que s'havia compromès a casar-se amb mi, i que alhora el meu consentiment estava compromès amb ell; que sempre m'havia dit que jo era la seva muller, i que jo em tenia per tal, com si la cerimònia hagués tingut lloc; i que era de la seva mateixa boca que jo me n'atorgava el dret, havent-me dit com sempre havia fet que m'anomenés la seva muller.

—Bé, estimada —diu—, no t'hi amoïnis, ara; si no sóc el teu marit, seré per a tu com un marit; i no deixis que aquestes coses et neguitegin, ara; deixa'm rumiar una mica més sobre tot plegat i la propera vegada que ens trobarem ja te'n podré dir alguna altra cosa.

Amb això em tranquil·litzà tan bé com va poder, però vaig trobar que estava tot pensarós, i que baldament es mostrà molt amable i em féu un miler de petons, o més i tot, i em donà també diners, la veritat és que no em va oferir res més durant tota l'estona que vam passar junts, que va ser més de dues hores, cosa que m'estranyà d'allò més, aleshores, considerant l'aire que abans solien tenir aquestes trobades i l'oportunitat que ara teníem.

Son germà no tornà de Londres fins després de cinc o sis dies, i no fou fins al cap de dos dies més que trobà una avinentesa d'enraonar-hi; però llavors, enduent-se'l a part, començà a parlar-li detingudament de l'afer, i aquell mateix vespre trobà la manera (car vam tenir una llarga conferència) de repetir-me tot el discurs, el qual, pel que recordo, va anar com segueix. Li digué que havia sentit a dir coses estranyes sobre ell, d'ençà que havia marxat, això és, que festejava la senyoreta Betty.

—Bé —diu el germà, una mica picat—, sí, és veritat. I què? Ningú no n'ha de fer res.

—Au —fa el gran—, no t'enfadis, Robin; no és pas que vulgui fer-ne res; ni tampoc vull que ens hi enfadem. Però em sembla que elles sí que s'hi amoïnen, i que es porten malament amb la pobra noia per culpa d'això; cosa que em desplaia tant com si m'ho fessin a mi mateix.

—Què entens per «elles»? —diu Robin.

—Entenc la mare i les noies —fa el germà gran—. Però, escolta —hi tornà—, ho dius de debò? L'estimes de veritat, la noia? Pots parlar-me amb tota franquesa, ja ho saps.

—Doncs bé —diu Robin—, et seré franc. És cert que l'estimo més que cap altra dona del món, i m'hi casaré, diguin i facin el que vulguin. Crec que la noia no em refusarà pas.

En contar-me això, el cor se'm va fer petit, perquè encara que la cosa més racional fos de pensar que no el refusaria, jo sabia al fons de la meua consciència que l'havia de refusar, i m'adonava prou que això fóra la meua ruïna; però sabia que em convenia parlar tot altrament, aleshores, i doncs vaig interrompre-li la relació d'aquesta manera:

—Ah! —vaig fer—. Es pensa que no el puc refusar? Doncs ja s'ho trobarà, si no puc refusar-lo!

—Bé, estimada —diu ell—, però deixa'm acabar de contar-te tota la història tal com va anar, i després ja diràs el que et sembli.

Lavors continuà i em va dir que li havia replicat:

—Però, germà, ja saps que no té res, ella, i que tu podries aspirar a més d'una dama de bona fortuna.

—No hi fa res, això —digué Robin—. Jo estimo la noia, i no és la butxaca que he de complaure amb el casament, sinó el meu gust.

—I per tant, estimada —hi afegeix ell—, ja veus que no hi ha manera d'oposar-s'hi.

—Sí, sí —dic jo—, ja veuràs com jo puc oposar-m'hi; he après a dir «no», ara, encara que abans no en sabés; si el més gran senyor de la contrada m'ofereís de casar-m'hi, li sabria dir que no amb aquella alegria.

—Bé, però, estimada —diu ell—, què li pots dir? Tu saps, com molt bé vas dir quan vam parlar-ne, que et farà qui-sap-les preguntes, arran d'això, i tota la casa es demanarà quin és el significat de tot plegat.

—Molt bé —faig jo, somrient—, però puc tapar-los la boca d'un cop dient, a ell i a tothom, que ja sóc casada amb son germà gran.

Ell també va somriure una mica, en sentir aquestes paraules, però vaig poder-li notar un surt, i que no podia dissimular l'atabalament que li ocasionaren. Malgrat tot, replicà:

—Bé, sí, encara que això pugui ser veritat en cert sentit, suposo que ho dius de broma, de donar una resposta d'aquesta mena; no fóra gens adient per més d'una raó.

—No, no —dic jo, tota divertida—, no tinc pas tantes ganes de descobrir el secret sense el teu consentiment.

—Però així, què els podràs dir, a ell, o a ells —fa—, quan et vegin positivament en contra d'una unió en aparença tan avantatjosa per a tu?

—Oh! —jo dic—, quins dubtes vols que tingui? Per començar, no tinc per què donar-los cap mena d'explicació i, segonament, els puc dir que ja sóc casada, i punt, aturar-me aquí. Fóra tot un punt final, per a ell, perquè en acabat ja no tindria cap raó de preguntar-me'n res més.

—Ja! —diu—, però tota la casa t'anirà fent la guitza sobre això, començant pels pares, i si t'obstines a refusar-t'hi, els deixaràs despagats, i al mateix temps sospitosos.

—Doncs —dic—, què puc fer? Què voldries que fes? Abans ja em trobava ben esmaperduda, i com t'he dit, ben atabalada, i si te'n faig saber les circumstàncies és perquè m'hi donis el teu consell.

—Estimada —diu ell—, hi he estat rumiant d'allò més, ho pots ben creure, i encara que és un consell que comporta una pila de mortificacions per a mi, i al principi pot fer-te estrany, no hi veig una sortida millor, un cop tot triat i garbellat, que deixar-lo fer, i si trobes que és sincer i seriós, casar-t'hi.

En sentir-li dir això li vaig clavar una mirada d'horror i, pàl·lida com la mort, vaig estar a punt de caure en basca de la cadira on seia, quan, ell, d'un salt, em diu en veu alta:

—Estimada, què tens? On vas?

I una bona colla de coses per l'estil; i a força de sacsejar-me i cridar-me pel nom, em retornà una mica, tot i que encara vaig trigar força a recobrar plenament els sentits i no vaig poder parlar fins després d'uns minuts.

Quan vaig estar refeta del tot, ell hi tornà:

—Estimada, què t'ha sorprès tant, del que he dit? M'agradaria que hi rumiessis seriosament. Ja pots veure quina és la posició de la família davant l'afer, i que si fos el meu cas, per comptes de ser el de mon germà, es tornarien bojós; i pel que veig, fóra la meva ruïna i també la teva.

—Ah —dic jo, encara furiosa—, i totes les teves protestacions i promeses han d'anar enlaire per la disconformitat de la família? No t'ho havia dit sempre, jo, això, i tu no en feies cabal, com si estiguessis per damunt d'aquestes foteses sense importància? En això ha vingut a parar tot? Aquest és el teu amor, la teva fidelitat, el teu honor i la solidesa dels teus juraments?

Ell continuà perfectament tranquil, a desgrat de tots els meus retrets (i això que no els hi estalviava), però al capdavall respongué:

—Estimada, per ara encara no he trencat cap de les promeses que t'he fet; és cert que et vaig dir que ens casàriem tan bon punt entrés en possessió dels meus béns;

però ja veus que mon pare és un home fort i sa, i encara pot viure trenta anys més, sense arribar a ser més vell que molts dels que corren per vila; i tu no m'has proposat mai de casar-nos més aviat perquè saps prou bé que fóra la meva ruïna; i pel que fa a la resta, no t'he decebut mai ni mai t'ha faltat res.

Jo no podia negar ni un sol mot de tot això, i en general no tenia res a dir-hi.

—Però, vaja —hi torno—, així, em vols convèncer de donar un pas tan esgarrifós com deixar-te, sense que tu m'hagis deixat? Pretens que no hi ha hagut afecte ni amor per la meva banda, i que només n'hi ha hagut per la teva? No t'he correspost? No t'he donat mostres de la meva sinceritat i la meva passió? L'honestedat i l'honor que t'he sacrificat no són una prova dels lligams que m'uneixen a tu, massa forts per ser trencats?

—Però, ara, estimada —diu—, pots aconseguir una posició segura, i aparèixer amb honor i esplendor tot d'una, i el record del que hem fet es pot embolcallar amb un silenci etern, com si mai no hagués tingut lloc; tindràs sempre el meu respecte i la meva sincera estimació, només que ara serà honesta, per justícia amb mon germà; seràs la meva estimada germana així com ara ets la meva estimada... —i aquí s'aturà.

—La teva estimada puta —faig—, això hauries dit si haguessis continuat, i bé que hauries pogut dir-ho; però ja t'entenc. Amb tot, vull que recordis els llargs discursos que em feies i les llargues i penoses hores que has passat intentant fer-me creure una dona honesta; i que era, d'intenció, la teva dona, encara que no ho fos als ulls del món; i que allò nostre era un matrimoni tan efectiu com si el senyor rector ens hagués casat davant de tothom; tu saps molt bé, i no pots oblidar-ho, que aquestes van ser les teves paraules.

Em semblà que l'estava punxant massa, i doncs vaig amorosir-ho de la manera següent. Ell va romandre encara una estona enravenat, sense dir res, i jo vaig continuar.

—No pots creure —dic—, sense cometre la injustícia més grossa, que jo cedís a totes aquelles insistències sense un amor inqüestionable, sense un amor introntollable per res que pogués passar després. Si tens una opinió tan baixa de mi, vull saber quin fonament t'ha donat la meva conducta per pensar-ho. I si jo, doncs, he cedit a la requesta del meu afecte, i si m'he deixat convèncer de creure'm realment i essencialment la teva dona, he de desmentir tots aquells arguments i anomenar-me la teva puta, o la teva amant, que ve a ser el mateix? Em transferiràs a ton germà? Podràs transferir el meu afecte? Em pots manar que deixi d'estimar-te i que l'estimi a ell? Et penses que puc fer un canvi així en voler? No, senyor —vaig fer—, pots estar convençut que això és impossible, i siguin quins siguin els teus canvis, jo sempre seré la mateixa; i més m'estimo, ja que hem arribat en aquest punt infortunat, de ser la teva puta que no pas la dona de ton germà.

Va semblar complagut i commòs amb la impressió d'aquest darrer discurs, i em va dir que continuava sostenint el mateix d'abans; que encara no havia estat infidel a cap de les promeses que m'havia fet, però que al seu esguard hi havia en aquest afer

tantes coses terribles, en particular per a mi, que l'altre li semblava el remei més eficaç de tots. Que creia que això no ens descompartiria del tot, perquè podíem continuar estimant-nos com a amics durant la resta dels nostres dies, i a la millor fins amb més satisfacció que no pas la que podíem tenir en aquella situació, perquè qui sap què podia passar; que jo no podia creure, gosava dir, que ell fos capaç de trair un secret que un cop descobert fóra la ruïna de tots dos; que només li restava una pregunta a fer-me, l'única que podia dreçar-hi algun obstacle, i si aquesta pregunta tenia una resposta negativa, no podia sinó continuar pensant que aquell era l'únic camí que jo podia embocar.

A l'acte vaig endevinar la pregunta, això és, si estava segura de no trobar-me en estat. Vaig contestar-li que pel que feia a això no li calia amoïnar-se, perquè no hi estava.

—Molt bé, doncs, estimada —conclou—, ara no tenim temps de continuar parlant-ne. Rumia-t'ho i pensa-hi detingudament; jo no sé deixar d'opinar que és el millor partit que puguis prendre.

I amb això prengué comiat, i ben a corre-cuita, perquè en el moment que s'aixecava per marxar, sa mare i ses germanes trucaven al portal.

Em deixà sumida en la més profunda confusió de cap; i no li costà d'adonar-se'n, l'endemà, i la resta de la setmana (perquè era tot just un dimarts quan havíem estat parlant); però no va tenir cap ocasió de venir-me a trobar, aquella setmana, fins al diumenge següent, quan jo, que no em trobava gaire bé, no vaig anar a l'església, i ell, després d'inventar una excusa per l'estil, es quedà a casa.

Aleshores tornà a tenir-me sola durant una hora i mitja, i tornàrem a embrancar-nos en els mateixos arguments, o si més no tan semblants que no paga el tret de repetir-los. A l'últim vaig demanar-li amb vehemència quina opinió devia tenir de la meva honestedat si es podia afigurar que jo admetria tan sols la idea de jeure amb dos germans, i vaig assegurar-li que això era impossible. Vaig afegir-hi que inclús si em deia que no em veuria mai més (i res, fora de la mort, no em semblava més terrible), ni així podria acollir una idea tan deshonorable per a mi i tan abjecta per a ell; i per tant, vaig pregar-li que si li quedava encara un bri de respecte o d'estimació per mi, no me'n parlés més o desembeinés l'espasa i em matés. La meva obstinació, com ell en deia, el sorprengué, i em va dir que amb això era injusta amb mi mateixa i alhora amb ell; que tot plegat era una crisi que ni l'un ni l'altra esperàvem, per tal com era impossible de preveure, però que ell no hi veia cap altra sortida que ens salvés de la ruïna, i en conseqüència li semblava encara més injust; però si no me n'havia de parlar més, afegí amb una fredor insòlita, no creia que tinguéssim res més a enraonar; i així, doncs, s'aixecà per acomiadar-se; jo també vaig alçar-me, fingint la mateixa indiferència, però quan se m'acostà per fer-me el que en podríem dir un petó de comiat, vaig esclatar en una passió de plors tal que per més que intentava de parlar no hi reeixia, i li vaig estrènyer la mà, com per dir-li adéu, però encara plorant amb aquella vehemència.

Això el commogué visiblement, de manera que tornà a seure i em digué una munió de coses amables per calmar la meva passió de plors; però encara insistí en la necessitat de la seva proposta; i tota l'estona em repetí que malgrat que m'hi refusés, ell continuaria vetllant per mi, però donant-me entenent ben clar que desistia del punt principal, és a dir que ni com a amant em volia; feia un punt d'honor de no jeure amb la dona que, segons semblava, podia esdevenir la muller de son germà.

La simple pèrdua d'ell com a amant no m'afligia tant com la pèrdua de la seva persona, que jo estimava de veritat fins a la follia; i la pèrdua de totes les expectacions, sobre les quals jo havia bastit tothora les meves esperances, de tenir-lo un dia per marit. Aquestes coses m'oprimiren l'esperit en tal grau que, senzillament, vaig caure malalta de veres; en una paraula, les meves angoixes m'enfonsaren en una febre altíssima, que s'allargassà de tal manera que ningú de la família no es feia pagues que me'n sortís.

Vaig arribar a estar malament de debò, i tot sovint tenia deliris i desvariejava; però res no em neguitejava tant com la por que, en un d'aquells desvaris, pogués dir qualsevol cosa que el perjudiqués. Estava, a més, corsecada pel desig de veure'l, així com ell ho estava per veure'm a mi, car és cert que m'estimava amb grandíssima passió; però no podia ser; tal desig no tenia cabuda en cap de les dues bandes, i encara menys de manera decent.

Vaig fer llit durant gairebé cinc setmanes, i malgrat que el fort de la febrada minvà a les tres setmanes, tornà diverses vegades; els metges van dir dos o tres cops que no podien fer-hi res més i que havien de deixar que la natura i la malaltia s'ho resolguessin elles amb elles, reforçant la primera amb cordials, això sí, perquè suportés el combat. Passades cinc setmanes vaig començar a trobar-me més bé, però estava tan tova, tan desmillorada, tan malenconiosa, i em refeia tan a poc a poc que els metges es van témer que no acabés en una tisi; i la pitjor fou que opinessin que tenia l'esperit angoixat, que alguna cosa em donava neguit i, en un mot, que estava enamorada. En saber això, tota la casa em posà setge per aguar-me, i pressionar-me perquè digués si estava enamorada o no, i de qui; però, tan bé com vaig saber, vaig anar negant que estigués enamorada de ningú.

Arran d'això, un dia, a taula, van tenir una picabaralla sobre mi que cuidà desamigar la família sencera, i de fet ho va aconseguir per un temps. S'escaigué de ser tots a taula, llevat del pare; jo, malalta, era a la meva cambra. Al començament de la discussió, just havent dinat, la vella dama, que m'havia fet portar alguna cosa per menjar, demanà a la minyona que pugés a preguntar-me si en volia més; però la minyona tornà dient que encara no m'havia menjat ni la meitat del que m'havien dut primer.

—Ai, senyor —diu la vella senyora—, aquesta pobra noia! Em fa por que mai no es posarà bé.

—Sí! —fa el germà gran—, com voleu que es posi bé, la senyoreta Betty, si diuen que està enamorada?

—No me'n crec res, d'això —diu la dama.

—Jo no sé què dir-hi —fa la germana gran—; s'ha fet tant d'enrenou sobre si és tan maca, i tan trempada, i no sé què més, i per postres davant seu, que jo diria que a la noia se li ha girat el cap, oh, i qui sap encara les al·lucinacions que vindran després d'això. Per part meva, no sé pas què pensar-ne.

—Au, germana, has de reconèixer que és ben maca —diu el germà gran.

—Cert, i un bon tros més maca que tu, germana —diu Robin—, i aquesta és la teva mortificació.

—Sí, sí, però aquest no és el cas —diu la germana—, la noia està molt bé, i ella ho sap prou; no cal pas afalagar-li la vanitat.

—No parlem pas de si és vanitosa —diu el gran—, sinó de si està enamorada; a la millor està enamorada d'ella mateixa; em sembla que és el que pensen mes germanes.

—Tant de bo ho estigués de mi —diu Robin—; ben aviat li alleujaria el mal, jo.

—Què vols dir amb això, fill? —fa la vella dama—; com pots parlar d'aquesta manera?

—Doncs què, mare —diu Robin, tot honrat—, creieu que la deixaria morir d'amor, per causa d'un que té tan a tocar i de tan bon abastar?

—Uix, germà! —diu la germana segona—, com pots dir aquestes coses? Et casaries amb una criatura que no té ni un mal sou al món?

—A poc a poc, noia —fa Robin—, la bellesa és un dot, i amb l'afegitó de la simpatia, un doble dot. Només voldria que tu tinguessis com a dot la meitat de les seves reserves de totes dues.

Heus aquí la boca de la noia tapada de cop.

—Jo crec —diu la gran— que si Betty no està enamorada, mon germà sí. Qui sap si no se li ha declarat i tot; posaria les mans al foc que ella no li dirà que no.

—Les que diuen que sí quan se'ls pregunta —diu Robin—, estan un graó més amunt que aquelles a qui ningú mai no sol·licita el sí, germaneta, i dos graons més amunt que aquelles que diuen que sí abans que se'ls ho demani; i vet aquí una resposta per a tu, noia.

Això inflamà la germana, la qual s'abrandà de còlera i va dir que les coses havien arribat a un punt en què començava a ser hora que la minyoneta (es referia a mi) sortís de la família, i que si ara no estava en condicions de marxar, esperava que els seus pares ho tindrien en consideració tan bon punt la noia pogués mudar-se.

Robin contestà que això era cosa del cap de casa i de la mestressa, que no necessitaven que cap mocosa sense coneixement els donés lliçons.

Això continuà una bella estona; la germana escridassant-se, Robin trufant-se'n i prenent-li la mida, però la pobra Betty hi perdia molt de terreny davant la família. En assabentar-me'n, vaig plorar amb tota l'ànima, i la senyora pujà a veure'm, perquè algú li havia dit que jo n'estava tan i tan dolguda. Me li vaig queixar que era ben gros que els metges haguessin donat un parer d'aquella mena, sense cap fonament, i que encara ho era més si es tenien en compte les circumstàncies en què em trobava dins la

família; que esperava no haver fet res que pogués minvar l'estima que em tenia o haver donat peu a la discòrdia entre els germans i que a mi més em calia pensar en una caixa de morts que no pas en un enamorament, i li vaig suplicar de no enterbolir la seva opinió de mi amb els errors d'altri, sinó només amb els meus.

La dona fou sensible a la justícia del que jo deia, però em va dir que, ja que hi havia hagut tant de rebombori entre ells, i ja que son fill petit havia parlat d'una manera tan forassenyada, volia que li tingués prou confiança per respondre sincerament una sola pregunta. Li vaig dir que ho faria de tot cor, i amb la màxima claredat i sinceritat. Doncs bé, la pregunta era si hi havia res entre el seu fill Robin i jo. Vaig dir-li amb totes les protestacions de sinceritat de què vaig ser capaç (i bé podia fer-les) que no hi havia ni mai hi havia hagut res; li vaig dir que el senyor Robert havia xerrat i xanxejat, com ella sabia que acostumava de fer, i que jo sempre m'ho havia pres, com suposava que ell volia, a tall de xerroteig esventat sense cap mena de significació, i novament vaig assegurar-li que no hi havia entre nosaltres ni un bri del que ella em deia, i que els que ho havien insinuat m'havien fet molt de mal a mi i no cap bé a Robin.

La vella dama en restà plenament satisfeta, i va besar-me, em va parlar alegrement i em va dir que vetllés la salut i que no m'estigués de res, i així prengué comiat. Però en tornar a baix trobà el germà i les germanes estirant-se els cabells; les noies estaven enceses, fins i tot colèriques, perquè ell els retreia de no haver vist el món per un forat, de no haver conegut mai ni un galantejador, de no haver tingut ni una oferta de matrimoni, i de ser gairebé prou atrevides com per oferir-se elles primer. Les punxava amb motiu de la senyoreta Betty: que si era tan bonica, tan de bon natural, que si cantava més bé que no pas elles, i ballava millor, i que si era molt més ben plantada; i en fer-ho, no es descuidava cap cosa desagradable que les pogués vexar i, si cal dir la veritat, es passava una mica de rosca. La dama arribà a baix en el punt més alt de la baralla, i per aturar-la els contà el parlament que havia tingut amb mi, i com jo havia contestat que no hi havia res entre el senyor Robin i jo.

—Aquí s'equivoca —diu Robin—, perquè si no hi hagués una colla de coses entre nosaltres, ara estaríem més a prop l'un de l'altre que no pas estem. Li he dit que l'estimava immensament —fa ell—, però mai no he pogut fer creure a aquella bergantella que li ho deia de tot cor.

—No sé pas com havies d'aconseguir-ho —diu la mare—; ningú que no s'hagués begut l'enteniment no podria haver cregut que diguessis de tot cor una cosa així a una pobra noia, les circumstàncies de la qual coneixes prou bé. Però, fill meu —afegeix—, ja que em dius que a ella no li has pogut fer creure que ho deies de tot cor, si et plau, què n'hem de creure, nosaltres? Perquè, parlant, divagues de tal manera que ningú no pot saber si vas de debò o fas broma; però vist que la noia sembla dir la veritat, com tu mateix reconeixes, ara voldria que tu també fessis el mateix i em diguessis seriosament, perquè jo sàpiga com regir-me: hi ha res d'això o no? Ho dius

de debò o no? T'has trastocat de veres o no? Aquesta és una qüestió seriosa, i voldria que ens ho aclarissis.

—Per ma fe, mare —diu Robin—, és inútil de daurar la cosa o de dir més mentides; parlo seriosament: tant com algú que duguessin a penjar. Si la senyoreta Betty digués que m'estimava i que es casaria amb mi, demà mateix, de bon matí, per comptes d'esmorzar, li aniria a dir «us prenc pel mot», i fóra meva.

—Bé —fa la mare—, aleshores vet aquí un fill perdut.

Ho digué en un to molt ombrívol, com algú que n'estigués molt adolorit.

—Espero que no, mare —diu Robin—, cap home no és perdut si una bona muller l'ha trobat.

—Però, fill meu —diu la dama—, si és una captaire.

—Per tant, mare, més ha de menester caritat —fa Robin—; la trauré de la cura de la parròquia, i captarem plegats ella i jo.

—No està bé de fer broma amb aquestes coses —diu la dona.

—No faig broma, mare —diu Robin—; vindrem a demanar-vos perdó, i la benedicció vostra i la del pare.

—Tot això són ximpleries, fill —fa la mare—; si ho dius de veres, estàs perdut.

—Em fa por que no —diu ell—; perquè em temo molt que ella no em voldrà; després de les rebequeries i les fatxenderies de mes germanes, no crec que mai la pugui convèncer de dir que sí.

—Bona rondalla, aquesta, certament. Però no és pas tan forassenyada, ella; la senyoreta Betty no és cap enze —diu la germana petita—. Et penses que n'ha après millor que l'altra gent, de dir que no?

—No, senyora Set-ciències —diu Robin—, la senyoreta Betty no és cap enze, però la senyoreta Betty podria estar compromesa per un altre cantó; i aleshores, què?

—Bé —fa la gran—, d'això no en podem dir res. Però qui ha de ser, doncs? No surt mai d'aquestes quatre parets: ha de ser entre vosaltres.

—No tinc res més a dir, jo, sobre això —fa Robin—; ja he estat prou escorcollat. Hi ha mon germà. Si la cosa ha de ser entre nosaltres, entengueu-vos amb ell.

Això fiblà de viu en viu el germà gran, i en va concloure que Robin havia descobert alguna cosa. Amb tot, es guardà prou de mostrar cap mena d'atabalament.

—Si et plau —diu—, no carreguis les teves històries al meu compte, fa? Aquest gènere no el toco, jo. No tinc res a dir a la senyoreta Betty, ni a cap altra senyoreta Betty de la parròquia.

I amb això s'alçà i s'escapolí.

—No —fa la germana gran—, jo goso respondre per mon germà. Ell coneix el món més bé.

Així s'acabà la discussió; però el germà gran en restà ben confós. En va concloure que son germà ho havia descobert tot, i començà a dubtar si jo hi havia tingut res a veure o no; però a desgrat de totes les seves astúcies, no aconseguí de venir-me a veure. A l'últim, tenia tant neguit que arribà a desesperar-se del tot, i es resolgué a

venir a la meva cambra a veure'm, passés el que passés. Per tal d'aconseguir-ho, se la va enginyar d'aquesta manera; un dia, havent dinat, aguaità la germana gran, i en veure-la pujar cap dalt li corre al darrere:

—Ei, germana —diu—, on és la malalta? No se la pot veure?

—Sí —fa la germana—, ja ho crec; però deixa-m'hi anar a mi primer i t'ho diré.

Així, doncs, corregué cap a la meva porta i m'ho féu saber, i a continuació el tornà a cridar:

—Germà —diu—, ja pots venir, si vols.

I doncs entrà, d'aquella mateixa manera tocada i posada.

—Bé —fa, de la porta estant, en entrar—, on és aquesta malalta d'amor? Com esteu, senyoreta Betty?

Jo m'hauria volgut aixecar de la cadira, però estava tan feble que no hi vaig reeixir fins al cap d'una bella estona; ell se n'adonà prou, i també la germana, que digué:

—Au, no cal que t'esforcis a estar dreta; mon germà no demana cerimònia, sobretot ara que estàs tan feble.

—No, no, senyoreta Betty, seieu tranquil·la —fa ell.

I en això s'asseu en una cadira davant per davant meu, amb l'aire d'estar contentíssim.

Xerrà una mica de tot amb mi i amb la germana, ara d'una cosa, ara d'una altra, per tal d'entretenir sa germana, i ara i adés retornava a la vella història, adreçant-se'm a mi.

—Pobra senyoreta Betty —diu—, és una cosa ben trista d'estar enamorat. Vet aquí que us ha marfós ben bé.

Al capdavant, vaig enraonar una mica.

—Em plau molt de veure-us tan content, senyor —dic—, però em sembla que el metge hauria pogut trobar alguna cosa millor que divertir-se a despeses dels pacients. Si no hagués tingut una altra mena de malaltia, conec prou bé l'adagi com per haver-lo deixat acostar.

—Quin adagi? —diu ell—. Ah sí, ara me'n recordo. Aquell que fa:

Amor a casa,
el metge un ase.

»És o no és, senyoreta Betty?

Vaig somriure i no vaig dir res.

—Oidà —fa ell—, em penso que els efectes demostrin prou que el mal és d'amor, perquè sembla que el metge us ha estat de ben poca ajuda, i diuen que us refeu molt a poc a poc. Em fa tot l'efecte que alguna cosa hi ha, senyoreta Betty, i sospito que el vostre mal és dels inguaribles: vaja, que és el mal d'amor.

Vaig somriure i vaig dir:

—No, senyor, de veritat: no és pas aquest el meu mal.

Vam enraonar una estona d'aquestes foteses, i a voltes també d'altres no menys insignificants. En acabat em demanà que els cantés una cançó, la qual cosa em va fer somriure, i vaig dir que els meus temps de cantaire quedaven molt endarrere. Al capdavall em demanà si volia que em toqués una mica la flauta; la germana va dir que li semblava que això em faria més mal que bé, i que el meu cap no ho aguantaria. Jo vaig capcinejar i vaig dir:

—No, això no m'atabalarà. Deixa'l fer, t'ho prego: la música de flauta m'agrada una cosa de no dir.

Aleshores la germana va fer:

—Bé, doncs, germà, endavant.

Amb això, ell que es treu la clau del seu armari i diu:

—Germana estimada, estic d'allò més mandrós: arriba't al meu armari a buscar-me la flauta; la trobaràs al calaix tal.

I aquí anomenava un lloc on estava segur que no era, per tal que la noia pogués passar una bona estona buscant-la.

Tan bon punt va ser fora la germana, em contà la història sencera del parlament que son germà havia fet sobre mi, de l'entretoc que li havia clavat, i de la seva preocupació, que era el motiu d'aquella treballosa visita. Jo li vaig assegurar que mai no havia obert la boca davant del seu germà ni davant de ningú més. Li vaig explicar el pas esgarriós en què em trobava i que el meu amor per ell i el seu desig que oblidés aquell sentiment per adreçar-lo a una altra persona m'havien esfondrat; i que un miler de vegades havia preferit poder morir que no pas refer-me i haver de tornar a lluitar amb les mateixes circumstàncies d'abans, i que aquella desesma de viure havia estat la raó principal de la meua lenta recuperació. Vaig afegir-hi que preveia que tan bon punt em trobés bé hauria de deixar la família, i pel que feia a la qüestió de casar-me amb son germà, en detestava la sola idea, després del que havia passat entre nosaltres, i que podia estar segur que no veuria mai més son germà arran d'això; que si volia trencar tots els vots, els juraments i els compromisos amb mi, això era assumpte seu, de la seva consciència i del seu honor; però mai no podria dir que jo, a qui havia persuadit d'anomenar-se la seva dona, jo que li havia ofert la llibertat d'usar-me com a tal, no li havia estat fidel, fos ell el que em fos, com cal que sigui una esposa.

Començà a contestar i digué que li sabia molt de greu que no em pogués convèncer, però quan anava per continuar sentí la germana que tornava, i jo també; però amb tot encara vaig poder confegir quatre mots de resposta per donar-li entenent que mai no em convenceria ningú d'estimar un germà i casar-me amb l'altre. Sacsejà el cap i va dir-me:

—Així, estic perdut.

En aquell punt i moment la germana entrà a la cambra i li digué que no podia trobar la flauta.

—Bé —diu ell, tot xiroi—, ja veig que la meua mandra no serveix.

I doncs s'aixeca i se'n va ell mateix a cercar-la, però també torna sense la flauta, no que no l'hagués trobada, sinó que duia el cap ple de neguits i no tenia ganes de tocar; i, a més a més, l'encàrrec que havia donat a la germana ja havia fet el seu fet, per bé que d'una altra manera, perquè l'únic que volia era una oportunitat de parlar-me, cosa que ja havia aconseguit, encara que no hagués anat a gust seu.

Jo, en canvi, estava ben satisfeta d'haver-li dit amb tota llibertat el que pensava amb honrada franquesa, com ja he contat; i encara que no havia causat l'efecte que jo volia, és a dir de lligar-lo més estretament, li llevà, amb tot, la possibilitat d'abandonar-me sense una clara pèrdua de l'honor i un trencament de la seva paraula de cavaller, que tants cops havia compromès en el sentit de no abandonar-me mai i de fer-me la seva muller tan aviat com entraria en possessió de la seva fortuna.

No gaires setmanes després, jo ja voltava per casa i començava a trobar-me bé; però continuava malencònica, callada, malmirrosa i solitària, i això sorprenia la família sencera, llevat d'aquell que en coneixia la raó; amb tot, passà força temps abans no demostrés reconèixer-ho, i jo, tan poc inclinada a enraonar com ell, m'hi captenia amb tot respecte, però mai no vaig proposar-li ni un sol mot de mena privada, fos el que fos; i això continuà durant setze o disset setmanes; de manera que, així com esperava que d'un moment a l'altre em fessin fora de la família per causa de la quimera que em duien arran d'una cosa en què no tenia cap culpa, així mateix esperava no saber res més d'aquell cavaller, després de tots els seus solemnes juraments i protestacions; només esperava la ruïna i l'abandó.

A l'últim, jo mateixa vaig encetar amb la família el tema de la meva partença; car un dia que em trobava parlant seriosament amb la vella dama sobre les meves circumstàncies en aquest món i la feixuguesa que la malaltia m'havia deixat a l'ànima, i que jo no era ja la mateixa d'abans, ella digué:

—Em fa por, Betty, que allò que et vaig dir sobre mon fill t'ha influït poc o molt, i que si estàs tan marcida és per això; si et plau, et fa res d'explicar-me com estan les coses entre vosaltres dos, si no es indiscreció? Perquè el que és ell no fa sinó plaguejar i prendre'm la mida, quan n'hi parlo.

—La veritat, senyora —que jo vaig dir—, és que les coses estan justament com jo no voldria que estiguessin, i us seré ben franca, siguin quines siguin les conseqüències que me'n vinguin. El senyor Robert m'ha demanat diversos cops que m'hi casés, cosa que jo no tenia cap motiu d'esperar, vistes les meves pobres circumstàncies; però jo sempre m'hi he oposat, i potser en uns termes més inflexibles del que m'esqueia i tot, si es considera el respecte que dec a cadascuna de les branques de la vostra família; però —vaig prosseguir—, senyora, jo mai no podria oblidar les meves obligacions amb vós i amb la resta de la casa fins al punt de consentir a una cosa que, ho sé prou bé, ha de ser desagradable per a vós, i així mateix li ho he argumentat a ell, i li he dit ben positivament que mai no m'hauria vingut a un pensament d'aquesta mena sense tenir-ne la vostra conformitat, i la de son pare, amb qui jo estic lligada per una colla d'obligacions invencibles.

—Però és possible, senyoreta Betty? —fa la dama—. Així, doncs, has estat més justa amb nosaltres que no pas nosaltres amb tu, que sempre t’hem mirat com un parany per a mon fill, i que ja estàvem decidits a proposar-te de marxar, per por d’això; si no te n’havia dit res era perquè em pensava que no estaves del tot bona, i em feia por de trasbalsar-te massa, i que després haguessis tornat a recaure; perquè encara et tenim tot el respecte, si bé no fins al punt de deixar que siguis la ruïna de mon fill; però si és tal com dius, tots t’hem fet un greu tort.

—Pel que fa a la veritat del que dic, senyora —vaig fer jo—, goso remetre-us al vostre fill mateix; si em vol fer justícia, us ha de contar la història tal com jo us l’he explicada.

La dona se’n va a trobar les filles i a contar-los tota la història, tal com jo la hi havia relatada; i elles, com jo m’imaginava, se’n van sorprendre, ho podeu ben creure. Una va dir que no s’ho hauria pogut pensar mai; una altra que Robin era un capverd; una tercera que no se’n creia ni una paraula, i que donava per cert que Robin explicaria la història d’una altra manera. Però la vella dama, que estava resolta a arribar fins al fons de la qüestió abans jo no tingués la més petita avinentesa d’assabentar son fill del que havia passat, es determinà a parlar-hi tot seguit, i amb aquest propòsit envià a cercar-lo, perquè havia anat a vila, a veure un advocat per certs afers de poc pes, i en rebre l’encàrrec tornà a corre-cuita.

En arribar davant d’elles, que encara estaven plegades, la dama digué:

—Seu, Robin, he de parlar una estona amb tu.

—De bon grat, mare —fa Robin, tot xiroi—. Espero que sigui sobre una bona muller, perquè hi estic ben capficat, amb aquesta qüestió.

—Com s’entén? —diu la mare—, no deies que estaves decidit a casar-te amb la senyoreta Betty?

—Cert, mare —diu Robin—, però hi ha algú que posa impediments a les amonestacions.

—Posar impediments a les amonestacions! —fa la mare—. I qui pot ser?

—Ni més ni menys que la mateixa Betty.

—I això? —hi torna la mare—. Vol dir que ja li ho has demanat?

—Ben cert, mare —diu ell—. L’he atacada en regla cinc cops, d’ençà que va caure malalta, i sempre n’he sortit vençut; la bergantella és tan tossuda que no vol capitular sota les meves condicions, tret que n’hi asseguri una que jo de fet no li puc garantir.

—Explica’t —diu la mare—, que ja estic prou i massa sorpresa; no t’entenc. Confio que no ho diguis de veres.

—Vejam, mare —diu ell—, la cosa em sembla prou clara, a mi, s’explica tota sola; diu que no em vol: no us sembla prou clar, això? Jo ho trobo claríssim i de mal rosegar, també.

—Bé, però —fa la mare—, parles de condicions que no pots garantir; què és el que vol? Un contracte matrimonial? Allò que li pertocaria a ella està en relació amb

el seu dot; però quina fortuna et porta, ella?

—Bé, pel que fa a fortuna —diu Robin—, em sembla prou rica; sobre aquest punt estic satisfet; el que passa és que no puc garantir les seves condicions, i ella en això és inflexible: no em vol sense tals condicions.

En aquestes, les germanes s'hi van ficar.

—Mare —diu la germana segona—, és impossible de parlar seriosament amb ell; mai no donarà una resposta directa a cap pregunta; valdria més que el deixéssiu sol i no n'hi parléssiu més; vós sabeu prou bé com disposar de la noia per apartar-la del seu camí, si penseu que hi ha res de tot això.

Robin s'irrità una mica amb la brutalitat de la seva germana, però amb tot es contingué i conservà les bones maneres.

—Hi ha dues menes de gent, mare —fa ell, girant-se cap a la dama—, amb qui és inútil de discutir: els savis i els enzes; i a mi se'm fa difícil d'heure-me-les amb totes dues alhora.

Aleshores s'hi ficà la germana petita:

—Hem de ser ben enzes, certament, als ulls de mon germà —diu—, si es pensa que ens podem creure que hagi demanat seriosament a la senyoreta Betty de casar-s'hi, i que ella s'hi hagi negat.

—«No responguis i respon», diu Salomó^[11] —replicà el germà—. Quan ton germà ha dit a la mare que li ho havia demanat no pas menys de cinc cops, i que ella s'hi havia negat de pla, jo penso que ma germana petita no ha de posar-ho en dubte, quan la seva mare no ho ha fet.

—La mare, saps?, no ho ha entès —diu la germana petita.

—Hi ha una certa diferència —diu Robin—, entre demanar que m'expliqui més bé i dir que ella no em creu.

—Bé, però, fill meu —fa la dama—, si estàs disposat a deixar-nos penetrar el misteri, quines eren aquestes condicions tan inabastables?

—Sí, mare —fa Robin—, ja ho hauria dit abans si aquestes ficanassos no m'haguessin fet la traveta amb les seves interrupcions. Les condicions són que jo he d'aconseguir el consentiment del pare i el vostre, i sense això diu que no em vol tornar a veure amb tal propòsit; i aquestes condicions, com ja he dit, suposo que no les hi podré garantir mai. Espero que amb això les meves irritables germanes tindran la seva resposta i s'enrojolaran una mica; si no, jo ja no tinc res més a dir-hi fins que en sàpiga alguna altra cosa.

Aquesta contesta va sorprendre tothom, per bé que a la mare no tant, a causa del que jo li havia dit. Pel que fa a les filles, van restar mudes durant una bella estona; però la mare digué, amb una certa passió:

—Bé, jo ja ho sabia d'abans, això, sinó que no m'ho sabia creure; però si és així, tots nosaltres hem estat injustos amb Betty, i ella s'ha portat més bé del que jo mai hauria imaginat.

—Certament —diu la germana gran—, si és així, s'ha portat meravellosament bé.

—Reconec —fa la mare—, que ella no hi ha tingut cap culpa, si ell ha estat tan enze d'encaterinar-se'n; però el fet d'haver-li donat una resposta així demostra més respecte per ton pare i per mi del que jo pugui expressar; d'ençà d'avui la valoraré molt més, mentre la coneixeré.

—No pas jo, però —diu Robin—, tret que em doneu la vostra conformitat.

—Hi pensaré una mica, encara —fa la mare—; t'asseguro que si no hi haguessin alguns altres impediments, aquesta seva conducta em duria fàcilment a donar-te-la.

—Jo voldria que us hi dugués del tot —diu Robin—; si haguéssiu pensat a fer-me content tant com a fer-me ric, hi hauríeu consentit de seguida.

—Vejam, Robin —que la mare hi torna—, ho dius realment de cor? N'estàs tant com ens vols fer creure?

—De veritat, mare —fa Robin—, és ben dur que ho poseu en dubte, després de tot el que he dit. No diré que m'hi casaré; com puc decidir-ho, això, si ja veieu que no hi tinc res a fer sense el vostre consentiment? A més a més, no estic pas obligat a casar-me. Però el que sí que diré és que parlo de cor, i que, si ho puc evitar, no em casaré amb ningú més; per tant, podeu decidir per mi. Betty o ningú, aquest és el dilema; i l'elecció entre l'una i l'altra és a les vostres mans, mare, sempre que les meves eixerides germanes no hi tinguin ni veu ni vot.

Tot això va ser terrible per a mi, perquè la mare començà a cedir, i Robin la menava cap on ell volia. D'altra banda, ella va voler aconsellar-se amb el noi gran, que usà tots els arguments imaginables per convèncer-la de consentir-hi, al·legant l'amor apassionat que son germà em duia i el comport generós que jo havia manifestat amb la família, en haver renunciat els meus avantatges en esguard d'un punt d'honor tan noble, i un miler de coses semblants. Quant al pare, era un home atrafegat en afers públics i a guanyar diners, rarament a casa, capficat en coses principals, però que deixava totes aquestes qüestions en mans de la muller.

Ja podeu imaginar fàcilment que, un cop descobert el misteri, segons ell, i un cop tothom es pensava saber com anaven les coses, no va ser gaire difícil ni perillós per al germà gran, de qui ningú no maliciava res, de tenir un accés a mi més lliure que no pas abans. És més, la mare li proposà, just com ell desitjava, que parlés amb la senyoreta Betty.

—Perquè podria ser, fill meu —digué ella—, que tu hi veiessis més clar que no pas jo, i veiessis si trobes que ha estat tan inflexible amb Robin com ella diu, o no.

Allò era tant com ell podia desitjar, i acceptà de parlar amb mi com si ho fes per accedir a la requesta de sa mare; llavors la dama em dugué a la seva pròpia cambra per deixar-me amb ell i em va dir que son fill tenia algunes coses per parlar-me, a petició d'ella, i que li fos del tot sincera, i aleshores ens deixà junts i el noi anà a tancar la porta darrere d'ella.

Tornà cap a mi, em prengué entre els seus braços i em besà molt tendrament; però em va dir que teníem una colla de coses per enraonar, i que tot havia arribat al punt crític en què em tocava decidir de ser feliç o dissortada per la vida; que les coses

havien arribat tan enllà que si jo no podia accedir al seu desig, estàvem tots dos perduts. Aleshores em contà, sencera, la damunt dita història entre Robin, com l'anomenava, la mare, les germanes i ell mateix.

—I ara, estimada —fa ell—, considera el que significa de casar-se amb un cavaller de bona família, de bona posició, amb el consentiment de tota la casa, i de fruir tot allò que el món pot oferir-te; i, d'altra banda, el que significa d'enfonsar-se en la fosca condició d'una dona que ha perdut la reputació; i que, encara que jo seré el teu amic privat mentre visqui, sempre seré sospitós i, doncs, tindràs por de veure'm i jo de reconeixe't.

No em deixà temps de contestar, i va prosseguir:

—El que ha passat entre nosaltres, estimada, pot quedar enterrat i oblidat, si ens posem d'acord per fer-ho. Jo seré sempre el teu amic sincer, sense cap inclinació a una intimitat més estreta, quan esdevindràs germana meva; i tindrem tota mena de converses honestes sense fer-nos retrets d'haver obrat de tort. Et demano que hi rumiïs i que no et giris d'esquena a la teva salvació i a la teva prosperitat; i per demostrar-te que sóc sincer —hi afegí—, aquí tens cinc-centes lliures (en metàl·lic), a tall de reparació per les llibertats que m'he pres amb tu, que tots dos recordarem com una de les follies de la nostra vida, i de les quals cal esperar que ens sabrem penedir.

Digué tot això en termes més emotius del que jo sé expressar i amb una força d'argumentació més intensa del que puc repetir, i per tant deixo al lector d'aquesta història la feina d'imaginar-se com, al llarg de sis quarts de parlament, contestà totes les meves objeccions i reforçà el seu discurs amb tots els arguments que l'art i l'enginy humans poden idear.

No puc afirmar, tanmateix, que res del que va dir em fes prou impressió per donar-me una idea clara de l'estat de la qüestió fins que a l'últim em digué sense embuts que si m'hi refusava, ell, sentint-ho molt, deixaria de mantenir amb mi les relacions d'aleshores; que, tot i estimar-me igual que abans i agradar-li tant com sempre, el sentit de la virtut no l'havia abandonat fins a l'extrem de comportar de jeure amb una dona que son germà festejava per fer-ne la seva muller; i que si havia de prendre comiat de mi amb una negativa sobre aquell afer, i a desgrat del que pogués fer per ajudar-me, tenint en compte el seu anterior compromís de mantenir-me, no m'havia de sorprendre si es veia obligat a anunciar-me que no es podia permetre de tornar-me a veure; que això darrer, per descomptat, no calia ni que ho esperés.

Vaig rebre aquesta darrera part amb alguns senyals de sorpresa i de torbació, i vaig tenir treballs per evitar de caure en basca; perquè jo l'estimava de veres fins a una extravagància inimaginable; però ell s'adonà de la meva torbació. M'instà a rumiar-hi seriosament; m'assegurà que era l'única manera de preservar el nostre mutu afecte; que en la nova situació ens podríem estimar amb tota l'ànima a tall d'amics, amb un amor sense màcula, lliures dels nostres justos retrets i de les suspicàcies d'altri; que ell sempre reconeixeria la felicitat que em devia, que me'n fóra creditor

tant com visqués i que pagaria el deute mentre li restés un bri d'alè. Així anà neguitejant-me fins a fer-me vacil·lar; d'una banda, ell em pintava els perills amb unes imatges més que vives, i de l'altra, jo mateixa les inflava, si cal dir la veritat, amb la sola idea de veure'm foragitada, al bell mig del carrer, com una pobra puta, perquè no era altra cosa, i tal vegada exposada com a tal, amb ben poc per mantenir-me, sense amics, sense coneixences en part del món, fora d'aquella vila on no podia pretendre de quedar-me. Tot això m'aterria en un grau de no dir, i ell aprofitava totes les avinenteses per pintar-me el panorama amb els colors més negres que trobava. D'altra banda, no es descuidava d'enllaminir-me amb la vida planera i pròspera que podria menar.

A totes les objeccions que li vaig fer, basades en l'estimació i els compromisos d'altre temps, em respongué mostrant-me la necessitat en què ara ens trobàvem d'adoptar mesures diferents; i quant a les seves promeses de matrimoni, el curs natural de les coses, va dir, les havia esborrades davant la probabilitat que jo esdevingués la muller de son germà abans de l'hora a què es referien les seves promeses.

Així, en suma, puc ben dir que m'enraonà fins a desenraonar-me; conquerí tots els meus arguments, i jo vaig començar a percebre un perill que fins aleshores encara no havia sabut veure, i que era el de trobar-me plantada per tots dos germans i abandonada sola al món a espavilar-m'hi pel meu compte.

Això i la seva persuasió aconseguiren al capdavant de fer-m'hi consentir, encara que amb tanta reluctància que era ben visible que em deixaria menar a l'església com un be a l'escorxador. Em rondaven, a més, uns certs neguits, en pensar que el meu futur marit, per qui, sigui dit tot passant, jo no sentia la més petita estimació, fos prou traçut per repudiar-me sota un altre pretext, en ficar-nos al llit per primera vegada. Si ho va fer a propòsit o no, poc ho sé, però el fet és que el germà gran va tenir prou cura d'empitimar-lo ben empitimat abans no se n'anés al llit, de manera que la primera nit vaig gaudir la satisfacció de tenir un company de llit ben engatat. Com s'ho va fer poc ho sabia dir, però vaig concloure que allò era obra d'ell per impedir que son germà fos capaç d'adonar-se de la diferència entre una donzella i una dona casada; i en efecte, l'altre mai no en va saber ben res, ni s'hi va encaboriar.

Aquí em cal tornar una mica endarrere, on m'havia quedat. Després d'haver-se'm treballat d'aquesta manera, la feina vinent del germà gran fou de treballar-se la mare, i no es donà fins que la va dur a venir-hi bé i a despreocupar-se de la resta, fins al punt de no fer-ho saber al cap de casa sinó per carta; de manera que la dama consentí al nostre matrimoni de forma privada, amb la idea d'arreglar-se en acabat amb el pare.

Llavors passà a fer la gara-gara a son germà, i el va convèncer del servei que li havia fet i de com havia aconseguit la conformitat de la mare, la qual cosa, per bé que certa, no havia estat feta en rigor de veritat per servir-lo a ell, sinó per servir-se a si mateix; però el cas és que l'entabanà diligentment d'aquesta manera, i va obtenir

l'agraïment d'un amic fidelíssim pel servei d'haver-se després de la pròpia puta en favor del germà, que la prenia com a muller. És així, certament, com l'interès bandeja tota mena d'estimació, i és amb aquesta naturalitat que els homes deixen de banda honor i justícia, humanitat i fins cristianisme, per tal d'assolir la pròpia seguretat.

Ara he de retornar al germà Robin, com l'anomenàvem sempre, el qual, amb el damunt dit consentiment de sa mare, corregué cap a mi, estarrufat, amb la nova, i me'n contà tota la història amb una sinceritat tan visible que he de confessar que em corsecava de servir d'instrument per enganyar un home tan honest. Però no hi havia remei; ell m'estimava, i jo no tenia cap obligació de dir-li que era la puta de son germà, per bé que aquesta hauria estat l'única via de desempallegar-me'n; de manera que m'hi vaig anar fent de mica en mica, amb gran satisfacció seva, i heus aquí que ens vam casar.

El decòrum m'impedeix de revelar els secrets del llit de matrimoni, però el fet és que res no podia haver estat més avinent a la meva situació com allò, segons he dit més amunt; el meu marit estava tan gat en ficar-se al llit que l'endemà al matí poc podia recordar si havia tingut cap conversa amb mi o no; i jo em vaig veure obligada a fer-li creure que sí, tot i que no era veritat, per assegurar-me que no es capfiqués en res d'altre.

Interessa ben poc, en la història present, d'entrar en més detalls sobre la família, o sobre mi, durant els cinc anys que vaig viure amb aquest marit, tret d'observar que vaig tenir-hi dues criatures, i que ell morí al cap de cinc anys. Havia estat realment un bon marit per a mi, i havíem viscut molt bé plegats; però com que no havia rebut gran cosa de casa seva i en el curt temps de la seva vida no havia aplegat gaire res, la meva situació no era poc ni gaire falaguera, i el matrimoni no resultà cap gran partit. És cert que conservava els papers que, per valor de cinc-centes lliures, m'havia ofert el noi gran a canvi del meu consentiment a casar-me amb el seu germà; això, afegit al que havia estalviat dels diners que m'havia donat anteriorment, a més de la suma equivalent que em pervenia del marit, em deixà vídua amb unes mil dues-centes lliures a la butxaca.

Els dos fills se'ls quedaren, sortosament, els pares del meu marit, i això, sigui dit bo i passant, va ser tot el que obtingueren de la senyoreta Betty.

Confesso que la pèrdua del meu marit no m'afectà de la manera que hauria estat escaient, ni tampoc puc dir, en bona veritat, que mai l'hagués estimat com hauria calgut o com hauria estat just en esguard dels bons tractes que jo n'havia rebut, car era l'home més tendre, gentil i de bon natural que una dona pogués desitjar; però el fet de tenir sempre son germà davant els ulls, almenys mentre érem al camp, constituïa un parany continu per a mi, i no era mai al llit amb el meu marit que jo no desitgés de trobar-me en braços del seu germà; i encara que el germà gran mai no em proposà, després del nostre casament, la més mínima vel·leïtat d'aquesta mena, puix que sempre es va captenir com un germà, a mi m'era impossible d'adoptar la mateixa actitud davant seu; en suma, cada dia vaig cometre adulteri i incest amb ell, de

pensament, la qual cosa era, sens dubte, tan criminosa pel que feia a culpabilitat com si ho hagués fet de veres.

Abans de la mort del meu marit, el germà gran es va casar, i com que nosaltres ens havíem traslladat a Londres, vam rebre una lletra de la vella dama per invitar-nos al casori. El meu marit hi anà, però jo vaig fer veure que no em trobava gaire de filis i que no podia viatjar en cap manera, i doncs em vaig quedar; i és que, en una paraula, no podia suportar la idea de veure'l lliurat a una altra dona, per bé que ja sabia prou que jo no el tindria mai més.

Ara em trobava, com he dit, lliure i abandonada al món, i com que era encara jove i ben plantada, segons que deia tothom (i segons que jo mateixa, ho podeu ben creure, pensava), i amb una fortuneta passable a la butxaca, no eren pas pocs els aires que em donava. Em festejaven uns quants comerciants de volada, en especial un marxant de lli, molt apassionat, a casa del qual vaig parar estada, un cop mort el meu marit, per tal com sa germana era coneguda meva. Allí tenia tota la llibertat i totes les avinenteses de menar una vida gaia i d'aparèixer amb la companyia que podia desitjar, atès que la germana del cap de casa era un dels capverds més eixelebrats sota la capa del cel, i no tan mestressa de la seva virtut com jo d'antuvi l'havia feta. Em va dur a un món de societat extravagant, i fins portà a casa diverses persones de les que a ella li agradava de complimentar per veure la seva viudeta igual; així li plaïa d'anomenar-me, i aquest va ser el nom que ben aviat em quedà en aquella societat. Ara: com que l'anomenada i els enzes solen anar de bracet, m'hi vaig veure meravellosament afalagada, voltada d'admiradors i dels que s'anomenaven galants; però no vaig poder-hi espigolar ni una sola proposta que s'ho valgués. Pel que feia al disegni comú a tots ells, el veia prou clar com per deixar-me arrossegar a nous paranys de tal mena. Ara les coses s'havien capgirat: duia diners a la butxaca i no tenia res a dir-los. Ja m'havien entabanat un cop amb la martingala de l'amor, però el joc s'havia acabat; ara estava decidida a casar-me o res de res, i a fer un bon casament o no fer-ne cap.

Em plaïa, en veritat, la companyia d'homes festius i aguts, d'homes galants i de bona planta, i tot sovint passava l'estona amb gent d'aquesta mena, encara que també amb d'altres; però de seguida em vaig adonar, després d'una observació justa, que els homes més brillants portaven les intencions més tèrboles (és a dir, la més tèrbola en esguard del que jo pretenia). D'altra banda, els que em venien amb les millors propostes eren els més llonzes i desgraciats del món. No tenia res en contra dels comerciants, però en tal cas havia de ser un comerciant que tingués alguna cosa de senyor; un marit que, si li venia per portar-me a la cort, o al teatre, no desmereixés amb l'espasa cenyida i semblés tan senyor com qualsevol altre; i no pas un d'aquells que sempre duen damunt el gec la marca dels llaços del davantal o el senyal del barret damunt la perruca, i l'ofici pintat a la cara, talment com si els haguessin penjat a l'espasa per comptes de ser l'espasa la que anés penjada al seu cinyell.

Bé, al final vaig trobar aquesta criatura amfíbia, aquesta cosa mig de terra mig d'aigua, ni carn i peix, que hom anomena un comerciant senyor; i, càstig merescut contra la meva follia, vaig caure just a la trampa que, per dir-ho així, jo mateixa m'havia parat. I dic que jo mateixa me l'havia parada perquè, ho confesso, ningú no va ensibornar-me, sinó que vaig badar jo.

Aquest era també un draper, perquè malgrat que la meva companya volia menar-me a una entesa amb son germà, a l'hora de la veritat va resultar, segons sembla, que era com a amistançada i no com a muller; i jo vaig ajustar-me a la regla segons la qual una dona no s'ha de deixar mantenir com a amant, si té prou diners per mantenir-se tota sola.

Així, la vanitat, no els principis, els diners, no la virtut, em mantingueren honesta; encara que, com després es va veure, més m'hauria valgut que la meva companya m'hagués venut al seu germà que no pas jo mateixa a un comerciant que era cràpula, senyor, botiguer i captaire, tot a la plegada.

Però jo, amb el meu caprici d'atrapar un cavaller, m'acuitava cap a la meva perdició de la manera més grofolluda que cap dona del món hagués imaginat; car el meu marit, en veure's tot d'una amb un pilonet de diners entre mans, es llançà a una tal follia de despeses que tot el que jo tenia i tot el que ell podia tenir abans, si és que tenia res que pagui la pena d'esmentar, no hauria abastat per a més d'un any.

Durant uns tres mesos n'estigué molt, de mi, i el que en vaig treure va ser el plaer de veure con una bona part dels meus diners se n'anaven en coses per a mi, i doncs es pot dir que jo també era responsable de les despeses.

—Vejam, estimada —em dia no bon dia—, vols que anem a passar una setmaneta al camp?

—Oh estimat —que jo dic—, i on voldries anar?

—Això no importa —fa ell—, però m'agradaria de viatjar tota una setmana com un senyoràs. Podríem anar a Oxford.

—Com hi anirem? —demano—. Jo no sé muntar a cavall, i és massa lluny per anar-hi amb cotxe.

—Massa lluny! —diu—. Enlloc no és massa lluny per a un cotxe de sis cavalls. Si et trec a voltar, viatjaràs com una duquessa.

—Ai, —dic—, és una ximpleria, però si hi estàs decidit, anem-hi.

I bé, ell fixà el dia i vam aconseguir un cotxe d'allò més ric, uns cavalls magnífics, un cotxer, un postilló i dos lacais vestits amb lliurees esplèndides; un home a cavall i un patge amb una ploma al barret a cavall d'un altre. Tots els servents anomenaven el meu marit «missenyor», i els hostalers, podeu comptar, feien el mateix, i jo era «sa altesa la comtessa»; i així anàrem a Oxford, en un molt bon viatge; car, les coses com siguin, ni un sol captaire de la terra sabia fer el senyor com el meu marit. Vam veure totes les curiositats d'Oxford, vam parlar amb dos o tres membres dels col·legis^[12] sobre la possibilitat d'enviar a la Universitat un nostre nebot que estava confiat a la cura de Sa Senyoria, del qual ells podrien ser tutors. Ens

vam divertir aixecant la camisa a diversos estudiants a base de donar-los l'esperança que arribarien a ser, pel cap baix, capellans de Sa Senyoria i durien estola;^[13] i així, després d'haver viscut com senyorassos, si més no pel que fa a despeses, ens en vam anar cap a Northampton i, per abreujar, al cap d'uns dotze dies de voltar tornàvem a casa, després d'haver llençat per la finestra aquelles noranta-tres lliures.

La vanitat és la culminació del fatxenda. El meu marit posseïa l'excel·lència de no concedir cap valor als diners; i com que la seva història, ja us ho podeu afigurar, no té gaire pes en el conjunt, n'hi haurà prou de dir que en qüestió de dos anys i tres mesos va fer fallida, i que no havent tingut sort de refugiar-se al Mint^[14], anà a caure en una algutziria^[15], arrestat per una feta massa feixuga per sortir-ne amb una fiança del seu abast, i doncs em va fer cridar.

A mi no em va sorprendre, tot això, perquè ja feia temps que havia previst que tot se n'aniria en orris, i havia tingut cura d'anar-me fent una mica de racó, per poc que podia, que no era gaire. Però quan ell m'envià a cercar, es va captenir molt millor del que jo esperava i em va dir de dret que havia fet el ximple, i que s'havia deixat atrapar per sorpresa, baldament hagués pogut evitar-ho; que ara preveia que no se n'aixecaria pas i que per tant volia que anés a casa i me n'endugués, de nit, tot allò de valor que hi guardés i m'ho amagués en lloc segur; en acabat, em va dir que si podia treure unes cent o dues-centes lliures, en gènere, de la botiga, que ho fes.

—Només et demano —diu—, que no em facis saber què t'endús ni on; el que és jo —diu—, estic decidit a fugir d'aquestes parets i fer-me fonedís; i si no saps mai més res de mi, estimada —fa—, et desitjo bon vent; només en sap greu pel mal que t'he fet.

A l'hora de separar-nos em digué unes quantes coses de molt bon sentir, perquè ja he dit que era un cavaller, i aquest fou tot el benefici que vaig treure de la seva cavallerositat; em tractà tothora a cor què vols i amb les millors maneres fins al final, sinó que es va rebentar tot el que jo tenia, i em deixà l'única alternativa de rapinyar un passament als creditors.

Tanmateix, vaig fer com em deia, ja ho crec; i un cop acomiadats no el vaig tornar a veure mai més, car trobà la manera de fer-se escàpol de l'algutziria aquella mateixa nit o l'altra, i aconseguí d'entrar a França, i pel que fa a la resta, els creditors s'hi van fer amb les dents com van poder. Com, no ho sé pas, perquè no vaig arribar a saber sinó que ell havia entrat a casa cap a les tres de la nit, havia fet enviar el gènere sobrer al Mint i havia fet clausurar la botiga; i després de reunir tots els diners que va poder, passà, com he dit, a França, des d'on vaig rebre una o dues lletres d'ell, i prou.

No el vaig veure entrar a casa, car havent-me afanyat a enllestir-ho tot en un salt com havia fet, segons les seves instruccions sobredites, no em restava res més a fer a la casa, i a més sabia prou que l'únic que podia esperar-hi era de fer-me atrapar pels creditors; perquè de seguida s'establí una comissió de fallida i doncs m'haurien pogut arrestar per ordre dels comissaris. Però el meu marit s'havia escapolit destrament de l'algutziria deixant-se caure a la desesperada des de gairebé el capdamunt de la casa

fins a la teulada d'un altre edifici, des don havia fet un salt de gairebé dos pisos, suficient per trencar-se coll i barres, i s'esmunyí cap a casa, on ho arranjà tot per salvar el gènere sobrer abans no vinguessin els creditors a posar-hi la grapa; és a dir, abans no aconseguissin la comissió^[16] i enviessin els oficials a prendre'n possessió.

El meu marit va ser tan civil amb mi, car repeteixo que tenia molt de cavaller, que a la primera lletra que m'escriví des de França em va fer saber on havia empenyorat vint peces d'holanda fina per trenta lliures, que en veritat en valien més de noranta i m'hi incloïa el resguard i una nota d'autorització per recollir-les, un cop pagada la quantitat, cosa que vaig complir; amb el temps me'n vaig fer més de cent lliures, tenint lleure com tenia per tallar-les i vendre-les de mica en mica a famílies particulars, segons s'esqueia.

Tanmateix, amb tot això i tot el que havia anat arraconant abans, em vaig adonar, un cop tot triat i garbellat, que la meva situació havia canviat molt i que la meva fortuna havia minvat de valent; perquè, comptant les holandes i un farcell de mussolines fines que me n'havia emportat abans, i una mica de plata i d'altres coses, va resultar que amb prou feines podia arribar a les cinc-centes lliures; i la meva condició era ben singular, perquè encara que no tingués cap criatura (n'havia tinguda una del meu draper senyor, però ja era enterrada), era una vídua embruixada; tenia marit i no en tenia, i no podia pretendre de tornar-me a casar, tot i saber prou bé que el meu marit no tornaria a posar els peus a Anglaterra, ni que visqués cinquanta anys. Per tant, dic, el matrimoni m'estava vedat, sortís la proposta que sortís; i en la situació en què em trobava no tenia ni un amic amb qui aconsellar-me, almenys ni un a qui gosés confiar el secret de les meves circumstàncies, perquè si els de la comissió rebien cap notícia d'on em trobava m'haurien agafat i interrogat sota jurament, i m'haurien desposseït de tot el que havia salvat.

Amb aquests neguits, la primera cosa que vaig fer fou d'allunyar-me del redol de les meves coneixences, i adoptar un altre nom. Vaig fer-ho amb eficàcia, perquè vaig anar també al Mint, vaig llogar una estança en un racó ben discret, em vaig vestir de vídua, i em vaig fer anomenar senyora Flanders.

Allí, malgrat tot, també m'hi amagava, i encara que les meves noves coneixences no sabien res de mi, aviat em vaig voltar d'una bona colla d'amics; i sigui que les dones van escasses entre la mena de gent que sol trobar-s'hi, sigui que un cert consol a les misèries de l'indret s'hi fan més necessàries que en d'altres avinenteses, el cas és que vaig trobar que una dona bencossada era enormement valorada entre aquells fills de l'aflicció, i que els que s'ho necessitaven tot per pagar mitja corona per lliura als creditors i s'endeutaven fins al coll a l'hostal del Brau amb àpats trobaven diners per sopar si la dona els agradava.

Amb tot, em vaig mantenir a recer, encara que vaig començar com l'amant del meu Lord Rochester,^[17] que s'estimava més la seva companyia per bé que sense deixar-lo passar més enllà, que no pas de tenir la mala fama d'una puta, sense tastar-ne els plers; i per raó d'això, cansada del lloc, i també, si he de ser franca, de la companyia, vaig començar a pensar de mudar-me.

Per a mi va ser de veritat un tema de reflexió ben curiós de veure homes aclaparats per situacions envitricolladíssimes, enfonsats uns quants graons per sota de la ruïna, les famílies dels quals eren objecte del terror d'ells mateixos i de la caritat de l'altra gent, que mentre els quedava un penic, o fins i tot menys, maldaven per ofegar les seves penes en la pròpia perversitat, amuntegaven més culpes damunt seu, s'esforçaven a oblidar coses passades, just quan era l'hora de recordar-les, es buscaven més feina per a l'hora del penediment i pecaven per remeiar els pecats anteriors.

Però no sóc dona per fer prèdiques; aquells homes eren massa malvats, inclús per a mi. Hi havia un no sé què d'esgarriós i absurd en la seva manera de pecar, perquè era una violència fins i tot per a ells; no només obraven contra la seva consciència, sinó també contra la natura; posaven fre al propi temperament per tal d'ofegar les reflexions que les seves circumstàncies tothora els desvetllaven; i res no era tan fàcil com veure els sospirs entretallant les seves cançons o la pal·lidesa i l'angoixa pintant-se'ls a la cara, a despit dels somriures forçats que afectaven; és més, de vegades els esclatava a la boca quan s'acomiadaven dels seus diners a canvi d'un plaer crapulós o una abraçada bruta. Jo els he sentit fer un sospir fondo, girant-se, i cridar:

—Que en sóc de bèstia! Però, Betty, estimada, amb tot beuré a la teva salut.

Es referien a la seva honrada muller, que potser no tenia ni mitja corona per a ella i quatre o cinc criatures. I l'endemà al matí ja tornen a fer penitència; i potser la pobra muller, plorosa, els ve a dur alguna relació d'allò que els creditors estan fent i de com ella i les criatures estan a punt de veure's foragitades de casa, o qualsevol altra nova horrorosa; i això ve a afegir-se als seus propis retrets; però quan hi ha pensat i rumiat fins a tornar-se mig boig, com que no té principis que el sostinguin, ni res a dins o

damunt que el conforti, i no troba al seu entorn res més que tenebra, s'acuita un altre cop al mateix consol, és a dir, a esborrar-ho en la beguda i la disbauxa, i en caient entre companys sumits en la seva mateixa condició, repeteix la malvestat i així avança cada dia una passa en el camí de la destrucció.

Jo no era encara prou malvada per a companys com aquests. Ben al revés, vaig començar a considerar molt seriosament el que havia de fer, com tenia les coses i quin partit em calia prendre. M'adonava que no tenia amics, no, ni un sol amic ni parent al món; el poc que tenia s'aprimava a ulls veients, i, un cop això esfumat, no veia davant meu sinó misèria i fam. Arran d'aquestes consideracions, dic, i plena d'horror per l'indret on em trobava i pels objectes terribles que tenia tothora davant meu, em vaig decidir a anar-me'n.

Havia fet coneixença amb una molt bona dona, plena de seny, que també havia quedat vídua, com jo, sinó que en millors condicions. El seu marit havia estat capità d'un vaixell mercant, el qual havia tingut la dissort de naufragar en un viatge de tornada de les Índies Occidentals, que hauria resultat molt avantatjós si hagués arribat estalvi, i la pèrdua l'afectà de tal manera que, tot i haver-se'n sortit amb vida, es corsecà i morí poc després; i la vídua, perseguida pels creditors, es va veure forçada a cercar redós al Mint. Amb l'ajuda dels amics, però, reeixí aviat a arreglar les seves coses, i recuperà la llibertat; i en adonar-se que jo era allí per viure oculta més que per una persecució en concret i en adonar-se que jo estava d'acord amb ella, o més ben dit, ella amb mi, en una justa aversió pel lloc i la companyia, m'invità a casa seva fins que jo pogués trobar la manera de situar-me al món al meu aire; al mateix temps, em digué que en aquell barri de la ciutat on ella vivia hi havia deu oportunitats contra una que algun capità de vaixell s'encapritxés de mi, i em festegés.

Vaig acceptar la seva oferta i vaig estar amb ella mig any, i més temps m'hi hauria quedat encara, sinó que durant aquell interval, el que m'havia proposat a mi li escaigué a ella, i es casà amb gran avantatge. Però si d'altres fortunes anaven d'alça, la meva semblava anar de baixa, i no vaig trobar res fora de dos tres contramestres, o gent d'aquesta mena, però el que és els capitans eren en general de dues menes: I. Aquells que, amb un bell negoci, o sigui un bon vaixell, estaven decidits a no casar-se si no era amb profit, és a dir, amb un bon dot; II. Aquells que, sense feina, cercaven una dona que els ajudés a comprar un bastiment; vull dir a) una dona que, amb una certa fortuna, els pogués capacitar per obtenir una bona part, com deien, d'un vaixell per tal d'encoratjar d'altres propietaris a entrar en l'afer; o b) una dona que, si no tenia cap diner, tingués amics interessats en la navegació, i per tant poguessin ajudar el xicot a ficar-se en una bona nau, que per a ells és tan bo com una part; però cap d'aquests no era el meu cas, i així doncs, semblava destinada a quedar de racó.

Una cosa vaig aprendre de seguida amb l'experiència, això és, que les coses havien canviat pel que feia al matrimoni, i que no calia esperar a Londres el que havia trobat a comarca: que aquí els matrimonis eren conseqüència de plans polítics amb

vista a la formació d'interessos i a tirar negocis endavant, i que l'amor no tenia res a veure, o ben poc, amb l'afer.

Que, com havia dit la meva cunyada de Colchester, la bellesa, l'enginy, les maneres, el seny, el bon caràcter, la bella conducta, l'educació, la virtut, la pietat, o qualsevol altra qualitat, corporal o espiritual, no servien per recomanar ningú; que només els diners feien desitjable una dona; que els homes escollien les seves amants segons el seu gust i la seva inclinació, i que a una puta se li exigia de ser atractiva, bencossada, de cara bonica i tarannà graciós, però que en el cas d'una esposa, cap deformitat no afectava l'atracció, ni cap defecte alterava la tria; els diners eren el tot; el dot no era mai geperut ni monstuós, que els diners eren sempre bells, fos la dona com fos.

D'altra banda, com que el mercat estava, per dissort, del cantó dels homes, em vaig adonar que les dones havien perdut el dret de dir que no; que per a una dona era una gran sort de veure's demanar la mà, i si qualsevol damisel·la tenia l'altivesa de fer com que s'hi refusés, no trobava l'ocasió de negar-s'hi per segon cop, i encara menys de refer aquell pas en fals i acceptar allò que només havia afectat que refusava. Els homes tenien arreu tant per triar, que la situació de les dones era ben malaurada; perquè semblaven aplicar-se a totes les portes, i si l'home es trobava en el pas extraordinari de veure's bandejat, tenia la certesa que el rebrien a la porta del costat.

A més d'això, vaig observar que als homes no els feia cap escrúpol d'ensenyar l'orella descaradament i anar a la caça de pubilles, com se sol dir, tot i no tenir fortuna per aspirar-hi ni mèrit per merèixer-les; i que duïen la cosa tan enllà que a una dona amb prou feines se li permetia d'informar-se sobre el tarannà o la hisenda d'aquell que la pretenia. En vaig tenir un exemple en una jove de la casa del costat, amb qui jo havia establert una certa intimitat; la festejava un capità jove, i malgrat que ella tenia vora dues mil lliures de fortuna, demanà a alguns veïns del xicot quatre coses sobre el seu caràcter, la seva moralitat i els seus possibles, i a la següent visita del capità, ell li donà a entendre que s'ho havia agafat molt malament i que no la torbaria mai més amb les seves visites. Jo me'n vaig assabentar, i com que la nostra coneixença ja s'havia iniciat, vaig anar-la a veure amb motiu d'això. Ella se'm desfogà en una conversa detallada sobre la qüestió i m'obrí el seu cor amb tota la franquesa. De seguida em vaig adonar que tot i sentir-se agreujada no podia fer-se l'ofesa, però que estava picadíssima d'haver-lo perdut i sobretot que una altra de menys fortuna l'hagués pescat.

Jo la vaig animar a fer front a una tal roïnesa, com vaig anomenar-ho; li vaig dir que, tot i ser una no ningú en aquest món, jo hauria menystingut un home que es pensés que l'havia d'acceptar per la seva sola recomanació, sense permetrem la llibertat d'informar-me pel meu compte de la seva reputació i els seus possibles; també li vaig dir que, tenint una bona fortuna com tenia, no li calia ajupir l'esquena davant el tarannà d'uns temps tan desastrosos; que ja n'hi havia prou que els homes

poguessin insultar les que no teníem gaire res per fer-nos valdre, però que si ella deixava passar un afront com aquell sense ofendre-se'n, abaixaria la seva estima per sempre i fóra el menyspreu de totes les dones d'aquella banda de la ciutat; que una dona no ha de perdre cap oportunitat de revenjar-se d'un home que l'hagi agreujada, i que bé hi havia prou maneres d'humiliar una tal mena de personatge; altrament les dones estàvem sens dubte condemnades a ser les criatures més malaurades de la terra.

Em va semblar que el meu parlament li havia agradat, i em va dir seriosament que estaria ben contenta de fer saber a l'altre el seu just ressentiment, i o bé fer-lo tornar o bé tenir la satisfacció de fer la seva revenja tan pública com fos possible.

Li vaig dir que, si volia creure el meu consell, li explicaria la manera de satisfer els seus desitjos en ambdues coses, i que em comprometia a portarvaldré-li l'home a la porta i a fer-li suplicar l'entrada. Ella somrigué davant aquesta idea, i de seguida em va donar entenent que si se'l veia a la porta, el seu ressentiment no era tan gran com per deixar-l'hi plantat gaire estona.

Tanmateix, escoltà de bon grat la meva oferta de consell. Així, vaig dir-li que la primera cosa que havia d'emprendre era de fer-se justícia a si mateixa, és a dir, que així com la gent deien que el capità havia fet córrer entre les dones que havia estat ell qui l'havia deixada, amb la pretensió d'atribuir-se a si mateix l'avantatge del refús, ara ella hauria de tenir cura d'escampar entre les dones (i no li mancarien avinenteses de fer-ho, en un veïnat tan amant del safareig com era aquell) que havia recaptat notícies sobre la seva situació i havia trobat que pel que feia a fortuna, no era pas l'home que ell pretenia.

—Donem-los entenent, senyora —vaig dir—, que vós vau saber de bona font que no era l'home que us pensàveu, i que vau creure que no era assenyat de tenir-hi tractes; que us vau assabentar que tenia molt mala jeia i que feia gala dels mals tractes que havia infligit a les dones en una colla d'avinenteses, i que era de moral disbauxada, i etcètera.

Això darrer, fet i fet, no era del tot mentida; però al mateix temps, no em semblà pas que ella n'estigués menys encaterinada per causa d'això.

Quan li ho vaig haver ficat al cap, la dona posà fil a l'agulla sense pensar-s'ho dos cops. De seguida s'afanyà a trobar les eines escaients, la qual cosa fou de poca dificultat, car només de contar alt per alt la història a un parell de comares, tots els tes d'aquell cantó de la ciutat n'anaren plens, i jo me la vaig topar arreu on anava de visites; a més a més, com que era cosa sabuda que jo tenia amistat amb aquella jove, tot sovint me'n demanaven parer, i jo ho confirmava amb l'afegit de tots els agreujants necessaris i carregava les tintes a l'hora de parlar del seu mal caràcter; però aleshores, a tall de secret, hi afegia una cosa que les altres comares no podien saber, això és, que havia sentit a dir que el jove es trobava en molt mala situació i que es veia en la necessitat d'una fortuna per falcar els seus interessos davant els armadors de la nau que comandava; que la seva part ni estava pagada, i que si no la

pagava de seguida, els armadors el despatxarien, i que el comandament passaria al pilot, que ja s'havia ofert a pagar la part que el capità havia promès d'aportar-hi.

Hi afegia (perquè confesso que estava ben irritada contra aquell bergant, com jo l'anomenava) que corria la brama, també, que tenia una dona, encara vivent, a Plymouth, i una altra a les Índies Occidentals, cosa que com tothom sabia no era gaire infreqüent entre aquella mena de personal.

Tot plegat funcionà tal com volíem totes dues, perquè de seguida la jove de la casa veïna, amb un pare i una mare que la governaven a ella i la seva fortuna, es va veure reclosa, i el pare prohibí al capità de posar els peus a casa seva. També en una altra banda on anà a trucar, la dona va tenir el coratge, per estrany que fos, de dir que no; i l'home no pogué intentar-ho en cap lloc on no li fessin retret de la seva arrogància i de la seva pretensió de no permetre que les dones fessin indagacions sobre la seva reputació i totes aquestes coses.

Bé, aleshores l'home començà a tenir consciència del seu error, i com que ja havia alarmat totes les dones d'aquella riba, se n'anà cap a Ratcliff^[18], on accedí a diverses dames locals; però tot i que les dones d'allí estaven també, segons el fat d'aquests temps, desficioses de rebre una proposta, va tenir tan mala sort que la brama el seguí a través de l'aigua, i la seva anomenada fou allí si fa no fa com a la nostra rodalia; de manera que, tot i poder pescar prou dones, això no s'esqueia entre dones de bona hisenda, que era el que ell volia.

Però això no va ser tot; ella, amb molt d'enginy, se n'empescà una altra pel seu compte: aconseguí que un jove, parent de la família i home ja casat, vingués a visitar-la dos o tres cops la setmana amb un cotxe esplèndid i lliurees magnífiques, i les seves dues agents i jo mateixa de seguida vam fer córrer pertot arreu que aquest cavaller venia a festejar-la; que era home de mil lliures l'any i que s'havia enamorat d'ella, i que la noia estava per anar-se'n a ca la seva tia, al centre de la ciutat, perquè era un inconvenient per a aquell cavaller de venir-la a veure a Redriff^[19], amb cotxe, per causa de l'estretor i la dificultat dels carrers.

La cosa va tenir un efecte immediat. El capità esdevingué la riota de totes les tertúlies, i de bona gana s'hauria penjat. Temptejà tots els mitjans possibles de retornar a la noia, i escriví les cartes més apassionades del món excusant-se de la seva passada lleugeresa; i, breument, a còpia de molta porfídia, obtingué llicència per visitar-la de nou i rentar, segons va dir, la seva reputació.

En aquesta entrevista, la noia consumà de ple la revenja; li va dir que no entenia per qui l'havia presa, que es pogués pensar que admetria de tractar amb cap home sobre una qüestió de tanta conseqüència com era el matrimoni, sense assabentar-se ben bé de les seves circumstàncies; que si es pensava que tenia cap defici per ser duta a l'altar o que es trobava en la mateixa situació de les seves veïnes, això és, de penjar-se al braç del primer sant cristià que passés, anava ben equivocat; que, en un mot, o la reputació d'ell era francament dolenta o els veïns l'havien judicat molt malament; i que si no era capaç d'aclarir alguns punts sobre els quals ella tenia

prevencions ben justes, no tenia res més a dir-li sinó que sabia ser justa i que li oferia la satisfacció de saber que no tenia cap por de dir que no, ni a ell ni a cap altre home.

En aquestes, li va dir allò que havia sentit a dir, o més aviat, allò que ella mateixa havia fet córrer, amb la meua ajuda, sobre la seva fama; que si no havia pagat la part que pretenia tenir en el vaixell que comandava; que si els armadors havien resolt de desposseir-lo del seu comandament i de posar el pilot en el seu lloc; que si la seva moralitat era objecte d'escàndol; que si li retreien tal dona i tal altra, i que si tenia una dona a Plymouth i una altra a les Índies Occidentals, i etcètera; i li preguntà si no trobava que tenia prou raó, posat que tot això no fos aclarit, de refusar-lo i d'insistir al mateix temps a demanar explicacions sobre punts tan significatius com aquells.

Va quedar tan atarantat davant tal parlament que no pogué respondre un sol mot, i ella gairebé començà a creure, en veure'l torbar-se d'aquella manera, que tot era veritat, a desgrat de saber prou bé que tot allò ho havia fet córrer ella mateixa.

Al cap d'una estona, el xicot es va refer una mica, i des d'aquell moment esdevingué el galant més humil, modest i devot del món.

La noia continuà un bon tros amb la plaseria. Li preguntà si creia que ella estava tan amb l'aigua al coll com per poder o haver de comportar aquella mena de tractes, i si no veia que no li mancaven pretendents que trobaven que valia la pena d'anar més enllà que no pas ell; amb la qual cosa volia dir el cavaller per qui fingidament es feia visitar.

Amb aquests ardits, el menà a sotmetre's a totes les mesures possibles per satisfer-la, tant pel que feia a la seva situació com pel que feia al seu capteniment. L'home aportà proves irrefutables d'haver pagat la seva part en el vaixell; li dugué papers dels armadors certificant que el rumor segons el qual pensaven desposseir-lo del comandament de la nau per cedir el lloc al pilot era fals i sense fonaments; ras i curt, esdevingué la creu de la cara que havia estat.

Així la vaig convèncer que si els homes s'aprofitaven del nostre sexe en l'afer del matrimoni, creguts que hi havia tant per triar i que les dones érem tan fàcils, era ben bé a causa de la manca de coratge de les dones a l'hora de mantenir la seva posició i de jugar el seu paper; i que, segons el meu Lord Rochester:

Mai no resta una dona en tal desemparança
que no pugui de l'home fals prendre venjança.

Després d'això aquella damisel·la interpretà tan bé el seu paper que, tot i que estava resolta a casar-s'hi i que casar-s'hi era l'objectiu principal de les seves arteries, va fer que la seva conquesta fos per al capità la cosa més difícil del món: i això ho féu no pas amb altivesa ni reserva, sinó per una justa política de tornajornals: un cop girats els papers, ella no va fer sinó jugar amb les mateixes cartes que l'altre; així com ell havia pretès, amb aire altiu, de situar-se per damunt de les reputacions i de fer-se l'ofès perquè havien gosat investigar sobre la seva, la noia obrí el foc arran

d'això, i alhora que el feia sotmetre a tota possible recerca sobre els seus afers, ella tancava manifestament la seva porta a la tafferia d'ell.

L'home en tenia prou d'obtenir-la per muller. Quant al que ella posseïa, la noia li digué clarament que així com ell coneixia les seves circumstàncies, era molt just que ella conegues les seves; i encara que el jove només ho sabia per pública brama, havia fet tantes protestacions de la seva passió que no li podia demanar res més que la mà, en la seva requesta, i totes les altres coses que s'estilen entre els amants. En un mot, el capità no va poder fer ni una altra pregunta sobre la fortuna de la noia, cosa que ella aprofità com a dona assenyada, perquè diposità una part de la seva fortuna en fideïcomís, sense deixar-n'hi saber res, per tal que quedés fora del seu abast, i l'acontentà prou bé amb la resta.

És veritat que ella, això a part, estava més que bé, perquè tenia vora mil quatre-centes lliures en efectiu, que lliurà al seu home; i la resta, al cap d'un cert temps, ho anà deixant sortir a tall d'estalvis d'ús personal, cosa que ell hagué d'acceptar com un bon favor, car tot i veure que no fóra seu, allò el podia alleujar en el capítol de les despeses particulars de la dona; i em cal afegir-hi que, gràcies a aquesta conducta, l'home esdevingué no sols el més humil dels galants sinó també, un cop casats, el més devot dels marits. En arribar aquí, no puc deixar de recordar a les dames fins a quin punt es posen per sota del lloc que pertoca a una esposa, el qual ja és, deixeu-m'ho dir així, prou baix; les dones es posen, dic, per sota del lloc que els pertoca, i preparen les seves pròpies mortificacions, en sotmetre's d'entrada a l'insult dels homes, cosa que, ho confesso, no sé veure que calgui.

Aquest relat pot servir, doncs, per fer veure a les dones que els avantatges no estan tant de l'altra banda com els homes es pensen; i encara que pot semblar cert que els homes tenen moltes possibilitats d'elecció entre nosaltres i que hi ha certes dones disposades a deshonorar-se, que es deixen haver massa fàcilment i que gairebé no esperen que les sol·licitin, la veritat és que si volen dones que, per dir-ho així, s'ho valguin, les trobaran tan difícils d'haver com sempre, i les més abastables resulten, un cop casades, amb tantes de mancances, que són més aviat una recomanació de les dones d'abast treballós que no pas un encoratjament a continuar amb festejos fàcils i a aspirar a dones de valor que vinguin al primer crit.

Res no és tan cert com que les dones sempre guanyen molt més dels homes si guarden el seu lloc i fan veure als seus pretesos amants que poden sentir-se agreujades si se les menysté i que no tenen pas por de dir que no. Ens insulten greument, faig notar, en retreure'ns el nombre més alt de dones, dient que les guerres, el mar, el comerç i d'altres incidents s'han emportat tants homes que ara ja no hi ha proporció entre el nombre de cada sexe, i que doncs a les dones els toca el desavantatge, però jo em guardaré prou de concedir que el nombre de dones sigui tan alt o el nombre d'homes tan baix; però si volen que els digui la veritat, el desavantatge de les dones és un escàndol terrible per part dels homes, i rau en això i només en això, és a dir: que els temps són tan vergonyosos i el seu sexe tan disbauxat

que, en una paraula, el nombre d'homes amb qui una dona honesta pot fer-se és francament insignificant, i no és sinó aquí i allà que pot espigolar-se un home digne de la confiança d'una dona honesta.

Però la conseqüència d'aquest fet no va gaire més enllà d'això: que les dones han de ser més cauteloses; perquè, com podem saber el tarannà veritable de l'home que ens sol·licita? Dir que la dona hauria de mostrar-se més fàcil en aquests casos ve a ser com dir que nosaltres hauríem de ser les primeres d'arriscar-nos, atesa la importància del perill, la qual cosa, al meu entendre, és ben absurda.

Al contrari, les dones tenen mil vegades més raó de ser cautes i retretes, per tal com el risc de ser enganyades és més gran; i si totes les dones ho consideraven i anaven amb peus de plom, descobririen totes les trampes que se'ls paren; i és que, en suma, avui dia hi ha ben pocs homes de qui la vida pugui resistir una recerca; i si les dones fessin ni que fos quatre esbrinaments, de seguida podrien veure a venir els homes i guardar-se'n. Pel que fa a les dones que no creuen que pagui la pena de pensar en la pròpia seguretat, que, impacients d'atènyer un estat perfecte, es decideixen a agafar-se, com diuen, al primer sant cristià que arriba, que corren al matrimoni com un cavall que irromp en la batalla, no els puc dir sinó això: que formen part del munt de pertorbats per qui cal pregar i que a mi em fan l'efecte de gent que es juguen tot el patrimoni en una loteria en la qual hi ha mil bitllets per un sol premi.

Cap home de seny dret no valorarà més poc una dona perquè no es reti a la primera escomesa o perquè no accepti la seva proposta sense informar-se de la seva persona o circumstàncies; ben al contrari, la judicaria com la més feble de les criatures del món, segons l'actual estimació dels homes. Breu: tindria una opinió ben galdosa de les seves capacitats i, encara més, del seu enteniment, ja que, amb una sola carta per la vida, fa un vaitot a la babalà i converteix el matrimoni en un salt en la tenebra, talment la mort.

Jo prou voldria veure la conducta del meu sexe un xic arreglada en aquest particular, que em sembla, de tots els aspectes de la vida, aquell que a hores d'ara ens dóna més turment; no és sinó manca de coratge, por de no casar-se i por de l'estat esgarriós de solterota, sobre el qual tinc una contalla per explicar. Tal és, dic, el parany de les dones; però si tan sols un cop volguessin superar aquesta por i comportar-se com cal, l'evitarien molt millor a força de mantenir-se fermes, en una qüestió tan vital per a la seva felicitat, que no pas exposant-se com ho fan; i si no es casaven tan aviat com podrien fer-ho de l'altra manera, ho compensarien amb un casament molt més segur. S'ha casat massa d'hora la que ha atrapat un marit dolent, i mai no ho ha fet massa tard la que n'ha ensopegat un de bo; en un mot, no hi ha dona, deformitats o males fams a banda, que si s'ho treballa bé no es pugui casar amb garanties una hora o altra; però si es precipita, deu mil contra un que està perduda.

Però ara vinc al meu cas, que en aquell moment no era pas poc bonic. Les circumstàncies en què em trobava feien que la proposta d'un bon marit em resultés la

cosa més necessària del món, però de seguida vaig descobrir que donar-se fàcilment no era pas la manera. Hom va saber aviat que la vídua no tenia fortuna, i dir això era dir de mi tot el mal possible, car vaig començar a veure'm deixada de racó sempre que es parlava de matrimoni. El fet de ser ben educada, bella, aguda, honesta i atractiva..., tot allò que jo atribuïa al meu caràcter (ara no ve a tomb si amb justícia o no), tot això, dic, no anava enlloc sense la pecúnia, que ara valia molt més que no pas la mateixa virtut. Ras i curt: la vídua, deien, no té diners.

Vaig concloure, doncs, pel que feia a la meva situació present, que era absolutament imprescindible de canviar de topants i de fer una nova aparició en alguna altra banda on no fos coneguda, i fins de passar sota un altre nom, si s'esqueia.

Vaig comunicar aquests determinis a la meva amiga íntima, la dona del capità, a qui jo havia servit tan fidelment en el seu afer amb aquell home, i que ara estava tan disposada a ajudar-me en el mateix estil com jo pogués desitjar. No em va fer cap escrúpol d'exposar-li obertament la meva condició; les meves existències eren escasses, ja que no havia tret gaire més de cinc-centes quaranta lliures de la conclusió del meu últim afer, i ja n'havia gastat una part; tot amb tot, em quedaven unes quatre-centes seixanta lliures, un gran nombre de robes riques, un rellotge d'or i unes quantes joies, mal que no tinguessin cap valor extraordinari; i vora trenta o quaranta lliures de lli de les quals encara no m'havia desfet.

La meva estimada i fidel amiga, la dona del capità, estava tan agraïda del servei que li havia fet en el damunt dit afer, que no només em duia una voluntat dreturera, sinó que, sabedora de les meves circumstàncies, em feia regals tot sovint, segons els diners que li arribaven, la qual cosa equivalia a una manutenció completa, de manera que jo no gastava res dels meus estalvis; i a l'últim em féu aquesta infortunada proposta: de la mateixa manera que havíem observat, segons ja he dit, que als homes no els feia cap escrúpol de creure's mereixedors d'una dona de sòlida fortuna, sense tenir res en veritat per part d'ells, no era sinó un acte de justícia de tractar-los de la mateixa manera i, si era possible, enganyar l'enganyador.

La dona del capità, en suma, em ficà aquesta idea al cap i em digué que si em deixava guiar per ella aconseguiria amb tota certesa un marit de fortuna, sense deixar-li la més mínima oportunitat de retreure'm la manca de béns. Vaig contestar-li, com era lògic, que em posava enterament en mans seves, i que no tindria boca per parlar ni peus per caminar en aquest assumpte si no era sota la seva direcció, amb el convenciment que ella em trauria de tots els trencacolls en què això em pogués embarcar, cosa que prometé.

El primer pas que em féu fer fou d'anomenar-la cosina i anar a casa d'uns seus parents del camp, on m'adreçà, i en acabat va venir amb el seu marit a visitar-me; i tot anomenant-me cosina, s'ho va fer venir bé perquè ella i el seu marit plegats em convidessin entusiàsticament a anar a ciutat a estar-me amb ells, perquè ara vivien en una banda molt diferent de la d'abans. En segon lloc, diu al seu marit que jo tenia pel

cap baix mil cinc-centes lliures de fortuna i que era probable que n'heretés moltes més d'alguns dels meus parents.

N'hi hagué prou que digués això al marit; no va caldre res per part meva. Jo no havia de fer sinó asseure'm a veure venir, car de seguida correu per tot el veïnat que la jove vídua de cal capità..., era tota una fortuna, que tenia mil cinc-centes lliures pel cap baix, i potser una bona pila més, i que així ho deia el capità; i si una hora o altra algú li preguntava per mi, ell no tenia escrúpol d'afirmar-ho, tot i que no en sabia una sola paraula més enllà del que n'hi havia dit la seva muller; i l'home no hi veia cap mal, perquè ho creia realment així, ja que ho sabia per la seva dona: tals són els estantissos fonaments sobre els quals basteixen aquesta mena de gent, en punt pensen que hi ha una fortuna entremig. Amb aquesta reputació de fortuna, em vaig trobar ben aviat festejada per tants d'admiradors com vaig voler, i vaig poder triar i garbellar, escassos com deien que eren, la qual cosa, sigui dit de passada, confirma allò que deia abans. Amb les coses així, a mi, que tenia un joc subtil a desplegar, no em restava sinó triar de tots ells l'home que millor pogués servir el meu disseny; és a dir, l'home que amb més versemblança estigués disposat a empassar-se la brama de la meva fortuna sense endinsar-se poc ni gaire en detalls; si no ho feia així malament rai, perquè la meva situació no hauria resistit gaires investigacions.

Vaig escollir el meu home sense cap dificultat, arran del judici que vaig fer de la seva manera de festejar-me. El vaig deixar embrancar-se en protestacions i juraments segons els quals m'estimava per damunt de qualsevol altra cosa del món; que si el volia fer feliç ell ja en tenia prou; jo sabia que tot plegat descansava en la suposició, o més ben dit, en la plena convicció que jo era qui-sap-lo rica, encara que de fet mai no n'hi havia dit ni una paraula, jo.

Aquell era l'home; però calia escandallar-lo fins al fons, perquè la meva salvació depenia en veritat d'allò; que si em sortia a la biorxa, sabia prou que estava perduda, tan cert com ho estaria ell si em prenia a mi; i si jo no dreçava algun escrúpol sobre la seva fortuna, aquesta fóra la manera de fer-n'hi dreçar a ell sobre la meva; i per començar, doncs, vaig fer veure tothora que dubtava de la seva sinceritat i li vaig dir que potser només em festejava amb vista a la meva fortuna. En aquestes ell em tapà la boca amb la tronada de les protestacions que ja he esmentat, però jo encara vaig fer com que dubtés.

Un bon matí, ell que es treu l'anell de diamant i escriu al vidre de la finestra de la meva cambra el vers següent:

A vós estimo, i sols a vós.

Vaig llegir-lo i li vaig demanar que em deixés l'anell, amb el qual vaig escriure a sota:

Així ho pretén tot amorós.

Ell reprèn la tumbaga i escriu un altre vers:

Sols la virtut és un tresor.

Jo vaig tornar-la-hi a manllevar i vaig escriure a sota:

Però fat i virtut és l'or.

Es posà vermell com una brasa en veure's contraatacat tan llestament, i en una mena de transport de ràbia jurà que em conquistaria, i tornà a escriure:

Jo estimo: l'or, em causa horror.

Vaig jugar-m'ho tot a la darrera carta poètica, com veureu, car vaig escriure ardidament sota el seu darrer vers:

Sóc pobra: a veure el vostre amor.

Allò era una veritat ben trista per a mi; si em va creure o no, poc ho sabia dir; en aquell moment vaig suposar que no em creia. Fos com fos, vingué cap a mi, em va prendre entre els seus braços i, besant-me ardentment i amb la més fonda passió imaginable, va mantenir-me estreta fins que demanà ploma i tinta, i aleshores digué que no tenia prou paciència per continuar escrivint treballlosament damunt el vidre, es va treure un paper i començà a escriure de nou:

Meva sigueu, sense cabals.

Vaig agafar-li la ploma i vaig replicar a l'instant:

Però al fons ho creieu tot fals.

Digué que això era una crueltat, perquè no era just, i que l'obligava a fer-me la contra, cosa poc acordada amb les bona maneres i, encara menys, amb la seva estimació; i per tant ja que l'havia menat insensiblement a aquell joguineig poètic, em pregà que no li demanés de trencar-ne el fil; i doncs escriví:

Parlem sols d'amor nit i dia.

Jo vaig tornar-hi:

Ja estima prou la que no odia.

Això s'ho va prendre com un compliment, i deposà les armes, és a dir la ploma; dic que s'ho va prendre com un compliment, i a fe que n'era un de ben gros, si ho hagués sabut. Tanmateix, ho copsà tal com jo ho entenia, això és, que estava ben

disposada a tirar endavant amb ell, i de veritat que tenia tota la raó del món per fer-ho, car aquell era el tipus més deixondit i de bon natural que hagués conegut mai, i tot sovint pensava que doblement criminal no era d'enganyar un home així; però la fretura que m'empenyia a establir-me d'acord amb la meva condició era l'única autoritat que em guiava; i certament l'estimació que em portava i la bonesa del seu natural, que m'haurien pogut dissuadir de fer-li una mala passada, em duïen per contra a creure fermament que així es prendria millor la decepció que no pas qualsevol eixelebrat sanguini que no hagués tingut, per fer-se valdre, sinó aquelles passions que només servirien per fer desgraciada una dona per a la resta dels seus dies.

A més, encara que hi havia bromejat (o així ho suposava ell) tan sovint sobre la meva pobresa, amb tot, quan descobriria que era veritat ja s'hauria barrat tota possibilitat d'objecció, en adonar-se que, en broma o no, havia declarat que em volia sense cap interès pel meu dot i que, en broma o no, jo havia afirmat de ser molt pobre; de manera que, en una paraula, el tenia collat per totes bandes; i mal que després podria dir que l'havien engalipat, mai no podria dir que l'havia engalipat jo.

Després d'això m'anà al darrere amb insistència, i com que vaig veure que no calia tenir por de perdre'l, vaig interpretar el paper de la indiferent durant més temps del que altrament la prudència m'hauria dictat. Però vaig considerar l'avantatge que aquest compte i indiferència em donarien damunt seu quan em caldria confessar-li la meva condició veritable; i ho vaig portar amb la màxima cautela, perquè em va semblar que així ell en deduiria, com era lògic, que o jo tenia encara més fortuna, o més seny, i que no volia arriscar-me.

Un bon dia em vaig prendre la llibertat, després d'haver estat parlant detingudament sobre la qüestió, de dir-li que era veritat que havia rebut d'ell un compliment d'enamorat, això és, que em volia sense inquirir res sobre la meva fortuna, i que jo, doncs, en just retorn, faria tan pocs esbrinaments com la raó aconsellés, però que confiava que em permetria de fer-li unes quantes preguntes, que podia contestar o no, segons li semblés adient; i que no m'ofendria si no em volia respondre; una de les preguntes es referia a la manera com viuríem i el lloc, perquè havia sentit a comentar que tenia una gran plantació a Virginia i que ell havia dit d'anar-hi a viure, i li vaig donar entenent que no em feia res de mudar-m'hi.

Arran d'aquest discurs, començà a posar-me al corrent de totes les seves coses i a exposar-me amb tota franquesa la seva situació, per la qual cosa vaig veure que podia fer bona figura en aquest món; però que una gran part dels seus béns consistia en tres plantacions que tenia a Virginia, que en general li reportaven una bona renda, a raó d'un tres-centes lliures l'any, però que explotades per ell mateix li haurien donat quatre vegades més. «Molt bé» que jo vaig pensar, «te m'hi pots emportar així que et sembli, però jo no t'ho diré pas d'hora».

Vaig plaguejar llargament sobre la fila que faria ell a Virginia; però em vaig adonar que estava disposat a fer qualsevol cosa que jo demanés, encara que no

semblà que li fes gaire gràcia que menystingués les seves plantacions, i per això vaig canviar de cançó. Li vaig dir que tenia bones raons per no anar-hi a viure, perquè si les seves plantacions valien tant com deia, jo no tenia pas una fortuna escaient a un home de mil dues-centes lliures l'any, segons deia que fora el seu patrimoni.

Respongué amb generositat que ell no em demanava quina era la meua fortuna; que ja m'havia dit de bell antuvi que no ho faria, i que compliria la seva paraula; però fos com fos, m'assegurà que mai no voldria fer-me anar a Virginia, o anar-se'n hi ell sense mi, tret que jo ho volgués per lliure decisió.

Tot això, ja us ho podeu afigurar, era el que jo volia, i certament res no hauria pogut passar de més perfectament agradable. Vaig continuar fins allí amb aquella mena d'indiferència que tot sovint l'esbalaïa, ara més que al principi, però que era l'únic suport del seu galanteig; i si ho esmento és sobretot per tornar a retreure a les dones que només la manca de coratge a adoptar aquesta indiferència fa que el nostre sexe sigui tan mesquí i tan predisposat a rebre els maltractes que rep; si tan sols s'arrisquessin a perdre ara i adés algun petimetre galant que s'ufana per damunt dels seus mèrits veritables, no es veurien tan menystingudes i en canvi les festejarien molt més. Encara que li hagués revelat clar i net quin era el meu patrimoni, que entre tot no arribava a les cinc-centes lliures quan ell n'esperava mil cinc-centes, jo l'havia enganxat tan fort i l'havia fet gabiejar tant de temps que estava convençuda que s'hauria casat amb mi fins en la pitjor situació; i en realitat es va sorprendre molt menys, en saber la veritat, del que hom hauria esperat, perquè no podent-me adreçar cap blasme a mi, que fins al final havia traginat aquell aire d'indiferència, no podia dir ni un mot, tret de confessar que es pensava que era més, però que si hagués estat encara menys no s'hauria penedit de la seva transacció; només que no em podria mantenir tan folgadament com ell hauria volgut.

Breument: ens vam casar, i pel meu cantó, us ho asseguro, molt ben casada, perquè aquell era l'home de més bon natural que mai una dona hagi tingut per marit; però la seva situació no era tan bona com jo em pensava i, d'altra banda, amb aquest matrimoni no l'havia millorada tant com ell esperava.

Un cop casats, em vaig trobar subtilment constreta a fer-li a mans el capitalet que em quedava i a fer-li veure que allò era tot; però calia fer-ho i doncs un dia que estàvem sols vaig aprofitar l'avinentsa per encetar un curt diàleg sobre el tema.

—Estimat —li vaig dir—, fa quinze dies que ens vam casar: vols dir que no és hora que sàpigues si la dona amb qui t'has casat té res o no?

—Hi ha una hora per a cada cosa, estimada —diu ell—. Jo estic satisfet d'haver-me casat amb la dona que estimo; no t'he pas atracallat —continua— amb preguntes sobre això.

—És veritat —faig Jo—, però em trobo engavanyada i no sé com fer-m'ho.

—I doncs, estimada, què és? —diu ell.

—Ai —que jo dic—, se'm fa una mica dur, i encara ho serà més per a tu. M'han dit que el capità... —referint-me al marit de la meua amiga—, t'havia donat a

entendre que jo tenia molts més diners dels que mai he pretès tenir; i puc donar fe que mai no li he demanat que ho digués.

—Bé —diu ell—, el capità..., pot haver-m'ho dit, però i què? Si no en tens tants, la cosa l'afecta a ell, perquè tu mai no m'has dit els que tenies i doncs no tindria cap motiu per blasmar-te ni en el cas que no tinguessis res de res.

—Això és tan just —vaig fer— i tan generós que em sap el doble de greu de tenir tan poca cosa.

—Com menys tinguis, estimada —diu ell—, pitjor per a tots dos; però confio que el greu de què parles no vingui de cap por que jo pugui ser rude amb tu, per la falta de dot. No, no, si no tens res, digue-m'ho tranquil·lament i de seguida; potser al capità podria dir-li que em va enganyar, però mai no podré dir que tu m'hagis enganyat, perquè no vas escriure tu mateixa que eres pobra? Per tant, t'hauria hagut de creure.

—Bé, estimat —vaig dir—, estic contenta de no haver tingut res a veure amb aquest equívoc. Si mai a partir d'ara t'enganyo, no serà per pitjor; que sóc pobra és prou i massa veritat, però tampoc tan pobra com per no tenir res.

En això, vaig treure alguns bitllets de banc i vaig donar-li unes cent seixanta lliures.

—Aquí tens alguna cosa, estimat —vaig fer—, i això no és pas tot.

L'havia dut tan a prop de no esperar res, amb el que havia dit abans, que aquells diners, tot i ser una suma ben petita, foren doblement benvinguts; reconegué que era més del que esperava i que havia cregut, després del meu parlament, que les robes fines, el rellotge d'or i una o dues tumbagues de diamant eren tota la meva fortuna.

Durant un parell o tres de dies el vaig deixar que s'accontentés amb aquelles cent seixanta lliures, i aleshores, després d'haver passat tot el dia a fora, com si hagués anat a cercar-ho, li vaig fer a mans cent lliures més en or i vaig dir-li que encara hi havia una mica més de dot per a ell; i, per abreujar, en cosa d'una altra setmana li vaig lliurar cent vuitanta lliures més, i vora seixanta lliures en lli, que, segons li vaig fer creure, m'havia vist obligada a acceptar juntament amb les cent lliures que li havia donat en or, com a arranjament d'un deute de sis-centes lliures, que volia dir cinc xílings per lliura, a tot estirar.^[20]

—I ara, estimat —li dic—, em sap greu de dir-te que això és tot i que ja t'he donat tota la meva fortuna.

Vaig afegir-hi que si la persona que em devia les sis-centes lliures no m'hagués estafat, jo hauria valgut mil lliures, però que tal com havia anat, li havia estat sincera i no m'havia reservat res per a mi sola, que si hagués hagut res més hauria estat per a ell.

Quedà tan afalagat per la manera de fer i tan content de la suma, vista la por que havia passat que jo no tingués res de res, que ho acceptà amb molt d'agraïment. I així em vaig desempallegar del frau de passar per rica sense tenir diners i d'entabanar un home a casar-se amb mi amb l'esquer d'una fortuna; cosa que, sigui dit de passada,

tinc per un dels passos més perillosos que pot fer una dona, i en el qual corre el grandíssim perill de ser, en acabat, maltractada.

El meu marit, si cal fer-li justícia, era un home d'un bon natural infinit, però no era beneit, i en adonar-se que les seves rendes no s'acordaven amb el tren de vida que s'havia imaginat, si jo li hagués dut allò que ell esperava, i en veure's decebut del profit que llevaven les plantacions de Virginia, més d'un cop manifestà tirada a fer cap a Virginia per viure de les seves terres; i tot sovint em ponderava la manera de viure d'allí: que barat, abundós i plaent no era tot, i altres coses semblants.

De seguida vaig començar a entendre'n el significat, i un bon matí el vaig emprendre sense embuts i li vaig abocar tot el que en pensava; que a mi em feia l'efecte que de lluny estant la seva hisenda no llevava gaire res, comparat amb el que podia llevar si ell hi estigués a sobre, i que em semblava que ell tenia intenció d'anar-hi a viure; vaig afegir-hi que jo era prou conscient d'haver-lo decebut i que, esvaïdes les seves esperances per aquest cap, jo no podia fer menys, per rescabalar-l'en un xic, que dir-li de bon grat per anar amb ell a Virginia, a viure-hi.

Em va dir un miler de coses amables arran de la meva proposta. Em digué que, tot i decebut en les seves esperances de fortuna, no se sentia decebut de la dona, i que jo li era tot el que una esposa podia ser, i que en conjunt, fent un capmàs de tots els detalls, estava més que satisfet, però que aquesta oferta era més gentil del que ell podia expressar.

Per escurçar la història: vam determinar d'anar-hi. Em féu saber que hi tenia un esplèndid casal, molt ben emparamentat, on s'estava la seva mare, que encara vivia, i una germana, les quals constituïen tota la parentela que tenia; que tan bon punt hi arribéssim, la seva mare es mudaria a una altra casa, propietat d'ella fins a l'hora de la seva mort, moment en què passaria a mans d'ell; de manera que tindria tota la casa per a mi; i a l'hora de la veritat vaig trobar que tot era exactament tal com m'ho havia explicat.

Per abreujar aquesta part de la història: embarcàrem al vaixell que ens havia de dur tot de mobles bons per a la casa nova, amb provisió de blancatge i d'altres coses necessàries, i una bona partida de coses per vendre, i mar enllà ens vam fer.

Donar compte de la manera del viatge, que fou llarg i ple de perills, queda fora del meu propòsit; no vaig dur diari del viatge, ni tampoc el meu marit. Tot el que puc dir és que, després d'una travessia terrible, espantats dos cops per tempestes esgarrifoses, i un cop pel que era pitjor, és a dir per un vaixell pirata, que ens abordà i se'ns endugué gairebé totes les provisions; i el que hauria estat ja el sùmmum de la meva dissort, estigueren a punt d'emportar-se'm el marit, però després de nombroses súpliques, el deixaren estar; després de totes aquestes coses terribles, dic, arribàrem al riu York de Virginia i, un cop a la nostra plantació, vam ser rebuts amb totes les manifestacions de tendresa i afecte, per part de la mare del meu marit, que us pugueu afigurar.

Visquérem tots plegats: la sogra, a petició meva, va romandre a la casa, car era massa bona mare per separar-se'n; el meu home, així mateix, continuà igual que abans, i jo em tenia per la més feliç criatura vivent; fins que un esdeveniment singular i sorprenent acabà amb tota aquella felicitat en un tancar i obrir d'ulls, i la meva condició esdevingué la més incòmoda, si no la més malastruga del món.

La mare era una velleta extraordinàriament alegre i de bon natural (puc anomenar-la velleta, car son fill passava ja dels trenta); dic que era de companyia molt bona i agradable, i solia entretenir-me, sobretot, amb abundor de contalles per divertir-me, tant del lloc on vivíem com de la gent.

Entre altres coses, em contava sovint que la majoria dels habitants de la colònia havien vingut d'Anglaterra en situacions molt poc honorables; que, per regla general, eren de dues menes: de primer, aquells que hi arribaven per ser venuts pels amos dels vaixells com a servidors.

—Així els anomenem, almenys —fa ella—, però en realitat n'hauríem de dir esclaus.

I segonament, els que arriben deportats de Newgate i d'altres presons, jutjats culpables de fellonia^[21] o d'altres delictes castigats amb la pena de mort.

—Quan arriben aquí —diu—, no fem cap diferència; els plantadors els compren i els posen tots junts a treballar al camp fins que s'acaba el terme fixat. Un cop passat —diu ella—, hom els esperona a establir-se pel seu compte; perquè el govern els concedeix un cert nombre d'acres de terra, i ells hi treballen de primer artigant i assaonant la terra, i en acabat plantant-hi tabac i gra per al seu ús particular; i com que els tractants i els magatzemistes els fien les eines, la roba i d'altres articles de necessitat amb el crèdit de la collita que vindrà, planten cada any una mica més que l'any passat, i així compren tot allò que han de menester amb la collita que està per venir. D'aquí ve, filla —diu—, que més d'un ocell de Newgate esdevinguí un gran home i que aquí tinguem —continua—, uns quants jutges de pau, oficials de la milícia i magistrats de les viles que duen la marca de foc a la mà.^[22]

Continuant amb aquella part del relat, la seva pròpia participació en la història la interrompé, i amb una gran dosi de confiança em contà desimboltament que ella mateixa era dels de la segona mena; que havia marxat obertament, després d'aventurar-se massa enllà en un cas concret i esdevenir delinqüent.

—I aquí en tens la marca, filla —diu; aleshores es lleva el guant i—, mira —fa; i gira el palmell i m'ensenya un esplèndid braç blanc, amb la marca del ferro roent a la banda interior de la mà, com s'esdevé en aquests casos.

Aquest relat em commogué d'allò més, però ella, amb un somrís, continuà:

—No has pas de trobar-ho estrany, això, filla meva, perquè tal com t'he dit, alguns dels millors homes d'aquesta contrada duen la marca del foc a la mà, i no se n'avergonyeixen pas. Aquí tens el comandant... —diu—, que era un cèlebre segabosses, o el jutge Ba...r, que era un saltabotigues, i tots dos porten la marca a la mà; i com aquests te'n podria dir uns quants més.

Tot sovint teníem converses com ara aquesta, i em donà abundor d'exemples d'aquella mena. Al cap d'un temps, mentre em contava algunes fetes d'un deportat de tres setmanes endarrere, vaig començar a demanar-li, de manera tota confidencial, que m'expliqués alguna cosa de la seva història, i ella així ho va fer amb la màxima sinceritat i senzillesa; com havia caigut entre males companyies, a Londres, en els seus temps de joveneta, cosa que havia vingut del fet que sa mare l'enviés tot sovint a portar menjar i d'altres ajudes a una parenta seva empresonada a Newgate que es trobava en condicions de misèria i de fam i que més tard fou condemnada a la forca, però obtingué un respit després d'al·legar prenyesa i morí al cap d'un temps a la presó.

Aquí la meva sogra engegà una llarga relació de les pràctiques esfereïdores d'aquell lloc esgarriós, que malmenava més jovent que no la resta de la ciutat junta.

—Filla —diu la mare—, potser en saps poca cosa, d'això, fins i tot ben res, però hi pots posar la mà al foc: aquí tothom sap que aquesta presó de Newgate ha fet més lladres i bergants que totes les colles i bandes de malfactors del país. És aquest lloc maleït —fa la mare— que pobla la meitat de la nostra colònia.

Llavors continuà la seva història amb tant de detall i extensió que vaig començar a sentir-me molt incòmoda; però en arribar a un punt que exigia l'esment del seu nom, vaig estar leri-leri de caure en basca allí mateix. Ella s'adonà que alguna cosa em passava, i em va preguntar si no em trobava prou bé, i què era el que em donava malestar. Vaig respondre-li que m'havia afectat tant la dolorosa història que m'havia contat i les coses terribles que havia viscut, que me'n sentia atùida, i li vaig demanar de no parlar-me'n més.

—Però, estimada —fa ella, molt gentil—, per què t'han de torbar, aquestes coses? Tot plegat va passar molt abans que tu vinguessis al món, i a hores d'ara ja no em dóna cap mena de torbació; és més: ho recordo amb una particular satisfacció, ja que va servir de mitjà per portar-me aquí.

Aleshores continuà contant-me que per sort havia anat a raure al si d'una bona família, on es va captenir tan bé que, a la mort de la senyora, l'amo es casà amb ella, del qual matrimoni va néixer el meu marit i la seva germana, i que gràcies a la seva diligència i bon govern havia millorat les plantacions després de la mort del seu marit, fins al punt en què les veia llavors, de manera que la part més important de la seva hisenda era fruit del seu esforç, no pas del seu marit, car era vídua des de feia més de setze anys.

Vaig parar molt poca atenció a aquesta part de la història, perquè frisava per retirar-me i deixar lliure curs a les meves passions, cosa que vaig aconseguir poc després; i ara que hom judiqui quina no devia ser l'angoixa del meu esperit quan vaig arribar a la conclusió que certament aquella era ni més ni menys que la meva pròpia mare, i que havia tingut dos fills, i n'esperava un altre, del meu propi germà, amb qui encara jeia cada nit.

Ara em veia la més dissortada de les dones del món. Oh, si mai no hagués sentit aquella història, tot hauria anat com una seda; no hauria estat cap enormitat de jeure amb el meu home, per tal com no hauria sabut res del nostre parentiu.

Ara tenia un pes tan feixuc al cor que no em deixava aclucar l'ull; revelar-ho, que m'hauria alleugerit una mica, no acabava de veure que pogués servir de res, però amb tot, dissimular-ho era poc menys que impossible; vaja, no dubtava que acabaria parlant-ne bo i adormida i que, tant si volia com si no, ho diria al meu home. Si ho revelava, el menys que podia esperar era de perdre el marit, perquè ell era un home massa delicat i honest per continuar com a marit meu si sabia que li era germana, de manera que ara jo estava al capdamunt de la perplexitat.

Deixo a qui vulgui la feina d'imaginar les dificultats que es dreçaven davant meu. Era lluny del meu país natal, a una distància prodigiosa, i el retorn m'era inabordable. Vivia molt bé, però en una situació incomportable per ella mateixa. Si hagués obert el cor davant ma mare, hauria estat molt difícil probablement de convèncer-la dels detalls, i jo no tenia manera de demostrar-los. D'altra banda, si m'hagués interrogat o hagués dubtat de mi, jo hauria estat llesta, perquè la pura i simple suggestió m'hauria descompartit del meu home, sense guanyar-me la mare ni ell, que no hauria estat ni un marit ni un germà, de manera que entre la sorpresa per un cantó i la incertesa per l'altre, hauria estat indefugiblement dada i beneïda.

Mentrestant, convençuda com estava del fet, vivia en conseqüència en incest i concubinatge oberts i confessats, i tot plegat sota l'aparença d'una muller honesta; i mal que no me n'impressionava gaire l'aspecte criminós, hi havia amb tot un no-sé-què en allò que repugnava a la natura i que feia que el marit (puix que per tal es tenia ell) em resultés nauseabund i tot.

Tanmateix, després d'una consideració més sospesada, vaig decidir que calia mantenir-ho tot absolutament secret, i no fer-ne la més petita revelació ni a la mare ni al marit; i així vaig viure encara tres anys sota la més feixuga opressió imaginable, però sense tenir d'altres criatures.

Durant aquest temps, la mare tenia el costum de contar-me tot sovint velles històries de les seves passades aventures, cosa que, tanmateix, no em plaïa en cap manera; perquè a través de tals confidències, malgrat que ella no m'ho digués en termes clars, fàcilment vaig comprendre, ajuntant-hi el que jo havia sentit dir als meus primers tutors, que en els seus temps de joventut havia estat puta i lladre; però crec, en veritat, que llavors ja s'havia penedit sincerament de totes dues coses i que aleshores era una dona pietosa, austera i religiosa.

Bé, deixant a part allò que fos la seva vida, el que és cert és que la meua era penosa a tot ser-ho; car vivia, com he dit, en la pitjor mena de concubinatge, i així com no podia esperar-ne res de bo, efectivament res de bo no me'n va pervenir, i tota la meua aparent prosperitat se'n va anar en orris i acabà en misèria i destrucció. Transcorregué un cert temps, en veritat, abans que les coses arribessin a aquest punt, perquè, guiades per no sé quin mal fat, de seguida les coses ens anaren de mal borràs,

i el que era pitjor, el meu home va anar tornant-se estranyament sorrut, gelós i aspre, i com més desenraonada i injusta era la seva conducta, menys paciència tenia jo per suportar-la. Les coses van anar tan lluny, i a l'últim vam arribar a estar tan a espases tirades que vaig fer valdre la promesa que ell de bon grat m'havia fet en consentir jo a sortir d'Anglaterra amb ell, és a dir, que si jo trobava que la contrada no feia per a mi, o que no m'agradava de viure-hi, me'n tornaria a Anglaterra quan volgués, no sense avisar-lo amb un any de coll perquè pogués arranjar els seus assumptes.

Dic que vaig fer valdre aquesta seva promesa, i he de confessar que no vaig fer-ho en els termes més deferents del món; ans vaig insistir que em maltractava, que jo em sentia molt lluny dels amics, sense manera de demanar justícia, i que ell estava gelós sense motiu, atès que el meu comportament havia estat imblasmable i ell no podia pretendre-ho a l'inrevés, i que el retorn a Anglaterra n'hi llevaria fins l'avinentsa.

Vaig insistir-hi tan peremptòriament que no va poder evitar d'arribar al punt d'haver de mantenir la seva paraula o trencar-la; i això a desgrat de desplegar tota la traça que tenia i d'utilitzar la mare i d'altres agents per constrènyer-me a canviar de plans; en rigor de veritat, el fons de la qüestió raïa en el meu cor, i això feia que tots els seus esforços resultessin infructuosos, car el meu cor l'havia rebutjat com a marit. Detestava la idea de ficar-me al llit amb ell i usava milers de pretextos d'indisposició i d'humor per esquivar que em toqués, temerosa més que res de tornar-ne a quedar prenys, la qual cosa hauria impedit, o almenys ajornat, la meva anada a Anglaterra.

Tot amb tot, tant el vaig fer sortir de polleguera que al capdavant prengué un determini arrauxat i fatal: en resum, que jo no aniria a Anglaterra; i mal que m'ho hagués promès, allò era una cosa forassenyada de demanar; que fora ruïnós per als seus negocis, desgavellaria tota la família i cuidaria acabar amb ell; que doncs no li ho havia de demanar i que cap dona del món que estimés la seva família i la prosperitat del seu marit no s'obstinaria en una cosa així.

Això em tornà a enfonsar, perquè quan considerava la qüestió amb serenitat, i prenia el meu home pel que era en realitat, això és, un home diligent i primmirat en l'empresa primordial de bastir un patrimoni per als seus fills i que no sabia res de les circumstàncies paoroses en què vivia, jo no podia deixar d'admetre dintre meu que la proposta era ben forassenyada i que cap dona que estimés el benestar de la seva família no gosaria voler-ho.

Però els meus enutjos eren de tota una altra mena; ara ja no el mirava com a marit, ans com a parent molt íntim, el fill de ma mare, i estava resolta a desfer-me'n d'una manera o d'una altra, però de quina, poc ho sabia, ni em semblava factible.

La gent malintencionada diuen del nostre sexe que quan fiquem la banya en un lloc no hi ha manera de fer-nos-en desdir; en suma, no vaig deixar en cap moment de maldar per assolir els mitjans de fer possible aquell viatge, i al final vaig arribar al punt de demanar-li per marxar tota sola. Això el provocà una cosa de no dir, i m'acusà no tan sols de muller malagraïda, sinó de mare desnaturada, i em va preguntar com podia donar cabuda sense horror a un pensament com el de deixar

sense mare dues criatures (se'ns n'havia mort una), en mans d'estrany, per no reveure'ls mai més. Era veritat que, si tot hagués estat com calia, jo no ho hauria fet, però en aquell instant volia realment perdre'ls de vista per sempre, i a ell també; quant al càrrec de desnaturada, jo pla podia respondre-hi, jo que sabia que la nostra relació sencera era la cosa més contra natura del món.

Fos com fos, era evident que no hi havia manera d'aconseguir res del meu home; ni vindria ell amb mi ni m'hi deixaria anar sense ell; i jo ho tenia ben impossible, de bellugar-me sense la seva conformitat, com tothom que conegui la constitució d'aquella contrada sap molt bé.

Vam tenir un grapat de picabaralles domèstiques arran d'això, que aviat començaren a atènyer una alçada perillosa; car, allunyadíssima en efecte com em trobava del meu marit (així l'anomenaven), jo no mirava prim amb les paraules i de vegades hi usava un llenguatge provocatiu; i, per abreujar, vaig fer tot el que vaig poder per menar-lo a separar-se de mi, que era la cosa que més desitjava en aquest món.

S'agafà molt malament aquella meva manera de fer, i certament no n'hi mancaven raons, perquè al capdavall vaig refusar de dormir amb ell; i com que jo tothora estrenyia la corda fins al límit, un dia em va dir que, al seu entendre, estava boja, i que si no canviava de conducta em posaria en tractament, o sigui, en una casa de bojos. Jo li vaig dir que ja s'adonaria que em trobava ben lluny d'estar boja, i que ni ell ni cap altre malanat podien matar-me. Confesso que al mateix temps estava veritablement espordida davant la idea que em dugués en una casa de bojos, cosa que hauria destruït a l'acte tota possibilitat de revelar la veritat, per més avinenteses que n'hagués tingut; car llavors ningú no se n'hauria cregut una paraula.

Això, per tant, em menà a resoldre d'exposar obertament el meu cas, en sortís el que es volgués; però com ho havia de dir, o a qui, em resultava un problema inextricable, que vaig trigar molts de mesos a solucionar. En l'endemig, s'escaigué una altra baralla amb el meu home, que s'abrivà fins a un tal extrem de follia que gairebé em va empènyer a dir-li-ho tot a la cara; però encara que m'ho vaig guardar prou com per no donar-ne detalls, vaig parlar suficientment com per deixar-lo en la confusió més embullada, i al cap i a l'últim vaig esclatar amb tota la història sencera.

Va començar amb una reconvenció serena per la meva dèria d'anar a Anglaterra; jo vaig defensar-la, i com sol passar en tota trifulga familiar, una paraula en dugué una altra, i em va dir que no el tractava com si fos el meu marit ni parlava dels nens com una mare; i, en una paraula, que no mereixia que em tractés com a muller; que havia utilitzat amb mi tots els bons mitjans possibles; que havia discutit amb tota la gentilesa i la serenitat que pertoca a un marit o a un cristià, i que jo li havia pagat tan vilment que el tractava més com un gos que no pas com un home, o més com un estrany menyspreable que no pas com un marit; que li recava de ser violent amb mi, però que, en un mot, ara ho trobava del tot necessari, i que d'aleshores endavant es veuria obligat a prendre les mesures que calguessin per retornar-me al meu deure.

La sang se'm va encendre com mai, tot i saber que el que acabava de dir-me era ben veritat, i res no podia semblar més provocat. Li vaig donar entenent que els seus mètodes, suaus o bruts, els menyspreava tots dos igualment; que pel que feia a la meva anada a Anglaterra, jo hi estava ben decidida, passés el que passés; i quant al fet que no el tractés com un marit i no em comportés com una mare amb els meus fills, podia haver-hi alguna cosa més, en allò, del que ell ara entenia; però, per a la seva posterior consideració, em va semblar escaient de dir-li això: que ni ell era el meu marit legal ni les criatures els meus fills legals, i que tenia prou raons per no considerar-los més del que feia.

Confesso que em va fer pietat, mentre ho deia, perquè es tornà pàl·lid com la mort, i restà mut com tocat del llamp, i un o dos cops em vaig pensar que s'esvania; en poques paraules, li agafà com una mena d'atac de feridura; tremolava, la cara se li cobrí d'una rosada de suor, i estava fred com el marbre, fins al punt que vaig haver de córrer a cercar alguna cosa per retornar-lo. Quan se'n va haver refet, es trobà malament i vomità, i poca estona després calgué ficar-lo al llit, i l'endemà al matí tenia, com havia tingut de fet tota la nit, una febrada violenta.

Tanmateix, la cosa passà, i ell es va anar recobrant, per bé que lentament, i quan començà a trobar-se més bé em va dir que l'havia ferit de mort amb les meves paraules, i que tenia només una cosa per preguntar-me abans de voler cap explicació. El vaig interrompre per dir-li que em sabia molt de greu d'haver arribat tan enllà, vist el daltabaix que n'havia resultat, però que no volia que em parlés d'explicacions, perquè això encara ho empitjoraria tot.

Això acresqué la seva impaciència i certament el torbà d'una manera de molt mal comportar; i és que ara començava a sospitar que hi havia algun misteri amagat, però no podia endevinar-ne gens ni mica els detalls reals; tot el que li passà pel cap va ser que jo tenia un altre marit en vida, cosa que de fet jo no podia dir que no fos veritat, però li vaig assegurar, tot amb tot, que no hi havia ni un bri d'això; i veritablement, el meu altre marit era per a mi legalment mort, i per tal m'havia dit ell mateix de tenir-lo, de manera que per aquest cantó no tenia el més mínim desassossec.

Però ara trobava que la cosa havia anat massa enllà per dissimular-la gaire temps més, i el meu marit mateix em brindà l'oportunitat de desfeixugar-me del secret ben a satisfacció meva. Durant tres o quatre setmanes m'havia estat burxant, encara que debades, perquè li aclarís si havia pronunciat aquelles paraules com a efecte de la còlera, per encendre'l d'ira, o si hi havia res de veritat al fons de tot. Però jo em vaig mantenir ferma, i no vaig voler aclarir res mentre no consentís de primer a la meva anada a Anglaterra, cosa que ell no faria mai mentre visqués, segons va dir; d'altra banda, li vaig dir que estava en el meu poder de fer-l'hi consentir en el moment que jo volgués, és més, de fer-li demanar que me n'anés; això augmentà la seva curiositat, i el dugué a importunar-me fora mida, però tot va ser en va.

Al capdavant, ell que conta tota aquesta història a sa mare i l'envia a sostreure'm el secret, i val a dir que la dona hi desplegà tota la seva habilitat; però jo li vaig parar

els peus a l'acte en dir-li que la raó i el misteri de tota la qüestió raïa en ella mateixa, i que era el respecte que li tenia el que m'havia dut a amagar-ho; i que, vaja, no podia dir més, i doncs la conjurava a no insistir-hi.

Davant aquesta al·lusió, la dona emmudí, astorada, i no sabé què dir ni què pensar; però, deixant la suposició de banda com si fos un meu estratagema, continuà importunant-me amb motiu de son fill per tal de reparar, si era possible, la bretxa que s'havia obert entre nosaltres. Quant a això, li vaig dir que era de veritat un bon disseny per part seva, però que era impossible de fer; i que si li revelava la veritat del que volia saber, ella hauria estat la primera de creure-ho impossible i deixaria de desitjar-ho. A l'últim va semblar que la seva porfídia feia forat, i vaig acabar dient-li que gosava confiar-li un secret de la més greu importància, com de seguida comprovaria, i que estava decidida a estatjar-lo en el seu cor si es comprometia solemnement a no fer-lo saber a son fill sense la meva conformitat.

Trigà força a prometre aquesta part, però abans que deixar d'accedir al secret essencial, s'avingué també a això, i després d'una bona colla de nous preliminars, vaig engegar i li vaig relatar tota la història. D'antuvi vaig explicar-li en quina mesura ella havia estat la causa del trencament dissortat entre son fill i jo, en contar-me la seva vida i dir-me el seu nom londinenc; i que la sorpresa en què em va veure era precisament arran d'això. Aleshores li vaig explicar la meua història, i el meu nom, i li vaig assegurar, amb tot d'altres proves que ella no podia negar, que jo no era altra que la seva pròpia criatura, ni més ni menys que la seva filla, nascuda de les seves entranyes a Newgate; la mateixa que l'havia salvada del patíbul pel fet de ser a les seves entranyes, i la mateixa que havia deixat en tals i tals altres mans quan marxà deportada.

És impossible d'expressar l'estupefacció en què caigué; es resistia a creure-s'ho, o a recordar els detalls, car immediatament va preveure la confusió que se n'havia de seguir a la família. Però tot concordava tan exactament amb les històries que m'havia contat d'ella mateixa, i que, si no me les hagués contades, potser hauria negat de bon grat, que ella mateixa s'havia travat la boca, i no li restava sinó abraçar-me i besar-me, i plorar amb tota vehemència damunt meu, sense dir una sola paraula durant una bona estona. A l'últim esclatà:

—Malaventurada criatura! —diu—. Quin miserable atzar va poder-te dur aquí? I als braços de mon fill, a més! Trista dona! —fa—. Ves, tots estem perduts! Casada amb el teu propi germà! Tres fills, dos de vius, de la mateixa carn i la mateixa sang! El meu fill i la meua filla jaient plegats com a marit i muller. Tot desgavellat i fet malbé per sempre! Miserable família! Què serà de nosaltres? Què direm? Què farem?

I així continuà una bella estona; jo no tenia esma de parlar, o si en tenia, no sabia què dir, perquè cada paraula em feria fins al fons de l'ànima. Amb aquesta mena de perplexitat al pensament ens vam separar per primera vegada, si bé ma mare estava força més sorpresa que jo, perquè la cosa era més nova per a ella que no per a mi.

Amb tot, em tornà a prometre que no en diria res al seu fill fins que n'haguéssim tornat a parlar.

No va passar gaire, ja us ho podeu afigurar, abans no vam tenir una segona conferència sobre la mateixa qüestió; en la qual, com si hagués tingut ganes d'oblidar la història que m'havia contat o de suposar que jo n'havia oblidat alguns dels detalls, començà a explicar-los amb alteracions i omissions; però vaig refrescar-li la memòria i vaig posar al seu lloc tot de punts que se suposava que ella havia oblidat; i vaig recompondre tan oportunament la història que li va resultar impossible d'escapar-se'n; i llavors tornà a caure en les seves rapsòdies i exclamacions sobre la severitat de les seves malaventures. Quan tot això fou passat vam enfundar-nos en un debat estret sobre què calia fer primer, abans de passar una relació del problema al meu marit. Però, de què podien servir totes les nostres deliberacions? Cap de les dues no sabia veure la forma de sortir-ne ni la manera de posar-li tal panorama sota els ulls. Era impossible de fer cap judici o d'endevinar de quin humor ho rebria, o quines mesures prendria; i en el cas que tingués tan poc control de si mateix que ho fes públic, prevèiem fàcilment que fóra la ruïna de la família sencera i ens exposaria, a mi i la mare, de molt mala manera; i si al final aprofitava l'avantatge que la llei li donava, em podia repudiar amb ignomínia i deixar que reclamés el poc dot que tenia, potser a base de gastar-ho tot en el plet, i en acabat esdevenir una captaire; la mainada també en sortirien arruïnats, per tal com no tenien cap dret legal a cap dels efectes d'ell; i així potser el veuria entre els braços d'una altra esposa en qüestió de pocs mesos i jo fóra la criatura més miserable de la terra.

La mare era tan conscient de tot això com jo mateixa; i, fet i comptat, no sabíem què fer. Al cap d'un temps vam arribar a solucions més assenyades, però aleshores amb la següent mala fortuna: que el parer de la mare i el meu eren ben diferents l'un de l'altre, i realment inconciliables; car l'opinió de la mare era que jo ho havia d'enterrar tot completament i continuar vivint amb ell a tall d'esposa fins que algun altre esdeveniment fes la revelació més convenient; i que en l'endemig ella maldaria per reconciliar-nos de cap i de nou, i restaurar el nostre mutu confort i la pau de la llar; que podíem jeure plegats com solíem, i doncs deixar que tot l'assumpte romangués en un secret clos com la mort.

—Perquè, filla —diu—, estem totes dues llestes, si se sap.

Per encoratjar-m'hi, prometé que faria per manera d'arreglar la meva situació, en la mesura que li fos possible, i que a la seva mort em deixaria tot el que pogués, per separat del meu marit; per tal que, si més tard la cosa es descobria, jo no quedés desamparada, ans pogués valdre'm per mi mateixa i exigir justícia d'ell.

Aquesta proposició no s'acordava gens ni mica amb el meu parer sobre la qüestió, tot i que era molt gentil i benintencionada per part seva; però la meva idea anava per tot un altre camí.

Pel que feia a soterrar el secret al fons dels nostres esperits i deixar-ho estar tot tal com estava, vaig dir-li que era impossible; i li vaig preguntar com podia pensar que jo

pogués comportar la idea de jeure amb el meu propi germà. En segon lloc, li vaig dir que el fet que ella fos viva era l'única garantia de la descoberta, i que mentre em reconegués com a filla seva, i veiés raons per admetre que ho era, ningú més no en dubtaria; però que si ella moria abans de la descoberta, a mi em prendrien per una criatura desvergonyida que hagués forjat aquella artèria per abandonar el marit, o bé em tindrien per boja i pertorbada. Aleshores li vaig contar que ell ja m'havia amenaçat de tancar-me en una casa de bojos, i que això m'havia causat gran neguit i era el motiu que hagués sentit la necessitat de descobrir-ho a ella, tal com havia fet.

Per tot plegat, li vaig dir que, després de les reflexions més serioses de què en aquell moment era capaç, havia arribat a la resolució següent, que esperava que fos del seu gust, com a solució intermèdia entre els parers de totes dues, això és, que ella utilitzés la seva influència damunt son fill per tal que em concedís la llibertat d'anar a Anglaterra, com jo sol·licitava, i em facilités una suma suficient de diners, bé fos en efectes per emportar-me, bé en bitllets per poder-me mantenir allà, bo i suggerint tota l'estona que una hora o altra ell podia creure oportú de venir a reunir-se amb mi.

Que quan jo fos fora, ella aleshores, amb tota la calma i després de comprometre'l a guardar el secret de la manera més solemne possible, li revelaria el cas, gradualment, com la seva discreció li donés a entendre, de manera que no l'agafés per sorpresa i no esclatés en passions i excessos per causa meva o d'ella; i que ella hauria de vetllar que l'home no agafés tórria a les criatures, o es tornés a casar, tret que tingués noves absolutament certes de la meva mort.

Aquest era el meu pla, i les meves raons eren bones; jo em sentia realment estranya a ell, com a conseqüència de totes aquestes coses; cert que el detestava mortalment com a marit, i m'era impossible d'alliberar-me de l'avversió que li tenia. Al mateix temps, el fet de menar aquella vida il·legal i incestuosa acreixia l'avorrició, i malgrat que la consciència no se m'hi amoïnava gaire, tot feia feix perquè la cohabitació amb ell em resultés la cosa més repulsiva del món; i crec de veritat que havia arribat a un extrem tan foramidat que gairebé m'hauria estimat més abraçar un gos que no pas deixar-li fer res d'aquest ram, i per això no podia suportar la idea de ficar-me entre els llençols amb ell. No puc pas dir que estigués bé per part meva de dur les coses tan enllà, mentre al mateix temps continuava sense decidir-me a revelar-li-ho tot; però estic contant-ho tal com va anar, no pas com hauria hagut d'anar.

En aquesta manifesta oposició entre totes dues, ma mare i jo vam continuar-hi durant força temps, i era impossible de reconciliar les dues postures; vam tenir una pila de discussions sobre això; però cap de les dues no sabé afluixar o convèncer l'altra.

Vaig insistir en la meva repugnància a jeure amb el meu propi germà, i ella insistí en la impossibilitat de convèncer-lo de consentir a la meva anada a Anglaterra; i en aquesta incertesa vam continuar, no pas dissentint perquè ens baralléssim, o res d'això, sinó perquè no érem capaces de decidir què caldria fer per posar remei al desgavell que teníem entre mans.

Al cap i a l'últim em vaig decidir, en un ram de desesperació, i vaig comunicar a la mare la meva resolució, és a dir, breu, que li ho revelaria jo mateixa. La mare s'esgarrià una cosa de no dir només de pensar-hi; però li vaig demanar que s'ho agafés amb calma i vaig explicar-li que ho faria gradualment i suau, i amb tot l'art i el bon humor de què jo era capaç, al moment més oportú possible, mirant d'agafar-lo de bona jeia. Li vaig dir que estava convençuda que si tan sols pogués ser prou hipòcrita per fingir més afecte del que en realitat li professava, reeixiria en tot el meu projecte, i ens podríem separar de comú acord i de bon grat, car jo podia estimar-lo prou com a germà, per bé que no com a marit.

Durant tot aquell temps, ell assetjà la mare per esbrinar, si era possible, el significat d'aquella espantosa expressió, com l'anomenà, que jo havia utilitzat i que ja he esmentat; això és, que legalment no era la seva dona ni els meus fills eren legalment fills seus. La mare el feia passar amb raons, li deia que no em podia treure cap explicació però que veia que hi havia alguna cosa que em donava molt de desfici, i que esperava poder-m'ho arrencar al seu temps, i que mentrestant li recomanava seriosament de tractar-me amb més tendresa, i de tornar-me a guanyar amb el seu bon caràcter de sempre; li explicava que les seves amenaces d'enviar-me a una casa de bojós em tenien esfereïda i corgelada, i altres coses semblants, i li aconsellava de no empènyer una dona a la desesperació, sota cap mena de concepte.

Ell li prometé d'endolcir els seus tractes, i li pregà que em fes saber que ell m'estimava com sempre, i que no tenia cap designi en el sentit d'enviar-me a una casa de bojós, per més que hagués dit en ple rapt de còlera; desitjava, a més, que la mare assagés les mateixes persuasions amb mi per tal que la nostra estimació pogués reflorir i poguéssim viure junts en bona harmonia, com solíem.

Vaig experimentar de seguida els efectes de la conxorxa. La conducta del meu marit canvià immediatament, i fou amb mi tot un altre; no es podia ser més amable o més falaguer del que es mostrà en tot moment; jo no podia fer menys que donar-li quelcom a canvi, cosa que vaig fer tan bé com vaig saber, que ni als millors moments va ser gaire, car res no m'esfereïa tant com les seves carícies, i la por de tornar a quedar prenys cuidava provocar-me atacs; això em va fer veure l'absoluta necessitat d'exposar-li el cas sense cap més dilació, cosa que, no obstant això, vaig fer amb tot el compte i la reserva imaginables.

Ell havia observat aquests nous tractes amb mi durant un mes mal comptat, i vam començar a menar un nou tipus de vida entre nosaltres; i si jo m'hagués sabut acontentar d'anar fent d'aquella manera, crec que hauríem pogut tirar endavant mentre haguéssim viscut plegats. Un vespre, asseguts enraonant cordialment sota un petit tendal que feia de glorieta a l'entrada del jardí venint de casa, ell estava d'un humor d'allò més agradós i trempat, i em digué una munió de gentileses sobre el plaer que li feia la nostra present entesa, i sobre els desordres de la passada ruptura, i la satisfacció que li produïa de poder esperar que no es repetissin mai més.

Vaig fer un sospir fondo i li vaig dir que ningú del món no podia estar més encantat que jo de la bona avinença que sempre havíem tingut, o més afligit amb l'esfondrament de tot plegat, i que sempre fóra així; però lamentava haver-li de dir que hi havia una circumstància malastruga en el nostre cas, que tenia molt endins del cor i que no sabia com explicar-li, que feia que el meu paper resultés molt malaventurat, i que em llevava el plaer de tota la resta.

Ell m'importunà perquè li digués què era. Li vaig respondre que no sabia com fer-ho; que mentre ell ho ignorés, només jo era infeliç, però que si també ell ho sabia, ho fórem tots dos; i que, per tant, el fet de tenir-lo a les fosques sobre allò era la cosa més delicada que jo podia fer, i era només per això que no li descobria el secret, tot i saber que el fet de servir-lo fóra, tard o d'hora, la meva destrucció.

És impossible de descriure la seva sorpresa davant aquesta relació, i la doble importunitat que havia usat amb mi per descobrir-ho. Em va contestar que no es podia dir que fos gaire amable, o tan sols gaire fidel amb ell si li ho amagava. Li vaig respondre que jo també ho creia així, però no obstant això, no ho podia dir. Retornà al que li havia dit abans, i digué que esperava que no tingués res a veure amb el que li havia dit en ple rapte, i que havia determinat d'oblidar tot allò, prenent-ho com a efecte d'un ànim excitat i arrauxat. Vaig contestar-li que tant de bo jo també pogués oblidar-ho tot, però que no podia ser, que la impressió era massa fonda, i no podia fer-ho: era impossible.

Aleshores em va dir que estava resolt a no discordar amb mi, i que per tant no m'atracallaria més amb motiu d'allò, determinat a consentir a tot el que jo fes o digués; només em pregava de convenir que, fos el que fos, no tornaria a destorbar la nostra tranquil·litat i el nostre afecte mutu.

Aquesta era la cosa més irritant que em podia haver dit, car jo volia realment que em continués importunant per tal que m'obligués a fer sortir allò que m'era veritablement mortal d'amagar; per tant, vaig contestar-li clar i net que no podia pas dir que em fes gaire contenta de deixar de rebre les seves escomeses, per bé que no sabés com complaure-les.

—Però, vejam, estimat —faig jo—, quines condicions m'ofereixes si et revelo la veritat de tot aquest assumpte?

—Totes les condicions del món —digué—, que puguis demanar-me enraonadament.

—Doncs bé —que jo vaig dir—, vejam, garanteix-me per escrit que si no em trobes culpable o voluntàriament responsable de les causes del malastre que estàs per saber, no em blasmaràs, ni em maltractaràs, ni em faràs cap mal, ni em faràs la víctima d'una cosa de la qual sóc innocent.

—És —diu— la demanda més enraonada del món: no blasmar-te per allò de què no ets culpable. Dóna'm ploma i tinta —fa.

Vaig córrer, doncs, cap dins a cercar-li una ploma, tinta i paper, i escriví la condició en els mateixos termes en què jo l'havia proposada, i la signà amb el seu

nom.

—Molt bé —diu—, i ara què més, estimada?

—Ara —dic—, cal que et comprometis a no blasmar-me per no haver-te descobert el secret abans que jo mateixa el conegués.

—També això és justíssim —fa—; de bon grat.

Escriví també allò, doncs, i ho signà.

—Bé, estimat —que jo dic—, aleshores ja només em queda una altra condició per posar-te, i és que, com que ningú més que tu i jo no hi està implicat, no ho descobriràs a cap ànima vivent, llevat de ta mare; i que en totes les mesures que prenguis arran de la descoberta, ja que hi estic igualment implicada amb tu, per bé que tan innocent com tu mateix, no faràs res arravatadament, res que em pugui perjudicar a mi o ta mare, sense el meu consentiment i conformitat.

Això l'astorà una mica, i va escriure les paraules distintament, però les llegí i les rellegí abans de signar-les, vacil·lant diversos cops, i repetint-les:

—Perjudicar la mare! Perjudicar-te a tu! Què pot ser aquesta cosa tan misteriosa?

Tanmateix, acabà signant.

—Bé —dic jo—, estimat, ja no et demanaré res més per escrit, però com que ara sentiràs la cosa més inesperada i sorprenent que potser mai hagi esdevingut a cap família del món, et demano que em prometis d'agafar-t'ho amb compostura i amb la presència d'esperit que escau a un home de seny.

—Hi faré tant com pugui —diu ell—, amb la condició que no em tinguis més en suspens, que amb tots aquests preliminars m'estàs espantant.

—Bé, doncs —dic—, és això: així com et vaig dir, a cop calent, que no era legalment la teva dona, i que la nostra mainada no eren fills legals, ara cal que et faci saber, amb tota calma i dolcesa, encara que amb prou aflicció, que jo sóc la teva germana, i tu el meu germà, i que tots dos som fills de la mateixa mare, que viu, i en aquesta casa, i que està convençuda de la veritat de tot d'una manera innegable i irrefutable.

Vaig veure que perdia el color i mirava amb ulls esgarriats i vaig dir:

—Recorda la teva promesa, i agafa-t'ho amb presència d'esperit; qui podia haver fet més del que jo he fet per preparar-t'hi?

Amb tot, vaig cridar un servent i li vaig fer donar un gotet de rom (que és el licor habitual de la contrada), perquè ja estava leri-leri de desmaiar-se.

Quan s'hagué refet una mica, li vaig dir:

—Aquesta història, com pots afigurar-te, demana una llarga explicació, i per tant, tingues paciència i disposa l'esperit a sentir-ho tot, que ja miraré de fer-ho tan curt com sàpiga.

I amb això, vaig explicar-li el que em va semblar més essencial de tot l'assumpte, i en particular la manera com la mare m'ho havia revelat, segons ja he dit.

—I ara, estimat —faig—, veuràs que tenia raó de posar condicions, i que jo no he tingut cap culpa en l'afer, ni podia tenir-n'hi, i que no podia saber-ne res abans d'ara.

—D'això n'estic plenament convençut —diu ell—, però és una sorpresa esgarrifosa; amb tot, sé un remei per a tot plegat, un remei que acabarà amb les teves dificultats sense que hakis d'anar a Anglaterra.

—Això fóra tan estrany —vaig dir— com tota la resta.

—No, no —fa ell—, jo ho facilitaré; en aquesta feta no hi sobra ningú sinó jo.

Semblava molt destarotat, en dir això, però en aquell moment no en vaig fer cabal, creguda que, com se sol dir, els que fan aquesta mena de coses mai no en parlen, o que els que parlen d'aquesta mena de coses mai no les fan.

Però la impressió encara no havia arribat al punt més alt, i vaig observar que esdevenia pensarós i malencònic; i en un mot, segons em va semblar, una mica tocat del cap. Em vaig escarrassar, parlant-li, per tornar-lo a lloc, i fer-li entendre una mena de pla per arranjar la nostra situació; i ell de vegades estava bé i en parlava amb un cert coratge; però la llosa al seu esperit era massa feixuga, i, breu, arribà a cometre dos intents de suïcidi, en un dels quals s'havia penjat de veres, i si sa mare no hagués entrat a l'estança en el precís moment, n'hauria mort; però ella, amb l'ajuda d'un criat negre, tallà la corda i el reanimà.

Ara les coses havien arribat a un extrem lamentable, a la família. La pietat que sentia per ell va començar a revifar aquell afecte que al principi veritablement li portava, i vaig esforçar-me sincerament, amb tota la tendresa possible, a fer pellar la ferida; però, abreujant, ja se li havia enfondit massa i el corsecava, i al capdavant el menà a una llarga i morosa malaltia, que malgrat tot no resultà mortal. Jo no sabia què fer en aquest destret, car la seva vida semblava declinar, i jo potser m'hauria pogut tornar a casar allí baix, amb gran profit, si tan sols hagués tingut la intenció de quedar-me al país, però em sentia malinquieta i incòmoda; sospirava per anar a Anglaterra, i sense això res no m'hauria satisfet.

Per fi, després d'una insistència infatigable, el meu marit, que, pel que observava, feia l'efecte d'apagar-se com una candela cap per avall, es donà per vençut; i així, empesa pel meu destí, em vaig trobar el camí desembarassat, i amb el concurs de ma mare, vaig obtenir una molt bona partida de gènere per marxar cap a Anglaterra.

Quan em vaig descompartir de mon germà (així l'he d'anomenar des d'ara), vam acordar que, un cop jo a bon port, ell faria veure que havia rebut la notícia de la meva mort a Anglaterra, i doncs es podria casar de nou quan volgués. Es comprometé a correspondre amb mi com a germana, i va prometre d'assistir-me i donar-me suport durant tota la meva vida; i que si ell moria abans que jo, deixaria a la seva mare el que calgués per continuar vetllant per mi, com a germana que li era; i en certa manera tingué cura de mi sempre que va saber-ne res; però les coses van anar d'una forma tan abracadabrant que més tard en vaig sofrir les decepcions ben sensiblement, com a la seva hora veurem.

Vaig marxar cap a Anglaterra el mes d'agost, després d'haver passat vuit anys a la contrada; i ara un nou panorama de mala ventura m'esperava, com potser poques dones n'han experimentat de semblants.

Vam tenir un bon viatge, indolent, fins a les envistes de la costa anglesa, on arribàrem en trenta-dos dies, però aleshores dos o tres temporals ens sondrollaren, un dels quals ens arrossegà cap a la costa d'Irlanda, i vam atracar a Kinsale. Vam romandre allí uns tretze dies, que vam descansar en terra, i tornàrem a salpar, però vam topar de nou amb un temperi, durant el qual l'arbre mestre s'esberlà, segons van dir, encara que llavors jo no ho vaig entendre. Però a última hora vam arribar a Milford Haven, a Gal·les, on, per bé que lluny del nostre port, tenia els peus en terra ferma al meu país, l'illa de Bretanya, i doncs vaig decidir de no tornar a aventurar-me per mar, que tan advers m'havia estat; vaig baixar, doncs, roba i diners en terra, amb els resguards de càrrega i d'altres papers, i vaig resoldre de fer cap a Londres i deixar que la nau arribés a port com pogués; el seu port d'arribada era Bristol, on vivia el primer corresponsal de mon germà.

Vaig arribar a Londres en tres setmanes, on al cap de poc em vaig assabentar que el vaixell havia arribat a Bristol, però al mateix temps vaig tenir la dissort de saber que, a causa dels temporals que havia passat i la trencadura de l'arbre mestre, havia sofert greus destrosses a bord, i que una gran part de la càrrega s'havia malmenat.

Ara se'm presentava al davant un nou panorama de vida, i a fe que tenia ben mala cara. Havia marxat d'allí baix amb una mena de comiat definitiu. El que m'havia emportat era certament considerable, si hagués arribat estalvi, i amb la seva ajuda em podia haver tornat a casar de manera força passable; però aleshores em veia reduïda a unes dues o tres-centes lliures, i sense cap esperança de recuperació. Em trobava completament sense amics, més ben dit, sense ni tan sols coneguts, perquè em va semblar que era absolutament necessari de no revifar antigues coneixences; pel que feia a la subtil amiga que temps enrere m'havia encarrilat pel camí de la fortuna, ja era morta, així com el seu marit, segons em vaig assabentar després d'haver enviat un desconegut a recaptar informació.

La cura de la meva càrrega m'obligà ben aviat a viatjar a Brètol, i mentre l'afer anava fent via em vaig donar el gust d'anar a Bath^[23], perquè, així com era lluny encara de ser vella, el meu humor, que sempre havia estat xiroi, continuava extremament viu; i com que era, per dir-ho així, una dona de fortuna, encara que fos una dona sense fortuna, esperava que passaria una cosa o altra que pogués apariar la meva posició, com ja s'havia escaigut d'altres vegades.

Bath és un lloc de prou galanteria; ben car i ple de paranys. Vaig anar-hi, cert, amb vistes a agafar-me a qualsevol cosa que se'm presentés, però em cal dir, en descàrrec meu, que no hi anava de mala fe; no pretenia res que no fos honrat, ni de primer els meus pensaments anaven pel camí que després els vaig deixar enfocar.

Vaig estar-m'hi tota la temporada tardana, que en diuen ells, i vaig fer-hi algunes coneixences infortunades, que més aviat m'encoratjaren a les follies en què després vaig caure que no pas m'ajudaren a esquivar-les. Vivia prou delitosament, voltada de bona societat, vull dir una societat fina i riallera; però vaig sofrir la decepció de descobrir que aquell tarannà m'eixugava a ulls veients, i que sense una renda

establerta, el fet d'anar escapçant el capital era una manera segura de sagnar-me fins a la mort; i això em procurà una colla de tristes cabòries en els intervals dels meus altres pensaments. Tanmateix, me les vaig espolsar del cap i vaig continuar fent-me la il·lusió que es presentaria una cosa o altra de profit.

Però no era al lloc que calia, per a això. Ja no era a Redriff, on si m'hagués establert mig decentment em podia haver escomès algun capità honrat en honorables termes matrimonials; sinó que era a Bath, on de vegades els homes troben una amant, però molt clares vegades hi cerquen una esposa; i en conseqüència, totes les coneixences privades que una dona pot esperar-hi han de tenir poc o molt una tirada cap a aquest ram.

La primera temporada l'havia passada prou bé; perquè encara que havia lligat una certa amistat amb un senyor que venia a Bath a distreure's, no vaig entrar en allò que en podríem dir tractes malèvols. M'havia resistit a diverses ofertes ocasionals de galanteig, i per aquest cantó me'n vaig sortir ben bé. No era prou dolenta per caure en el mal només pel gust del vici, ni tampoc vaig rebre ofertes extraordinàries que em temptessin pel cap que a mi em calia.

Tot i això, la primera temporada vaig arribar a fer coneixença amb una dona que em tingué a dispesa i que, tot i no menar una casa de mala nota, que en diem, no tenia uns principis precisament modèlics. Jo m'havia captingut tothora tan honestament que la meva reputació no ostentava la més mínima taca, fos de la mena que fos, i els homes amb qui havia parlat eren tots de tan bona reputació que ningú no m'havia adreçat el més petit blasme pel fet de conversar-hi, ni cap d'ells semblava creure que una correspondència deshonest hi hagués tingut cabuda, si ho haguessin proposat; amb tot, hi havia un senyor, com ja he dit, que sempre se m'enduia a part pel gust de la meva companyia, segons deia, la qual li resultava d'allò més agradosa, com es complaïa a afirmar, però en aquella hora no hi havia res més.

A Bath vaig passar-hi moltes hores ensopides, després que la gent se n'hagués anat; i és que, a desgrat de diverses anades a Bristol per disposar els meus efectes i recollir-hi diners, vaig triar Bath com a residència perquè en bones relacions com estava amb la dona que m'havia tingut a dispesa durant l'estiu, em vaig adonar que allí, a l'hivern, s'hi podia viure més barat que a qualsevol altra banda. Allí, dic, vaig passar-hi un hivern tan tediós com festiva havia estat la tardor; però com que havia lligat una intimitat més estreta amb la susdita dispesera, no vaig poder evitar de comunicar-li alguna de les coses que més em llastaven l'esperit, i en particular l'estretor de les meves circumstàncies, i la pèrdua de la meva fortuna arran dels danys que els meus béns havien sofert en mar. També li vaig explicar que tenia la mare i un germà a Virginia, en bona posició; i com que en efecte havia escrit a ma mare per donar-li raó sobretot de la meva situació, i de la gran pèrdua que havia sofert, que pujava de fet a gairebé cinc-centes lliures, no vaig trigar a fer saber a la meva nova amiga que estava a l'espera de rebre'n ajuda, com en realitat s'esdevingué; i com que els vaixells feien el viatge de Bristol al riu York, a Virginia, i la tornada, en menys

temps que des de Londres, i mon germà es relacionava principalment amb Bristol, vaig pensar que m'anava molt millor quedar-me a esperar la resposta allí que no pas fer cap a Londres, on a més a més no coneixia ningú.

La meva nova amiga semblà sensiblement impressionada per la meva situació, i fou tan gentil que durant l'hivern em rebaixà d'allò més el preu de la pensió, de tal manera que estic convençuda que amb mi no hi guanyava res; i pel que fa l'allotjament, no vaig pagar ben res durant tot l'hivern.

Quan va arribar la primavera, continuà mostrant-se tan amable amb mi com va poder, i vaig posar a casa seva durant un temps, fins que calgué fer-ho altrament. Ella tenia algunes persones d'upa que sovint s'estatjaven amb ella, i en particular el senyor que, com he dit, m'escollia per companya l'hivern anterior; el qual tornà acompanyat d'un altre senyor i dos criats, i s'allotjà a la mateixa casa. Vaig sospitar que la meva dispesera l'hi havia invitat bo i deixant-li entendre que jo encara hi posava; però ella ho negà i m'assegurà que no era veritat, i el mateix va dir ell.

En poques paraules, aquell senyor arribà i continuà sol·licitant-me com a confident i com a interlocutora. Era un autèntic cavaller, cal confessar-ho, i la seva companyia m'era molt agradable, així com la meva, si l'he de creure, ho era per a ell. No em va fer professió sinó d'un respecte extraordinari, i tenia tal opinió de la meva virtut que, com tot sovint professava, estava convençut que si em proposava cap altra cosa, jo el rebutjaria amb menyspreu. Aviat sabé, a través meu, que era vídua; que havia arribat a Bristol des de Virginia, en un dels darrers vaixells; i que m'esperava a Bath fins que arribés la propera flota de Virginia, amb la qual m'arribaria un carregament considerable. Vaig saber, a través seu i del seu company, que era casat, però que la dona tenia el cap trastocat i que ara estava sota la cura de la seva pròpia família, a la qual cosa ell havia accedit per tal d'evitar totes les reconvençions que (cosa no gens rara en casos semblants) se li poguessin fer per negligència en la cura de la dona; i en l'endemig venia a Bath a esbargar l'esperit dels maldecaps d'una situació tan ombriva com aquella.

La dispesera, que per iniciativa pròpia encoratjava tothora aquella relació, em donà d'ell una informació molt favorable, com a home d'honor i de virtut, així com de bon patrimoni. I la veritat és que jo tenia les millors raons per dir-ho així mateix; perquè, encara que tots dos ens estàvem a la mateixa planta, i ell havia entrat tot sovint a la meva cambra, inclús quan jo era al llit, i jo també a la seva quan hi era ell, mai no havia proposat, amb tot, res més enllà d'un petó, ni m'havia sol·licitat res d'altre, fins molt de temps després, com veureu.

Jo tot sovint remarcava a la dispesera l'honestedat insòlita d'aquell senyor, i ella solia respondre'm que des del principi ho havia cregut així mateix; no obstant això, solia dir-me que a ella li semblava que podia esperar-ne alguna gratificació a compte de la companyia que li feia, perquè certament es pot dir que aquell home m'acaparava, i jo rarament deixava d'estar al seu costat. Vaig contestar-li que mai no li havia donat el més mínim motiu per pensar que jo ho necessités, o que li hauria

acceptat res. Em digué que d'això ja se n'encarregaria ella, i així ho va fer, i tan destrament ho manegà que el primer cop que vam trobar-nos junts ell i jo, després d'haver-li parlat la dispesera, començà a fer-me preguntes sobre la meva situació i sobre com havia subsistit d'ençà que havia arribat en terra i si no necessitava diners. Jo vaig fer ardidament que no. Vaig dir-li que encara que la meva càrrega de tabac s'hagués malmenat, no s'havia perdut tota; que el mercader a qui m'havia adreçat m'ho havia arranjat tan honradament que no havia hagut de menester res, i que esperava, amb un regiment frugal, de fer-ho durar fins que m'arribessin reforços, cosa que esperava rebre en el proper viatge; que mentrestant havia retallat les despeses, i que així com la darrera temporada pagava una minyona, ara me n'estava; i que així com abans tenia un dormitori i un menjadoret al primer pis, com ell sabia, ara tenia només una cambra dos replans més amunt, i altres coses per l'estil.

—Però visc —vaig dir— tan satisfeta ara com abans.

I vaig afegir-hi que la seva companyia m'havia ajudat a viure molt més joiosa del que hauria pogut fer altrament, per la qual cosa li estava molt obligada; i així vaig esquivar de moment tota possibilitat que em fes qualsevol oferta. Això no obstant, no transcorregué gaire temps abans no em tornés a escometre, i em digué que jo era rebecca a confiar-li el secret de la meva situació, cosa que li sabia tan i tan greu; m'assegurà que s'hi interessava sense cap desig de satisfer la seva curiositat, sinó purament per assistir-me, si s'esqueia; però ja que no volia reconèixer que hagués de menester cap assistència, a ell només li restava una cosa a demanar-me, i era que li prometés que si mai em trobava en cap mal pas, o se n'hi faltés poc, li ho diria amb tota franquesa, i que hi recorreria amb la mateixa llibertat amb què ell em feia l'oferta; i encara hi afegí que en ell hi trobaria sempre un amic sincer, per més por que tingués, potser, de confiar-me-li.

No vaig estalviar res del que convé que digui una persona infinitament obligada per donar-li entenent que estimava la seva gentilesa en el que valia; i a partir d'aquella hora, certament, no m'hi vaig mostrar tan reservada com abans, per bé que encara dins els límits de la més estricta virtut, per tots dos cantons; però per franca que fos la nostra relació, jo no podia arribar a aquella mena de franquesa que ell desitjava, és a dir, que li confessés que necessitava diners, tot i que jo, dintre meu, estava ben cofoia de la seva oferta.

Passaren algunes setmanes després d'això, i jo continuava sense demanar-li diners; en aquestes, la dispesera, una dona ben múrria, que tot sovint m'hi havia empès però s'havia adonat que jo no sabia fer-ho, s'empescà tota una història, i entrà de bursada a la meva cambra quan estàvem plegats.

—Oh, viudeta! —fa ella—. Tinc males notícies per comunicar-vos, aquest matí.

—I això? —que jo vaig dir—. No em direu que els francesos han agafat els vaixells de Virginia!

I és que era la por que jo tenia.

—No, no —diu—, és que l'home que vau enviar ahir a Bristol a buscar diners ja ha tornat i diu que ha vingut sense.

Ara: aquell seu projecte no em podia plaure de cap manera; jo pensava que allò podia semblar massa una comminació, cosa certament innecessària, i vaig veure ben clar que no hi perdria res, si feia el ronsa, i doncs vaig tallar-la:

—No entenc per què us ho deu haver dit —vaig fer jo—, perquè us asseguro que ja m'ha donat tots els diners que em calien, i aquí els podeu veure.

Em vaig treure la bossa amb unes dotze guinees a dins, i vaig afegir-hi:

—I us en penso donar una bona part de seguida.

Al principi, ell semblà, com jo, una mica despagat de les paraules de la dona, que s'agafà, tal com jo m'imaginava que s'ho agafaria, com a una impertinència d'ella; però quan em va veure donar aquella resposta, es tornà a tranquil·litzar de seguida. L'endemà al matí vam parlar-ne de nou, i em semblà que n'estava plenament satisfet i, tot somrient, va dir que confiava que jo no estava passant necessitat de diners sense dir-li-ho, perquè li havia promès tot el contrari. Vaig respondre-li que m'havia disgustat molt que la dispesera hagués parlat públicament, el dia abans, de coses en les quals no s'havia d'haver ficat; però que suposava que el que ella pretenia era que jo li pagués el que li devia, que pujava a unes vuit guinees, que jo ja havia decidit de donar-li, com vaig fer realment la mateixa nit que ella havia parlat tant a la tum-tum.

Es posà de molt bon humor quan em sentí dir que li havia pagat, i de moment la conversa es va girar cap a un altre tombant. Però l'endemà al matí, en sentir que jo m'havia aixecat abans que ell i corria per la cambra, em cridà, i en jo contestar-li em demanà que anés a la seva. Quan vaig entrar-hi, ell era al llit, i em va fer acostar per seure a l'espona, car tenia una cosa per dir-me, segons va explicar, que demanava una estoneta. Després d'algunes expressions ben gentils em preguntà si fóra honrada amb ell i li donaria una resposta sincera a una cosa que em volia demanar. Després d'algunes cavil·lacions entorn de la paraula «sincera» i d'haver-li preguntat si mai li havia donat cap resposta que no ho fos, li ho vaig prometre. Doncs bé, la seva requesta era, va dir, que li deixés veure la meva bossa. Em vaig posar tot d'una la mà a la butxaca i, rient-me'n, vaig treure-la amb tres guinees i mitja a dins. Aleshores em preguntà si era tot el que tenia. Encara rient, li vaig contestar que no, ni de bon tros.

Doncs bé, va dir, ara calia que li prometés d'anar a buscar tots els diners que tenia, fins al darrer cèntim. Li vaig dir que així ho faria, i vaig tornar a la meva cambra i li vaig dur un calaixet secret, on guardava unes sis guinees més, i una mica de plata, i vaig abocar-l'hi sencer damunt el llit, i llavors li vaig confessar que allò era honradament tota la meva riquesa, xíling per xíling. S'ho va mirar una mica, però no ho comptà, en acabat ho tornà al calaixet i, abastada la seva butxaca, en va extreure una clau i em demanà d'obrir una caixeta de noguera que tenia damunt la taula, i dur-li tal calaix, cosa que vaig fer. En el qual calaix hi havia un bon munt de diners en or, jo crec que vora les dues-centes guinees, però no ho sé del cert. Prengué el calaix i m'hi va fer posar la mà per agafar-ne un grapat sencer. Jo no gosava, però m'estrenyí

la mà ben fort amb la seva, la ficà dins el calaix, i me'n va fer treure tantes guinees com m'hi cabien d'un sol cop.

Quan ho vaig haver fet, me les va fer posar a la falda, agafà el meu calaixet, abocà els meus diners entre els seus i em va dir que me n'anés a desar-ho tot a la meva cambra.

Si explico aquesta història més pel menut és per la bona jeia que hi havia en tot plegat i per mostrar el to de les nostres converses. No gaire temps després d'això, ell començà a trobar-me pegues als vestits, a les randes i a les còfies, i, en poques paraules, em forçà a comprar-ne de millors; cosa que, sigui dit de passada, jo tenia prou ganes de fer, encara que ho dissimulés, perquè no hi havia res al món que m'agradés tant com la roba bona. Li vaig contestar que havia d'administrar bé els diners que m'havia deixat, o si no, no podria tornar-los-hi mai. Aleshores em digué, en poques paraules, que respectant-me sincerament com em respectava i coneixent la meva situació com la coneixia, aquells diners no me'ls havia deixat, ans me'ls havia donat, i que ell opinava que m'ho havia ben guanyat amb la meva completa dedicació a la seva companyia. Després d'això em féu llogar una minyona i una casa i, com que l'amic que havia vingut amb ell a Bath ja se n'havia anat, m'obligà a prendre cura del seu regiment, cosa que vaig fer de bon grat, creguda que, segons semblava, no hi podia perdre res, i que la dona de la casa no deixaria de trobar-hi també el seu profit.

Haviem viscut així vora tres mesos, quan la gent començà a anar-se'n de Bath, i ell parlà de marxar i digué que li hauria plagut d'endur-se'm a Londres amb ell. La proposta no va engrescar-me gaire, sense saber en quines condicions hi viuria o quins tractes em donaria ell. Però mentre tot això estava en debat caigué molt malalt; se n'havia anat a un indret del Somersetshire anomenat Shepton, on tenia certs negocis, i s'hi trobà molt malament; tant que no podia viatjar, de manera que envià el seu criat a Bath per demanar-me de llogar un cotxe i anar amb ell. Abans de marxar, m'havia confiat tots els seus diners i altres coses de vàlua, i ara jo no sabia què havia de fer-ne, però vaig assegurar-ho tot tan bé com vaig saber, vaig tancar la casa amb pany i clau i me n'hi vaig anar; vaig trobar-lo realment molt postrat, però amb tot el vaig convèncer de deixar-se portar en llitera a Bath, on era més fàcil de trobar ajuda i consell.

Ell hi consentí, i el vaig fer dur a Bath, que era a quinze milles, segons recordo. Allà continuà d'allò més enfebrat, i va fer llit cinc setmanes, durant les quals jo mateixa el vaig vetllar i atendre, amb la mateixa cura i interès que si hagués estat la seva dona; veritablement, si hagués estat la seva dona no hauria pas pogut fer més del que vaig fer. Vaig seure al seu costat tantes estones i tan sovint que a l'últim ell no volgué que m'hi estigués ja més, i aleshores vaig fer portar un catre a la seva habitació i vaig jeure tocant als peus del seu llit.

Jo estava sensiblement afectada per la seva condició, i amoïnada de perdre un amic com ell era i com segurament hauria continuat essent, i doncs solia seure al seu

costat, plorant hores i hores. Tanmateix, al capdavall començà a millorar i tinguérem esperances de recuperar-lo, com realment s'esdevingué, per bé que molt a poc a poc.

Si les coses haguessin anat diferent de com ara contaré, no em recaria de confessar-ho, com és evident que ja he fet en altres punts d'aquest relat; però afirmo que, al llarg de tota aquesta relació, deixant de banda la llibertat d'entrar a la cambra quan ell o jo érem al llit, i les cures necessàries d'atendre'l dia i nit quan va estar malalt, no s'havia escaigut la més petita paraula o acció deshonestes entre nosaltres. Tant de bo hagués estat així fins al final!

Amb el temps començà a recobrar forces i a refer-se prou de pressa, i jo hauria volgut doncs retirar el meu catre, però ell no m'ho va voler permetre fins que no va poder-se valdre sense l'ajut de ningú, i va ser aleshores que em vaig mudar a la meva cambra.

Ell aprofità tothora per mostrar la seva estima de la meva tendresa i interès per ell; i quan es restablí del tot em regalà cinquanta guinees per la meva sol·licitud, i com va dir ell, per haver arriscat la meva vida per salvar la seva.

I aleshores va fer greus protestacions de la voluntat sincera i inviolable que em duia, però tot demostrava que era encara amb la més alta reserva de la meva virtut i la seva. Jo li vaig dir que n'estava ben contenta. Arribà al punt d'assegurar-me que si s'escaigués de trobar-se al llit amb mi, respectaria tan sagradament la meva virtut com la defensaria si algun abusador m'assaltava. El vaig creure, i així mateix li ho vaig dir, però això no el va satisfer i digué que esperaria l'avinentsa de demostrar-m'ho de manera inqüestionable.

Va ser força després d'això que vaig haver d'anar a Bristol per assumptes meus, per la qual cosa ell em llogà un cotxe i volgué venir amb mi; i ara, certament, la nostra intimitat cresqué. De Bristol em portà a Gloucester, en un pur viatge de plaer per prendre l'aire; i allí l'atzar volgué que a l'hostal no hi hagués altra possibilitat d'allotjament que una cambra gran de dos llits. L'hostaler, en pujar amb nosaltres per ensenyar-nos les habitacions i entrar en la ja esmentada, va fer amb tota franquesa:

—Senyor, no és pas cosa meva d'esbrinar si la dama és la vostra muller o no, però si no ho és, podeu dormir tan honestament en aquests dos llits com si estiguéssiu en dues cambres.

I amb això va córrer una gran cortina que anava de banda a banda de l'habitació i que separava efectivament els dos llits.

—Bé —fa el meu amic, tot decidit—, amb aquests llits ja farem, i quant a la resta, som parents massa pròxims per jeure plegats, però bé ens podem instal·lar l'un a prop de l'altre.

I això donà una aparença honesta a la cosa. Quan va ser l'hora de ficar-nos al llit, ell sortí decentment de l'habitació fins que jo vaig ser colgada, i en acabat es gità al llit de la seva banda d'habitació, però estigué parlant-me una bona estona d'allí estant.

A l'últim, repetint les seves acostumades paraules de si podia jeure amb mi sense fer-me la més petita injúria, salta del llit.

—I ara, estimada —diu—, veureu que seré respectuós amb vós i que sé mantenir la meva paraula.

I ja el teniu que se'n ve cap al meu llit.

Jo vaig resistir-m'hi una mica, però he de confessar que no m'hi hauria resistit gaire ni en el cas que no m'hagués fet totes aquelles promeses; així, després d'una mica de lluita, com deia, vaig estar-me quieta i el vaig deixar ficar-se al llit. Quan va ser dins, em prengué entre els seus braços, i vaig jeure tota la nit amb ell, però no em va fer ni em va proposar sinó agombolar-me entre els seus braços, com he dit, i res més en tota la nit; i al matí es llevà, es vestí i em deixà tan innocent, per part seva, com el dia que vaig néixer.

La cosa em sorprengué, i a la millor també sorprendrà a d'altres que sàpiguen com funcionen les lleis de la natura; perquè ell era un home fort, vigorós i cepat; ni actuava així per raó de cap principi religiós, sinó per pura estimació; i hi insistia dient que, malgrat que jo fos per a ell la dona més atractiva de la terra, no podia fer-me cap mal perquè m'estimava.

Reconec que era un principi ben noble, però com que jo no havia sentit a parlar mai d'una cosa semblant, em resultava perfectament astorador. Vam fer la resta del viatge com abans, i tornàrem a Bath, on, vist que tenia oportunitat de venir amb mi sempre que volia, repetí sovint aquella mateixa abstinència, i doncs vaig jeure freqüentment amb ell, i ell amb mi, i a desgrat que totes les familiaritats entre marit i muller eren corrents entre nosaltres, mai no proposà un sol cop de passar més enllà, i en feia un punt d'orgull. No dic que jo hi estigués tan complaguda com ell es pensava, car confesso que era molt més malèvola que ell, com veureu de seguida.

Vam viure així dos anys mal comptats, amb la sola excepció que ell anà tres cops a Londres, durant aquest temps, i una de les vegades s'hi estigué quatre mesos; però, per fer-li justícia, sempre em va fornir prou diners per mantenir-me folgadamente.

Si haguéssim continuat d'aquella manera, confesso que hauríem tingut molt de què vanter-nos; però, com diuen els savis, no és bo d'arriscar-se fins a la vora de la timba, i prou que ens ho vam trobar; i aquí li he de tornar a fer la justícia de reconèixer que la primera escletxa no s'obrí pel seu cantó. Fou una nit que estàvem junts al llit, calentons i contents, i tots dos, diria, amb una gota més de vi del que era habitual, per bé que no fins al punt de desgavellar-nos gens ni mica, quan, després d'algunes altres follies que no puc esmentar, i trobant-me estreta entre els seus braços, li vaig dir (ho repeteixo amb vergonya i horror d'ànima) que el cor em deia que el podia alliberar del seu compromís per una nit, i no més.

Immediatament em va prendre pel mot, i llavors ja no hi va haver manera de resistir-se-li; de fet, no tenia tampoc cap més intenció de resistir-m'hi, en sortís el que en sortís.

Així es trencà el govern de la nostra virtut, i jo vaig canviar el paper d'amiga pel títol tan cantellut i poc harmoniós de puta. Al matí ja tots dos ens en penedíem; jo vaig plorar molt amargament, ell es mostrà molt compungit; però allò era tot el que podíem fer, en aquella hora, i així amb la via lliure i les baldes de la virtut i la consciència despassades, menys obstacles vam haver de salvar, d'aleshores endavant.

Va ser una relació ben deslluïda la que vam tenir durant la resta de la setmana; jo el mirava enrojolada, i a cada punt i moment sortia amb aquesta objecció malenconiosa: «què passaria, si ara hagués quedat en estat? Què se'n faria de mi, llavors?». Ell m'encoratjava dient-me que mentre jo li fos fidel ell ho fóra amb mi; i ja que havíem arribat fins allí (cosa que ell, de fet, mai no havia pretès), si jo estava prenys ell prendria cura de l'infant i de mi. Això ens afermà a tots dos. Jo li vaig assegurar que si estava prenys, moriria per manca de llevadora abans que denunciar-lo com a pare de la criatura; i ell m'assegurà que no em faltaria res, si estava en estat. Aquestes seguretats mútues ens hi afermaren, i després d'això repetírem el crim tants cops com ens va plaure, fins que al capdavant, tal com jo havia temut, la cosa s'esdevingué i vaig quedar prenys.

Quan en vaig estar segura, i l'en vaig convèncer, començàrem a prendre mesures per ajustar la qüestió, i vaig proposar de confiar el secret a la dispesera i demanar-li consell, a la qual cosa ell s'avingué. La dispesera, una dona (pel que vaig veure) feta a aquestes coses, s'ho agafà alegrement; digué que ja sabia que al final passaria allò, i ens hi va fer molta broma. Com ja he dit, trobàrem que era una vella experta en aquesta mena d'operacions; ella s'encarregà de tot, es comprometé a procurar una llevadora i una dida, a apaivagar tota llei de curiositat i a fer-nos-en sortir amb la reputació salvada, i en efecte, ho va fer tot amb molta destresa.

Quan jo estava arran de complir, ella demanà al meu cavaller que marxés a Londres, o que ho fes veure. En ell ser a fora, va fer saber als oficials de la parròquia que tenia a casa seva una dona a punt de parir, però que coneixia molt bé el seu marit, i els va donar notícia, segons ella, del seu nom, que resultà ser el de sir Walter Cleave; els digué que era home molt digne, i que ella respondria a totes les enquestes, i altres coses semblants. Això de seguida donà satisfacció als oficials de la parròquia, [24] i vaig parir amb tant de crèdit com si hagués estat de veres missenyora Cleave, i vaig rebre l'assistència en el meu treball de tres o quatre de les millors burgeses de Bath, que vivien a la vora, amb la qual cosa, tanmateix, li vaig sortir més cara, a ell. Jo li vaig manifestar sovint la meva preocupació per això, però ell em pregà de no encaparrar-m'hi més.

Com que ell m'havia proveït amb diners suficients per a les despeses extraordinàries del part, jo ho tenia tot de primera qualitat, però no vaig tampoc mostrar-me descordada ni extravagant; a més a més, atesa la meva situació i el meu coneixement del món i de l'escassa duració d'aquesta mena de coses, vaig tenir cura d'arraconar tants diners com vaig poder per als dies de vaques magres, que jo en deia,

mentre a ell li feia creure que se n'havia anat tot en l'aparença extraordinària que el part havia revestit.

Mitjançant això, i afegint-hi el que ell ja m'havia donat, com més amunt ha quedat dit, jo tenia al final de la convalescència unes dues-centes guinees, incloses les que em restaven a mi.

Vaig donar a llum un nen ben maco, i ben eixerit que era; quan ell ho va saber em va escriure una carta tota gentil i afectuosa dient-me que, al seu entendre, m'aniria millor d'anar cap a Londres tan aviat com m'aixequés i estigués bé; que m'havia procurat allotjament a Hammersmith, on faríem veure que venia només de Londres; i que al cap d'un temps tornaria a Bath, i que ell vindria amb mi.

Aquesta oferta em plagué prou, i doncs vaig llogar un cotxe amb aquest propòsit, vaig agafar la criatura i una dida per tenir-la i donar-li el pit, una minyona per a mi, i cap a Londres falta gent.

Ell em vingué a trobar a Reading amb el seu cotxe, on em va fer pujar, deixant la minyona i la criatura en el cotxe de lloguer, i em portà a la meva nova residència de Hammersmith; de la qual vaig tenir bona raó per estar ben contenta, perquè eren cambres magnífiques, i doncs m'hi vaig instal·lar d'allò més bé.

Ara estava veritablement al capdamunt del que podria anomenar la meva prosperitat, i ja no em calia sinó casar-me, cosa que, malgrat tot, no podia ser, en aquest cas: no hi tenia cabuda; i per tant, m'afanyava tothora a estalviar tant com podia, com ja he dit, en previsió de temps magres, ben sabedora que coses com aquella no duren sempre; que els homes que mantenen amants tot sovint canvien, se n'atipen o se n'engeloseixen, o passa alguna altra cosa que els fa tancar l'aixeta de la seva generositat; i de vegades les dames tan ben tractades no curen de preservar, amb un comport prudent, l'estima de les seves persones, o el delicat article de la seva fidelitat, i aleshores es troben justament rebutjades amb menyspreu.

Però per aquest cantó jo estava ben tranquil·la, car així com no tenia cap tirada a canviar, no tenia cap mena de coneixença en tota la casa, i per tant cap temptació de mirar més enllà. No tenia altra companya que la família amb qui m'estava, i la dona d'un clergue que vivia a la casa del costat; de manera que quan ell era absent jo no visitava ningú, i quan venia no em trobava mai fora de la meva sala o alcova; onsevol que anés a prendre l'aire, hi anava sempre amb ell.

Aquesta manera de viure amb ell, així com la seva amb mi, era certament la cosa menys premeditada del món; ell m'assegurava tot sovint que ni quan havia començat la nostra coneixença, ni inclús la mateixa nit que vam trencar per primer cop les nostres regles, havia tingut la més mínima intenció de jeure amb mi; que sempre m'havia tingut una estimació sincera, però mai la més mínima propensió a fer el que havia fet. Vaig assegurar-li que mai no havia maliciat d'ell; i que altrament no hauria consentit amb tanta facilitat a les llibertats que ens havien menat a aquell punt, però que tot plegat havia estat una sorpresa, i que era deguda al fet que aquella nit havíem cedit massa enllà a les nostres mútues inclinacions; i certament d'ençà de llavors he observat sovint, i ho deixo dit a tall d'advertiment als lectors d'aquesta història, que ens cal anar amb compte a l'hora de cedir a les nostres inclinacions per llibertats desenfrenades i dissolutes, si no volem trobar-nos que els nostres determinis de virtut s'esfondrin just a l'hora en què la seva assistència fóra més necessària.

És veritat, i ja ho he confessat abans, que des del primer moment que vaig començar a tractar-lo, vaig resoldre de deixar-lo jeure amb mi, si ell ho proposava; però era perquè necessitava la seva ajuda i assistència, i no se m'acudia cap altra manera d'atrapar-lo que aquella. Però quan aquella nit vam ser junts al llit, i, com he dit, vam haver arribat tan lluny, vaig adonar-me de la meva feblesa; la inclinació feia de molt mal resistir, i em vaig veure constreta a cedir abans i tot que ell ho demanés.

Malgrat tot, ell fou tan just amb mi que mai no m'ho va retreure; ni mai en cap altra avinentesa expressà el més mínim enuig per la meva conducta, ans sempre afirmà que la meva companyia li era tan agradosa com el primer moment d'estar junts: vull dir, d'estar junts al llit.

És veritat que ell no tenia dona, o més ben dit, en tenia però era com si no en tingués, i doncs per aquest cantó no em calia patir, però les justes reflexions de la consciència tot sovint arrabassen un home, sobretot un home de seny, dels braços d'una amant, com al cap i a l'últim li escaigué a ell, per bé que en una altra ocasió.

D'altra banda, tot i que no em mancaven secrets remordiments de consciència per la vida que menava, i això fins en el punt més alt de la satisfacció en què estava immersa, tenia amb tot la perspectiva de la pobresa i de la fam, que pesava damunt meu com un espectre esgarriós, de forma que no podia girar la vista enrere. Però així com la pobresa m'hi havia dut, la por de la pobresa m'hi mantenia, i sovint prenia la resolució de deixar-ho tot tan bon punt hagués agabellat prou diners per tirar endavant. Però eren pensaments de poc pes, i sempre que venia ell, se m'esvaïen; car la seva companyia era tan delitosa que quan ell hi era no es podia estar malmirós; aquelles reflexions eren coses dels moments que estava sola.

Vaig viure sis anys en aquesta benaurada però malaurada condició, durant els quals vaig donar-li tres fills, encara que només el primer va sobreviure; i tot i que em vaig mudar dos cops durant aquests sis anys, al sisè vaig tornar a l'antiga residència de Hammersmith. Va ser allí que un matí em sorprengué una lletra amable però melangiosa del meu cavaller, el qual em comunicava que estava molt malalt, i tenia por d'un altre accés del seu mal, però com que els parents de la seva dona eren a casa amb ell, no li fóra possible de tenir-me al seu costat, cosa que segons ell li desplaïa d'allò més, i que li hauria agradat que jo l'hagués vetllat i atès com temps enrere.

Aquesta notícia m'alarmà una cosa de no dir i frisava per saber com estava. Vaig esperar quinze dies, si fa no fa, i encara no en sabia res, cosa que em va sorprendre, i vaig començar a passar ànsia de veritat. Puc dir, em penso, que durant els quinze dies següents vaig estar a punt d'enfollir. El meu problema era que no sabia del cert on es trobava; al principi jo tenia entès que era a casa de la mare de la seva dona; però després, en traslladar-me a Londres, de seguida vaig trobar, amb l'ajuda de l'adreça que tenia per enviar-li les cartes, la manera de tenir-ne notícies, i allí vaig saber que era en una casa de Bloomsbury^[25], on s'havia traslladat tota la família, poc després que ell hagués caigut malalt; i que la seva dona i la sogra vivien a la mateixa casa, encara que a la dona no li deixaven saber que vivia a la mateixa casa que el seu marit.

També m'hi vaig assabentar de seguida que es trobava a l'última pregunta, amb la qual cosa vaig cuidar arribar-hi també jo, d'ànsia de saber-ne la veritat. Una nit vaig tenir la idea de disfressar-me de minyona, amb la gorra rodona i la pallola, i presentar-me a la porta, com si m'enviés una senyora del veïnat on vivien abans; després de donar el nom del meu amo i la meva mestressa, vaig dir que m'enviaven per saber com anava el senyor..., i com havia passat l'última nit. En lliurar aquest missatge vaig tenir l'oportunitat que buscava; car, enraonant amb una de les minyones, en un llarg comareig, vaig saber tots els detalls de la malaltia, que va resultar ser una pleuresia, acompanyada de tos i de febre. Em contà també qui hi havia a la casa, i com estava la senyora, de la qual, segons la relació de la minyona, tenien esperances que recuperés l'enteniment; però pel que feia al senyor, em digué ras i curt que segons els metges hi havia molt poques esperances, que al matí es pensaven que se'ls n'anava, i que llavors no estava gaire més bé, i no comptaven pas que pogués passar d'aquella nit.

Eren notícies ben dures per a mi, i vaig començar a entrellucar la fi de la meva prosperitat i a adonar-me que havia fet santament d'estalviar i arraconar alguna cosa, com a bona mestressa, mentre ell era viu, perquè ara no tenia cap perspectiva davant meu.

M'afeixugava també molt el fet de tenir una criatura, un noiet trempat i maco de cinc anys llargs, per al qual no s'havia pensat cap proveïment, almenys que jo sabés. Amb aquestes consideracions, ben cortrencada, vaig tornar-me'n a casa, aquell vespre, i vaig començar a deliberar amb mi mateixa com m'ho faria per viure, i de quina manera passaria la resta de la vida.

Ja podeu afigurar-vos que no podia descansar sense tornar a inquirir, ràpidament, què se n'havia fet; i com que no m'atrevia a presentar-m'hi jo mateixa, vaig enviar-hi diversos falsos missatgers, fins que després de quinze dies més d'espera, vaig saber que hi havia esperances que visqués, tot i que encara estava molt malament; aleshores vaig deixar d'enviar-hi missatges, i al cap de poc temps vaig saber pel veïnat que ja corria per casa, i després que ja havia tornat a sortir.

Aleshores no vaig dubtar gens ni mica que aviat en sabria una cosa o altra, i vaig començar a animar-me, pensant que la meva situació s'havia apariat. Vaig esperar una setmana, i dues, i amb gran sorpresa i confusió vaig esperar vora dos mesos, sense saber-ne res, sinó que, ja restablert, se n'havia anat al camp a canviar d'aires per recuperar-se millor d'aquell trasbals. Després d'això encara van passar dos mesos més, i aleshores vaig assabentar-me que tornava a ser a casa seva, a ciutat, però jo continuava sense tenir-ne notícies.

Li havia escrit unes quantes lletres, que havia adreçat al lloc de sempre, i vaig veure que n'hi havien arribat un parell o tres, però no les altres. Vaig escriure de nou en un to més imperatiu que mai, i en una de les cartes li vaig fer saber que em veuria obligada a anar-lo a trobar personalment, i li exposaria la meva situació, amb el lloguer de la casa sense pagar, el proveïment de la criatura penjat, i la meva condició

deplorable, privada de tota ajuda després del seu compromís solemne de prendre cura de mi i mantenir-me. Vaig fer una còpia d'aquesta carta, i en assabentar-me que al cap d'un mes encara no l'havia recollida, vaig trobar la manera de fer-li a mans la còpia en un cafè on havia esbrinat que solia anar.

Aquesta lletra el forçà a donar una resposta, a través de la qual vaig saber que m'abandonaria, però que tanmateix m'havia enviat una carta temps enrere, on em demanava de tornar cap a Bath. Del seu contingut me n'ocuparé de seguida.

És veritat que les hores de llit fan veure aquesta llei de relacions de tota una altra manera, amb uns ulls diferents d'aquells amb què abans es miraven. El meu amant havia estat a les portes de la mort, arran mateix de l'eternitat; i, segons sembla, un just remordiment l'havia colpit, i tot de tristes reflexions sobre el seu passat de galanteria i lleugeresa; i entre d'altres, aquella relació impura amb mi, que havia estat ni més ni menys que una llarga i contínua vida d'adulteri, se li havia aparegut tal com era realment, i no pas com ell havia cregut que era fins llavors, i ara s'ho mirava amb una avorrició justa i religiosa.

No puc deixar de remarcar també, per al bon govern del meu sexe en semblants casos de plaer, que sempre que un penediment sincer succeeix una culpa com aquella, se'n segueix de necessitat un odi per l'objecte del mal; i com més grossa sembli haver estat l'estimació primera més gros serà l'odi. Sempre serà així, i és que en rigor no pot ser altrament; perquè no hi pot haver una avorrició sincera i veritable de la falta si l'amor per la causa roman inalterable; al costat de la repulsió del pecat, hom trobarà una aversió del company de pecat; no es pot esperar altra cosa.

Així vaig constatar-ho en aquest cas, per bé que les bones maneres i el sentit de justícia d'aquell senyor li impediren de dur-ho a cap extrem; però heus aquí la petita història de la seva participació en aquest afer: a través de la meva darrera carta, i de totes les altres, que al capdavant anà a recollir, va adonar-se que jo no me n'havia anat a Bath i que la seva primera carta no m'havia arribat a mans; arran de la qual cosa m'escriví la següent:

Senyora:

Em sorprèn que la meva lletra, datada el vuit del mes proppassat, no us arribés a mans; us dono paraula que fou lliurada a casa vostra, en mans de la vostra serventa.

No cal pas que us expliqui quina ha estat la meva situació durant els últims temps, ni com, després d'haver estat a tocar de la tomba, he tornat de bell nou a la vida, per mercè inesperada i immerescuda del cel. En la condició en què he estat, no us farà estrany que la nostra relació malastruga no hagi estat el menor dels pesos que em llstavren la consciència. No cal que us digui res més; les coses de què hom s'ha de penedir cal també reformar-les.

Voldria que penséssiu en la possibilitat de tornar a Bath. Us adjunto un bitllet de cinquanta lliures perquè liquideu el lloguer i pugueu fer el viatge, i espero que no us vindrà de nou si hi afegeixo que, per causa d'això només, i no pas per cap ofensa per part vostra, no us puc tornar a veure mai més. M'ocuparé degudament de la criatura; deixeu-la allà on és, o endugueu-vos-la, com més us ho estimeu. Us desitjo reflexions semblants, i que us siguin profitoses.

Vostre, etc.

Aquesta lletra em colpí com un miler de ferides, d'una manera indescriptible; els retrets de la consciència eren tals que no els sabia expressar, car la meva culpa no m'encegava; i vaig caboriejar que hauria estat un tort menor de continuar amb mon germà i viure amb ell com a esposa, ja que en el nostre matrimoni no hi havia hagut culpa, si cap dels dos no ho sabia...

Però no vaig pensar ni una sola vegada que, durant tot aquell temps jo havia continuat essent una dona casada, la dona del senyor..., el draper, que encara que m'hagués abandonat per necessitats de la seva situació, no tenia poder per alliberar-me del contracte de matrimoni que hi havia entre nosaltres, o per donar-me cap llibertat legal de tornar-me a casar; de manera que durant tot aquell període no havia estat sinó una puta i una adúltera. Aleshores vaig reprotxar-me les llibertats que m'havia pres, i el fet d'haver servit de parany per a aquell bon senyor, i haver estat en realitat la principal culpable de tot; i que ara ell s'havia misericordiosament salvat del gorg per obra d'il·luminació en el seu esperit, però jo en canvi restava com oblidada de la gràcia de Déu, abandonada pel cel en el camí del mal.

Capficada en aquestes reflexions vaig continuar ben pensarosa i trista durant poc menys d'un mes, i no vaig anar a Bath, perquè no tenia cap ganes de tornar amb la dona amb qui estava, no fos cas, pensava jo, que m'empenyés a alguna altra mala llei de vida, com ja havia fet un cop; i a més m'amoïnava que sabés que m'havien plantat, segons ja he dit.

Ara em donava un gran neguit el cas del meu fill. Separar-me'n era la mort, i tanmateix quan vaig considerar el perill de veure'm abandonada una hora o altra i haver-lo de mantenir sense tenir-ne els mitjans em vaig determinar a deixar-lo allí; però al mateix temps vaig resoldre de ser-hi també a la vora, per tal de poder tenir la satisfacció de veure'l, sense el problema d'haver-li de fer la vida.

Vaig enviar al meu cavaller una lletra curta, doncs, dient-li que l'havia obeït en tot menys en allò de tornar a Bath, cosa que no podia acceptar per diverses raons; separar-me d'ell era per a mi una ferida que mai més no pellaria, tot i que estava plenament convençuda que les seves cavil·lacions eren justes, i que em guardaria pla bé de voler obstruir la seva reforma i penediment.

Llavors li vaig exposar les meves circumstàncies en els termes més colpidors de què vaig ser capaç. Vaig dir-li que esperava que aquells destrets malaurats que al principi van moure'l a professar-me una amistat generosa i honesta, el mourien ara a una mica de pietat, encara que la part culpable de la nostra relació, en la qual jo creia que cap dels dos no havia tingut pensaments de caure, hagués quedat escapçada; que jo volia penedir-me'n tan sincerament com ell, però li pregava de posar-me en una situació en què pogués evitar de veure'm exposada a les temptacions que el diable no deixa mai de parar-nos amb la perspectiva esgarrifosa de l'infortuni i la pobresa; i si tenia la més mínima aprensió que jo li fos un destorb, li demanava que em deixés en condicions de tornar amb la meva mare a Virginia, que era, com ell sabia, el lloc d'on havia vingut, i que això acabaria amb tots els seus temors en aquest sentit. Vaig

completar-ho dient que si m'enviava cinquanta lliures més per facilitar-me la partença, li faria arribar una quitança general i li prometia de no destorbar-lo mai més amb cap importunitat; si no fos per saber noves de la criatura, la qual, si la meva mare encara vivia i la meva situació m'ho permetia, li enviaria a cercar perquè tornés amb mi, i així alliberar-lo d'aquella càrrega.

Fins aquí era certament parlar per parlar, és a dir, que no tenia cap intenció d'anar a Virginia, com tothom que conegui els meus afers allí baix pot afigurar-se; però la qüestió era arrencar-li aquelles darreres cinquanta lliures, si era possible, sabent prou bé que fóra l'últim penic que podia esperar-ne.

Tanmateix, l'argument que vaig brandar, és a dir, el de donar-li una quitança general, i no amoïnar-lo mai més, reeixí en efecte a convèncer-lo, i m'envià un bitllet per aquest valor a través d'una persona que duia una quitança general per signar, cosa que jo vaig fer honradament, i vaig rebre els diners; i així, mal que ben a contracor, aquell afer arribà al seu punt final.

I aquí no puc deixar de meditar sobre les infortunades conseqüències d'una llibertat excessiva entre persones en una situació com era la nostra, sota el pretext d'unes intencions innocents i una estimació amistosa, i tot això; i és que la carn té generalment una part tan important en aquestes amistats que fóra ben estrany que el desig no prevalgués al capdavall sobre els determinis més solemnes; i que el vici no s'esmunyís per les escletxes de la decència, que una amistat innocent hauria realment de preservar amb el màxim rigor. Però deixo que el lector d'aquestes coses es faci les seves pròpies reflexions, de les quals podrà treure més eficàcia que no pas jo, que tan aviat vaig oblidar-me de mi, i sóc per tant una consellera ben galdosa.

Ara tornava a ser soltera, podríem dir-ne; m'havia desempallegat de totes les obligacions imaginables del matrimoni o de l'amistançament; tret del meu marit draper, però com que no n'havia rebut cap notícia en gairebé quinze anys ningú no em podia blasmar perquè me'n considerés completament quítia; i recordava que en fugir ell m'havia dit que si no en rebia noves tot sovint n'havia de concloure que era mort, i jo em podia tornar a casar lliurement amb qui em plagués.

Llavors vaig començar a fer els meus comptes. A força de moltes cartes i molta importunitat, i amb la intercessió també de ma mare, vaig aconseguir del meu germà (com ara l'anomeno) a Virginia una nova tramesa de gènere, per tal de compensar l'avaria de la càrrega que m'havia endut, i també això va ser a condició de signar-li una quitança general, i enviar-la-hi a través del seu corresponsal de Bristol, cosa que, tot i trobar-la de mal rosegat, em vaig veure obligada a prometre. Això no obstant, vaig manegar-ho tan bé que vaig aconseguir el carregament abans d'haver signat la quitança, i en acabat sempre vaig trobar una excusa o altra per esquivar la cosa i deixar la firma penjada; fins que a l'últim vaig fer veure que em calia escriure a mon germà, i rebre'n resposta, abans de poder fer res.

Inclosa aquesta càrrega, i abans d'obtenir les darreres cinquanta lliures, vaig veure que les meves existències pujaven, tot plegat, a unes quatre-centes lliures, que

amb el que ja he dit feia més de quatre-centes cinquanta. N'havia estalviades cent més, però aquí em vaig topar amb una desgràcia, és a dir, que l'argenter^[26] a qui les havia confiades va fer fallida, de manera que vaig perdre-hi unes setanta lliures dels meus diners, ja que en el conveni final d'aquelles cent lliures no me'n van tocar més enllà de trenta. Tenia una mica de plata, per bé que no gaire, i estava ben proveïda de roba i de lli.

Amb aquest cabal havia de tornar a començar de cap i de nou, però hem de tenir en compte que ara ja no era la mateixa dona de quan vivia a Redriff; i és que, primer de tot, tenia prop de vint anys més, i val a dir que ni l'edat ni les peripècies d'anada i tornada a Virginia m'havien embellit gaire; i encara que no vaig ometre res que em pogués afavorir, llevat de pintar-me, que a això no vaig voler mai rebaixar-m'hi, prou orgullosa per pensar que no em calia, amb tot sempre s'havia de notar una diferència o altra entre els vint-i-cinc i els quaranta-dos.

Vaig fer innumbrables projectes per a l'establiment de la meva vida futura, i vaig començar a rumiar molt seriosament el que em calia fer, però res no es presentava. Vaig tenir compte de fer que tothom em prengués per més d'allò que era, i vaig escampar que era una fortuna i que disposava lliurement del meu patrimoni: això darrer era ben veritat, allò primer ja ho sabeu. No tenia coneixences, que era una de les meves pitjors malaventures, i la conseqüència en fou que no tenia ningú per aconsellar-me, almenys ningú que em pogués ajudar i aconsellar alhora; i sobretot, no tenia ningú a qui pogués confiar el secret de la meva veritable posició, i de qui pogués assegurar la fidelitat i la secretesa; i vaig descobrir per experiència que la manca d'amics és la pitjor condició, comparable a la misèria absoluta, a què una dona pot arribar: dic una dona, perquè és evident que un home pot ser conseller i director de si mateix i saber sortir de problemes i aventurar-se en negocis millor que no pas una dona; però si una dona no té amics a qui comunicar els seus assumptes, que l'aconsellin i l'ajudin, nou vegades de cada deu està perduda; si, i com més diners té més perill corre que l'enganyin i l'entabanin; i aquest va ser el meu cas en l'afer de les cent lliures que vaig deixar en mans de l'argenter, com ja he contat, el crèdit del qual, segons sembla, ja feia temps que anava de mal borràs, però jo, que no tenia pràctica de les coses ni tampoc ningú per consultar, no en sabia res i doncs vaig perdre-hi bous i esquelles.

En segon lloc, quan una dona es troba així desolada i sense consell, és exactament igual que una bossa de diners o una joia caiguda al mig del camí ral, que serà presa del primer passant; si s'escau que ho troba un home virtuós i de principis rectes, ho farà esbombar públicament, i el propietari podrà arribar-ho a saber; però quantes vegades una cosa així caurà en mans que no tindran escrúpol de quedar-s'ho, per cada cop que vagi a parar en bones mans?

Aquest era evidentment el meu cas, perquè llavors jo era una criatura esgarriada i sense nord, i no tenia ajuda, ni assistència, ni guia en el meu capteniment; sabia a què aspirava i què em calia, però no sabia gens ni mica com atènyer aquell fi

dreturerament. Em calia una posició estable, i si m'hagués escaigut de trobar un bon marit sobri, jo hauria estat una esposa tan fidel i honrada com l'hagués poguda desitjar la mateixa virtut. Si havia estat tot altrament és perquè el vici entrava per la porta de la necessitat, i no pas per la porta de la inclinació; i massa bé que vaig apreciar el valor d'una vida estable per la manca que en sentia, com per fer qualsevol cosa que me'n pogués aigualir la felicitat; sí, hauria estat de bon tros la millor esposa imaginable a través de totes aquelles dificultats que havia passat; mai, cap de les vegades que havia estat casada, no havia donat al meu marit el més mínim maldecap arran del meu comport.

Però tot això no comptava per a res; no vaig trobar cap perspectiva encoratjadora. Vaig esperar; vivia regularment, amb tota la frugalitat que s'adeia a la meva situació, però no va sortir res, no es va presentar res, i les meves reserves minvaven a ulls veients. Què calia fer, poc ho sabia; el pànic de la pobresa imminent m'afeixugava l'esperit. Tenia uns certs diners, però no sabia pas on dipositar-los, ni els interessos arribaven per mantenir-me, si més no a Londres.

Al capdavall se m'obrí un nou panorama. A la casa on m'estava hi havia una dona del nord que anava de dama, i res no sovintejava tant en el seu discurs com l'elogi de la barator de les provisions i de la facilitat de la vida a la seva contrada; que abundant i a bon preu no era tot, quina bona gent no hi havia, i altres coses semblants; fins que al final li vaig dir que gairebé em temptava d'anar-hi a viure; car jo que era vídua, tot i tenir-ne prou per mantenir-me no tenia manera de fer-ho créixer; i Londres era un lloc car i extravagant; que a mi em semblava que no hi podia viure per menys de cent lliures l'any, com no fos prescindint del servei i de tota companyia, abstenint-me d'aparèixer per enlloc i enterrant-me a casa, com si la necessitat m'hi constrenyés.

Hauria d'haver remarcat que a ella en tot moment li vaig fer creure, com a tothom, que jo era una gran fortuna, o almenys que tenia aquelles tres o quatre mil lliures, si no més, i tot disponible en mans meves; ella es mostrà del tot falaguera així que va veure'm mínimament inclinada a anar a les seves terres. Digué que tenia una germana a Liverpool, i que un seu germà hi vivia en una molt bona posició, a més de tenir una gran hisenda a Irlanda; que ella se n'hi tornaria al cap d'un parell de mesos, i que si jo volia oferir-li la meva companyia fins allí, hi fóra tan benvinguda com ella mateixa per un mes o els que fossin, si volia, fins que hagués vist si m'agradava el país; si el trobava de bon viure-hi, ella ja s'encarregaria de fer que els seus parents, que de fet no tenien ningú a despesa, em recomanessin a alguna família agradable on pogués instal·lar-me a pler.

Si aquella dona hagués sabut la meva veritable situació mai del món no m'hauria parat tantes trampes ni hauria emprès tants passos enutjosos per atrapar una pobra criatura desolada que, un cop atrapada, per ben poca cosa havia de ser bona; i de fet, jo, que em trobava en un cas gairebé desesperat, no gaire empitjorable al meu entendre, no passava gaire ànsia pel que pogués esdevenir-m'hi, posat que no em fessin cap mal físic; així doncs em vaig deixar, no sense invitacions a desdir i grans

professions d'amistat sincera i de tendresa veritable, em vaig deixar convèncer, dic, d'anar amb ella, i per tant, doncs, vaig enfardellar les meves coses i em vaig preparar per al viatge, encara que no sabia en absolut cap a on anàvem.

I ara em trobava en un bon destret; el poc que tenia en aquest món era tot en diners, excepte, com abans, una mica de plata, una mica de lli i els vestits; pel que feia a parament, en tenia ben poc o gens, car sempre havia viscut a dispesa; però no tenia ni un sol amic a qui confiar aquella mica que posseïa o em pogués orientar sobre com disposar-ne, i això em tenia capficada dia i nit. Vaig pensar en el banc i en les altres companyies de Londres, però no tenia un sol amic a qui encomanar-ne l'operació, i el fet de guardar i portar al damunt bitllets de banc, pagarés i altres coses per l'estil em semblava molt poc prudent; si els perdia, perdia el meu capital, i llavors ja estava llesta; i, d'altra banda, podien assaltar-me i potser assassinar-me en algun lloc remot per culpa seva. Això em donà un neguit estrany, i no sabia pas què fer.

Un matí se'm va acudir d'anar jo mateixa al banc, on tot sovint havia estat per recollir l'interès d'alguns bitllets que hi tenia amb dret a interessos pagadors, i on havia trobat que l'empleat a qui sempre m'adreçava era molt just i honrat amb mi, i tan de bona fe que un dia que jo havia comptat malament els diners i me n'enduïa menys del compte, me'n va fer adonar quan ja marxava i em donà la resta, que es podia haver embutxacat ben bé.

Vaig anar-lo a trobar, li vaig exposar el meu cas ben clarament i vaig demanar-li si li faria res d'aconsellar-me, a mi que era una pobra vídua i no sabia què fer. Em digué que si volia la seva opinió sobre qualsevol cosa que toqués el seu ram, faria tot el que pogués per impedir que sofrís cap engany, però que a més em recomanaria a una bona persona, un home digne i sobri conegut seu, que també era empleat d'aquell gremi, si bé no a la mateixa casa, i d'un bon discerniment i una honradesa per confiar-hi de ple.

—Que —hi afegí— respondré d'ell i de cadascun dels passos que emprengui; si us enganyés, senyora, ni que fos d'un cèntim, podeu venir a reclamar-m'ho, que me'n faig fiador; i ell està encantat de poder ajudar la gent que es troba en casos d'aquests: ho fa com a obra de caritat.

Em vaig quedar una mica parada davant aquest parlament; però després d'una pausa li vaig dir que m'hauria estimat més de confiar-me a ell, perquè el trobava honrat, però que si no podia ser tindria en compte la seva recomanació abans que la de ningú altre.

—Gosaria dir, senyora —fa ell—, que quedareu tan contenta amb el meu amic com amb mi, i ell està en perfecta situació d'ajudar-vos, cosa que no puc dir de mi mateix.

Sembla que estava ocupat fins al coll amb les feines del banc i que s'havia compromès a no embarcar-se en altres assumptes que els de l'oficina, segons vaig saber després, tot i no haver-me'n adonat llavors. Encara hi afegí que el seu amic no em cobraria res pel seu consell i assistència, i això certament m'hi encoratjà de veres.

Fixà aquella mateixa tarda, després d'haver plegat del banc, per trobar-nos amb el seu amic. I certament tan bon punt vaig veure el seu amic i tan bon punt començà a parlar de l'afer, vaig quedar plenament convençuda de poder tractar amb un home honrat de debò; se li notava a la cara, i la seva reputació, segons vaig saber després, era tan bona pertot arreu que no em va quedar lloc per al dubte.

En acabar la primera trobada, durant la qual només vaig dir el que ja havia dit abans, vam separar-nos després que ell em cités per anar-hi l'endemà, bo i dient-me que en l'endemig podia informar-me de la seva reputació, cosa que jo, tanmateix, sense amics ni coneguts, no sabia gaire com fer.

Vam trobar-nos l'endemà, tal com havíem quedat, i llavors li vaig parlar més lliurement del meu cas i n'hi vaig explicar les circumstàncies pel menut: que era una vídua vinguda d'Amèrica, perfectament desemparada i sense amics; que tenia alguns diners, però molt pocs, i que estava mig esmaperduda de por de perdre'ls, no tenint com no tenia ni un amic a qui confiar-ne la cura; que me n'anava al nord d'Anglaterra a viure més econòmicament per tal de no malgastar el meu capital; que de bon grat posaria els diners en un banc, però que no gosava portar els papers al damunt, i tot això que ja he contat; i que no sabia com disposar-ne ni per mitjà de qui.

Em digué que podia dipositar els diners al banc, en un compte, i que l'entrada que me'n farien en els llibres em donaria dret a retirar-los sempre que volgués, i que si era al nord podia estendre un taló al caixer i rebre'ls en voler; però que aleshores fóra considerat com a compte corrent, i el banc no me'n donaria interès; que podia comprar accions, que em guardarien en dipòsit, però que si aleshores volia disposar-ne hauria de baixar a ciutat per tal de fer la transferència, i si no hi venia en persona tindria problemes per cobrar-ne el dividend semestral, tret que tingués algun amic de confiança que pogués tenir el capital al seu nom per fer-m'ho, però també hi tindria la mateixa dificultat damunt dita; i en això em mirà de fit a fit i va somriure una mica. Al capdavant va fer:

—Per què no us procureu un administrador que s'ocupi de vós i dels vostres diners, i se us quedi tots els maldecaps?

—Sí, senyor, i potser els diners i tot —vaig dir—; perquè em sembla de veritat que el risc és tan gros d'aquesta manera com de l'altra.

Però recordo que vaig dir entre mi: tant de bo m'ho demanessis amb franquesa; m'hi rumiaria molt seriosament abans de dir que no.

Continuà una bona estona per aquest camí, i un cop o dos vaig pensar que anava amb intencions serioses, però amb veritable disgust vaig saber al capdavant que era casat; en confessar, però, que tenia dona sacsejà una mica el cap i digué amb una certa angúnia que en realitat en tenia i no en tenia. Vaig començar a pensar que devia trobar-se en la situació del meu darrer amant, que devia tenir la dona trastocada o llunàtica, o alguna cosa per l'estil. Tanmateix, aquell cop no vam enraonar gaire més, ans em va dir que en aquell moment no es podia girar de feina, però que si volia anar a casa seva després de l'hora de plegar, ja rumiaria què s'hi podia fer per deixar els

meus assumptes en estat de seguretat. Li vaig dir que hi aniria i li vaig demanar on vivia. Em donà una adreça per escrit, i en donar-me-la la va llegir i digué:

—Aquí la teniu, senyora, si voleu confiar en mi.

—Sí, senyor —vaig fer—, crec que puc arriscar-me a posar-me en les vostres mans, ja que teniu dona, segons dieu, i jo no busco marit; a més a més, goso confiar-vos els meus diners, que és tot el que tinc en aquest món, i si em quedava sense tant se valdria que em confiés a qui fos.

Va dir algunes plasereries belles i corteses, que m'haurien plagut qui-sap-lo si haguessin anat de veres; però en acabat vaig agafar l'adreça i vam acordar que fóra a casa seva aquell mateix vespre a les set.

Quan vaig arribar-hi em va fer diverses propostes per posar els diners al banc, a fi que pogués treure'n interès; però sempre apareixia un o altre obstacle que a ell li semblava malsegur; i jo hi veia una honradesa tan sincera i desinteressada que vaig començar a felicitar-me d'haver trobat l'home que realment em calia i que mai no podia haver caigut en millors mans; li vaig dir, doncs, amb molta franquesa que mai no m'havia topat amb cap home o cap dona en qui pogués confiar, o amb qui em sentís segura, però que a ell el veia tan desinteressadament preocupat per la meva seguretat que li confiaria lliurement el govern del poc que tenia si ell s'avenia a ser l'administrador d'una pobra vídua que no podia recompensar-lo amb cap salari.

Va somriure i, tot aixecant-se, em saludà amb gran respecte. Em va dir que no podia deixar d'estar encantat amb la bona opinió que jo en tenia; que no em decebria, que faria tot el que estigués a les seves mans per servir-me sense esperar cap salari; però que no podia acceptar de cap manera una confiança que podia dur-lo a fer-se sospitós d'interessat, i que si jo moria li podia ocasionar bregues amb els meus executors, i ell no volia veure-s'hi envescat.

Jo li vaig dir que si aquestes eren totes les seves objeccions ja les hi dissiparia ben aviat i el convenceria que no hi havia la més petita possibilitat de problema; quant a la primera qüestió, la de malfiar-me'n, si és que mai ho feia, ara n'era el moment, que ja no li dipositaria la meva confiança, i si mai jo maliciava, ell mateix podia deixar-ho estar i negar-se a continuar. Quant als executors, vaig assegurar-li que no tenia hereus, ni parents en tot Anglaterra, i que no tindria cap altre hereu ni executor que ell mateix, tret que jo canviés de condició abans de morir, que llavors cessarien alhora aquella confiança i aquells maldecaps, cosa, però, que encara no tenia gens prevista; però vaig dir-li que si moria en la condició de llavors, fóra tot seu, i bé que s'ho mereixeria per haver-me estat tan fidel com estava convençuda que fóra.

Canvià d'expressió en sentir això, i em preguntà com era que li portés tan bona voluntat; i, tot complagut, digué que de bon grat hauria volgut ser solter, per amor de mi. Vaig somriure i li vaig dir que com que no ho era, la meva oferta no podia acomboiar cap designi en aquest sentit, i que el desig que ell manifestava era incomportable, per criminal envers la seva dona.

Em va dir que estava equivocada.

—Perquè —diu—, senyora, com ja us he dit abans, tinc dona i no en tinc, i poc fóra cap pecat de voler-la ben penjada, si allò era tot.

—Jo no sé res de la vostra situació, en aquest aspecte, senyor —que jo vaig dir—; però no pot ser gaire innocent de desitjar la mort de la vostra dona.

—Us dic —hi torna ell— que és una esposa i no ho és; no sabeu el que sóc jo ni el que és ella.

—És cert —vaig fer—; jo no sé pas què sou, senyor, però us tinc per un home honrat, i aquesta és la raó de la meva confiança en vós.

—Bé, bé —diu—, i és veritat que ho sóc, o així m'ho penso. Però també sóc una altra cosa, senyora. Per dir-ho clar, jo sóc un banyut i ella una puta.

Ho va dir en una mena de to juganer, però al mateix temps amb un somris tan embarassat que em vaig adonar que la cosa l'afectava molt, i en dir-ho se'l veia d'allò més llòbrec.

—Això canvia certament les coses, senyor —que vaig dir—, pel que fa al que dèiem abans: però un banyut, oi?, pot ser un home honrat; això no canvia gens ni mica el nostre cas. A més a més, jo crec que si la vostra dona és tan deshonest amb vós, vós sou massa honest amb ella de considerar-la la vostra esposa; però d'això —dic—, jo no n'he de fer res.

—Sí —diu ell—, prou me'n voldria desempallegar; perquè, per ser-vos franc, senyora —hi afegí—, no sóc pas un banyut conformat; tot al contrari: podeu ben creure que m'irrita una cosa de no dir, però no puc fer-hi res; la que és puta és puta.

Vaig canviar de tema i vaig engegar a parlar dels meus assumptes; però em vaig adonar que ell encara no havia acabat, de manera que el vaig deixar dir, i continuà explicant-me tots els detalls del seu cas, massa llarg per donar-los aquí; en especial, s'aturà en el fet que, havent hagut de passar un cert temps fora d'Anglaterra, abans d'ocupar el càrrec que ara tenia, ella havia tingut en l'endemig dues criatures d'un oficial de l'exèrcit; i que quan ell tornà a Anglaterra i, en virtut de la submissió matrimonial, la tornà a prendre i la mantingué a cor què vols, ella fugí amb l'aprenent d'un draper, li robà tot el que pogué trobar i a hores d'ara encara continuava a fora.

—De manera, senyora —diu—, que és puta no pas per necessitat, que en el vostre sexe sol ser l'esca del pecat, sinó per instint i per goig del vici.

I bé, jo me'n vaig apiadar i li vaig desitjar que pogués ben desfer-se'n i vaig tornar a la qüestió dels meus afers, però no hi havia res a fer. Al final em mira de fit a fit:

—Mireu, senyora —fa—, vós veniu a demanar-me consell, i jo us serviré tan fidelment com si fóssiu la meva germana; però ara cal girar els papers, ja que m'hi obligueu i us mostreu tan bondadosa amb mi: em sembla molt que sóc jo qui us ha de demanar consell. Digueu-me, què ha de fer un pobre marit enganyat? Què n'ha de fer d'una puta? Què puc fer per obtenir-ne justícia?

—Ai las, senyor —que jo dic—, aquest és un cas massa delicat perquè us pugui aconsellar, però segons sembla la dona us ha fugit, i per tant doncs us l'heu tret de

sobre prou bé; què més voleu?

—Cert que ha fugit —fa—, però això no vol dir que me n’hagi alliberat.

—Això és veritat —dic jo—; ella pot en efecte endeutar-vos, però la llei us ofereix prou mètodes per evitar també això; podeu desacreditar-la públicament, que en diuen.

—No, no —diu—, no és aquest tampoc el cas; de tot això ja me n’he ocupat; no és d’això que parlo jo: el que jo voldria és desfer-me’n per poder-me tornar a casar.

—Doncs bé, senyor —dic—, aleshores us heu de divorciar. Si podeu demostrar això que dieu, us en podeu sortir ben bé, i aleshores, suposo, sou lliure.

—Però això és molt pesat i molt car —diu ell.

—Però vaja —que jo faig—, si aconseguíu de persuadir una dona del vostre gust, no crec que la vostra muller us discuteixi a vós la llibertat que ella mateixa es concedeix.

—Cert —diu ell—, però és molt difícil de convèncer una dona honesta en aquest sentit; i pel que fa a les altres —diu—, ja n’he tingut prou amb ella per tornar-me a embrancar amb putes.

Jo de seguida vaig pensar: «De bon grat et prendria pel mot, si tan sols m’ho haguessis preguntat». Però això era entre mi. A ell li vaig respondre:

—Però així tanqueu la porta al consentiment de qualsevol dona honesta, si condemneu aquelles que s’hi arrisquessin i realment concloeu que la dona que us volgués no podria ser honesta.

—Bé —fa ell—, jo voldria que em convencéssiu que una dona honesta pot acceptar-me; us asseguro que m’hi aventuraria.

Aleshores es girà de bursada cap a mi i reprengué:

—Em voldríeu, vós, senyora?

—No és una pregunta gaire falaguera, aquesta —dic jo—, després de tot el que heu dit; amb tot, com que no voldria que us penséssiu que l’únic que vull és fer-me preguntar, us contestaré clar i net: no, no pas jo; el meu afer amb vós és de tota una altra mena, i no m’esperava poc ni gaire que vós convertíssiu en comèdia la seriosa consulta que sobre el meu cas dissortat us sotmetia.

—Bé, senyora —fa ell—, el meu cas és tan dissortat com pugui ser-ho el vostre, i estic tan necessitat de consell com vós mateixa; tant, que si no trobo consol d’una manera o altra em penso que em tornaré boig; no sé de quin cantó girar-me, us ho asseguro.

—Però, senyor —dic jo—, és ben fàcil de donar consell en un cas com el vostre, molt més fàcil que no pas en el meu.

—Parleu, doncs —diu—, us ho prego, que amb això m’animeu.

—Bé —faig—, si el vostre cas és tan senzill com dieu, us podeu divorciar legalment, i en acabat podeu trobar ple de dones honestes a qui fer honorablement la pregunta; el nostre sexe no va tan escàs que us hàgiu de quedar sense dona.

—Bé, doncs —digué—, seguiré el vostre consell, de debò; però abans us puc fer una pregunta molt seriosa?

—La que vulgueu —vaig dir jo—, menys la que m'heu fet abans.

—No, aquesta resposta no val —digué—, perquè aquesta és justament la pregunta que us faré.

—Podeu fer-me les preguntes que vulgueu, però ja teniu la meva resposta a aquesta —vaig dir—. A més a més, senyor —vaig continuar—, podeu tenir tan mala opinió de mi com per creure que contestaré a la bestreta una pregunta com aquesta? És que cap dona del món podria creure que parreu seriosament o que teniu altra intenció que la de trufar-vos-en?

—Bé, bé —diu ell—, jo no em trufo de vós; us ho dic de debò, rumieu-hi.

—Però, senyor —faig, una mica greument—, jo us he vingut a veure pels meus problemes; us prego, doncs, que em digueu quin consell em doneu.

—Quan tornareu, doncs —fa—, ja m'ho hauré rumiat.

—Ja —dic—, però vós no em deixeu tornar.

—Per què no? —féu, una mica sorprès.

—Perquè —vaig dir— no voldreu que us visiti després de saber les vostres intencions.

—Bé —diu—, m'heu de prometre que tornareu, tanmateix, i jo no us en parlaré més fins que hagi aconseguit el divorci, però voldria que quan això fos un fet vós estiguéssiu més ben disposada, perquè vós sereu la dona, o no hi haurà tal divorci; és un deute que tinc amb la vostra inesperada gentilesa, si més no, però també tinc d'altres raons.

No podia haver dit res que més m'hagués plagut; no obstant això, jo sabia que la manera de fer-lo meu era de guardar la distància mentre la cosa fos tan remota com semblava, i que ja hi hauria temps d'acceptar quan ell estigués en situació de complir-ho; així, doncs, li vaig dir molt respectuosament que ja hi hauria temps de pensar en aquestes coses quan ell estigués en condicions de parlar-ne; mentrestant, li vaig dir, jo me n'aniria molt lluny, i ell ja trobaria prou objectes que li plaurien força més. Vam deixar-ho aquí, de moment, i em va fer prometre de tornar-hi l'endemà per saber les seves resolucions sobre els meus assumptes, i després d'una certa insistència m'hi vaig avenir; encara que si hi hagués vist una mica més clar dintre meu, s'hauria adonat que no em calia tanta insistència, per aquest cap.

D'acord amb això, vaig anar-hi l'endemà a la tarda, acompanyada de la meva minyona per deixar-li veure que en tenia, però així que vam ser-hi la vaig fer marxar. A ell li hauria agradat que l'hagués deixat quedar, però jo no vaig voler-ho i vaig dir-li en veu alta que em vingués a buscar pels volts de les nou. Però ell s'hi oposà, a això, i digué que ja m'acompanyaria ell mateix a casa, cosa que, sigui dit de passada, no em va fer gens el pes, creguda que ho devia fer per saber on vivia, i investigar la meva reputació i la meva posició. Tanmateix, vaig arriscar-m'hi, perquè tot el que la gent de per aquells volts sabien de mi m'era favorable; i tota la fama que aconseguí

saber de mi, després d'haver-ho esbrinat, és que jo era una dona de fortuna, i que era d'allò més modesta i sòbria; fos en essència veritat o no, ja veieu si n'és de necessari, per a tota dona que esperi res del món, de preservar la reputació de la seva virtut, inclús quan ja l'ha sacrificada tota.

Vaig veure, i en vaig restar no pas poc complaguda, que m'havia fet preparar un sopar. Vaig veure també que vivia molt confortablement, i que tenia una casa molt ben emparamentada; cosa que certament em satisfia qui-sap-lo, perquè jo ja m'ho mirava tot com a meu.

Vam tenir llavors una segona conferència sobre el mateix tema de la primera. Ell plantejà el seu afer sense embuts; protestà l'estimació que em duia, i a mi certament no em quedava ni una escletxa per al dubte, declarà que tot li venia del primer instant que va parlar amb mi, molt abans que jo hagués esmentat la meva intenció de deixar-li els meus efectes. «Poc importa quan va començar», pensava jo; «tan sols durí ja n'hi haurà prou». Aleshores em digué com l'havia engrescat la meva oferta de confiar-li els meus béns, i de deixar-los-hi. «Això mateix és el que jo pretenia» vaig pensar, «sinó que aleshores també creia que eres solter». Havent sopat, vaig observar que m'empenyia amb molta insistència perquè begués dos o tres gots de vi, cosa que jo tanmateix vaig declinar, encara que un o dos gots sí que els vaig beure. Llavors em va dir que tenia una proposta per fer-me, que jo li havia de prometre de no agafar-me malament si no m'hi avenia. Vaig dir-li que esperava que no em faria cap proposta deshonest, sobretot a casa seva mateix, i que si aquest era el cas, més m'estimava que no me la fes, i m'estalviés de veure'm obligada a nodrir una rancúnia que desdigués del respecte que li professava i de la confiança que li havia demostrat amb el fet de venir a casa seva; i li vaig pregar que volgués deixar-me marxar, i doncs vaig començar a posar-me els guants i a preparar-me per sortir, encara que no en tenia pas més intenció que ell de deixar-me anar.

Bé, ell va importunar-me de ni parlar d'anar-me'n; m'assegurà que ni pensaments tenia de cap cosa deshonorable, i que estava ben lluny d'oferir-me res que fos deshonorable, i que si jo ho creia així, s'estimava més de no dir-ne un sol mot.

Aquesta darrera part ja no em va agradar gens. Li vaig dir que estava disposada a sentir qualsevol cosa que hagués de dir-me, posat que no digués res que fos indigne d'ell, o inescaient per a mi de sentir. Amb la qual cosa em digué que la seva proposta era la següent: si jo volia casar-me amb ell, malgrat que encara no havia obtingut el divorci de la puta de la seva dona; i per convèncer-me de la seva honorabilitat em va prometre que no em diria per viure amb ell, o per anar-hi al llit, fins que el divorci fos cosa feta. Amb el cor vaig fer d'entrada que sí a la seva oferta, però calia fer-hi una mica més l'hipòcrita i doncs vaig fer veure que declinava la moció amb un cert ardor, a més de condemnar un xic la cosa com a desencertada i dir-li que una tal proposta no podia tenir cap sentit, com no fos embolicar-nos en greus problemes; car si al capdavall no obtenia el divorci, aleshores no hi hauria manera de dissoldre el

matrimoni ni de persistir-hi; de manera que si el divorci no anava llatí, ja em diria en quina situació no ens trobaríem tots dos.

En suma, vaig dur tan lluny el meu contraargument que el vaig convèncer que allò era una proposta sense sentit. Doncs bé, aleshores ell canvià de proposició i féu aquesta: que jo signés i segellés un contracte amb ell, en el qual em comprometia a casar-m'hi tan bon punt es pronunciés el divorci, i que restaria anul·lat si això no s'aconseguia.

Vaig dir-li que això ja era una cosa més enraonada; però com que era el primer cop que jo el veia amb prou feblesa per parlar seriosament d'aquesta qüestió, i jo no tenia costum de dir que sí a la primera, li vaig dir que hi rumiaria.

Vaig jugar amb aquell amant com un pescador de mosca amb una truita. Vaig adonar-me que de seguida havia embocat l'ham i doncs vaig bromejar amb la seva nova proposta i vaig donar-li fil. Li vaig donar entenent que ell sabia ben poca cosa de mi, i el vaig invitar a informar-se'n; vaig deixar també que m'acompanyés a casa, per bé que no vaig dir-li d'entrar, car no hauria estat decent, segons vaig insinuar-li.

En suma, vaig arriscar-me a esquivar la signatura d'un contracte matrimonial, i la raó per la qual vaig fer-ho va ser perquè la dona que m'havia invitat tan formalment a acompanyar-la al Lancashire hi havia insistit tan positivament, i m'havia promès tantes fortunes i tantes coses bones que estava temptada d'anar-hi i provar-ho. «Potser», em vaig dir, «podria arreglar qui-sap-lo la meva posició»; i aleshores, en els meus pensaments no em va fer cap escrúpol d'abandonar el meu honrat ciutadà, del qual no estava tan enamorada com per no deixar-lo per un de més ric.

En una paraula, vaig esquivar el contracte; però li vaig dir que me n'anava cap al nord i que ja sabia on escriure'm pels afers que li havia confiat; que li donava una penyora suficient de la consideració que li tenia en deixant gairebé tot el que tenia en aquest món en mans seves; i que li donava la meva paraula que tan bon punt hagués enllestit la qüestió del divorci de la primera dona, jo vindria a Londres, si me n'enviava la notícia, i aleshores parlaríem seriosament de l'assumpte.

Fou amb un dissenyi ben mesquí que vaig marxar, això ho he d'admetre, encara que el dissenyi amb què m'hi invitaven era molt pitjor que el meu, com el seguit de la història mostrarà. Bé, vaig marxar amb la meva amiga, com jo en deia, cap al Lancashire. Durant tot el camí m'afalagà amb tota l'aparença d'un afecte sincer i sense disfressa; s'ocupà de tot, fora de la meva part del lloguer del cotxe, durant tot el viatge; i el seu germà vingué a rebre'ns a Warrington amb un cotxe de senyor, i ens va portar a Liverpool amb tota la cerimònia que jo hagués pogut demanar. Durant tres o quatre dies ens van atendre magníficament bé a casa d'un comerciant de Liverpool; m'abstinc de donar-ne el nom per causa del que seguí. Aleshores ella em digué que em portaria a casa d'un seu oncle, on ens tractarien a cos de rei. Així ho va fer; el seu oncle, com ella l'anomenava, ens envià un cotxe i quatre cavalls, que ens portà gairebé quaranta milles cap a no sé on.

Vam arribar tanmateix a la residència d'un senyor, on hi havia una família nombrosa, un parc immens, una companyia veritablement extraordinària, i on ella rebia el nom de cosina. Li vaig dir que si ja tenia intenció de dur-me amb una gent com aquella, m'hauria d'haver deixat preparar i proveir de vestits millors. Les dames se n'adonaren i em digueren molt gentilment que en aquells verals no valoraven la gent pel vestit, com es feia a Londres; que la seva cosina les havia informades plenament de la meva qualitat, i que no em calien vestits per fer-me valdre; en suma, no em tractaven com el que era, sinó com el que es pensaven que era, és a dir, una vídua de gran fortuna.

La primera descoberta que vaig fer-hi fou que tota la família eren catòlics, així com també la cosina que jo tenia per amiga meva; tanmateix, he de dir que ningú del món no m'hauria tractat més bé, i que hi vaig trobar tota la civilitat que hauria pogut trobar-hi si hagués estat de la seva mateixa creença. La veritat és que jo no tenia tants principis, de la mena que es vulgui, com per ser gaire primmirada en matèria de religió, i de seguida vaig aprendre a parlar favorablement de l'Església Romana; particularment, els vaig dir que totes les diferències que hi havia entre els cristians per qüestions religioses no em semblaven sinó degudes a prejudicis d'educació, i que si s'hagués escaigut que el meu pare hagués estat catòlic, no dubtava que hauria estat tan satisfeta amb la seva religió com amb la meva.

Això els plagué una cosa de no dir, i així com estava dia i nit envoltada de bona companyia i de conversa agradosa, així mateix tenia dues o tres senyores grans que m'estaven a sobre amb la qüestió de la religió. Jo em mostrava tan complaent que encara que no m'hi comprometia del tot, no tenia cap escrúpol d'assistir a les seves misses, i d'acordar-me a tots els seus gestos segons la manera que m'ensenyaven; però no estava disposada a cedir sense profit, de manera que només vaig fer que encoratjar-los alt per alt a esperar que em faria catòlica, si m'instruïen en la doctrina catòlica, que en deien, i així va quedar la cosa.

Vaig romandre allí unes sis setmanes; aleshores la meva guia em portà a un llogarret, a unes sis milles de Liverpool, on el seu germà (com ella l'anomenava) vingué a visitar-me amb el seu cotxe, amb gran pompa, amb dos lacais vestits de lliurea; i la cosa següent fou de fer-me l'aleta. Després de tot el que m'havia passat, hom pensava que ja no em podrien tornar a enredar, i jo mateixa de fet ho creia així, tenint com tenia una carta segura a Londres, que estava decidida a no deixar si no era per millorar de veritat. Això no obstant, aquell germà era segons totes les aparences un partit digne de tenir en compte, i el seu patrimoni es valorava pel cap baix en mil lliures l'any, però la germana deia que en valia ben bé mil cinc-centes l'any, i que la major part era a Irlanda.

Jo, que era una gran fortuna, i per tal passava, estava per damunt de qualsevol pregunta sobre la quantitat del meu patrimoni; i la meva falsa amiga, basant-se en una brama absurda, l'havia fet pujar de cinc-centes lliures a cinc mil, i en arribar al seu país ja parlava de quinze mil. L'irlandès, com vaig entendre que era, restà com guillat

davant un tal esquer; breu, em festejà, em féu regals, i s'endeutà com un foll amb les despeses del guarniment i del festeig. Tenia, per fer-li justícia, tota l'aparença d'un cavaller extraordinàriament elegant; era alt, bencossat, i tenia una verbositat esplèndida; parlava amb tanta naturalitat del seu pare i els seus estables, dels seus cavalls, els guardacaces, els boscos, els masovers i els servents com si haguéssim estat a la mansió i jo els hagués vistos tots al meu entorn.

Mai no arribà a preguntar-me sobre la meva fortuna o patrimoni, ans m'assegurà que quan anéssim a Dublín em donaria un tros de terra de sis-centes lliures l'any; i que ja podíem endegar la gestió d'un acord o un contracte per assegurar-ne l'execució.

Allò era veritablement un llenguatge al qual jo no estava avesada, i em va desbordar fora mida; tenia una diableria dintre meu que em deia tothora si en vivia de bé son germà. Un cop venia a demanar-me de quin color volia que pintessin els meus cotxes i com els volia guarnir; un altre, quin vestit volia que portés el meu patge; en una paraula: estava enlluernada. Havia ben perdut la capacitat de dir que no, i, per no allargar més la història, diré que vaig consentir a casar-m'hi; però per fer-ho més íntim, vam anar-nos-en país endins i ens casà un capellà catòlic, que segons em van assegurar ens casaria tan efectivament com un pastor de l'Església Anglicana.

No puc dir que en aquesta ocasió no m'assaltessin alguns remordiments arran de l'abandó del meu fidel ciutadà, que m'estimava sincerament, que estava escarrassant-se per veure's lliure de l'escandalosa coquina que l'havia estat tractant d'una manera veritablement bàrbara, i que es prometia una felicitat infinita arran de la seva nova elecció; la qual elecció s'estava donant a un altre d'una manera gairebé tan escandalosa com pogués ser-ho la primera.

Però el guspirejant miratge d'una gran fortuna i de coses esplèndides que aquella criatura enganyada que llavors era el meu enganyador em presentava a la imaginació a cada punt i moment, m'empenyia enllà, sense deixar-me lleure de pensar en Londres, o en res que hi hagués allí baix, i encara menys en les obligacions que tenia amb una persona d'un mèrit infinitament més veritable que el que ara tenia al davant.

Però la cosa ja estava feta; ara estava en braços del meu nou espòs, que encara semblava el mateix d'abans; gran inclús fins a la magnificència, i no pas menys de mil lliures l'any podien bastar a l'equipatge amb què ordinàriament es presentava.

Quan dúiem si fa no fa un mes de casats, començà a parlar de la conveniència que jo anés al West Chester per tal d'embarcar cap a Irlanda. Amb tot, no em donà gaire pressa, que encara vam quedar-nos tres setmanes més, i llavors féu enviar un cotxe que ens vingués a recollir a l'indret de Black Rock, que en diuen, davant per davant de Liverpool. Allí vam anar-hi en un bon bastiment que hom anomena pinassa^[27], de sis remes; els servents, els cavalls i l'equipatge anaven amb el vaixell correu. Se m'excusà de no tenir coneixences a Chester, però digué que hi aniria primer per llogar algun bon apartament en una casa particular. Vaig demanar-li quant de temps romandriem a Chester. Ell va dir que molt poc, no pas més d'una nit o dues, que de

seguida llogaria un cotxe per arribar-nos a Holyhead^[28]. Aleshores vaig dir-li que no calia pas que es prengués la molèstia de cercar un estatge particular per una nit o dues, perquè vist que Chester era una vila prou gran, no tenia cap dubte que hi hauria bons hostals i lloc suficient; i doncs vam posar en un hostel de West Street, no gaire lluny de la catedral; no recordo quina ensenya tenia.

Aquí el meu marit, en parlar del meu viatge a Irlanda, em preguntà si no tenia cap afer per arranjar a Londres, abans no marxéssim. Li vaig contestar que no, no pas cap de gran conseqüència, que no es pogués fer per carta de Dublín estant.

—Senyora —diu ell, molt respectuós—, suposo que la major part del vostre patrimoni, que segons ma germana es troba fonamentalment en diners al Banc d'Anglaterra, està en lloc prou segur, però en el cas que s'hagués de fer cap transferència, o cap canvi de propietat, bé caldria que ens arribéssim a Londres i ho arregléssim abans de marxar.

Vaig fer veure que me n'estranyava, i li vaig respondre que no sabia què volia dir; que jo no tenia pas efectes al Banc d'Anglaterra, que jo sabés; i que confiava que no podria dir que jo mai li ho hagués donat a entendre així. No, digué, jo no li ho havia donat a entendre així, però la seva germana havia comentat que la major part del meu patrimoni raïa allí.

—I jo, estimada, només ho esmentava —digué— perquè si calia posar-ho en ordre o gestionar res, no ens haguéssim de veure obligats als atzars i als maldecaps d'un altre viatge de tornada.

Car, segons hi afegí, no tenia ganes de fer-me córrer riscos per mar.

Aquest parlament em va sorprendre, i vaig començar a considerar molt seriosament quin podia ser-ne el significat; i de seguida em va passar pel cap que la meva amiga, que el tractava de germà, m'havia representat amb uns colors molt diferents dels que em pertocaven; i vaig pensar que, ja que havíem atès aquell punt, jo havia d'arribar al fons de la qüestió abans de marxar d'Anglaterra, i abans de posar-me en mans de qui sap qui, en un país estrany.

Arran d'això vaig cridar la seva germana l'endemà al matí, i després de fer-li conèixer la conversa que el vespre anterior havíem tingut el seu germà i jo, vaig conjurar-la a dir-me què li havia explicat i sobre quin fonament havia muntat aquell patrimoni. Va reconèixer que li havia donat entenent que jo era una gran fortuna, i hi afegí que hom li ho havia dit a Londres.

—Dit? —faig jo, acalorada—; us ho he dit mai, jo?

No, que va fer, era veritat que jo no li ho havia dit, però jo havia manifestat més d'un cop que disposava de tot el que tenia.

—És cert —vaig contestar ràpidament i viva—, però jo mai no us he dit que tingués res de semblant a una fortuna; no, ni tan sols que tingués cent lliures, o el valor de cent lliures, en aquest món. I com s'adiu amb aquesta meva fortuna —vaig continuar— el fet que hagi vingut aquí, al nord d'Anglaterra, amb vós, amb el sol propòsit de viure més econòmicament?

En dir aquestes paraules, cridant acaloradament, el meu marit i germà seu (segons l'anomenava) entrà a l'habitació, i jo li vaig demanar que passés i s'assegués, perquè tenia una cosa d'importància per dir davant de tots dos, i que calia absolutament que sentís.

Semblà atabalar-se una mica per la seguretat amb què jo ho deia, i entrà i s'assegué al meu costat, després d'haver tancat la porta; en acabat vaig començar, que ja estava molt embalada, i me li vaig girar:

—Em temo —faig—, estimat —i és que a ell li parlava amb tota dolcesa—, que t'han enganyat miserablement i t'han fet un tort de molt mal apariar, en casar-te amb mi, de la qual cosa, tanmateix, com que jo no hi he tingut art ni part, demano de quedar clarament absolta, i que el blasme caigui on ha de caure, i no enlloc més, que el que és jo me'n rento del tot les mans.

—Quin tort puc haver sofert, estimada —fa ell—, en casar-me amb tu? Jo em penso que sigui com sigui només n'he tret honor i profit.

—De seguida t'ho explico —faig jo—, i em temo molt que no tindràs cap raó de creure't ben tractat; però et vull convèncer, estimat —hi torno—, que jo no hi he tingut art ni part.

I aquí em vaig aturar una mica.

Ara féu cara d'espant i d'estupor, i començà, segons creia jo, a sospitar el que venia; no obstant això, mirà cap a mi i només digué:

—Endavant.

I restà assegut en silenci, com per sentir el que jo encara havia de dir, i doncs vaig continuar.

—Ahir a la nit vaig preguntar-te —vaig fer, adreçant-me a ell—, si jo mai he fet gala del meu patrimoni davant teu, o si mai t'he dit que tingués cap fortuna al Banc d'Anglaterra o a cap altre lloc, i tu vas reconèixer que no, car és la pura veritat; doncs ara voldria que em diguessis aquí, davant de ta germana, si jo mai t'he donat cap raó per pensar-ho, o si mai n'haviem parlat gens ni mica.

I ell tornà a reconèixer que no, però va dir que jo sempre havia fet l'efecte d'una dona de fortuna, i que ell se n'havia refiat i esperava no haver-se enganyat.

—Encara no estic esbrinant si t'han enganyat o no —que jo vaig fer—; em fa por que sí, i que a mi també m'han enganyat; però ara estic deseixint-me de la injusta acusació d'haver tingut res a veure en aquest engany. Ara estava preguntant a ta germana si mai li havia parlat de cap fortuna o patrimoni que jo posseís, o n'hi havia donat cap detall; i ella admet que no, que mai. I ara us ho prego, senyora —vaig fer, girant-me cap a ella—, feu-me la justícia d'acusar-me, si podeu, davant del vostre germà, d'haver-vos fet creure mai que jo tingués cap patrimoni; i per què, si n'hagués tingut, hauria vingut al vostre país amb el propòsit d'estalviar aquesta mica que tenia, i viure econòmicament.

Ella no pogué negar una sola paraula, però digué que a Londres hom li havia dit que jo posseïa una fortuna molt grossa, i que la tenia al Banc d'Anglaterra.

—I ara, estimat senyor meu —vaig fer, tornant-me a girar cap al meu nou marit —, fes-me la justícia de dir-me qui ens ha enganyat, a tu i a mi, fins al punt de fer-te creure que jo era una fortuna i d’empenye’t a festejar-me de cara a aquest casament.

No pogué dir una sola paraula, però l’assenyalà a ella; i després d’una pausa, esclatà en la còlera més furiosa que en ma vida hagi vist en un home, maleint-la i dient-li totes les putes i tots els penjaments que se li van acudir, i que l’havia arruïnat; declarà que li havia dit que jo tenia quinze mil lliures, i que ella havia de rebre’n cinc-centes pel fet d’haver-li procurat aquell partit. Aleshores, adreçant-se a mi, hi afegí que aquella no era sa germana, sinó que abans havia estat la seva puta durant dos anys, que ella ja havia rebut cent lliures a compte d’aquell negoci, i que ell estava totalment dat i beneït si les coses eren tal com jo deia; i en el seu arravatament jurà que en passaria els taps allí mateix, cosa que a ella l’espantà de debò, i a mi també. Ella cridà que així li ho havien dit a la casa on jo m’estava. Però això l’enfurismà més que abans, pel fet que l’hagués empès tan enllà i hagués dut les coses tan lluny sense tenir altra autoritat que la pura brama; i llavors, girant-se de bell nou cap a mi, va dir amb tota l’honradesa que li semblava molt que tots dos estàvem llestos.

—Perquè, per dir-ho clar, estimada, jo no tinc cap fortuna —fa—; el poc que tenia, aquesta mala bruixa m’ho ha eixugat fent-me anar darrere teu i mantenint aquest equipatge.

La dona aprofità l’avinentesa que ell estava parlant seriosament amb mi per esmunyir-se de la cambra, i ja mai més no la vaig veure.

Jo ara em sentia tan confosa com ell, i poc sabia què dir. Estava ben creguda que jo n’havia sortit més malparada que ningú, per moltes coses, però en dir ell que estava perdut i que tampoc no tenia fortuna, vaig quedar ben desconcertada.

—Ves —que jo li dic—, quin embull infernal; ara resulta que som casats sobre la base d’un doble frau: tu estàs perdut per l’engany, segons sembla; i si jo hagués estat rica també n’hauria sortit amb la cua entre cames, perquè tu dius que no tens res.

—Sí, estimada, n’hauries sortit ben escaldada —fa ell—, però no hauries estat perduda, perquè quinze mil lliures ens haurien mantingut a tots dos més que bé, en aquests verals; i t’asseguro —hi afegí— que estava decidit a dedicar-te tots aquests diners a tu, fins a l’últim cèntim; no t’hauria escatimat ni un xíling, i pel que fa a la resta ho hauria suplert amb la meva estimació i tendresa fins al final dels meus dies.

Això era molt honrat, certament, i crec de veritat que ho deia com ho pensava, i que era un home qualificat com cap altre per fer-me feliç, quant a caràcter i tarannà; però el fet que no tingués cabals i que s’hagués endeutat en aquella contrada per culpa d’una tan ridícula aventura feia que totes les perspectives fossin tètriques i paoroses, i jo poc sabia què dir-hi ni què pensar de mi.

Li vaig dir que era ben bé una llàstima que tant d’amor i de bon natural com jo li trobava hagués de parar en la misèria d’aquella manera; que no veia res davant nostre sinó la ruïna; car pel que feia a mi, la meva dissort era que el poc que tenia no bastava per alleujar-nos ni una setmana, i amb això vaig treure’m un pagaré de vint lliures, i

encara onze guinees, que li vaig dir que havia estalviat de la meva migrada renda, i que arran de la informació que aquella criatura m'havia donat sobre la manera de viure en aquella contrada, jo esperava que m'hauria mantingut tres o quatre anys; que si hom me'ls arrabassava, restaria despullada de tot, i ja sabia ell quina era la situació d'una dona entre gent estranya, si no tenia diners a la butxaca; no obstant això, vaig dir-li, si els volia, allí els tenia.

Ell em digué amb gran sentiment, i jo diria que li vaig veure espurnejar els ulls, que no els tocava; que el revoltava la idea de desposseir-me i deixar-me en la misèria; que, en canvi a ell li quedaven cinquanta guinees, que era tot el que tenia al món, i se les va treure i les deixà damunt la taula tot demanant-me que les agafés, encara que ell hagués de passar-ne fretura.

Vaig respondre-li, amb el mateix sentiment, que no podia resistir de sentir-lo parlar d'aquella manera; que, en canvi, si a ell se li acudia cap possible manera de viure, jo faria pel meu cantó qualsevol cosa que calgués, i que viuria amb tota la frugalitat i la senzillesa que volgués.

Em pregà que deixés de parlar d'aquella manera, que encara el destarotaria; va dir que havia pujat com un senyor, per bé que s'havia vist reduït a una fortuna esquifida, i que només hi havia una sortida que se li acudís, però que no faria el fet, tret que jo li pogués contestar una pregunta, a la qual cosa, tanmateix, no volia forçar-me. Li vaig dir que li contestaria honradament; si fóra a pler seu o no, ja no podia dir-ho.

—Bé, doncs, estimada, digue-m'ho sense embuts —fa—: creus que el poc que et queda ens mantindria a tots dos d'alguna manera, en algun indret qualsevol, o no?

Va ser una sort que jo no hagués fins aleshores descobert res de mi mateixa ni de la meva situació (no, ni tan sols el meu nom); i en adonar-me que d'ell no podia esperar-ne res, per més honrat i bon jan que semblés, fora de viure d'allò que jo sabia prou que no duraria gaire, vaig determinar de no parlar de res més que del pagaré i de les onze guinees que ja havia mostrat, diners que hauria perdut de bon grat si hagués pogut tornar a la situació d'abans de prendre'm ell. Tenia en realitat un altre pagaré de trenta lliures, que era tot el que m'havia endut, tant per viure'n en la nova contrada com per si sortia alguna cosa; perquè la criatura aquella, la manefla que ens havia traït d'aquella manera a tots dos, m'havia fet combregar amb rodes de molí sobre un matrimoni avantatjós en terres del nord, i jo no tenia ganes de quedar-me sense diners, pel que pogués passar. Aquest pagaré, doncs, vaig amagar-me'l, i això em va fer més generosa amb la resta, considerades les seves circumstàncies, i és que realment el planyia de tot cor.

Però, tornant a la seva pregunta, li vaig dir que mai no l'havia enganyat deliberadament, i que mai no ho faria. Em sabia molt greu de dir-li que el poc que tenia no ens podria mantenir; que no era bo ni per mantenir-me a mi sola, a les contrades del sud, i que aquesta era la raó d'haver-me posat en mans d'aquella dona que li deia germà després que m'hagué assegurat que podria estatjar-me magníficament en una vila anomenada Manchester, on encara no havia estat, per unes

sis lliures l'any; i com que la meva renda sencera no pujava a més de quinze lliures l'any, vaig creure que podria viure'n prou bé, mentre esperava més bons temps.

Capcinejà una mica i restà en silenci, i una vetllada ben galdosa que va ser; amb tot, vam sopar plegats, i vam dormir junts, aquella nit, i quan acabàvem de sopar ja se'l veia una mica millor i més eixerit, i demanà una ampolla de vi.

—Vinga, estimada —que fa ell—, encara que el cas és ben negre, no val pas la pena de deixar-se abatre. Vinga, passa-t'ho tan bé com puguis; jo m'esforçaré a trobar una manera o altra de viure; si tu pots mantenir-te almenys a tu mateixa, val més això que res. Jo he de tornar a provar fortuna; un home ha de pensar com un home; descoratjar-se és donar alè a la desventura.

En aquestes, omplí un got i begué a la meva salut, aferrant-me la mà mentre el vi tirava avall, i en acabat protestà que la seva principal preocupació era jo.

Tenia realment un cor lleial i galant, i això encara m'adoloria més. És fins i tot un consol de veure's enganyada per un home d'honor i no per un bergant; però aquí la decepció més grossa figurava a la seva banda, car havia despès veritablement un bell munt de diners, entabanat per aquella manifassera de senyora; i era ben remarcable de veure els pobres fonaments en què ell s'havia basat. De primer, cal observar la baixesa de la mateixa criatura, que per aconseguir cent tristes lliures havia comportat que ell en gastés tres o quatre vegades més, a desgrat de ser tot el que tenia en aquest món, i fins potser encara més; quan ella no tenia la més petita base, tret d'alguns comareigs de l'hora del te, per dir que jo tingués cap patrimoni, o que fos una fortuna, o altres coses semblants. És veritat que el disseny d'enganyar una dona de fortuna, si ho hagués estat, ja era prou vil; i el fet de posar una careta de grandesa a una situació pobra era un frau, i ben mesquí; però el cas era també una mica diferent, i a favor seu, i és que aquell home no era un d'aquests taüls que es dediquen a enganyar dones i a amuntegar, com han fet alguns, sis o set fortunes, l'una rere l'altra, per desvalisar-les i fugir; ans era de veritat un cavaller, sense fortuna i caigut en desgràcia, però coneixedor de temps millors; i així com, si jo hagués tingut cap fortuna, m'hauria encrespat amb aquella mala pècora, per haver-me traït, en canvi pel que fa a l'home val a dir que una fortuna no hauria desdit d'ell, car era de veritat una persona captivadora, de principis generosos, de dret seny i abundor de bon humor.

Vam enraonar llargament, aquella nit, perquè cap dels dos no va dormir gaire; estava tan penedit d'haver-me fet objecte de tots aquells enganys com si hagués comès un crim i es veiés al peu de la forca; tornà a oferir-me fins a l'últim xíling que li quedava a sobre i digué que s'enrolaria a l'exèrcit i aniria pel món a fer fortuna.

Li vaig preguntar per què havia estat tan cruel de voler-se'm endur a Irlanda, quan ja em podia afigurar que no m'hi hauria pas pogut mantenir. M'estrenyé entre els seus braços:

—Estimada —féu—, pots ben creure que mai no he tingut cap intenció d'anar a Irlanda, i encara menys d'endur-te-m'hi a tu, sinó que he vingut aquí per esquivar la

curiositat de la gent que havia sentit les meves preteses intencions i per tal que ningú no em reclamés diners abans que jo estigues en situació de poder-los-els donar.

—Però aleshores —vaig fer—, on hauríem anat, en acabat?

—Mira, estimada —digué—, et confessaré tot el pla tal com el tenia preparat: aquí t'hauria preguntat alguna cosa sobre el teu patrimoni, com ja vas veure que vaig fer, i quan tu me n'hauries donat els detalls particulars, com jo esperava, t'hauria vingut amb alguna excusa per ajornar per un temps el viatge a Irlanda i hauria dit d'anar primer a Londres. Després, estimada —continuà—, estava decidit a confessar-te tota la situació dels meus afers i a fer-te saber que en efecte havia fet servir totes aquelles astúcies per tal d'obtenir la teva conformitat al casament, però que llavors no em quedava sinó demanar-te'n perdó i fer-te saber amb quina empenta, com ja t'he dit abans, m'escarrassaria a fer-te oblidar tot el que havia passat, amb la felicitat dels dies futurs.

—Veritablement —li vaig dir—, trobo que m'hauries conquistat de seguida; i ara em dol ben bé de no estar en condicions de demostrar-te com m'hauria reconciliat fàcilment amb tu, i hauria passat per damunt de tots els trucs que has usat amb mi, en justa recompensa per tanta bona jeia. Però, estimat —vaig prosseguir—, què hem de fer, ara? Estem tots dos ben guarnits, i quin profit en traiem d'haver-nos reconciliat, si no tenim de què viure?

Proposàrem qui-sap-les coses, però res no podia rajar d'allà on no n'hi havia. A l'últim ell em demanà de no parlar-ne més si no volia, va dir, trencar-li el cor; així, doncs, vam parlar una mica d'altres coses, fins que al final m'oferí un comiat d'allò més marital, i ens vam posar a dormir.

L'endemà al matí ell es llevà primer que jo; i la veritat, com que jo gairebé no havia aclucat un ull en tota la nit, em moria de son i em vaig quedar al llit fins gairebé les onze. Durant aquesta estona, ell prengué els seus cavalls i tres servents, amb totes les seves mudes i equipatge, i se n'anà, després de deixar-me damunt la taula una lletra curta però entenedridora que feia:

Estimada:

Sóc un porc: m'he aprofitat de tu; però hi he estat arrossegat per una criatura vil a repèl dels meus principis i del meu tarannà habitual. Perdona'm, estimada! Te'n demano perdó amb la sinceritat més autèntica; sóc el més dissortat dels homes, després d'haver-te enganyat. He estat tan feliç de posseir-te, i ara sóc tan desgraciat d'haver-me d'allunyar de tu! Perdona'm, estimada; encara una vegada t'ho dic, perdona'm! No puc veure't arruïnada per culpa meva, ni a mi incapaç de sostenir-te. El nostre casament no és res; mai més no tindrè cor de tornar-te a veure; aquí doncs te'n declaro quítia; si et pots casar amb profit, no deixis de fer-ho per amor de mi; et juro aquí mateix per ma fe i per la meva paraula d'home d'honor que mai no vindré a destorbar el teu repòs si me n'arriba la notícia, cosa tanmateix ben improbable. D'altra banda, si no t'arribaves a casar i a mi m'esqueia una bona fortuna, fóra tota per a tu, paressis allà on paressis.

T'he deixat a la butxaca una part dels diners que em quedaven; agafa lloc per a tu i la minyona en el cotxe i aneu a Londres; espero que això bastarà a les despeses del viatge, sense que hagi de tocar els teus estalvis. Un cop més te'n demano sincerament perdó, i així ho faré cada vegada que pensaré en tu. Adéu, estimada, per sempre!

Teu, amb tot l'afecte:

Res del que m'ha escaigut en ma vida no m'ha dolgut tan profundament com aquell comiat. Mil vegades, de pensament, vaig reprotxar-li que em deixés, perquè jo hauria anat amb ell a l'altre cap de món, mal que m'hagués calgut mendicar el pa. Vaig palpar-me la butxaca i m'hi vaig trobar deu guinees, el seu rellotge d'or i dos anells petits, un d'ells una tumbaga amb un brillantet que no devia valdre més enllà de sis lliures, i l'altre un simple anell d'or.

Em vaig asseure i vaig estar-me mirant aquestes coses durant un parell d'hores seguides, sense dir gairebé un sol mot, fins que la minyona m'interrompé per dir-me que el dinar estava a punt. Vaig menjar una mica de no res, i havent dinat vaig tenir una violenta crisi de plors, durant la qual el cridava ara i adés pel seu nom, que era James.

—Oh, Jemmy! —feia jo—. Torna, torna! Et donaré tot el que tinc; aniré a captar, em moriré de fam amb tu.

I així rodava desficiosa per la cambra un cop i un altre, ara asseient-me, ara tornant a alçar-me, el cridava perquè tornés i arrencava a plorar de nou, i així vaig passar la tarda fins a vora les set del vespre, a entrada de fosc (érem a l'agost), quan, per a la meva indicible sorpresa, me'l veig que torna a l'hostal, sense cap servent, i que puja de dret a la meva cambra.

Jo estava atabalada una cosa de no dir, i ell si fa no fa. No em sabia imaginar la raó d'aquella tornada, i vaig començar a dubtar si calia estar contenta o dolguda; però la meva estimació prevalgué sobre la resta, i m'era impossible d'amagar tanta alegria, que devia ser massa grossa per poder-se expressar en somriures, car esclatà pels llagrims. Tan bon punt entrà a l'habitació corregué cap a mi i m'abraçà estretament, mentre a força de petons gairebé em feia perdre el bleix, però no va dir una sola paraula. A l'últim, vaig començar jo:

—Estimat —vaig fer—, com t'has pogut allunyar de mi?

A la qual cosa no respongué, car li era impossible de parlar.

Quan els nostres èxtasis s'hagueren apaivagat una mica, em digué que ja havia fet quinze milles, però que no havia pogut continuar enllà sense desfer el camí per tornar-me a veure, i dir-me adéu encara una altra vegada.

Li vaig explicar com ho havia passat jo, i com l'havia cridat en veu alta perquè tornés. Ell digué que m'havia sentit ben netament al bosc de Delamere, en un indret a dotze milles de distància. Jo vaig somriure.

—No —fa ell—, no et pensis pas que ho dic de broma, que si mai t'he sentit la veu, avui t'he sentit com em cridaves, i alguna hora m'ha semblat inclús què em corries al darrere.

—Vejam, doncs —faig fer—, i què deia? —perquè jo no li havia esmentat les paraules exactes.

—Cridaves fort —fa— i deies: «Oh Jemmy! Oh, Jemmy! Torna, torna!».

Jo vaig esclafir la rialla.

—Estimada —fa ell—, no riguis, perquè, en pots estar segura, t’he sentit tan clarament la veu com tu ara sents la meva; si vols, me’n vaig amb un magistrat i en faig jurament.

Aleshores vaig començar a sentir-me astorada i sorpresa, i francament espantada, i li vaig explicar el que havia fet realment i com l’havia cridat, segons ja sabeu.

Després d’haver-nos-hi divertit una estona, li vaig dir:

—Bé, doncs ara no em fugiràs mai més, perquè jo vindré amb tu fins a l’altre cap de món.

Em va dir que li costaria molt d’abandonar-me, però com que calia, esperava que li ho faria tan planer com em fos possible; però quant a ell, allò fóra la seva destrucció, prou que s’ho veia venir.

Amb tot, em digué que s’havia repensat en allò de fer-me anar a Londres tota sola, que era un viatge massa llarg; i com que ell igual podia anar en aquella direcció com en qualsevol altra, estava decidit a deixar-me allí, o no gaire lluny, sana i bona; i si aleshores se n’anava sense acomiadar-se’m, no m’ho havia de prendre malament, segons em va fer prometre-li.

Em contà com havia despatxat els seus tres criats, com havia venut els cavalls i havia enviat els tres bordegassos a fer fortuna, tot plegat en ben poca estona, en una vila del camí, no sé pas on.

—I —que ell fa—, no m’he pogut estar de plorar, sol com estava, de pensar que ells eren molt més feliços que no el seu amo, perquè ells podien anar a la propera casa de senyors a oferir els seus serveis, mentre que jo —prosseguí— no sé on anar ni què fer.

Li vaig dir que m’havia sentit tan completament desgraciada, en veure’m separada d’ell, que ja no podia ser-ne més; i que ara que havia tornat no em descompartiria d’ell, si se’m volia endur, anés on anés o fes el que fes. I que mentrestant m’avenia a anar plegats a Londres; però que no aconseguiria de fer-me consentir que al capdavall ell hagués de desaparèixer sense prendre comiat de mi, com proposava de fer; i li vaig dir, a tall de broma, que si ho feia, el tornaria a cridar tan fort com aquesta vegada. Llavors em vaig treure el seu rellotge i l’hi vaig tornar, així com els dos anells i les deu guinees; però no volgué agafar-ne res, cosa que em va fer sospitar prou que estava determinat a enfilat el camí i deixar-me.

La veritat és que les circumstàncies en què es trobava, les expressions apassionades de la seva carta, el tracte gentil i cavallerós que jo tothora n’havia rebut, junt amb l’interès que durant tot l’afer havia mostrat per mi i aquella manera de deixar-me una part tan considerable del poc que li restava; tot això, dic, m’havia fet una tal impressió que jo realment l’estimava amb tota la tendresa i no podia suportar la idea d’haver-me’n de separar.

Dos dies després vam marxar de Chester, jo amb la diligència i ell a cavall. A Chester vaig despatxar la minyona. Ell no volia de cap de les passades que estigués

sense minyona, però com que era una minyona llogada allí dalt i jo estava decidida a no pagar cap minyona, un cop a Londres, li vaig dir que hauria estat dallò més cruel d'haver-me endut la pobra noia per deixar-la plantada tan bon punt arribéssim a ciutat; i a més hauria estat una despesa inútil durant el viatge; així el vaig convèncer, i ell s'hi avingué de grat.

Va venir amb mi fins a Dunstable^[29], a menys de trenta milles de Londres, i aleshores em digué que el destí i les seves malventures l'obligaven a deixar-me, i que no era convenient que ell anés a Londres, per raons que tant se valia que no sabés, i el vaig veure preparant-se a marxar. La diligència amb què anàvem no solia parar a Dunstable, però en demanar jo un descans d'un quart, s'avingueren a esperar-me a la porta d'un hostel, i nosaltres ens vam ficar a la casa.

Un cop a l'hostal, li vaig dir que només em restava un favor per demanar-li i era que, ja que ell no podia continuar més enllà, em deixés quedar una setmana o dues en aquella vila amb ell, a fi que durant tal temps poguéssim pensar alguna cosa que ens permetés d'evitar una catàstrofe tan ruïnosa per a tots dos com era una separació definitiva; i que jo tenia una cosa d'importància per oferir-li que encara no li havia dit mai i que potser li semblaria útil al nostre mutu profit.

Aquesta era una proposta massa enraonada perquè s'hi negués, i doncs féu cridar la mestressa de la casa i li digué que la seva dona es trobava malament, i en tanta de manera que ni tan sols podia pensar a fer un pas més amb la diligència, que l'havia esgotada gairebé fins a la mort, i li demanà si no ens podria trobar estatge per a dos o tres dies en una casa particular, on jo pogués reposar una mica, per tal com el viatge havia estat excessiu per a mi. La mestressa, una bona dona molt educada i servicial, vingué a veure'm immediatament; em va dir que tenia dues o tres cambres molt bones en una part de la casa del tot allunyada del xivarri i ella posava la mà al foc que si jo les veia m'agradarien, i que podria disposar d'una de les minyones, que no tindria altra feina que esperar les meves ordres. Aquesta oferta era tan amable que no vaig poder sinó acceptar-la i donar-n'hi les gràcies; vaig anar, doncs, a veure les habitacions, i em van agradar d'allò més, perquè val a dir que estaven magníficament emparamentades i que feien de molt bon estar-hi; així doncs, vam pagar la diligència, vam descarregar-ne els nostres equipatges i ens vam disposar a quedar-nos-hi uns quants dies.

Allí vaig dir-li que ara viuria amb ell fins que se m'acabessin tots els diners, però que no li deixaria gastar ni un sol xíling de la seva butxaca. Vam tenir algun estira-i-arronsa amable sobre això, però li vaig dir que era l'última vegada que podria gaudir de la seva companyia, i que li pregava que em deixés fer de mestressa en aquesta sola qüestió, i que ell disposés en totes les altres coses; i doncs va venir-hi bé.

Un capvespre, allí, passejant pels camps, li vaig dir que ara li faria la proposta de què li havia parlat; i doncs li vaig contar que havia viscut a Virginia, que hi tenia la mare, encara viva, segons creia, per bé que el meu marit havia mort ja feia alguns anys. Vaig donar-li entenent que si la meva partida de mercaderia no s'hagués

malmenat, partida que, dit sigui de passada, vaig ponderar i exagerar de valent, a hores d'ara jo hauria tingut una fortuna prou bona per evitar-nos el tràngol d'haver de separar-nos d'aquella manera. Aleshores vaig entrar en la qüestió de la gent que anaven a establir-s'hi, de la quantitat de terra que la constitució del país els concedia o que, si no, es podia comprar a un preu tan mòdic que no val ni les paraules que costa.

Aleshores li vaig fer una relació plena i clara de la naturalesa de les plantacions; i de com, enduent-se d'Anglaterra dues o tres-centes lliures en efectes, amb algun criat i unes quantes eines, un home treballador pot posar les bases d'una família i en pocs anys tenir la certesa d'aixecar-hi una hisenda.

Vaig introduir-lo en la naturalesa del producte de la terra: com s'artigava el terreny i s'assaonava i com solia augmentar el rendiment habitual; i li vaig demostrar que en ben pocs anys, amb un començament així, podríem estar tan segurs de ser rics com ara n'estàvem de ser pobres.

El meu parlament el sorprengué, i en vam fer tema únic de conversa durant gairebé una setmana seguida, durant la qual li vaig pintar el quadre amb colors ben llampanats, que diríem, fent-li entendre que era moralment impossible, amb el benentès d'una bona conducta raonable, de no reeixir-hi i no tirar endavant.

Aleshores li vaig contar les mesures que prendria per recollir una suma de tres-centes lliures o una cosa així, i vaig discutir amb ell les excel·lències d'aquell mètode per acabar amb les nostres desventures i restaurar la nostra posició en el món, segons tots dos ens havíem fet pagues; vaig afegir-hi que al cap de set anys, si érem vius, podíem trobar-nos en situació de deixar les nostres plantacions en bones mans, i tornar cap aquí a viure, i anar-ne rebent les rendes i gaudir-les; i li vaig posar l'exemple d'alguns que ho havien fet així, i ara vivien a Londres en molt bona situació.

En suma, l'hi vaig empènyer tant que gairebé va avenir-s'hi, però sempre sortia una pega o altra que ho engegava a rodar; fins que al capdavall ell girà els papers i començà a parlar, gairebé en els mateixos termes, d'Irlanda.

Em digué que un home que es pogués conformar amb la vida del camp, posat que aconseguís tan sols un petit fons per instal·lar-se en qualsevol tros de terra, podria procurar-s'hi masos per cinquanta lliures l'any tan bons com els que aquí hom llogava per dues-centes; que la producció era tanta, i la terra tan rica, que inclús sense estalviar gaire podíem estar certs de viure-hi tal com un senyor de tres mil l'any viu a Anglaterra; i que ja havia fet plans per deixar-me a Londres i anar-hi a provar fortuna; i si veia que podia posar unes bases per viure-hi prou dignes del respecte que em tenia, com no dubtava de poder aconseguir, tornaria a buscar-me.

Jo tenia una por terrible que arran d'aquella proposta em prengués pel mot i em volgués fer vendre la meva petita renda, que jo en deia, i convertir-la en diners efectius perquè ell se'n pogués anar a Irlanda a intentar el seu experiment; però era un home massa just per demanar-me això o per acceptar-ho en el cas que jo li ho hagués

ofert; és més, se m'anticipà a això i tot, car hi afegí que se n'hi aniria a provar fortuna tal com havia dit, i si veia que se'n sortia poc o molt per viure-hi, aleshores quan jo hi anés i hi ajustés els meus estalvis podríem viure junts a pler; però que no arriscaria un sol xíling de la meua butxaca fins que no hagués fet la prova amb una mica del seu, i m'assegurà que si veia que a Irlanda no hi havia res a fer, aleshores tornaria amb mi i s'enrolaria en el meu projecte de Virginia.

Estava tan determinat a provar de primer el seu projecte que no vaig poder-lo contradir; amb tot, em prometé de fer-me arribar ben aviat noves seves, un cop allí, i fer-me saber si les perspectives responien al seu disseny, que si no hi havia cap probabilitat d'èxit, ja podia dedicar-me a preparar l'altre viatge, que llavors, m'assegurà, vindria amb mi de bon grat a Amèrica.

No vaig poder treure'n res més que això. Amb tot, aquestes deliberacions ens van entretenir prop d'un mes, durant el qual vaig gaudir de la seva companyia, que era certament la més delitosa que jo mai m'hagués tocat fins aleshores. Durant aquest temps m'introduí en la història sencera de la seva vida, que era sorprenent de debò i plena d'una varietat infinita, suficient, amb les seves aventures i incidents, per omplir una història molt més brillant que cap de les que jo he vist mai impreses; però ja tindré ocasió de tornar-ne a parlar més endavant.

Finalment vam separar-nos, per bé que amb la més punyent de les recances per part meua; i la veritat és que ell també s'acomiadà ben a contracor, però la necessitat l'hi obligava, car les seves raons per no venir a Londres eren d'allò més bones, segons vaig comprendre millor un temps després.

Vaig indicar-li a quina adreça podia escriure'm, tot i que encara em vaig reservar el secret gros i en cap moment no vaig trencar la resolució de no deixar-li saber el meu nom veritable, ni qui era ni on parava; ell em féu saber igualment on havia d'enviar les meves lletres per tal d'assegurar que les rebés.

Vaig arribar a Londres l'endemà d'haver-nos separat, però no vaig anar de dret al lloc on abans m'estava, sinó que per una altra raó que no fa al cas vaig anar a dispena en una casa particular a St. John's Street, o St. Jone's de Clerkenwell, que en diuen vulgarment; i allí, perfectament sola com m'estava, vaig tenir lleure per seure i reflexionar seriosament sobre les incidències dels darrers set mesos, que és el temps que havia estat a fora. Les hores agradables que havia passat amb el meu darrer marit les recordava amb un plaer infinit; però aquest plaer se'n va anar en orris quan, poc temps després, em vaig adonar que estava prenys.

Això era ben neguitejador, per la dificultat que se'm presentava de trobar un lloc on poder parir, vist que en aquell temps, per a dona forastera i sense amics, una de les coses més delicades del món era de trobar-se en una situació com aquella sense cap avalador, cosa que jo ni em podia procurar.

Durant tot aquell temps jo m'havia preocupat de mantenir correspondència amb el meu honorat amic del banc, o potser fóra millor dir que ell s'havia preocupat de correspondre amb mi, car m'escriví un cop la setmana; i encara que jo no havia gastat

els meus diners tan de pressa com per haver-n'hi de demanar, li vaig escriure tot sovint per fer-li saber que encara era viva. Jo havia deixat instruccions al Lancashire per tal de poder rebre les lletres que ell m'hi enviava; i durant el meu recés a St. Jones vaig rebre'n una carta d'allò més gentil, en la qual m'assegurava que el procés del divorci de la seva dona anava endavant amb bon vent, tot i que s'hi havia topat amb dificultats que no havia previst.

No em va doldre gens d'assabentar-me que el procés era més tediós del que ell s'havia afigurat; perquè tot i que jo encara no estava en situació d'acceptar-lo, car no era prou esbojarrada com per casar-m'hi sabent-me prenys d'un altre home (com algunes que conec s'han arriscat a fer), tot i això no tenia cap ganes de perdre'l, i en una paraula, estava decidida a casar-m'hi, si ell no havia canviat de pensament, tan bon punt pogués tornar-me a aixecar; i és que em vaig adonar ben bé que no tindria cap més notícia del meu altre marit, i com que ell tothora m'havia empès a casar-me i m'havia assegurat que no li recaria i no em reclamaria, no vaig tenir cap escrúpol de decidir-me a fer-ho per poc que pogués, si l'altre amic mantenia la seva oferta; i tenia prou raons per creure amb certesa que la mantindria, ateses les cartes que m'escrivia, que eren les més tendres i amables del món.

Ara començava a fer panxa, i la gent amb qui m'estatjava ho perceberen i van començar a donar-me'n entenent, i fins on la cortesia els va permetre, m'intimaren que anés pensant a mudar de casa. Això em donà un neguit extrem, i em vaig anar cornuant de valent, i és que realment no sabia per quin cap tirar. Tenia diners, però no tenia amics, i estava a punt de trobar-me una criatura entre mans per mantenir, la qual cosa constituïa una dificultat que encara no m'havia escaigut mai, com la meua història fins aquí ha demostrat.

En el curs d'aquest afer vaig caure molt malalta, i el marriment m'agreuja de veritat el mal; al capdavall la malaltia resultà ser una pura febrada, però el que realment em feia por era d'avortar. No hauria de parlar de por, perquè veritablement hauria estat ben contenta d'avortar, però mai no hauria pogut acceptar ni tan sols la idea de buscar l'avort o de prendre qualsevol cosa per provocar-lo; me'n repugnava, com dic, la sola idea.

Tanmateix, parlant-ne a la casa, la dona que la menava em proposà d'anar a cercar una llevadora. Al principi em va fer un cert escrúpol, però al cap de poc vaig consentir-hi, no sense haver-li dit que no coneixia cap llevadora i que doncs ho deixava a les seves mans.

Es veu que la mestressa de la casa no era tan novella en casos com el meu com jo m'havia pensat al començament, com de seguida es veurà, i envià a cercar una llevadora de la bona mena, és a dir de la bona mena per a mi.

La dona semblà tenir bona experiència de l'ofici, vull dir com a llevadora; però encara tenia una altra especialitat, en la qual era tan experta com la majoria de les dones, si no més. La meua dispesera li havia contat que jo estava d'allò més

malmirrosa, i que li semblava que això m'havia fet mal; i un cop davant meu, li digué:

—Senyora B... —adreçant-se a la llevadora—, crec que el mal d'aquesta dama és ben bé d'aquells del vostre ram, i per tant, si podeu ajudar-la en res, feu-ho, si us plau, que és tota una senyora de veritat.

I en això sortí de l'habitació.

Realment no la vaig entendre, però la llevadora començà a explicar-me molt seriosament el que volia dir, tan bon punt va ser fora:

—Senyora —fa—, no sembleu pas entendre el que la vostra dispesera vol dir; però quan ho haureu entès no cal pas que li ho deixeu entreveure, tampoc. El que ella vol dir és que vós esteu en una situació que pot fer-vos el part una mica difícil, i que no teniu cap ganes que la cosa s'escampi. No cal que us digui res més, llevat que si creieu convenient de comunicar-me només el que em calgui saber sobre el vostre cas (perquè no vull ficar el nas en aquestes coses), potser em veuria amb cor d'assistir-vos, de fer-vos-ho ben planer i d'estalviar-vos aquests foscos pensaments sobre la qüestió.

Cada mot que deia aquella criatura m'era un cordial, i m'insuflava nova vida i nou alè fins al bell fons del cor; la sang em començà a circular de seguida, i jo era tota una altra; vaig tornar a menjar, i de seguida vaig començar a eixorir-me. Ella digué encara una pila de coses amb el mateix propòsit i, en acabat, després de pregar-me que li fos franca i d'haver promès solemníssimament que mantindria el secret, s'aturà una estoneta com si esperés per veure quina impressió em feia, i què hi diria.

Jo era massa conscient de la necessitat que tenia d'una dona com ella per no acceptar l'oferta; li vaig dir que el meu cas era mig com ella s'afigurava i mig no, perquè jo era realment casada, i tenia marit, per bé que es trobava en circumstàncies tan especials i en un lloc tan remot, en aquella hora, que no podia comparèixer públicament.

Em tallà i em digué que d'això ella no n'havia de fer res; totes les senyores que es posaven a les seves mans eren casades, per a ella.

—Per a tota dona —fa— que espera, hi ha un pare de la criatura.

Si aquell pare era el marit o no ho era, ella poc n'havia de fer res; la seva feina era assistir-me en la meva situació present, tant si tenia marit com si no.

—Perquè, senyora —diu—, tenir un marit que no pot comparèixer és, per al cas, com no tenir-ne; i doncs a mi tant me fa que sigueu casada com amistançada.

De seguida em vaig adonar que tant si era puta com casada, allí passaria per puta, i doncs ho vaig deixar córrer. Li vaig dir que el que ella deia era veritat, però que, amb tot, si li havia d'exposar el meu cas, l'hi havia d'exposar tal com era; així, doncs, l'hi vaig contar tan alt per alt com vaig saber i li vaig fer aquesta conclusió:

—Si us atabalo amb tot això, senyora —vaig fer—, no és pas perquè, com heu dit vós, sigui de gaire interès per a la vostra feina, sinó perquè us feu el càrrec que no em va ni em ve si la gent em veuen, o si la cosa és pública o secreta, que ja us dic que

m'és del tot indiferent; el meu únic problema és que no tinc cap conegut en aquesta banda del país.

—Us entenc, senyora —fa ella—, vós no teniu cap avalador que us pugui desempallegar de les habituals impertinències de la parròquia en casos d'aquesta mena, i a la millor —continua—, tampoc no sabeu gaire què fer de la criatura, quan vingui.

—Aquesta darrera cosa —dic jo— no m'importa tant com la primera.

—Molt bé, senyora —respon la llevadora—, us veieu amb cor de posar-vos en les meves mans? Jo visc a tal lloc, podeu demanar referències sobre mi. Em dic B...; visc a tal carrer —i aquí digué el carrer—, on hi ha l'ensenyà del bressol. La meua professió és la de llevadora, i tinc una colla de dames que vénen a casa meua a parir. He donat garantia als de la parròquia, en termes generals, per alliberar-les de qualsevol enquesta sobre aquells que vénen al món sota la meua teulada. No tinc sinó una pregunta per fer-vos, en tot aquest afer, senyora —diu—, i un cop me l'haureu contestada podeu estar ben tranquil·la per tota la resta.

De seguida vaig endevinar el que volia dir, i vaig fer:

—Senyora, crec que sé per on aneu. Gràcies a Déu, encara que estic sense amics en aquesta part de món, no estic sense diners, almenys per al que pugui caldre, si bé no puc pas dir tampoc que me'n sobrin.

Vaig afegir-hi aquesta cua perquè no volia que n'esperés grans coses, de mi.

—Bé, senyora —fa ella—, aquesta és en efecte la qüestió, sense la qual no hi ha res a fer en aquests casos; amb tot —diu—, ja veureu que no m'aprofitaré de vós ni us faré passar per res que us engavanyi, i si voleu, ho sabreu tot d'entrada per tal que us pugueu preparar per al fet i decidir una solució cara o econòmica, segons us sembli adient.

Li vaig dir que semblava adonar-se tan perfectament de la meua situació que no tenia res més a demanar-li, tret d'això, que així com li havia dit que tenia prou diners, però no en gran quantitat, ho arrangés tot de manera que me'n pogués sortir amb el mínim possible de despeses supèrflues.

Respongué que em portaria un compte de les despeses en dues o tres formes, a tall de factura, i jo escolliria segons em plagués; i li vaig pregar de fer-ho així mateix.

L'endemà, va portar-ho, i la còpia dels tres comptes era com segueix:^[30]

	£	s.	d.
1. Per tres mesos d'estada a casa seva, inclòs el menjar, a deu xílins la setmana	6	0	0
2. Per una dida durant un mes, i ús de blancatge de part	1	10	0
3. Per un capellà que bategi la criatura, dos padrins i un escrivà	1	10	0
4. Per un sopar de bateig, amb cinc convidats	1	0	0
Pels seus honoraris de llevadora i l'arranjament amb la parròquia	3	3	3
Pel servei de la minyona	0	10	0
	13	13	0

Aquesta era la primera nota; la segona era en els mateixos termes:

	£	s.	d.
1. Per tres mesos d'estada i menjar, etc. a vint xílins la setmana	13	0	0
2. Per una dida durant un mes, i ús de blancatge i randes	2	10	0
3. Pel capellà que bategi la criatura, etc., com més amunt	2	0	0
4. Per un sopar, amb dolços	3	3	0
Pels seus honoraris, com més amunt	5	5	0
Per una minyona	1	0	0
	26	18	0

Aquesta era la nota de segona; la tercera, va dir, era d'un nivell més alt, per al cas de compareixença del pare o els amics:

	£	s.	d.
1. Per tres mesos d'estada i menjar, amb dues habitacions i unes golfes per a la minyona	30	0	0
2. Per una dida durant un mes, i la millor muda de blancatge	4	4	4
3. Pel capellà que bategi la criatura, etc.	2	10	0
4. Per un sopar, amb servei de vins	6	0	0
Pels meus honoraris, etc.	10	10	0
La minyona, a més de la pròpia, només	0	10	0
	53	14	0

Vaig donar un cop d'ull als tres comptes, vaig somriure i li vaig donar entenent

que la trobava molt raonable en les seves demandes, tot comptat i debatut, i que per això estava segura que els seus apartaments eren excel·lents.

Respongué que ja ho judicaria quan els veiés. Li vaig dir que em sabia greu comunicar-li que em temia molt que jo hauria de ser clienta de tercera.

—I potser, senyora —vaig fer—, no em fareu tantes arribades, per culpa d'això.

—No, i ara! —digué—, perquè quan en tinc una de tercera en tinc dues de segona i quatre de primera, i en proporció guanyo tant amb aquestes com amb les altres; però si dubteu de les meves atencions, autoritzaré l'amic que vós vulgueu perquè vingui a donar-hi una ullada i vegi si us tractem bé o no.

Aleshores explicà els detalls de la nota.

—En primer lloc, senyora —féu—, voldria que observéssiu que aquí hi ha tres mesos de manteniment; i que vós sou només de deu xílings la setmana; doncs bé, m'atreveixo a assegurar que no us queixareu de la meva taula. Suposo —continuà— que no us surt pas millor de preu on ara viviu.

—No, certament —vaig dir—, no em surt a tan bon preu, perquè de l'habitació me'n faig sis xílings la setmana, i amb el menjar m'espavilo jo sola tan bé com puc i em costa força més.

—Aleshores, senyora —prossegueix—, si la criatura no visqués, o nasqués morta, com ja sabeu que passa de vegades, ja teniu que us estalvieu el capítol del capellà; i si no teniu amics per fer-vos companyia, us podeu estalviar les despeses del sopar; de manera que, descomptant-ne tot això —fa—, el part no us pujarà més de cinc lliures i tres xílings del que ordinàriament us costa la vida.

Aquesta era la cosa més enraonada que jo hagués vist mai; vaig somriure, doncs, i li vaig dir que hi aniria i fóra clienta seva; però també li vaig dir que, vist que encara em faltaven dos mesos llargs per complir, voldria saber si no es veuria obligada a fer-me fora abans d'hora. No, digué; a casa seva era molt gran, i a més, ella mai no feia fora ningú que hi hagués parit fins que se'n volgués anar de grat; i que si se li presentaven més dones per atendre, no estava tan mal considerada entre els veïns com per no aconseguir lloc per a vint, si s'esqueia.

Vaig trobar que a la seva manera era una dona eminent; i, en suma, vaig acceptar de posar-me en mans seves, i així li ho vaig prometre. Llavors parlà d'altres coses, donà una ullada a l'apartament on jo m'estava, va criticar-ne la manca d'atencions i de comoditats i m'assegurà que a casa seva no rebria uns tractes tan galdosos. Li vaig dir que em feia cosa de queixar-me, perquè la dona de la casa em feia l'efecte d'esquerpa, o almenys així m'ho semblava a mi, d'ençà que jo havia estat malalta, perquè estava prenys; i tenia por que no em fes un afront o altre, en la creença que jo amb prou feines sabia respondre-li.

—Déu del cel —digué—, sa senyoria no és pas esquerpa per aquestes coses; prou ha provat de mantenir dames en la vostra situació, però mai no ha sabut arribar a una entesa amb la parròquia; i a més a més, no heu pas de creure que sigui una dona tan neta com us penseu; amb tot, com que ja esteu per marxar-ne, val més que no us hi

enganxeu, que jo ja faré que mentre sigueu aquí us tractin una mica més bé del que veig, i això no us costarà ni un cèntim més.

No la vaig entendre poc ni gaire; tanmateix, n'hi vaig donar les gràcies i així ens vam separar. L'endemà al matí m'envià un pollastre rostit encara calent, i una ampolla de xerès d'una pinta, i em va fer dir per la minyona que cada dia tindria cura de mi mentre restés en aquella casa.

Això era un gest sorprenentment gentil i bo, i vaig acceptar-ho ben de grat. A la nit tornà a enviar un missatge per saber si havia de menester res i per saber com anava, i dir a la minyona que l'endemà al matí li anés a recollir el meu dinar. La minyona tenia ordres de fer-me xocolata desfeta al matí, abans de marxar, i així ho féu, i al migdia em portà un lletó sencer de vedella i un plat de brou per dinar; i d'aquesta manera vetllava per mi a distància, amb la qual cosa jo estava encantada, i em vaig refer de pressa, perquè en veritat el meu marriment havia estat la causa principal de la malaltia.

Jo m'esperava que com sol passar entre gent d'aquesta mena, la minyona que m'enviava fóra alguna d'aquestes xicotes descarades i llengudes sortides de Drury Lane^[31], i em feia molta angúnia de tenir-la amb mi a causa d'això; de manera que la primera nit no la vaig deixar dormir en aquella casa de cap de les passades, i tot el dia feia l'ull viu com si la noia hagués estat una lladre declarada.

La meva madona s'adonà de seguida del que passava, i me la tornà a enviar amb una noteta dient que podia refiar-me ben bé de l'honradesa de la xicota, que ella en responia en tot i per tot i que mai no llogava criats sense tenir una certesa ben ferma de la seva fidelitat. Aleshores em vaig quedar perfectament tranquil·la; i veritablement el comport de la noia parlava per ell mateix, que mai no ha entrat a la família de ningú una noia tan modesta, discreta i senzilla com ella, segons després vaig veure.

Tan bon punt em vaig veure amb cor de sortir al carrer, vaig anar amb la minyona a veure la casa, i l'apartament on m'estaria; i tot era tan bonic i estava tan net i bé que, en una paraula, no vaig tenir res a dir-hi, sinó que estava d'allò més complaguda i satisfeta amb el que hi havia trobat, cosa que, tenint en compte la malenconiosa situació en què em trobava, era un bon tros més del que podia esperar.

Hom podria esperar-se que donés alguna clarícia de la naturalesa de les pràctiques malvades d'aquella dona, en mans de la qual jo ara havia caigut; però fóra encoratjar massa el vici de deixar veure al món les mesures tan fàcils que allí es prenen per desempallegar les dones de la feixuga càrrega d'una criatura infantada clandestinament. Aquella greu matrona practicava diverses menes de procediments, i un d'ells era que si naixia un infant, encara que no fos a casa seva (car tenia força avinenteses de feinejar en cases particulars), ella ja tenia algú a punt que, per pocs diners, li treia la criatura de les mans, així com també de les mans de la parròquia; i aquella mainada, segons deia ella, rebien honrada atenció i cura. Què se'n feia, de

tots ells, atès que eren tants els que segons ella passaven per les seves mans, no ho puc pas concebre.

Una colla de vegades vaig tenir converses amb ella sobre aquest tema, però sempre em sortia amb el mateix argument: que havia salvat la vida de molts xaiets innocents, que en deia ella, que altrament potser haurien estat assassinats; i la de moltes dones que, desesperades per l'infortuni, s'haurien vist altrament temptades de destruir els seus fills i haurien acabat a la forca. Li vaig concedir que això era veritat, i una cosa ben recomanable, a condició que les pobres criatures anessin a parar en bones mans, després, i no es veiessin maltractades, afamades i negligides per les mainaderes que les pugessin. Respongué que sempre se n'ocupava, d'això, i que en el seu negoci no hi havia mainaderes que no fossin gent bona i honrada, de bon confiar-hi.

Jo no podia dir-hi res en contra, i doncs em vaig veure obligada a fer:

—Senyora, no poso en qüestió que vós feu la vostra part honradament; la cosa més important és el que fan després aquesta gent.

I ella em tornà a tapar la boca bo i assegurant-me que ho vetllava amb la màxima cura.

L'únic que vaig trobar en la seva conversa sobre aquests temes que no m'acabava de fer el pes fou que una vegada, parlant sobre si jo estava ja molt avançada i sobre l'hora en què compliria, digué una cosa que semblava donar a entendre que podia ajudar-me a descarregar abans, si jo en tenia ganes; o, clar i català, que em podia donar alguna cosa per fer-me avortar, si tenia ganes d'acabar amb els meus maldecaps per aquest sistema; però de seguida li vaig deixar entreveure que n'abominava la sola idea; i, per fer-li justícia, cal aclarir que va esbandir-ho amb tanta destresa que jo no sabia dir si realment ho havia pretès o si només n'havia esmentat la pràctica com a cosa esgarrifosa; i és que manejà les paraules tan hàbilment i s'adonà de la meva intenció tan de pressa que ella mateixa prengué la negativa abans que jo pogués explicar-me.

Per estrènyer aquesta part de la història tant com sigui possible, diré que vaig deixar l'apartament de St. Jones i me'n vaig anar amb la meva nova madona, que és com l'anomenaven a la casa, i allí em van tractar certament amb tanta cortesia, tan a cor què vols, amb tantes atencions, i anava tot tan bé que jo n'estava ben sorpresa, i de bell antuvi no vaig entendre quin profit en podia treure la madona; però després vaig descobrir que feia professió de no treure profit de la pensió de les inquilines, que d'altra banda no li hauria donat tampoc gran cosa, i que els seus beneficis sortien dels altres capítols de la seva activitat, i amb això guanyava prou, podeu ben creure-ho; i és que és gairebé increïble les coses que arribava a portar, tant a fora com a casa, i totes de la corda privada, o, parlant clar i català, de la corda putasca.

Mentre vaig ser a casa seva, és a dir prop de quatre mesos, tingué no pas menys de dotze dames de la vida als llits de casa seva, i crec que en tingué trenta-dues, si fa

no fa, sota la seva cura fora de casa, una de les quals s'allotjava precisament a ca la meva antiga dispesera de St. Jones, que a mi m'havia fet tants de fàstics.

Això era un testimoni ben estrany de l'augment del vici dels temps, i de tal mena que, tan perversa com havia estat jo, em colpí profundament. Vaig començar a abominar l'indret on em trobava i, per damunt de tot, aquella pràctica infame; i amb tot he de dir que en aquella casa mai no hi vaig veure, i crec de debò que no s'hi podia veure, la més petita indecència, durant l'estada sencera que hi vaig fer.

No s'hi va veure mai un sol home pujant les escales, si no era per visitar les dames en el primer mes de convalescència, i encara així no sense la vella madona, que feia un punt d'honor de la seva activitat que cap home no toqués una dona, no, ni tan sols la seva muller, durant el primer mes de convalescència; ni tampoc permetia que cap home dormís a la casa sota cap mena de pretext, no, ni tan sols tenint ella la certesa que es tractava de la seva muller; i l'explicació que habitualment en donava era que tant li feia el nombre de criatures que naixien a casa seva, però que a casa seva no se n'hi engendraria cap, per poc que pogués evitar-ho.

Potser ho duia més enllà del que calia, però si era un error, era un error profitós, perquè amb això conservava la reputació que el seu negoci tenia i adquirí l'anomenada que, tot i ocupar-se de les dones un cop ja disbauxades, ella no contribuïa ni mica a la seva disbauxa; i amb tot, era un comerç ben vil el que menava.

Mentre era allí i abans d'allitar-me, vaig rebre una lletra del meu home de confiança del banc, plena de coses gentils i amables, en la qual m'instava seriosament a tornar a Londres. Quan m'arribà ja feia quinze dies que havia estat enviada, perquè de primer va anar al Lancashire i en acabat tornà cap a mi. Acabava dient que havia aconseguit un decret, em sembla que en deia, contra la seva dona, i que doncs estava en condicions de formalitzar el seu compromís amb mi, si és que jo l'acceptava, a més d'afegir-li un reguitzell de declaracions de devoció i afecte, que prou s'hauria guardat de fer si hagués sabut les circumstàncies en què m'havia trobat i que jo, de fet, estava ben lluny de merèixer.

Vaig contestar-li la carta, que vaig datar a Liverpool, i la vaig enviar per mitjà d'un missatger, amb la història que havia arribat, en sobre clos, a casa d'un amic a la ciutat. El felicitava per la seva deslliurança, però hi manifestava algunes reserves sobre la legalitat d'un seu nou casament, i li deia que suposava que reflexionaria molt seriosament sobre aquest punt abans de decidir-s'hi, per la greu conseqüència que per a un home de dret seny com ell podia comportar el fet d'arriscar-se amb una cosa d'aquella naturalesa; i acabava desitjant-li sort en allò que decidís, sense deixar-li entrellucar ni un bri de les meves intencions ni donar cap resposta a la seva proposició d'anar a Londres amb ell, però deixant-li entendre vagament, això sí, la meva intenció de tornar cap a finals d'any (la carta era datada a l'abril).

Vaig allitar-me cap a mitjan maig, i vaig tenir un altre nen ben maco, i com ja era habitual en mi, el meu estat era bo com sempre. La meva madona féu la seva part de llevadora amb el màxim d'art i de traça imaginables, molt per damunt del que jo havia conegut per experiència fins aleshores.

La cura que tingué de mi durant el meu treball i després del part fou tal que si hagués estat la meva mare no ho hauria pas fet millor. Que ningú, però, no es deixi encoratjar a pràctiques tèrboles pels destres manejos d'aquesta dama, perquè el que és ella ha passat a millor vida i jo diria que no ha deixat darrere seu ningú que pugui o vulgui arribar-li a la sola de la sabata.

Em penso que duia uns vint-i-dos dies de llit quan vaig rebre una altra lletra del meu amic del banc, amb la notícia sorprenent que ja havia aconseguit una sentència final de divorci contra la seva dona i que li ho havia notificat el dia tal, i que ara podia respondre a les meves reserves sobre el seu nou casament d'una manera que jo poc m'esperava i que ell no hauria desitjat; car la seva dona, que ja tenia uns certs remordiments per la manera com havia tractat el marit, en saber que ell havia guanyat la causa, posà fi penosament als seus dies aquell vespre mateix.

S'hi expressava molt noblement arran de la seva part de culpa en aquell desastre, però deixava ben clar que no hi havia tingut art ni part i que s'havia limitat a demanar justícia en un cas en què havia estat ostensiblement afrontat i vexat. Tanmateix, deia que n'estava enormement afligit, i que no li quedava al món cap perspectiva de conhort, tret només de l'esperança que jo hi anés a reconfortar-lo amb la meva companyia; i aleshores em comminava amb autèntica violència a donar-li alguna esperança que jo al capdavant baixaria a ciutat i em deixaria veure, per tal de poder-ne parlar llavors amb més detall.

La notícia em sorprengué una cosa de no dir, i ara vaig començar a reflexionar seriosament sobre la meva situació present i l'inexpressable infortuni de trobar-me una criatura entre mans, i poc sabia com m'ho havia de fer. A l'últim vaig descobrir alt per alt el meu cas a la madona. Vaig estar malmirrosa i neguitosa uns quants dies, i contínuament la tenia a sobre perquè li digués el que em donava neguit. No li podia dir de cap de les passades que tenia una oferta de matrimoni, després d'haver-li assegurat tants cops que tenia marit, de manera que realment no sabia pas què dir-li. Vaig reconèixer que hi havia una cosa que em neguitejava molt, però al mateix temps li vaig donar entenent que no podia parlar-ne amb persona viva.

Continuà importunant-me alguns dies, però m'era impossible, li vaig dir, de confiar el secret a ningú. Això, per comptes de servir de resposta, incrementà les seves importunitats; ella insistí que li havien confiat els secrets més grossos d'aquest ram, que la seva feina era d'amagar-ho tot, i que revelar coses d'aquesta naturalesa fóra la seva ruïna. Em preguntà si mai l'havia vista fent safareig amb els afers d'altri i com podia maliciar d'ella. Em digué que explicar-li-ho a ella era no dir-ho a ningú; que ella callava com un mort; que havia de ser realment un cas ben estrany si ella no podia ajudar-m'hi en res; però que quedar-m'ho a dins significava privar-me de tota

possible ajuda, o de mitjans d'ajuda, i privar-la a ella de l'oportunitat de ser-me útil. En suma, tenia una vèrbola tan embruixadora i un poder de persuasió tan gran que no hi hagué manera d'amagar-li res.

Vaig determinar, doncs, d'obrir-li el cor. Li vaig contar la història del casament al Lancashire, i com tots dos n'haviem sortit ben escuats; com havíem vingut plegats i com ens havíem descompartit; com m'havia fet quítia, en la mesura en què d'ell depenia, i m'havia donat llibertat de tornar-me a casar, tot declarant que si ell ho arribava a saber no em reclamaria per un mai, ni m'entrebancaria ni ho esbombaria; que jo em creia ser lliure, però que em feia una angúnia terrible d'aventurar-me, per por de les conseqüències que se'n poguessin seguir en cas de descobrir-se.

Aleshores li vaig explicar la magnífica oferta que tenia, li vaig ensenyar les dues darreres cartes del meu amic invitant-me a venir a Londres, i li vaig fer veure l'afecte i la formalitat amb què eren escrites, però vaig esborrar-ne el nom, així com la història del desastre de la seva dona, llevat de la notícia de la seva mort.

Esclafí a riure dels meus escrúpols sobre el casament, i em digué que l'altre no era cap casori, sinó una enganyifa per un cantó i per l'altre; i que, vist que ens havíem separat per mutu acord, la naturalesa del contracte quedava anul·lada, i les obligacions quedaven mútuament descarregades. D'arguments per a això en tenia un seguit a la punta de la llengua, i en fi, m'enraonà fins a desenraonar-me; i no és pas que la meua pròpia inclinació no hi ajudés.

Però llavors venia la dificultat grossa i principal, és a dir, la criatura; calia desfer-se'n, em va dir, i de manera que mai ningú no pogués descobrir-ho. Jo sabia que no hi havia casament a fer sense amagar completament que havia tingut un fill, car l'home de seguida, per l'edat, hauria descobert que havia nascut, vaja, i que havia estat fet, després de les meves converses amb ell, i això hauria engegat tot l'afer a rodar.

Però em feia tan mal al cor el pensament de separar-me totalment de la criatura i, pel que en sabia, de deixar-la matar, o morir de gana per negligència i mals tractes (que venia a ser el mateix), que no podia pensar-hi sense esgarriar-me d'horror. Voldria que totes aquestes dones que consenten a apartar les criatures d'enmig, que en diuen, per raons de decència, consideressin que això és només un mètode disfressat d'assassinat; és a dir, de matar les seves criatures sense risc.

És evident, per a tothom que entengui res en criatures, que arribem al món sense defensa, incapaços de procurar-nos allò que hem de menester i inclús de donar-ne entenent als altres; i que sense ajuda moriríem irremeiablement; i que aquesta ajuda requereix no sols unes mans que ens assisteixin, siguin de la mare o d'algué altre, sinó que a aquestes mans els calen dues coses, és a dir, cura i traça; sense les quals, la meitat de les criatures que neixen morien, encara que no els faltés aliment, i la meitat dels que restessin foren esguerrats o enzes, perdrien algun membre, i potser el seny i tot. Estic convençuda que aquestes són en part les raons per les quals la natura infongué en el cor de les mares l'amor pels seus fills; sense el qual mai no reeixien a

dedicar-se plenament, com cal que facin, a totes les cures i vetlles que demana la creixença de les criatures.

Com que aquestes cures són necessàries per a la vida dels infants, negligir-les equival a matar-los, i encara, lliurar-los a la cura d'aquesta gent en qui la natura no ha posat aquest amor imprescindible, significa negligir-les en el grau més alt; és més, en alguns casos encara és pitjor, perquè és una negligència amb la intenció de fer-los perdre; de manera que és inclús un assassinat deliberat, tant si la criatura viu com mor.

Totes aquestes coses van presentar-se als meus ulls en la forma més negra i més espaiadora; i com que tenia molta franquesa amb la madona, a qui ara m'havia acostumat de dir mare, li vaig exposar tots els negres pensaments que em rondaven arran d'això, i li vaig explicar l'angúnia que em provocava. Em semblà que adoptava un aire de bon tros més greu en aquesta part que no pas en l'altra; però de la mateixa manera que en aquestes coses estava prou curada d'espants com per deixar-se afectar per l'aspecte religiós o els escrúpols de l'assassinat, es mostrà igualment impenetrable en la part relacionada amb l'afecte. Em preguntà si no havia estat tan sol·lícita i tendra amb mi, en el part, com si s'hagués tractat del seu propi fill. Vaig admetre que era cert.

—Bé, maca —que fa ella—, i quan te n'hauràs anat, què seràs per a mi? Què se me'n donarà si et fas penjar? Et penses que no n'hi ha de dones que, perquè és el seu ofici i guanyapà, es vanten de tenir tanta cura de la mainada com poguessin tenir-ne les mateixes mares, i encara potser hi entenen més? Doncs sí, noia —fa—, no tinguis por; com ens van pujar a nosaltres? Estàs segura que va ser ta mare la que et va alletar? I en canvi bé se't veu prou rodoneta i maca —fa la vella bruixa, bo i fent-me una mamballeta a la cara—. No t'hi capfiquis, noia —continua en aquell to de broma—; no treballa amb assassins, jo; llogo les mainaderes millors i més honrades que hi pugui haver, i en mans seves es malmenen tan poques criatures com si les haguessin vetllat les mateixes mares; no ens falta cura ni traça.

Em va fer un salt el cor quan em digué si estava segura que era la meva mare que m'havia alletat; ben a l'inrevés, estava segura que no ho era; em va venir un calfred i em vaig tornar pàl·lida, només de sentir-ho. «No pot ser», vaig fer entre mi, «que aquesta dona sigui una bruixa o que tingui cap comunicació amb esperits que la puguin informar del que es va fer de mi abans que jo mateixa ho pogués saber», i me la vaig mirar com espantada; però en reflexionar que no era possible que sabés res de mi, aquell ensurt s'esvaí i vaig començar a tranquil·litzar-me, per bé que no de seguida.

Ella s'adonà del neguit, però no en compregué el significat; i doncs continuà amb la seva xerrameca extravagant sobre la meva feblesa de suposar que hom assassinava totes les criatures que no pujaven sota la cura de la pròpia mare, per persuadir-me que la mainada que queia a les seves mans rebien tan bons tractes com si els haguessin vetllat les pròpies mares.

—Pot ser veritat, mare —que faig—, pel que jo en sé, però els meus dubtes tenen de veritat un fonament seriós.

—Au, doncs —diu—, fes-me'n saber uns quants.

—Bé, de primer —dic—, vós doneu uns certs diners a aquesta gent perquè deslliurin els pares de la criatura i la mantinguin i en tinguin cura mentre visqui. Ara bé, tots sabem, mare —vaig continuar—, que aquesta gent són pobres, i que el seu guany consisteix a alliberar-se de la càrrega tan aviat com poden; com puc deixar de dubtar que, vist que per a ells és millor que l'infant mori, siguin prou sol·lícits amb la seva vida?

—Tot això són falòrnies i boires —fa la dona—; et dic que el seu crèdit rau precisament en la vida de la criatura, i que s'hi miren més que no cap mare de vosaltres.

—Ai, mare —dic—, si tan sols tingués la certesa que la meva criatureta rebés uns tractes ben amorosos i hagués d'estar bé, fóra de debò feliç; però és impossible que em quedi tranquil·la en aquest aspecte si no ho veig amb els meus propis ulls, i el fet de veure-ho significaria la meva ruïna i la meva destrucció, tal com el meu cas està; és a dir que no sé pas què fer.

—Magnífica rondalla! —diu la madona—. Voldries veure el nen i no veure'l; voldries mantenir-te en secret i descobrir-te alhora. Això són coses impossibles, estimada; i doncs t'has de decidir a fer com d'altres mares conscients han fet abans que tu, i a conformar-te amb les coses tal com han de ser, encara que no siguin ben bé com tu voldries que fossin.

Ja vaig comprendre què entenia ella per mares conscients; hauria volgut dir putes conscients, però no tenia ganes d'afrontar-me, i és que realment en aquest cas jo no era cap puta, ans era casada per la via legal, deixant de banda la qüestió del meu matrimoni anterior.

Tanmateix, fos com fos, jo encara no havia arribat a aquella duresa pròpia de l'ofici; vull dir a ser desnaturada i despreocupar-me del benestar del meu fill; i vaig preservar aquesta honrada estimació durant tant de temps que vaig estar a punt de plantar el meu amic del banc, el qual m'estava a sobre tant i tant perquè anés amb ell i m'hi casés que, per abreujar, amb prou feines hi havia cap possibilitat de negar-s'hi.

Al capdavant la meva vella madona em vingué a trobar, amb aquell seu aire habitual de seguretat.

—Escolta, estimada —diu—, ja he trobat una manera perquè puguis tenir la certesa que el teu fill rebi bons tractes, i malgrat tot, la gent que se n'encarreguin no et coneguin mai ni mai sàpiguen qui és la mare de la criatura.

—Oh, mare —que jo dic—, si vós podeu fer això, us ho agrairé sempre més.

—Bé —fa ella—, i estàs disposada a tenir una petita despesa anual, a més a més del que donem normalment a la gent amb qui treballem?

—I tant! —dic—, de bon grat, a condició que jo pugui continuar a l'ombra.

—Pel que fa a això —diu la madona—, pots estar tranquil·la, perquè la mainadera ni tan sols gosarà preguntar res sobre tu, i tu podràs venir amb mi un o dos cops l'any a veure el teu fill i a veure com el tracten, i a convence't que està en bones mans, sense que ningú sàpiga qui ets.

—Però —vaig dir—, creieu, mare, que quan vingui a veure el meu fill sabré dissimular que en sóc la mare? Ho creieu possible?

—Bé, bé —diu la madona—, si se't nota, la mainadera no en sabrà res més; perquè tindrà prohibit de preguntar ben res sobre tu o procurar-se cap informació. I si ho feia, perdria els diners que se suposa que tu li donaràs, i a més li prendria la criatura.

Això em va complaure del tot. I la setmana següent, doncs, portaren una pagesa de Hertford, o d'aquells verals, que ens havia de descarregar completament de la criatura per deu lliures en metàl·lic. Però si jo li donava cinc lliures més l'any, ella es comprometia a dur el nen a ca la madona tan sovint com volguéssim, o nosaltres podríem arribar-nos a veure'l i comprovar si el tractaven prou bé.

La dona tenia una parença d'allò més saludable i agradable, casada amb un masover, però tenia vestits molt bons i bon blancatge, i feia tota ella molt bona impressió; amb el cor així de petit i amb més d'una llàgrima, li vaig deixar el meu fill. Jo ja havia anat a Hertford a veure-la i a donar un cop d'ull al mas, que m'agradà d'allò més; i vaig prometre-li grans coses si era ben afectuosa amb el nen, de manera que a la primera paraula ja s'adonà que jo era la mare de la criatura.

Però em semblà que era tan fora mà i tan lluny de poder investigar sobre mi, que em va fer l'efecte que podria dormir tranquil·la. En suma, doncs, vaig accedir a deixar-li la criatura i li vaig donar deu lliures; més ben dit, les vaig donar a la meva madona, que davant meu les lliurà a la pobra pagerola, la qual es comprometia a no tornar-me mai més l'infant ni a reclamar res més pel fet d'haver-lo mantingut i educat; li vaig prometre, això sí, que si en tenia bona cura li donaria alguna cosa més cada cop que vindria a veure'l; de manera que no em vaig comprometre a pagar les cinc lliures, només vaig prometre a la meva madona que ho faria. I així em vaig alliberar del meu gran maldecap d'una manera que si bé no em satisfia del tot era la que més em convenia, tal com estaven els meus afers, entre totes les que en aquella hora podia escollir.

Aleshores vaig començar a escriure al meu amic del banc en un estil més falaguer, i en concret, a primers de juliol li vaig enviar una lletra dient que tenia pensat de passar uns dies a ciutat, per l'agost. Em contestà en els termes més apassionats imaginables demanant-me que li ho fes saber amb temps, per tal que em pogués venir a buscar a dues jornades de distància. Això em provocà una tèrbola confusió, i poc vaig saber quina resposta fer-hi. A l'últim em vaig determinar a agafar la diligència del West Chester amb l'únic propòsit de donar-me el gust de tornar perquè ell pogués veure'm baixar realment del mateix cotxe; i és que jo tenia por, per

bé que sense cap fonament ni mig, que ell no es pensés que jo no era en realitat allí dalt. I no era una por del tot desencaminada, com veureu de seguida.^[32]

Vaig fer per manera de treure-m'ho del cap, però era debades; la idea m'havia arrelat tan endins que m'era del tot impossible de bandejar-la. Al final, com a afegitó al meu disseny de tornar cap a les contrades del nord, se'm va acudir que això fóra un excel·lent tapa-ulls per a la vella madona, i a més velaria completament tots els meus altres afers, car ella no tenia la més mínima idea de si el meu nou amant vivia a Londres o al Lancashire; i quan li vaig fer avinent el meu determini, restà plenament convençuda que era al Lancashire.

Després d'haver pres totes les mesures per a aquest viatge, li ho vaig fer saber, i vaig enviar la minyona que m'havia atès des de bon començament a reservar-me un seient a la diligència. Ella hauria volgut que la noia m'hagués servit fins a l'últimíssim moment, i hagués tornat en acabat amb el mateix cotxe, però la vaig convèncer que no pagava la pena. Quan me'n vaig anar em digué que no faria res per establir cap correspondència, perquè ja veia prou que el meu amor per la criatura m'empenyeria a escriure-li i també a visitar-la, si jo tornava a la ciutat. Li vaig assegurar que tenia tota la raó, i així vaig prendre'n comiat, ben contenta d'haver-me desembarassat d'aquella casa, per més bé que hi hagués estat, com ja he dit.

Vaig ocupar el meu lloc a la diligència, però no fins al final de trajecte, sinó fins a un indret anomenat Stone^[33], al Cheshire em sembla que és, on no tan sols no tenia cap mena d'afer, sinó que tampoc no hi tenia la més petita coneixença amb ningú de la vila o del seu entorn. Però jo sabia que amb diners a la butxaca s'és a casa a qualsevol lloc; així, doncs, vaig posar-hi un parell o tres de dies fins que, a l'aguait d'una oportunitat, vaig trobar lloc en una altra diligència i vaig agafar novament passatge de tornada cap a Londres, després d'enviar una carta al meu cavaller dient-li que tal dia fóra a Stony-Stratford^[34], on el cotxer m'havia indicat que faríem nit.

Es va escaure de ser una diligència extraordinària, la que jo havia agafat, la qual, noliejada expressament per dur al West Chester uns certs senyors que anaven a Irlanda, feia ara el viatge de tornada, sense cenyir-se als llocs ni als horaris de les diligències ordinàries; amb la qual cosa el meu home, que el diumenge no s'havia pogut moure, tingué temps de preparar-se per marxar, cosa que altrament no hauria pogut fer.

Amb tot, el meu avís havia estat tan just que no va poder arribar a Stony-Stratford aquella nit, i doncs ens vam trobar l'endemà de matí, en un lloc anomenat Brickhill, quan tot just entràvem a la vila.

Confesso que vaig estar ben contenta de veure'l, perquè m'havia quedat una mica desencisada, la nit abans, de veure que havia fet tant de camí per simular la meva arribada. A més, em plagué doblement per l'aparença amb què es presentà, car arribà amb un cotxe esplèndid (de senyor), de quatre cavalls, amb un criat per assistir-lo.

Em va fer baixar tot seguit de la diligència, que s'aturà a Brickhill, davant d'un hostal; féu fermar el seu cotxe, entrà a l'hostal i encarregà el dinar. Li vaig demanar

què pretenia amb allò, car jo havia de continuar el viatge. Ell va dir que no, que em calia una mica de repòs després de tant de camí, i que aquell era un hostel de bona llei, encara que fos un poble petit; de manera que no continuàvem endavant, aquella nit, passés el que passés.

No vaig insistir gaire, perquè si havia vingut tan lluny a cercar-me, tot embarcant-se en tantes despeses, era ben raonable que jo fos també una mica gentil; i doncs en aquest punt vaig cedir fàcilment.

Havent dinat vam sortir a passejar per veure la vila i l'església, els camps i el paisatge, com s'estila entre gent forastera; l'hostaler mateix ens va fer de guia a l'hora d'anar a veure l'església. Vaig observar que el meu cavaller s'interessava d'allò més pel senyor rector, i de seguida vaig copsar que estava realment disposat a proposar-me el matrimoni; i mal que havia estat una idea súbita, immediatament vaig pensar que, fet i comptat, no el refusaria pas; car, per parlar clar, en les meves circumstàncies no estava jo llavors per dir que no; ara no tenia cap motiu per córrer d'altres riscos.

Però mentre aquests pensaments em voltaven pel cap, és a dir, cosa de ben pocs instants, vaig advertir que l'hostaler se l'endua a part i li parlava a cau d'orella, per bé que no tan baix que jo no pogués distingir aquests mots:

—Senyor, si heu de menester...

La resta no vaig poder-ho sentir, però segons sembla anà per aquest camí:

—Senyor, si heu de menester un clergue, jo tinc un amic un tros enllà que us servirà tan privadament com vulgueu.

El meu cavaller respongué prou alt com perquè el sentís:

—Doncs molt bé, em penso que sí que l'hauré de menester.

Tot just havíem tornat a l'hostal que m'assaltà amb paraules irresistibles dient que ja que havia tingut la bona fortuna de trobar-me i que tot s'hi adeia, la manera més ràpida de fer-lo feliç fóra d'enllestir la qüestió allí mateix.

—Què voleu dir? —faig jo, una mica vermella—. I ara! En un hostel, en ple viatge! Déu meu —vaig continuar, com si m'hagués agafat per sorpresa—, com podeu dir aquestes coses?

—Oh, les puc dir perfectament —fa ell—; he vingut expressament per dir-vos això, i ara us ho demostraré.

I en aquestes es treu un voluminós plec de papers.

—M'espanteu —vaig dir—; què és tot això?

—No us espanteu, amor meu —digué, i em besà.

Era la primera vegada que es prenia la llibertat de dir-me «amor meu»; llavors repetí:

—No us espanteu; ara veureu què és, tot això.

I aleshores estengué tota aquella paperassa. De primer hi havia l'acta o sentència de divorci de la seva muller, i testimonis de les seves pràctiques putesques; en acabat hi havia els certificats del rector i dels oficials de la parròquia on vivia acreditant que

la dona era enterrada i facilitant detalls de la seva mort; la còpia de l'ordre del magistrat nomenant un jurat per examinar el cas d'aquella dona, i el veredicte del jurat, que dictà: «*Non compos mentis*»^[35]. Tot això venia a tomb per convèncer-me, encara que, sigui dit tot passant, jo no era tan escrupolosa, si ell ho hagués sabut tot, com per no acceptar-lo sense tot allò. Tanmateix, m'ho vaig mirar tan bé com vaig saber i li vaig dir que tot era certament molt clar, però que no calia que s'hagués molestat a portar-los, que hi havia temps de sobra. Bé, sí, digué ell, podia ser que hi hagués temps de sobra per a mi, però que l'hora present era l'única hora bona per a ell.

Encara hi havia d'altres papers enrotllats, i li vaig demanar què eren.

—Vaja —fa ell—, això és justament el que estava esperant que em preguntéssiu.

Els desenrotlla doncs i en fa sortir una capseta de xagrí, de la qual em treu una bellíssima tumbaga de diamant. No la hi hauria pogut refusar, si n'hagués tingut cap intenció, perquè ja me l'havia posat al dit; de manera que li vaig fer una reverència i la hi vaig acceptar. Aleshores es treu un altre anell:

—Aquest —diu—, és per una altra ocasió.

I se'l fica a la butxaca.

—Bé, però deixeu-me'l veure, amb tot —vaig fer, somrient—. Em sembla endevinar el que és; i em penso que sou un foll.

—Foll ho hauria estat si hagués fet menys —diu ell.

Però continuava sense ensenyar-me'l, i jo em delia per veure'l, i doncs vaig dir:

—Bé, però deixeu-me'l veure.

—Espereu —fa—, primer mireu aquí.

I aleshores torna a agafar el plec de papers, comença a llegir i, ara veieu!, resultà ser una llicència de matrimoni per a nosaltres dos.

—Però —que jo faig—, que us heu trastocat? És a dir que ja teníeu coll avall que jo acceptaria a la primera paraula i que no estàveu disposat a rebre una negativa.

—Això darrer és exactament el cas —féu.

—Però podeu estar equivocat —li vaig respondre.

—No, no —diu ell—, com podeu creure-ho? No he de rebre cap no, no puc rebre cap no!

I en aquestes començà a besar-me tan violentament que no me'l podia treure de sobre.

Hi havia un llit a la cambra, i nosaltres caminàvem d'ací d'allà, en l'ardor de la conversa; al capdavant m'agafà per sorpresa entre els braços i em llançà damunt el llit, i ell al darrere, abraçat estretament a mi, però sense la més mínima proposta indecent, i festejà el meu consentiment amb tants precís repetits i arguments, protestant el seu afecte i jurant que no em deixaria anar fins que li ho prometés, que al final vaig dir:

—Vaja, ja veig que és veritat que no esteu disposat a acceptar que us digui que no.

—No, no —fa ell—, no m’heu de dir que no, no em direu que no, no em podeu dir que no!

—Bé, bé —vaig dir, bo i fent-li un petó d’esquitllentes—, doncs no us diré que no. Ara deixeu-me llevar.

El meu consentiment el transportà de tal manera, junt amb la tendresa que l’havia acompanyat, que vaig començar a pensar que ell ja donava el casament per celebrat i que ja no estaria per formalitats, però el vaig subestimar, perquè deixà de besar-me i aleshores, amb un parell o tres de petons, em donà les gràcies pel meu amable consentiment; i estava tan commòs de satisfacció i alegria que li vaig veure espurnejar els ulls.

Jo vaig girar la cara, perquè també a mi em començaven a espurnejar, i li vaig demanar per retirar-me una mica la meva cambra. Si mai he sentit un bri d’autèntic penediment pels vint-i-quatre anys transcorreguts de vida abominable i viciosa, fou aleshores. «Oh, quina gran fortuna no és per a la humanitat», vaig pensar entre mi, «que els uns no puguin llegir en el cor dels altres! Si n’hauria estat de feliç, si m’hagués casat de bon començament amb un home tan honrat i afectuós com aquest!».

Llavors vaig pensar: «Que en sóc d’abominable! I quin tort no estic per fer-li, en aquest pobre innocent! Que poc s’ho pensa que s’ha divorciat d’una puta per anar a caure en braços d’una altra! I que està per casar-se amb una que ha jagut amb dos germans i ha tingut tres fills amb el propi germà! Una que ha nascut a Newgate, de mare puta, deportada a hores d’ara per lladre! Una que ha jagut amb tretze homes i ha tingut un fill d’ençà de l’últim cop que em va veure! Pobre senyor!», vaig fer. «On s’està ficant?». Quan es van haver acabat aquestes autorecriminacions vaig continuar en el sentit següent: «Bé, si he de ser la seva dona, si a Déu plau de donar-me la seva gràcia, seré una esposa fidel i l’estimaré de manera que no desdigni de la singular passió que em du; si puc el rescabalaré, amb tot el que veurà, dels torts i els enganys que li he fet i que no sap».

Ell frisava, impacient, per veure’m sortir de la cambra, però en veure que trigava anà a baix a parlar amb l’hostaler sobre el senyor rector.

L’hostaler, un tipus manefla encara que ben intencionat, ja havia enviat a cercar el capellà d’allí a prop; i en començar el meu senyor a parlar-n’hi i a dir d’anar a cercar-lo:

—Senyor —li contestà—, el meu amic és aquí a casa.

I així, doncs, sense més conversa, els presentà l’un a l’altre.

En veure’s davant del ministre, el meu home li preguntà si es veia amb cor de casar una parella de forasters que hi consentien de grat. El senyor rector respongué que el senyor... ja n’hi havia dit alguna cosa; que esperava que no es tractés d’un afer clandestí; que ell semblava un home seriós i suposava que la senyora no fóra una nena que necessités el consentiment dels amics i parents.

—Per sortir de dubtes —fa el meu senyor—, llegiu aquest paper.

I aquí es treu la llicència.

—Amb això ja estic tranquil —diu el ministre—. On és la dama?

—Ara de seguida la veureu —fa el meu cavaller.

Havent dit això s'enfila escales amunt, just en el moment que jo acabava de sortir de la meua habitació, i em diu que el ministre era a baix, i que ell ja hi havia parlat, i que després d'haver vist la llicència estava disposat de tot cor a casar-nos.

—Però primer vol veure-us.

I doncs em demanà si el deixaria pujar.

—Ja hi haurà prou temps demà al matí, oi? —vaig fer.

—Però estimada —digué—, l'home tenia por que no es tractés d'una noia escapada de casa, i jo li he assegurat que tots dos teníem edat per disposar del nostre consentiment, i per això ha dit de veure-us.

—Bé —vaig dir—, feu com us plagui.

I doncs puja amb el senyor rector, que va resultar ser un home ben trempat i de bona pasta. Li havien contat, segons sembla, que ens havíem trobat allí per accident, que jo baixava amb el cotxe de Chester i el meu home havia vingut a trobar-me amb el seu; que ens havíem d'haver trobat la nit passada a Stony-Stratford, però que ell no havia pogut arribar-hi a temps.

—Molt bé —fa el senyor rector—, ja veieu que no hi ha mal per a un que no sigui bé per a d'altres. El desencís, senyor —diu al meu home—, va ser per a vós, i la sort per a mi, perquè si us haguéssiu trobat a Stony-Stratford jo no hauria tingut l'honor de casar-vos. Hostaler, teniu cap Llibre de Pregàries?^[36]

Vaig fer un surt, com esglaiada:

—Déu meu, senyor —faig—, què voleu dir? Casar-nos en un hostal, i de nit per acabar-ho d'arreglar?

—Senyora —féu el ministre—, si voleu que ho fem a l'església l'hi farem; però us asseguro que el casament serà tan bo aquí com a l'església; els cànons no ens constrenyen pas a fer els casaments en una església i exclusivament en una església; si ho voleu a l'església, la cerimònia serà pública i concorreguda com una festa major; i pel que fa a l'hora del dia, no té cap importància en aquest cas; els nostres prínceps es casen a les seves estances i a les vuit del vespre o a les deu de la nit.

Vaig trigar una bona estona a deixar-me convèncer, fent com que no em volia casar de cap de les passades si no era a l'església. Però era tot comèdia; i així, doncs, a l'últim vaig fer veure que em donava per vençuda i ja van fer pujar l'hostaler, l'hostalera i la filla. L'hostaler féu de padrí i de sagristà a la plegada, i les noces es consumaren, i ben contents que estàvem tots; tanmateix, confesso que les autorecriminacions que m'havia fet abans m'afeixugaven l'esperit i m'arrencaven ara i adés un sospir profund, que no passava inadvertit per al nuvi, el qual s'esforçava a encoratjar-me, cregut, pobre home, que jo vacil·lava encara una mica pel pas que amb tantes presses feia.

Aquell vespre tot va ser alegria i felicitat, i amb tot la cosa es mantingué tan privada a l'hostal que ni un sol criat de la casa se n'assabentà, car foren l'hostalera i la filla que em van atendre, sense deixar que cap de les minyones pugés a dalt, tret de quan vam sopar. Vaig nomenar padrina la filla de l'hostalera, i l'endemà al matí vaig enviar un missatge en una botiga i així vaig regalar a la noia un bon joc de llaços, tan bo almenys com permetia la vila, i en adonar-me que era una vila puntaire vaig regalar a la mare una peça de punta de coixí per a una còfia.

Una de les raons perquè l'hostaler fou tan discret va ser perquè no volia que el senyor rector de la pròpia parròquia ho sabés; però malgrat totes les precaucions algú se n'assabentà, de manera que l'endemà al matí, de bona hora, ja vam tenir les campanes al vol, i a sota la finestra tota la música que es podia trobar en aquella vila; però l'hostaler els despatxà dient amb tota la barra que ja érem casats abans d'arribar allí, sinó que, antics hostes com érem, havíem volgut fer l'àpat de noces a casa seva.

L'endemà no trobàvem la manera de començar-nos a moure; perquè, per abreujar, amb l'eixordadissa de les campanes i que potser abans no havíem dormit gaire, després estàvem tan ensonyats que ens vam quedar al llit fins gairebé migdia.

Vaig demanar a l'hostalera si podia aconseguir que no ens atabalessin més amb músiques ni amb pampanes, i ella s'ho manegà tan bé que ens van deixar més que tranquils; però un estrany esdeveniment vingué a interrompre la meva alegria per un bon temps. La sala gran de la casa donava al carrer, i mentre el meu nou marit era a baix, jo m'havia arribat a l'altre cap de l'estança, i com que feia un dia molt bo i assolellat, havia obert la finestra i m'hi estava prenent una mica d'aire, quan vaig veure tres homes a cavall que es ficaven en un hostal, davant per davant del nostre.

No es podia negar, ni era una cosa imprecisa com per deixar lloc a dubtar que el segon d'ells fos el meu marit del Lancashire. Vaig tenir un espant de mort; mai de la vida no m'havia trobat en una consternació tal, em pensava que em desmaiava; la sang se'm va glaçar a les venes i em vaig posar a tremolar com si m'hagués agafat de sobte una febrada. Dic que no hi havia lloc per al dubte; en reconeixia el vestit, el cavall i la cara.

La primera reflexió assenyada que em vaig fer fou que el meu home no era prou a mà per adonar-se de la meva torbació i que jo me n'alegrava una cosa de no dir. No feia gaire que aquells homes eren a la casa quan van sortir a la finestra de la seva habitació, com és normal de fer; però jo ja tenia la finestra tancada, com podeu afigurar-vos. Amb tot, no em vaig saber estar de guipar per una escletxa, i allí el vaig veure un altre cop i el vaig sentir cridar un dels servents de la casa per alguna cosa que havia de menester, i amb això vaig rebre tota la terrible confirmació que es podia tenir del fet que es tractava de la mateixa persona.

La meva preocupació següent fou de saber, si era possible, quin vent l'havia portat allí; però això va ser impossible. La imaginació m'oferia ara la idea d'una cosa esgarrifosa, ara la d'una altra; alguna hora vaig creure que m'havia descobert i que havia vingut a tirar-me en cara la meva ingratitud i el meu honor tacat; i a cada punt i

moment em feia l'efecte que pujava les escales per venir-me a insultar; em va passar pel cap una quantitat innumerable de conjectures de coses que mai no havien passat pel seu, ni mai li hi haurien pogut passar, si no li ho revelava tot el diable.

Vaig estar ben esglaiada durant un parell d'hores, i amb prou feines vaig treure l'ull un moment de la finestra i la porta de l'hostal on posaven. A l'últim, en sentir un gran rebombori a l'entrada del seu hostal vaig córrer a la finestra i, amb gran satisfacció meva, els vaig veure sortir de nou i emprendre-les cap a ponent. Si haguessin enfocat cap a Londres, hauria continuat esfereïda, de por de tornar-lo a trobar pel camí i que em reconegués; però se n'anà en sentit contrari i doncs em vaig desfeixugar d'aquella torbació.

Vam resoldre de marxar l'endemà, però cap a les sis de la tarda ens alarmà un gran xivarri al carrer, i gent a cavall com si haguessin perdut el seny; i era que feien crida pública^[37] per perseguir tres lladres de camí ral que havien assaltat dos cotxes i alguns altres viatgers vora Dunstable Hill, i s'havia sabut, segons sembla, que hom els havia vist a Brickhill, a tal casa, referint-se a la casa on aquells homes havien estat.

La casa fou immediatament ocupada i escorcollada, però hi havia prou testimonis que els homes se n'havien anat feia més de tres hores. Com que s'hi congria una gran gentada molt aviat vam saber la notícia; i llavors la preocupació m'abassegà per una altra banda. Vaig dir de seguida a la gent de la casa que posava la mà al foc que aquelles no eren les persones en qüestió, perquè jo coneixia un d'aquells homes i sabia que era d'allò més honrat i posseïdor d'una bona hisenda al Lancashire.

L'agutzil que havia vingut a proclamar la crida rebé informació immediata d'això, i em vingué a trobar per sentir-ho de la meva pròpia boca, i li vaig assegurar que havia vist tres homes de la finestra estant, i que després els havia vistos a les finestres de la cambra on dinaven; que en acabat els havia vistos muntar a cavall i li podia assegurar que en coneixia un, que era tal persona, un senyor d'hisenda molt bona, i una reputació inqüestionable al Lancashire, d'on jo venia precisament, en el meu viatge.

La seguretat amb què vaig declarar-ho desarmà una mica la turbamulta i convencé l'agutzil de tal manera que immediatament féu tocar a retirada i digué a la seva gent que aquells no eren els homes que buscaven, ans havia rebut informació que eren senyors ben honrats; i així, doncs, se'n tornaren. Quina era la veritat de la qüestió, poc ho sabia, jo, però el que era cert era que els cotxes els havien assaltat a Dunstable Hill, i que se n'havien endut cinc-centes seixanta lliures en efectiu; a més a més, alguns dels marxants de randa que fan sempre aquella ruta havien rebut també la mateixa visita. Pel que fa als tres homes, l'explicació vindrà de seguida.

Bé, el cas és que aquella alarma ens retingué encara un altre dia, tot i que el meu marit votava per viatjar de seguida, per tal com, segons em va explicar, sempre és més segur viatjar després d'un robatori, car es podia donar per cert que els lladres eren ben lluny quan havien alarmat la contrada; però jo tenia por i estava neguitosa,

sobretot, si cal dir la veritat, de pensar que el meu antic conegut pogués ser encara al camí ral i em pogués veure.

Mai de la vida no he viscut quatre dies seguits tan feliços. Tots aquells dies vaig ser purament una núvia, i el meu nou marit es basquejà a fer-me contenta en tot. Oh, si aquella mena de vida hagués continuat, que fàcilment hauria oblidat les meves tribulacions antigues i hauria esquivat les meves penes futures! Però tenia al darrere tota una vida de la pitjor mena, de la qual havia de respondre en aquest món així com en l'altre.

Vam partir el dia que feia cinc; i l'hostaler, com que em va veure neguitosa, també muntà a cavall, amb el seu fill i tres pagesos honrats, proveïts tots ells amb bons trabucs, i sense dir-nos-en res van seguir el cotxe fins a deixar-nos sans i estalvis a Dunstable. Un cop tots a Dunstable no podíem fer menys que agrair-los-ho generosament, cosa que costà al meu marit uns deu o dotze xílings, i també donà alguna cosa als homes pel seu temps, però en canvi l'hostaler no volgué acceptar res.

Aquest era l'arranjament més sortós en què em podia trobar; puix que si hagués arribat a Londres sense ser casada, o bé hauria hagut d'anar a raure amb ell ja la primera nit o bé li hauria hagut de confessar que no tenia ni una sola coneixença en tota la ciutat de Londres que pogués acollir una pobra núvia la nit de noces amb el seu marit. Però ara, com que ja era una dona casada de feia dies, no vaig tenir escrúpols d'anar de dret a casa amb ell, i allí doncs vaig prendre possessió tot seguit d'una casa ben emparamentada i d'un marit en molt bona posició, de manera que la perspectiva que tenia era d'una vida feliç, si m'ho sabia manegar; i vaig tenir prou lleure per considerar el valor real de la vida que probablement hi menaria. Que diferent no era això de l'existència dissortada i sense fre que havia viscut fins aleshores, i com una vida de virtut i honestedat és molt més feliç que aquella que en diem una vida de plaer.

Oh, si aquest capítol de la meva existència hagués durat, o jo hagués après, durant el temps que en vaig poder gaudir, a assaborir-ne l'autèntica dolçor, i si no hagués caigut en aquesta pobresa, ruïna segura de la virtut, si n'hauria estat de feliç, i no només llavors, sinó potser per sempre! I és que mentre vaig viure així, vaig estar realment penedida de tota la meva vida passada. Girava la vista enrere amb avorrició, i podria dir veritablement que em detestava a mi mateixa pel fet d'haver-la menada. Recordava tot sovint com el meu amant de Bath, colpit per la mà de Déu, se n'havia penedit i m'havia abandonat, i havia refusat de tornar-me a veure mai més, tot i que m'estimava fora mida; però jo, esperonada pel pitjor dels dimonis, la pobresa, vaig tornar a les pràctiques vils, i vaig aprofitar l'avantatge d'allò que en diuen una cara bonica per donar conhort a les meves necessitats, i la bellesa per fer d'alcalavota amb el vici.

Ara semblava haver tocar un port segur, arran del terme del viatge tempestejat de la meva vida passada, i començava a estar agraïda de la meva deslliurança. Vaig passar moltes hores sola, plorant pel record de les meves follies passades i les

extravagàncies esfereïdores d'una vida perversa, i alguna hora m'ufanava d'haver-me penedit sincerament.

Però hi ha temptacions que la natura humana no pot afrontar, i ben pocs saben quin fóra el seu cas si es veiessin arrossegats a les mateixes circumstàncies crítiques. De la mateixa manera que la cupiditat és l'arrel de tots els mals, la pobresa és, al meu entendre, el pitjor de tots els paranys. Però ara deixo estar aquest discurs fins que arribarà el moment de l'experiència concreta.

Vaig viure amb aquest marit en la més perfecta tranquil·litat; era un home serè, assenyat i sobri; virtuós, modest, sincer, i en els seus negocis diligent i just. Els seus negocis abastaven un camp limitat, i la renda era suficient per menar una vida de nivell mitjà ben esponerosa. No dic que poguéssim mantenir carrossa ni figurar, que en diu la gent, ni tampoc que jo ho esperés o ho desitgés; car, així com detestava la lleugeresa i l'extravagància de la meva vida passada, ara havia escollit un viure retret, frugal i casolà. No feia vida social, no visitava ningú; tenia cura de la meva família i complaïa el meu marit; i aquesta mena de vida esdevingué un plaer per a mi.

Haviem viscut cinc anys de benestar i acontentament ininterromputs quan un cop sobtat d'una mà gairebé invisible ensorrà tota la meva felicitat, i tornà a llançar-me al món en una condició del tot oposada a la que havia tingut abans.

El meu marit havia confiat a un dels companys de feina una suma de diners massa important perquè la nostra fortuna en pogués comportar la pèrdua; l'empleat en qüestió féu fallida, i la pèrdua caigué molt feixugament damunt el meu home, tot i que no era tampoc una cosa tan grossa que, amb prou esperit i coratge per plantar cara a les malaventures, no hagués pogut superar fàcilment, com jo li deia, tenint ell tan bon crèdit com tenia; i és que esfondrar-se sota el malastre significa doblar-ne el pes, i el que vol morir-ne en morirà.

Fou debades que li parlés en to de consol; la ferida havia estat massa profunda; era una punyalada que li havia tocat els òrgans vitals; esdevingué malenconiós i inconsolable, i d'aquí passà a la letargia i morí. Vaig preveure el cop i en vaig restar terriblement aclaparada; per tal com m'adonava amb prou evidència que si ell moria jo estava llesta.

N'havia tingut dos fills, i no cap més perquè, si val a dir la veritat, ja començava a ser hora de deixar de portar criatures al món, que ara ja tenia quaranta-vuit anys; i suposo que encara que ell hagués viscut no n'hauríem tingut cap més.

Jo ara restava en una situació ben negra i inconsolable, certament, i en algunes coses pitjor que mai. Per començar ja m'havia passat l'època florida en què podia esperar que algú em festegés com a amant; aquells bells temps ja feia dies que s'havien pansit, i ara només apareixien les ruïnes del que havia estat; i el pitjor de tot era això: que ara jo era la criatura més desesmada i desconsolada sota la capa del cel. Jo, que havia encoratjat el meu home i havia maldat per falcar-li el delit en la malanança, no podia falcar el meu; jo ara havia de menester aquell delit en l'adversitat que li deia a ell que tant necessitava per suportar el feix.

Però el meu cas era veritablement deplorable, perquè m'havia quedat perfectament desemparada i sense amics, i la pèrdua que havia sofert el meu marit havia escapat de tal manera els seus possibles que, tot i que jo realment estava sense deutes, podia preveure fàcilment que el poc que quedava no em mantindria gaire temps; que mentre s'aniria eixugant amb les despeses de la subsistència, jo continuaria sense manera de fer créixer la quantitat ni un sol xíling, i que doncs aviat tot fóra gastat, i així no veia davant meu sinó la més trista de les misèries; i això se'm representava tan vivament a la imaginació que semblava talment que s'hagués esdevingut abans que en realitat fos proper; a més, les mateixes aprensions em multiplicaven el neguit, car a cada moneda de sis penics que pagava per una barra de pa em feia l'efecte que era l'última que em restava en aquest món i ja em veia l'endemà fent dejuni i morint-me de fam.

En aquell destret no tenia ningú que m'ajudés, cap amic que em consolés o em donés consell; em passava dia i nit plorant i turmentant-me, retorçant-me de mans, i de vegades desvariejant com una boja; i veritablement tot sovint m'he meravellat que no m'afectés el seny, car tenia els vapors exacerbats fins a tal punt que l'enteniment se'm perdia ara i adés en fantasies i imaginacions.

Vaig viure un parell d'anys en aquesta ombriva situació, gastant el poc que tenia, plorant contínuament per la meva trista condició i, per dir-ho així, només escolant-me fins a la mort, sense la més petita esperança d'ajuda o perspectiva d'ajuda per part de Déu o dels homes; tant de temps havia plorat, i tan sovint, que podríem dir que les llàgrimes se m'havien exhaurit i ja començava a estar desesperada, car m'empobria de pressa de pressa.

Per alleujar una mica aquella negror havia deixat la casa i me n'havia anat a dispesa; i en anar retallant el meu tren de vida vaig anar venent tots els meus efectes, la qual cosa m'amorosí una mica la butxaca, i d'això vaig viure durant prop d'un any, gastant el mínim possible i fent-ho durar tot al màxim; però encara quan mirava davant meu, el cor se'm feia petit a la vista de la inevitable imminència de la fretura i la misèria. Oh, que ningú no llegeixi aquesta part sense reflexionar seriosament sobre la situació de qui ha perdut la hisenda i sobre com s'hi aferrissaria ell si es quedava sense amics i sense pa; certament, no només el farà pensar a estalviar allò que té sinó també a alçar els ulls al cel en demanda de suport, i en la pregària del savi: «No em feu pobre, Senyor, si no voleu que robi»^[38].

Que recordi que una època de penúria és una època de temptació terrible, i que tota la força per fer-hi front s'ha esvaït; la pobresa empeny, l'ànima es desespera amb la malaventura, i llavors què es pot fer? Fou una tarda que ja estava podríem dir a l'última pregunta (veritablement puc dir, crec, que estava trastocada i desvariejava), quan fiblada per no sé quin esperit i, com si diguéssim, sense saber què feia ni per què, em vaig vestir bé (que encara tenia vestits ben bons) i vaig sortir. Estic convençuda que en sortir de casa no em rondava cap mena de disseny; tampoc no sabia ni considerava on anava, ni a què fer; sinó que el dimoni, de la mateixa manera

que m'havia fet sortir i m'havia parat l'esquer, em dugué al lloc just, ho podeu ben creure, perquè el que és jo no sabia on anava ni el que feia.

Vagarejant amunt i avall, doncs, sense saber com ni on, vaig passar per davant d'una apotecaria de Leadenhall Street, on, damunt d'un tamboret a tocar del taulell, vaig veure un farcellet embolicat amb un drap blanc; a l'altra banda hi havia una minyona d'esquena, mirant enlaire cap al fons de la botiga, on el que vaig suposar que era l'aprenent estava dret damunt el taulell, també d'esquena a la porta, amb una espelma a la mà, mirant i fent per manera d'arribar al prestatge de dalt de tot per abastar alguna cosa que devia necessitar, de manera que tots dos estaven ben ocupats i capficats; i ningú més en tota la botiga. Allò fou l'esquer; i el dimoni, que com he dit havia parat la trampa, m'esperonà dreturer com si m'hagués parlat, car recordo, i no ho oblidaré mai, que vaig sentir com una veu que em xiuxiuejava per sobre l'espatlla: «Agafa el farcell; afanya't; fes-ho ara mateix». Dit i fet, vaig entrar a la botiga, i d'esquena a la noia, com si m'hagués arrambat per deixar pas a un carro que s'esqueia passar per allí davant, em vaig dur la mà al darrere, vaig agafar el farcell i vaig sortir al carrer sense que la minyona ni aquell bordegàs em veiessin, ni tampoc ningú més.

És impossible d'expressar l'horror de la meva ànima durant tota l'estona que hi vaig estar. En sortir no em vaig veure amb cor d'arrencar a córrer, ni amb prou feines d'apressar el pas. Vaig travessar el carrer, sí, i vaig tirar avall per la primera cantonada que vaig trobar, i em penso que era un carrer que anava a parar a Fenchurch Street. Des d'allí vaig travessar i tombar per tants carrers i cantonades que no sabia dir mai quin camí vaig fer, ni on vaig anar; i és que no tocava de peus a terra, i com més lluny estava del perill més de pressa anava jo, fins que, cansada i sense alè, em vaig veure obligada a seure en un banc a tocar d'una porta, i llavors vaig començar a recobrar-me i em vaig adonar que havia arribat a Thames Street, prop de Billingsgate. Vaig reposar una mica i vaig continuar endavant; la sang em bullia i el cor em batejava com si hagués tingut un esglai sobtat. Per abreujar, em trobava en una sorpresa tal que encara ara no sabia on anava ni què havia de fer.

Després d'haver-me cansat així, corrent d'ací d'allà tanta estona, i amb tanta empenta, vaig començar a raonar i vaig enfilar cap a la casa on m'estava, on vaig arribar cap a les nou del vespre.

Per què havien fet el farcell i amb quin motiu l'havien deixat allí on el vaig trobar, poc ho sabia, però quan vaig poder-lo desembolicar vaig veure que hi havia una muda de bolquers de criatura, ben bona i quasi nova, amb puntes molt fines; hi havia una escudella de plata d'una pinta, una gerreta de plata i sis culleres, amb d'altra roba blanca, una brusa ben bona, tres mocadors de seda, i a dintre de la gerreta, embolicats amb un paper, divuit xílings i sis penics en metàl·lic.

Tota l'estona que vaig estar desembolicant aquestes coses vaig tenir una impressió de pànic tan esgarrifosa, i un temor d'esperit tal, a desgrat de veure'm

perfectament estàlvia, que no ho puc descriure. Vaig asseure'm i em vaig posar a plorar amb una vehemència de no dir.

—Senyor! —vaig fer—. I ara què sóc? Una lladre! Ai, la pròxima vegada m'agafaran i em portaran a Newgate i m'hi condemnaran a mort!

I en aquestes vaig tornar a plorar una llarga estona, i estic segura que, pobra com era, si no hagués tingut por d'atrevir-m'hi, hauria del cert restituit tot allò; però això em passà al cap d'una estona. Doncs bé, aquella nit em vaig ficar al llit, però vaig dormir ben poc; l'horror de la feta em rondava, i no sé què vaig dir ni què vaig fer en tota la nit ni tot l'endemà. Aleshores estava impacient per saber alguna notícia de la pèrdua, m'havia agafat el desfici de saber si aquells efectes pertanyien a algun pobre o a un ric.

—Potser —vaig fer—, es podria tractar d'una pobra vídua com jo que hagués embolicat aquestes coses per anar-les a vendre i en acabat comprar una mica de pa per a ella i una pobra criatura, i ara deuen estar passant gana i corsecant-se per falta d'allò que se n'haurien fet.

I aquest pensament em turmentà més que cap altre durant tres o quatre dies.

Però els meus propis maldecaps anaven fent callar tals cavil·lacions, i la perspectiva de la meva mateixa fam, que dia rere dia se'm feia més espavoridora, m'enduria el cor de mica en mica. M'aclaparava de manera particular el fet de pensar que m'havia esmenat i que m'havia penedit, segons creia, de totes les meves vileses passades; que havia menat una vida sòbria, seriosa i retirada durant uns quants anys, però que ara em veuria arrossegada per la terrible necessitat de la meva situació fins a les portes de la destrucció, de cos i d'ànima; i dos o tres cops vaig caure de genolls bo i pregant Déu tan bé com vaig saber perquè me'n deslliurés; però no em puc estar de dir que en les meves pregàries no hi havia ni un bri d'esperança. No sabia pas què fer; no hi havia res més que por a fora i tenebra a dins; i meditava que de la meva vida passada no me n'havia penedit sincerament i que ara el cel començava a castigar-me'n en aquesta vida i em faria esdevenir tan desgraciada com perversa havia estat.

Si hagués continuat per aquest camí potser hauria arribat a penedir-me'n de veritat; però tenia un àvol conseller a dins, que m'estava burxant tothora perquè hi cerqués un remei amb els pitjors mitjans; així, doncs, una tarda em temptà de bell nou amb la mateixa embranzida perversa que m'havia dit: «Agafa aquest farcell», a sortir un altre cop a veure què es presentava.

Ara vaig sortir amb llum de dia i vaig començar a rondar sense saber on anava, i en cerca de no sabia què, quan el dimoni m'amaní un parany de naturalesa certament esfereïdora, tal com mai no m'havia trobat fins aleshores ni m'he trobat després. En passar per Aldersgate Street em vaig topar amb una criatureta preciosa que venia de la lliçó de ball i se'n tornava cap a casa tota sola; i el meu temptador, com un veritable dimoni m'empenyé darrere aquella innocent criatura. Li vaig començar a parlar i ella em respongué al seu torn, i llavors la vaig agafar de la mà i la vaig dur al

llarg del carrer fins a arribar a un carreró empedrat que desemboca a Bartholomew Close, i la hi vaig menar. La nena va dir que no era el camí de casa, allò. Jo faig fer:

—Sí, maca, sí que ho és; jo te l'ensenyaré, el camí de casa.

La nena portava un collaret d'or, que jo ja havia ullat, i en la fosca del carreró em vaig ajupir amb el pretext de cordar-li el tapí, que se li havia desfet, li vaig llevar el collaret, sense que la criatura tan sols se n'adonés, i vaig continuar acompanyant-la endavant. En aquestes, em cal dir, el diable m'empenyé a matar la criatura en el fosc del carreró, perquè no pogués bramar, però la sola idea em corgelà de tal manera que vaig estar leri-leri de desmaiar-me; vaig fer girar cua a la nena i li vaig dir de tornar enrere, que aquell no era el camí de casa seva. La criatura va dir que així ho faria, i jo vaig continuar fins a Bartholomew Close, llavors vaig tombar cap a un altre passatge que mena a Long Lane, i més enllà a Charterhouse Yard, i en acabat vaig sortir a St. John Street; aleshores vaig creuar Smithfield, vaig baixar per Chick Lane i em vaig ficar a Field Lane per arribar a Holborn Bridge, on vaig confondre'm amb la gentada que ordinàriament hi circula, de forma que era impossible que em trobessin; i així vaig consumir la meva segona sortida al món.

Els pensaments sobre aquest botí van escombrar tots els pensaments sobre el primer, i les cavil·lacions que havia fet es dissiparen de seguida; la pobresa, com ja he dit, m'havia endurit de cor, i la meva pròpia fretura em feia indiferent a qualsevol altra cosa. L'últim afer no em deixà gaire capficada, i com que a la nena no li havia fet cap mal, només vaig dir entre mi que havia donat als pares una justa lliçó per la seva negligència de deixar que aquell xaïet pobric tornés tot sol a casa, i que això els ensenyaria a vigilar una mica més, una altra vegada.

El collaret valia de dotze a catorze lliures. Suposo que abans havia estat de la mare, perquè era massa gros per a la criatureta, però que potser la vanitat de la mare, per fer lluir la nena a la lliçó de ball, l'hi havia fet posar; i sens dubte la criatura devia tenir una minyona que l'havia de venir a buscar, però la criada, alguna capverd esbojarrada, es devia haver entretingut amb un bordegàs o altre que devia trobar pel camí, i així la pobra nena vagava tota sola fins que vingué a caure a les meves mans.

Tanmateix, no li vaig fer cap mal, a l'infant; ni tan sols la vaig espantar, perquè aleshores encara tenia força bon cor i no feia res més que allò a què la necessitat, diríem, m'arrossegava.

Vaig tenir un bon seguit d'aventures després d'aquesta, però era nova en l'ofici, i no sabia com fer-m'ho si no era tal com el dimoni em donava a entendre, el qual, si val a dir la veritat, rarament em deixava a l'estacada. Una aventura vaig tenir que fou un autèntic cop de sort. Anava per Lombard Street en la mitja llum del capvespre, a tocar del final de Three King Court, quan tot d'un plegat veig venir un individu corrent cames ajudeu-me, com un llampec, que deixa caure un farcell que duia a la mà just al darrere meu, mentre jo era dreta arran de la casa que feia cantonada amb el carreró. Tot just deixar-lo anar va dir:

—Déu vos guard, mestressa, deixeu-lo aquí una estona.

I enllà s'enrega esperitat com el vent. Darrere d'ell n'apareixen dos més, i tot seguit un jovenàs sense barret cridant:

—Lladres!

I al darrere encara dos o tres més. Seguien tan de prop els dos fugitius darrers que aquest parell es van veure forçats a deixar caure el que havien agafat; un d'ells fou capturat tot i aquesta precaució, l'altre reeixí a fer-se escàpol.

Jo em vaig quedar com un estaquirot tota l'estona, fins que tornaren endarrere, arrossegant el pobre brivall que havien atrapat, a recollir les coses que havien trobat, estarrufats una cosa de no dir d'haver recobrat el botí i atrapat el lladre; i així, doncs, em van passar pel costat, perquè jo només tenia l'aire d'una que s'estava allí mentre la gentada escampaven la boira.

Un o dos cops vaig preguntar què passava, però la gent no van voler-me respondre, i no em van importunar gaire; però així que la gentada va haver desfilat del tot, vaig aprofitar l'avinentesa per girar-me, agafar el que hi havia darrere meu i marxar d'allí. Vaig fer-ho, en veritat, amb menys contorbació que les altres vegades, perquè allò no ho havia robat, ans el lladre m'ho havia deixat a les mans. Vaig arribar sana i bona a casa amb aquesta partida, que resultà ser una peça de tafetà negre de qualitat, i una peça de vellut; aquesta última era només un retall d'unes onze iardes. Es veu que era una botiga de sedaire la que havien rampinyat. Dic rampinyat de tan considerables que eren els efectes que havien perdut; car els que havien recuperat eren força, jo diria que feien ben bé aquelles sis o set peces de seda. Com s'ho van fer per abastar-ne tantes poc ho sabia dir; però com que jo només havia robat al lladre, no tenia cap escrúpol d'agafar aquelles coses i d'estar-ne a sobre ben contenta.

Havia tingut dallò més bona sort fins aquí, i vaig menar unes quantes aventures més, que si bé se saldaven amb pocs beneficis, també es cloïen amb molt d'èxit, però vivia contínuament amb la por que em passés algun desastre i acabés amb tota certesa a la forca. La impressió que em feia això era massa forta per passar-la per alt, i m'impedí d'intentar empreses que, pel que jo en sabia, es podien abordar amb tota tranquil·litat; però hi ha una cosa que no em puc saltar, que més d'un cop m'havia temptat. Jo anava a passejar tot sovint pels pobles dels voltants de la ciutat per veure si se'm presentava res; i en passant per davant d'una casa, a la vora de Stepney, vaig veure dos anells al muntant de la finestra, l'un una petita tumbaga de diamant i l'altre un simple anell d'or, deixats allí sens dubte per alguna dama distreta que devia tenir més diners que previsió, potser per anar-se a rentar les mans.

Vaig passar amunt i avall diverses vegades per davant de la finestra per tal de veure si hi havia algú a l'estança o no, i no hi vaig saber veure ningú, però encara no n'estava del tot segura. De seguida em va passar pel cap la idea de trucar al vidre com si volgués parlar amb algú, i així si hi havia algú de debò vindria sens dubte a la finestra, i llavors li diria que tragués d'allí els anells perquè havia vist un parell de bergants sospitosos que hi havien posat l'ull a sobre. Tan aviat va ser pensat com fet. Vaig trucar un o dos cops i ningú no vingué, i com que no hi havia moros a la costa,

vaig picar fort contra el vidre i el vaig trencar amb ben poc soroll, vaig agafar els dos anells i vaig marxar sana i estèlvia. La tumbaga de diamant valia unes tres lliures, i l'anell d'or uns nou xílins.

Ara el problema era trobar una sortida al producte de les meves accions, i sobretot a les dues peces de seda. Em venia ben a repèl de donar-les per una misèria, com acostumen a fer els pobres lladres sense sort, que després d'haver arriscat la vida potser per una cosa de valor, es conformen a vendre-la per una cançó quan ja l'han abastada; però jo estava decidida a no fer-ho així, per malament que em veiés, llevat és clar que arribés a trobar-me a l'última pregunta. Tanmateix no sabia pas per quin cap tirar. A última hora vaig resoldre d'anar a trobar la meva vella madona i de tornar-hi a fer amistat. Li havia enviat puntualment les cinc lliures anuals fins que em fou possible, però al capdavant em vaig veure constreta a deixar-ho de fer. Amb tot, li havia escrit una carta on li deia que la meva situació anava de molt mal borràs; que havia perdut el marit, i que no estava en condicions de continuar fent-ho, i li pregava doncs que procurés que la criatura no sofrís gaire les conseqüències de les desventures de la mare.

Li vaig fer doncs una visita, i vaig veure que encara portava una part de l'antic negoci, però que no estava en una posició tan puixant com abans; car l'havia denunciada un senyor a qui se li havien endut la filla, i en la qual operació segons sembla, ella havia intervingut; i li va anar d'un pèl que s'escapés de la força. A més, les despeses del procés l'havien arruïnada, i havia esdevingut molt pobra; la casa la tenia molt sumàriament guarnida, i a hores d'ara la seva reputació en l'ofici no era tan bona com abans; tanmateix, encara s'aguantava dreta, que diuen, i com que era una dona belluguet i enèrgica, i encara li quedava un petit capitalet, s'havia dedicat a la usura, i vivia prou bé.

Em rebé molt civil, i amb aquell seu amable tarannà em digué que no perquè m'hagués arruïnat em tindria menys respecte; que s'havia preocupat perquè el meu fill rebés bons tractes, a desgrat que jo no li pogués pagar, i que la dona que se n'havia fet càrrec era de bona pasta, de manera que no em calia encaparrar-m'hi fins que no estigués en millors condicions d'ocupar-me'n de veres.

Li vaig dir que no em quedaven gaires diners, però que tenia algunes coses que valdrien prou diners, si ella em sabia dir la manera de transformar-les en diners. Em preguntà què era el que tenia. Em vaig treure el collaret d'or i li vaig donar entenent que era un dels regals del meu marit; aleshores li vaig ensenyar les dues peces de seda, que li vaig fer creure que havia comprat a Irlanda i que ara havia baixat a ciutat amb les meves coses; i la petita tumbaga de diamant. Pel que fa al farcellet de culleres i argenteria, jo mateixa ja m'havia espavilat abans per treure-me'l de sobre; i pel que fa a la muda de bolquers, ella mateixa s'oferí a comprar-la, creguda que era ben meva. Em contà que ara es dedicava a la usura, i que es vendria tot allò com si li ho hagués empenyorat; i així, doncs, va fer cridar de seguida els agents que feien al

cas, que li ho compraren tot (ja estava en mans d'ella) sense cap escrúpol, i a més, a molt bon preu.

Aleshores vaig començar a pensar que aquella dona imprescindible em podia ajudar una mica en la meva trista situació a trobar alguna feina, i és que de bon grat m'hauria posat a treballar en qualsevol feina honrada, si hagués pogut aconseguir-la. Però en això era deficient; les feines honrades no estaven al seu abast. Si jo hagués estat més jove, potser m'hauria pogut ajudar a trobar un galant, però aquesta mena de vida ja no entrava en els meus comptes, car passats els cinquanta (i era el meu cas) aquesta possibilitat ha quedat molt endarrere, i així mateix li ho vaig dir.

A l'últim m'invità a anar a viure a casa seva fins que trobés alguna cosa per fer, que l'estada no em costaria gaire res, i jo vaig acceptar amb plaer. I com que ara vaig començar a viure una mica més folgada, vaig prendre algunes mesures per col·locar el fillet que havia tingut amb el meu darrer marit; i també això m'ho facilità, amb un pagament de només cinc lliures l'any, si podia pagar-les. Això em fou una ajuda tan grossa que per una bona temporada vaig deixar el vil negoci que havia emprès tan de poc; i ara de bon grat m'hauria guanyat el pa amb l'agulla, si hagués pogut trobar feina, però això era ben difícil per a una persona que no tenia coneixences de cap mena en part del món.

No obstant això, a última hora vaig trobar feina fent vànoves per als llits de les senyores, enagos, i altres coses del ram; i com que m'agradava prou, vaig treballar-hi de valent i vaig començar-ne a viure; però el diligent del dimoni, que estava entretzenat a continuar-me tenint al seu servei, m'empenyia constantment a sortir a passejar, és a dir, a veure si es presentava res a l'estil d'abans.

Una tarda vaig obeir cegament les seves ordres i vaig fer una llarga estricada per tot de carrers, però no vaig topar amb res d'interessant, i vaig tornar a casa ben cansada i amb les mans buides; però no contenta amb això, l'endemà a la tarda vaig tornar a sortir i en passar per davant d'una cerveseria vaig veure la porta d'una de les estancetes oberta, arran mateix del carrer, i damunt la taula una gerra de plata, estri molt habitual en aquell temps als establiments públics. Es veu que alguna colla hi havia estat bevent, i els encantats dels mossos s'havien descuidat de llevar-la.

Vaig entrar amb desimboltura a l'apartament, i després de posar la gerra en un racó del banc, m'hi vaig asseure al davant i vaig picar de peus; un mosso es presentà de seguida i li vaig demanar que em portés una pinta de cervesa tèbia, que feia un temps molt fred; el mosso arrencà a córrer i jo el vaig sentir com baixava al celler a buscar la cervesa. Mentre el mosso era a baix se'n presentà un altre dient:

—Que cridàveu?

Jo, amb un aire tot malenconiós, li vaig dir:

—No, noi; el mosso ja m'ha anat a buscar una pinta de cervesa.

Mentre m'estava allí asseguda, vaig sentir que la dona del bar deia:

—Ja han marxat els de la cinc? —que era la cambreta on jo seia.

I el mosso va fer:

—Sí.

—Qui l'ha agafada, la gerra? —diu la dona.

—Jo —fa un altre mosso—; és aquesta.

I aquí, segons sembla, assenyalà una altra gerra que s'havia endut d'una altra cambreta per equivocació; o si no, havia de ser que el bergantell havia oblidat que no l'havia entrada, cosa que certament no havia fet.

Vaig sentir tot això amb gran plaer, perquè això volia dir clarament que no trobaven a faltar la gerra, ans estaven convençuts que ja l'havien retirada; vaig beure doncs la meva cervesa, vaig cridar-los per pagar i en anar-me'n vaig dir:

—Vigila la gerra de plata, noi —tot assenyalant la gerra d'una pinta en què m'havia servit la cervesa.

El mosso digué:

—Sí, senyora, molt agraït.

I me'n vaig anar.

Vaig tornar cap a casa de la meva madona i ara em va semblar que havia arribat l'hora de temptejar-la i veure si en cas que jo estigués en perill de ser descoberta em podria oferir gens d'assistència. Quan ja feia una estona que havia arribat a casa es va escaure l'avinentesa de parlar-li, i doncs li vaig dir que tenia una cosa de grandíssima conseqüència per confiar-li, si és que em tenia prou respecte com per guardar-me'n el secret. Em respongué que ja havia guardat un dels meus secrets amb tota fidelitat; per què havia de dubtar que me'n pogués guardar un altre? Li vaig dir que m'havia escaigut la cosa més estrafolària del món, i que això m'havia convertit en una lladre, inclús sense estar-hi determinada, i així doncs li vaig referir tota la història de la gerra.

—I te l'has emportada, filla meva? —fa.

—Ho podeu ben creure —dic jo, bo i ensenyant-la-hi—. Però, què he de fer, ara? —hi afegeixo—. No els l'hauria de tornar?

—I ara! Tornar-la! —diu—. Si tant te fa que t'enviïn a Newgate per haver-la robada!

—Però —que jo dic—, no poden tenir la mesquinesa de fer-me detenir, si els la torno a portar!

—Tu no coneixes aquesta mena de gent, noia —diu—; no només et portaran a Newgate, sinó que a més et faran penjar, sense cap mirament per l'honradesa de tornar-la; o et farien un compte amb totes les altres gerres que han perdut per fer-te-les pagar totes a tu.

—Què he de fer, doncs? —que jo dic.

—Vet-ho aquí —diu—, ja que has practicat la murrieria i l'has robada, ara te l'has de quedar; no et pots fer enrere, ja. A més a més, nena —continua—, oi que tu en tens més necessitat que no pas ell? Només voldria que poguessis trobar una ganga com aquesta un cop la setmana.

Això em donà una nova noció de la meva madona, i del fet que d'ençà que s'havia convertit en usurera la gent que l'envoltaven no tenien res a veure amb la gent honrada que jo hi havia vist abans.

No feia gaire temps que era a casa seva quan vaig adonar-me'n més clarament que abans, car tot sovint veia entrar poms d'espasa, culleres, forquilles, gerres, i altra argenteria semblant, i no pas a tall de penyora, sinó per vendre-les de dret; i ella comprava tot el que arribava sense fer cap pregunta, però hi feia negocis molt sucosos, segons vaig saber per ella mateixa.

També vaig veure que en la pràctica d'aquest ofici fonia sempre tota l'argenteria que comprava per tal que no la hi reconeguessin; i un bon matí em vingué a trobar i em va dir que anava a fondre, i que si jo volia hi afegiria la meva gerra perquè ningú no la pogués filar. Jo li vaig contestar que de bon grat; i ella, doncs, la pesà i me'n tornà a donar l'equivalent perfecte en plata; però em vaig adonar que no amb tots els clients feia el mateix.

Un temps després d'això, una hora que jo estava fent feina, molt malenconiosa, ella que em comença a preguntar què em passava, seguint el seu costum. Jo li vaig respondre que tenia un pes al cor; tenia poca feina, no tenia res de què viure, i no sabia per quin cap tirar. Ella va riure i em digué que el que jo havia de fer era tornar a sortir a provar fortuna; a la millor em podia topar amb una altra peça d'argenteria.

—Ai, mare! —dic—. Aquest és un ofici que no està fet per a la meva traça, i si em pescaven estaria immediatament llesta.

—Et puc fer conèixer —diu— una mestra que t'ensenyarà a ser tan traçada com ella.

Aquesta proposta em va fer tremolar, perquè fins aleshores no havia tingut mai còmplices, ni cap coneixença entre la gent del ferro. Però ella conquerí totes les meves reserves i temors; i en poc temps, amb l'ajuda d'aquesta còmplice, em vaig convertir en una lladre tan atrevida i destra com mai ho hagués pogut ser Moll la Segabosses,^[39] per bé que, si l'anomenada no menteix, ni la meitat de maca que ella.

La camarada que em féu conèixer treballava en tres menes d'especialitat, és a dir: robava botigues, robava carteres i caps amb la caixa diària de les botigues i afanava rellotges d'or del flanc de les senyores; i això darrer ho feia amb tanta traça que cap dona no ha arribat mai a la perfecció d'aquesta art com ella. La primera i la darrera d'aquestes especialitats m'agradaven pla bé, i vaig ajudar-la un cert temps en l'ofici, talment una aprenenta ajuda una llevadora, és a dir, sense cap paga.

Al capdavant va posar a prova la meva pràctica. Ella m'havia ensenyat el seu art i jo li havia desenganxat el rellotge del flanc diversos cops amb gran destresa. A l'últim m'ensenyà una presa, i era una senyora jove en estat que duia un rellotge enllaminador. La cosa s'havia de fer en sortir ella de l'església. Se'n va cap a un costat de la dama i just en arribar a les escales fa veure que cau, i es precipità contra la dama amb tanta violència que l'espantà de valent, i totes dues van fer uns crits terribles. En el precís moment que empenyia la senyora, jo vaig agafar el rellotge, i

com que el tenia agafat de la manera justa, el sotrac de la caiguda el va desenganxar del gafet sense que ella se n'adonés gens ni mica. Jo em vaig fer fonedissa immediatament i vagi deixar que la meva mestra s'anés recuperant a poc a poc del seu fingit esglai, i també la senyora; i de seguida la dama trobà a faltar el rellotge.

—Ai! —fa la meva companya—. Així deuen haver estat aquells belitres que m'han tirat a terra, en podeu estar segura; llàstima que no us n'hàgiu adonat abans, que potser els hauríem pogut atrapar.

S'ho va manegar tan bé que ningú no malicià d'ella, i jo vaig ser a casa una hora ben bona abans que ella. Aquesta fou la meva primera aventura en colla. El rellotge era certament dels bons, i estava ornat amb un bon grapat de gemmes, i la madona ens en donà vint lliures, de les quals me'n van tocar la meitat. I així vaig esdevenir una lladre completa, endurida fins al punt de resultar immune a tot escrúpol de consciència i a tota vergonya, i en un grau tan fora mida que, ho he de reconèixer, mai no hauria cregut possible en mi.

Així el diable, que havia començat, amb l'ajuda d'una pobresa irresistible, a empentar-me cap a aquesta maldat, em menà a un extrem molt enllà del que és habitual, inclús quan les meves necessitats no eren tan grosses, o la perspectiva de la meva misèria tan espaordidora; i és que ara havia trobat una petita deu de feina, i com que amb l'agulla no me'n sortia del tot malament era ben probable que, a mesura que anés fent coneixença amb nova gent, m'anés guanyant el pa de manera prou honrada.

He de dir que si aquesta perspectiva de feina se m'hagués presentat de bon principi, en començar a sentir l'amenaça de la meva miserable situació..., si aquella perspectiva de guanyar-me la vida treballant, repeteixo, se m'hagués presentat aleshores, jo no hauria caigut mai en aquest negoci vil, ni hauria anat a parar amb aquesta colla infame amb qui ara m'havia ennavegat; però la pràctica m'havia endurit, i em vaig tornar agosarada fins al darrer grau; i cada cop més pel fet d'haver practicat tant de temps aquell ofici sense que mai m'haguessin agafat; i és que, breu, la meva nova companya de malifetes i jo vam continuar treballant plegades tant de temps, sense que ens descobrissin, que no només ens vam anar envaïent sinó que a més vam enriquir-nos, i vam arribar a tenir vint-i-dos rellotges d'or alhora a nostres mans.

Recordo que un bon dia que devia estar més meditativa que de costum, en considerar que disposava d'un capital tan estimable (perquè tenia vora dues-centes lliures en metàl·lic de la meva participació), em vingué al cap amb insistència, sens dubte per obra d'algun esperit amable, posat que n'hi hagi, que així com d'antuvi la pobresa m'havia excitat, i els meus infortunis m'havien menat a aquelles manipulacions esfereïdores, així mateix, ara que les tals desventures havien trobat remei i que em podia fins i tot guanyar alguna coseta per mantenir-me, a còpia de treballar, i que tenia un banc tan solvent per sostenir-me, per què no em podia retirar, que en diuen, ara que estava bé? Perquè no podia esperar que sempre me'n sortiria; i si alguna hora em descobrien i se m'enduïen, estava perduda per sempre.

Aquest fou sens dubte el minut feliç que, si hagués fet cabal d'aquell entretec beneït, vingués de qui vingués, hauria tingut encara una oportunitat de viure tranquil·lament. Però el meu fat estava determinat tot altrament; l'industriós dimoni que tan treballlosament m'havia conduït en aquell punt em tenia massa ben engrapada com per deixar-me fer enrere; i així, de la mateixa manera que la pobresa m'havia fet caure en el fang, l'avarícia m'hi mantingué, fins que ja no va haver-hi forma de tirar endarrere. Quant als arguments que la raó em dictava per persuadir-me de plegar, l'avarícia s'hi ficava i deia:

—Continua, tira al dret; has tingut molt bona sort; continua fins que hakis arramassat quatre o cinc-centes lliures, i aleshores ja plegaràs, que podràs ja viure folgadamente sense haver de treballar poc ni gaire.

Així, jo que una hora havia caigut sota les urpes del diable, ara hi romania estretament engrapada com si m'haguessin embruixat, i no tenia força per sortir del cercle, fins que em vaig trobar envescada en uns laberints de problemes massa desproporcionats per poder-ne sortir.

No obstant això, aquests pensaments van deixar-me un cert rastre i em van fer actuar amb una mica més de compte que abans, i una bona mica més del que els meus mestres gastaven amb si mateixos. La meva companya, que jo en deia (encara que potser hauria de dir-ne la meva mestra), junt amb una altra de les seves deixebles, fou la primera de caure en desgràcia; un dia que rodaven en cerca de botí, van fer una temptativa a casa d'un marxant de lli de Cheapside, però un dels fadrins del marxant, amb una vista d'esperver, les enxampà i les agafà junt amb dues peces de batista que hom els trobà al damunt.

Això fou suficient per allotjar-les totes dues a Newgate, on van tenir la desgràcia que els traguessin a relluir algunes de les seves culpes passades. En rebre dues altres acusacions, i provar-se tots els fets, totes dues foren condemnades a mort. Totes dues al·legaren prenyesa, i totes dues foren de seguida declarades en estat; encara que la meva tutora no estava pas més prenyada que jo mateixa.

Vaig anar a veure-les tot sovint i a plànyer-me amb elles, tot esperant-me que a la propera em tocaria el torn a mi; però el lloc em provocava un horror tal, de pensar que era l'indret del meu naixement infaust i de les malaventures de la meva mare, que no podia suportar-ho, i doncs em vaig veure forçada a plegar d'anar-les a veure.

Ai, si tan sols hagués sabut aprendre la lliçó de les seves desgràcies, encara hauria pogut ser feliç, que fins llavors continuava lliure i sense cap acusació en contra; però es veu que no podia ser, la meva mesura no era plena encara.

La meva companya, que duia la marca de reincident, va ser executada; la delinqüent més jove se salvà pel fet d'haver obtingut un sobreseïment, però passà una llarga temporada morint-se de gana a la presó, fins que al final aconseguí que el seu nom aparegués en el que s'anomena una acta de clemència col·lectiva, i així va sortir-ne.

Aquest terrible exemple de la meva companya em corglaçà de veres, i durant un bon període no vaig fer cap excursió; però una nit, al veïnat de ca la meva madona cridaren: «Foc!». La madona va treure el cap, perquè érem a dalt, i cridà immediatament que la casa de tal senyora estava cremant pels quatre costats, i així era en efecte. En aquestes em dóna un copet:

—Ara, maca —diu—, aquí tens una oportunitat ben poc corrent; l'incendi és tan a prop que pots arribar-t'hi abans no s'embussi el carrer de gent.

I em donà de seguida instruccions:

—Vés, noia —fa—, cap a la casa, entra-hi corrents i digues a la senyora, o a qui sigui que hi vegis, que véns a ajudar-los, i que véns de part de la senyora tal —això és, una coneguda seva d'un tros més amunt del carrer.

Em donà així instruccions per a la casa del costat, i em digué el nom d'una altra dona que era també coneguda de la senyora de la casa.

Vaig partir, doncs, i en arribar a la casa vaig trobar tothom en una gran confusió, ja us ho podeu imaginar. Vaig córrer cap a dins, i en topar-me amb una de les minyones:

—Déu meu, noia! —vaig fer—. Com ha estat, aquest accident tan horrorós? On és la mestressa? I com està? Sana i bona? I la mainada? Jo vinc de part de la senyora... per ajudar-vos.

I la minyona arrenca a córrer.

—Senyora, senyora —fa, cridant tan fort com podia bramar—, aquí hi ha una dona que ve de part de la senyora... a ajudar-nos!

La pobra dona, mig fora de seny, amb un farcell a sota el braç, i dues criatures petites, ve cap a mi.

—Déu meu, senyora —dic—, deixeu-me portar aquesta pobra canalla a la senyora...; ella mateixa us prega que la hi envieu, que us vetllarà les pobriques criatures.

I immediatament n'hi agafo una de la mà i ella m'aixeca l'altra i me la dóna en braços.

—Ai, sí, fes-ho, per l'amor de Déu —diu ella—, porta-les-hi. Oh, i dóna-li les gràcies per la seva gentilesa.

—Teniu res més que vulgueu salvar, senyora? —que jo dic—. Ella us ho guardarà.

—Ai, sí —fa ella—. Déu li ho pagui i la beneeixi. Agafa aquest farcell d'argenteria i porta-l'hi, també. Oh, és una bona dona. Ai, senyor, estem completament arruïnats, completament perduts!

I ella que arrenca a córrer enllà, fora de seny, i les minyones al darrere; i jo que arrenco a córrer també amb les dues criatures i el farcell.

Amb prou feines havia arribat al carrer que vaig veure una altra dona que venia cap a mi.

—Ai —fa—, mestressa! —en un to planyívol—; us caurà la criatura. Vejam, això és una situació prou trista; deixeu-me que us ajudi.

I a l'acte m'agafa el farcell per dur-lo ella.

—No! —faig—. Si em voleu ajudar, agafeu la criatura de la mà i porteu-me-la a l'altre cap del carrer; jo us hi acompanyaré i us pagaré per la molèstia.

No pogué negar-se a anar-hi, després del que jo havia dit; però la individuà, per escurçar, era una del mateix gremi que jo, i no buscava sinó el farcell; tanmateix, vingué amb mi fins a la porta, perquè no podia fer altrament. Quan vam ser-hi li vaig xiuxiuejar a cau d'orella:

—Vés, noia —vaig dir—, ja veig per quin cap tires; ja et toparàs amb prou botí, si t'afanyes.

Ella em comprengué i se n'anà. Jo vaig trucar a la porta amb les criatures, i com que tothom s'havia llevat abans d'hora pel daltabaix de l'incendi, de seguida em van fer entrar, i llavors vaig dir:

—Està desperta, la senyora? Digueu-li, si us plau, que la senyora... li demana el favor de quedar-se les dues criaturetes; la pobra senyora està perduda: tot el casal està en flames.

Es van quedar la mainada molt civilment, van plànyer la família caiguda en destret, i jo cames ajudeu-me amb el meu farcell. Una de les minyones em preguntà si no havia de deixar també el farcell. Jo vaig respondre:

—No, maca, això va a un altre lloc. No és pas d'ells, això.

Ara ja era un tros lluny del bullit, i doncs vaig continuar endavant, lliure de la indiscreció de tothom, i vaig portar el farcell d'argenteria, que era força considerable, de dret cap a casa, i el vaig fer a mans a la meva madona. Va dir que no se'l miraria, i em demanà que tornés a sortir a cercar-ne més.

Em donà instruccions per anar amb la senyora del costat de la casa incendiada, i jo vaig fer per manera d'anar-hi, però aleshores l'alarma del foc era tan grossa, hi havia tantes bombes treballant-hi, i la gent atapeïa el carrer de tal manera, que no vaig poder atansar-me a la casa per més que vaig esforçar-m'hi; me'n vaig tornar, per tant, a ca la madona, vaig pujar el farcell cap dalt i vaig començar a examinar-lo. És amb horror que explico el tresor que vaig trobar-hi a dins; n'hi haurà prou de dir que, a més de l'argenteria de la família, que era ben considerable, hi vaig trobar una cadena d'or, un estri antiquat que tenia la tanca feta malbé, per la qual cosa vaig suposar que feia alguns anys que no la feien servir, però no per això l'or era menys bo; també una capseta amb anells funeraris, l'anell de casament de la senyora, i uns quants trossos escapçats d'antics fermalls d'or, un rellotge d'or, i una bossa amb unes vint-i-quatre lliures en monedes antigues d'or, i algunes altres coses de valor.

Aquest fou el més important i el pitjor dels botins en què mai em vaig veure implicada; i és que realment, encara que, com he dit més amunt, ara m'havia endurit fins a quedar per damunt de tota possibilitat de reflexió en d'altres casos, em tocà el cor de veritat de veure aquell tresor i pensar en la pobra dona desconsolada que, a

sobre de l'incendi, havia perdut tant amb tot allò; i que es pensaria, sens dubte, que havia salvat l'argenteria i les millors coses; que sorpresa i afligida no se sentiria quan veiés que l'havien enganyada i s'adonés que la persona que s'havia endut la mainada i els objectes de valor no havia vingut, com havia dit, de part de la senyora del carrer de dalt, sinó que a aquesta darrera les criatures les hi havien encolomades sense que ella mateixa en sabés res.

He de confessar que la inhumanitat d'aquesta feta em torbà qui-sap-lo i m'estovà en gran manera, i que les llàgrimes em van pujar als ulls arran d'aquesta qüestió; però a desgrat de tota la consciència de la seva crueltat i inhumanitat, a mi no em va passar pel cap de fer cap restitució. La recança s'esvaí, i jo vaig començar a oblidar ben de pressa les circumstàncies que rodejaven aquell cop.

Però això no va ser tot; perquè encara que amb aquesta feina havia esdevingut considerablement més rica que abans, la resolució que d'antic havia pres de plegar d'aquest negoci hòrrid en havent recollit una mica més no tornà a aparèixer, sinó que cada vegada en volia més, i encara més; i l'avarícia es confabulà de tal manera amb l'èxit que ja no vaig tornar a tenir pensaments de canviar a temps de vida, tot i que sense això no podia esperar cap mena de seguretat, cap mena de tranquil·litat en el gaudi de tot allò que havia guanyat tan malèvolament; una mica més, una mica més, feia encara la cançó.

Al capdavant, cedint a les importunitats de la meva culpa, vaig fer fora tota recança i penediment, i de totes les cavil·lacions d'aquest ram només me'n quedà una: que a la millor podria atènyer un altre botí que curullaria els meus desitjos; però tot i que certament vaig abastar aquest altre botí, cada cop em feia esperar-ne un de nou, i m'encoratjava talment a continuar amb el negoci que el pensament de plegar no em feia cap ni una gràcia.

En aquesta condició, endurida per l'èxit i determinada a tirar endavant, vaig caure al parany que estava destinada a trobar-me com a darrera recompensa per aquesta mena de vida. Però inclús això va trigar encara, car vaig passar amb èxit unes quantes aventures més, sempre en aquest camí de perdició.

Vaig romandre encara amb la madona, que durant un temps estigué realment afectada per la malaventura de la meva companya que acabà penjada a la forca, la qual, segons sembla, sabia prou coses de la meva madona per enviar-la a fer la mateixa fi, cosa que la tenia força malinquieta; si val a dir la veritat, estava d'allò més espordida.

Cert és que, un cop morta ella sense haver obert la boca, la madona es tranquil·litzà pel que feia a aquest punt, i potser estigué ben contenta i tot que la pengessin, perquè l'altra estava en condicions d'obtenir el perdó a despeses dels seus amics; però d'altra banda, la seva pèrdua, així com la consciència d'aquella generositat de no haver-se aprofitat del que sabia, tocaren el cor de la meva madona, que la plorà molt sincerament. Jo la vaig conhortar tan bé com vaig poder, i ella, en bescanvi, m'endurí per fer-me més completament mereixedora del mateix destí.

Malgrat tot, com he dit, vaig tornar-me més prudent, i sobretot més cautelosa amb les botigues, en especial amb les dels drapers i els sedaires, que són una colla que sempre fa l'ull viu. Vaig fer una o dues proves entre marxants de randes i capellers, i en particular en una botiga on em vaig assabentar que dues noies s'havien establert de poc, sense gaires coneixements de l'ofici. D'allà vaig endur-me, em penso, una peça de punta de coixí que devia valdre sis o set lliures, i un cartró de fil. Però això fou només un cop; era un truc que no podia funcionar una segona vegada.

Sempre es considerava una feina sense risc, quan teníem notícia d'una botiga oberta de poc, i sobretot quan la gent de la botiga no s'havien educat en l'ofici. Aquests poden posar la mà al foc que al començament rebran una o dues visites, i han de ser de veritat molt vius si reïxen a prevenir-les.

Vaig emprendre una o dues aventures més, però van ser només foteses, per bé que suficients per anar-ne vivint. Després d'això, res de considerable no es presentà durant un bon temps, i així vaig començar a pensar que em caldria seriosament tancar el negoci; però la meva madona, que no tenia ganes de perdre'm i encara esperava grans coses de mi, em presentà un bon dia una jove i un individu que passava pel seu marit, encara que, com es va veure després, ella no era la seva dona, ans eren còmplices, segons sembla, en el negoci que menaven, i còmplices també en alguna altra cosa. En suma, robaven plegats, dormien plegats, els van atrapar plegats i a l'últim els van penjar plegats.

Vaig arribar a una mena de conxorxa amb aquest parell, amb l'ajuda de la madona, i vaig prendre part en tres o quatre aventures amb ells, en les quals els vaig veure cometre alguns robatoris grofolluts i matussers, que si sortien bé era gràcies només a un bon gruix de desvergonyiment per part seva, i a una negligència obtusa per part de la gent que es deixaven robar. De manera, doncs, que a partir d'aquell moment em vaig decidir a anar amb molt de compte a l'hora d'embrancar-me en qualsevol empresa amb ells; i en efecte, quan em proposaren dos o tres projectes desafortunats, jo vaig declinar l'oferta, i els vaig persuadir de deixar-ho estar. Una vegada em van proposar concretament d'anar a robar a un rellotger tres rellotges d'or que ells havien ullat de dia, perquè havien vist el lloc on els endreçava. Un d'ells tenia tantes claus de tota mena que estava convençudíssim de poder obrir el lloc on el rellotger els havia desat; així, vam arribar a una mena d'acord; però quan vaig començar a demanar detalls de la cosa em vaig adonar que es proposaven d'espanyar la casa, i com que això no era el meu estil, no vaig voler embarcar-m'hi, i doncs se n'hi van anar sense mi. Entraren a la casa per la força, en efecte, i van espanyar l'indret on eren els rellotges, però només hi trobaren un dels rellotges d'or, a més d'un de plata, que també agafaren, i van sortir de la casa ben lleugers. Però la família, que se n'havien adonat, cridaren:

—Lladres!

I perseguiren l'home i el van atrapar; la noia també s'havia fet escàpola, però desgraciadament l'aturaren un tros més enllà, i li van trobar els rellotges a sobre. I

així vaig tornar-me a escapar d'una i bona, car tots dos en resultaren convictees, i tots dos van ser penjats, per tal com eren reincidents, a desgrat de ser encara jovenalla. Com ja he dit abans que robaven plegats i dormien plegats, ara els penjaren plegats, i així acabà la meua nova associació.

Vaig començar llavors a anar amb peus de plom, després d'haver escapat tan just de l'enganxada, i amb aquell exemple tan a frec; però ara tenia un nou temptador que m'esperonava cada dia: em refereixo a la meua madona; llavors es presentà un afer del qual ella esperava una bona part del botí per tal com l'havia preparat ella mateixa. Hi havia una bona quantitat de blonda de Flandes en una casa particular, on ella se n'havia assabentat, i com que la blonda de Flandes estava prohibida, era una bona presa per a qualsevol burot que hi pogués posar la mà a sobre. La madona em donà una relació completa tant de la quantitat com del lloc exacte on era amagada, i jo me'n vaig anar a veure un burot i li vaig dir que tenia una revelació per fer-li sobre una quantitat tal de blonda, si es comprometia a donar-me la part que en justícia em corresponia de la recompensa. Aquesta era una oferta tan enraonada que ja no podia ser més justa; així, doncs, ens vam posar d'acord, i amb un agutzil, ens en vam anar a l'assalt de la casa. Tal com li havia dit, jo podia anar de dret al lloc en qüestió, i ell ho deixà a les meues mans; i com que era un forat molt fosc, m'hi vaig esmunyir amb una candela a la mà, i així vaig poder-li anar traient i donant les peces, amb cura, això sí, d'anar-me reservant per a mi, mentre n'hi donava unes quantes a ell, tantes peces com podia amagar-me convenientment. Hi havia blonda per un valor de gairebé tres-centes lliures, en aquell forat, i jo me'n vaig amagar per valor d'unies cinquanta. La gent de la casa no eren els propietaris de la blonda, sinó un marxant que els l'havia confiada; de manera que ells no se'n sorprengueren tant com jo em pensava.

Vaig deixar el burot tot cofoi d'aquesta partida, i plenament satisfet del que n'havia tret, i em cità en una casa que ell mateix dirigia, on vaig anar després que vaig haver disposat del gènere que duia a sobre, del qual ell no tenia la més mínima sospita. Quan vaig arribar-hi començà a mercadejar, cregut que jo no sabia gaire res del dret que tenia a participar en la recompensa, i ell prou m'hauria volgut despatxar amb vint lliures, però jo li vaig fer saber que no era tan ignorant com es pensava; amb tot, però, estava contenta que hagués començat per fer una oferta concreta. Jo en vaig demanar cent, i ell pujà a trenta; vaig rebaixar a vuitanta, i ell tornà a pujar a quaranta; en una paraula, m'oferí cinquanta lliures, i jo m'hi vaig avenir, però li vaig demanar, això sí, una peça de blonda que devia valdre, a parer meu, aquelles vuit o nou lliures, com si hagués estat per portar-la jo, i ell va venir-hi bé. Així, doncs, en vaig treure cinquanta lliures en metàl·lic que vaig rebre aquella mateixa nit, i el pagament en qüestió posà fi a l'assumpte; ell no sabé mai qui era jo, ni on es podia informar sobre mi, així que si s'hagués descobert que una part de la mercaderia s'havia fet fonedissa, no me n'hauria pogut acusar.

Jo, molt puntualment, vaig repartir-me aquestes despulles amb la madona, i a partir d'aquell cop vaig passar als seus ulls per una experta consumada en casos molt

delicats. Em vaig adonar que aquesta era la mena de treball que m'esqueia més bé i se'm feia més fàcil, i doncs em vaig dedicar a l'ofici de localitzar mercaderia prohibida: després de comprar-ne una mica els acostumava a denunciar; però cap d'aquestes descobertes no tenia un volum considerable, cap com la que acabo de relatar; però jo volia treballar sobre segur i encara vigilava molt a no córrer greus perills que d'altra gent corrien, i en els quals s'estavellaven cada dia.

La propera cosa d'importància fou un intent amb el rellotge d'or d'una dama. La cosa s'esdevingué enmig d'una aglomeració en una capella, on vaig estar en greu perill que m'atrapessin. Jo tenia el rellotge molt ben agafat, i llavors vaig pegar-li una gran trompada, com si algú m'hagués empentejat en contra d'ella, bo i tibant al mateix temps la cadena, però vaig veure que el rellotge no seguiria, i doncs vaig amollar-lo a l'instant, i vaig cridar com si m'haguessin estat matant que algú m'havia trepitjat el peu i que per allí hi havia d'haver per força lladremaners, perquè algú m'havia pegat una estrebada al rellotge; i és que heu de tenir en compte que en aquestes aventures sempre anàvem molt ben guarnides, i jo duia vestits molt bons i un rellotge d'or al flanc, en tot tan semblant a una dama com moltes d'altres.

No havia encara acabat de cridar que ja l'altra dama s'escriassava també:

—Un lladremaner!

I és que algú, va dir, li havia intentat d'arrencar el rellotge.

Quan jo li havia tocat el rellotge era molt a prop seu, però quan vaig cridar vaig aturar-me cop en sec, i així a ella la gernació se l'endugué endavant, i quan també féu fressa ja fou un bon tros enllà, de manera que el que és ella no sospità gens ni mica de mi; i quan cridà: «Un lladremaner!», algú digué:

—Doncs aquí n'hi ha hagut un altre; aquesta senyora també l'han estrebada.

Aquell precís moment, un tros més endavant de la gentada hom cridà, ben afortunadament:

—Un lladremaner!

I efectivament atraparen un bordegàs amb les mans a la pasta. Això, per bé que dissortat per al pobre malastruc, fou d'allò més oportú per a la meva situació, tot i que ja abans me n'havia sortit prou bé; però ara quedava fora de dubte, i tota la gent que no estaven atrapats a l'embús corregueren cap allí, i el pobre noi es veié lliurat a la fúria de la turbamulta, que és una crueltat que no cal que descrigui, però que, amb tot, ells sempre prefereixen a ser enviats a Newgate, on sovint rauen una llarga temporada, fins que són més morts que vius, i de vegades els pengem, i el millor a què poden aspirar, si els sentencien, és a marxar com a deportats.

Aquí me'n vaig escapar ben justet, i vaig quedar-ne tan espalmada que durant un bon temps no vaig tornar a aventurar-me amb els rellotges d'or. En aquella avinentesa s'escaigueren certament una pila de circumstàncies que m'ajudaren a escapar; però la principal fou que la dona a qui havia tibat el rellotge era beneita; és a dir, ignorava perfectament la naturalesa de la temptativa, cosa que hom no hauria cregut, vist que havia tingut prou seny per lligar-se el rellotge de manera que no l'hi poguessin

distreure. Però estava tan espantada que no tingué prou presència d'esperit per donar l'alarma de manera eficaç; per tal com en sentir l'estrebada, xisclà i s'abalançà endavant, semblant la confusió entre la gent que l'envoltaven, però sense dir un sol mot del rellotge o del lladremaner durant almenys dos minuts, que per a mi fou temps suficient, de sobra; car, en cridar jo darrere seu, com he contat, i quedar-me endarrere de la gernació mentre ella tirava enllà, ja hi havia força persones, almenys set o vuit, que mentre la massa continuava endavant s'havien interposat durant aquells moments entre ella i jo, i, aleshores, com que jo vaig cridar: «Un lladremaner!» abans que ella, o si més no al mateix temps, tant podia ser ella la persona sospitosa com jo, de manera que la gent estaven ben confosos a l'hora de fer recerques; mentre que, si hagués tingut la presència d'esperit que cal en aquests casos i tan bon punt hagués sentit l'estirada no hagués xisclat com va fer, sinó que immediatament s'hagués girat d'una revolada i hagués aferrat la persona que hi havia darrere seu mateix, m'hauria atrapat infal·liblement.

Aquest consell no es gaire gentil amb els companys de la confraria, però és certament la clau per entendre els moviments d'un lladremaner, i qui el sàpiga seguir pot estar tan segur d'atrapar el lladre com de no atrapar-lo si no el segueix.

Em va escaure una altra aventura que deixa aquesta qüestió fora de dubte i que pot servir d'instrucció per a la posteritat en el cas d'un lladremaner. La meva bona velleta, per donar una petita pinzellada de la seva història, era, tot i que ja havia deixat l'ofici, una lladremanera nada, per entendre'ns, i segons vaig anar veient després, havia pujat tots els diversos graons d'aquell art, però en canvi només l'havien atrapada un cop, en què hom l'havia descoberta tan barroerament que la condemnaren i n'ordenaren la deportació; però com que era una dona llarga de llengua i, d'escreix, duia diners a la butxaca, en tocar port el vaixell a Irlanda per fer provisió, trobà la manera de baixar en terra, i allí visqué uns quants anys, bo i practicant el vell ofici; al capdavant, després d'haver-se fet amb una altra mena de males companyies, esdevingué llevadora i alcavota, i en va fer de tots colors, com em contà en confidència, alt per alt, quan vam anar intimant una mica més; i és a aquesta perversa criatura que jo devia l'art i la destresa que vaig atènyer, en la qual cosa ben pocs han arribat mai més lluny que jo, o han practicat tant de temps sense cap entrebanc.

Fou després de les aventures d'Irlanda, quan ja era d'allò més ben coneguda en aquell país, que abandonà Dublín i vingué cap a Anglaterra, i com que encara no havia expirat el terme de la seva condemna, es retirà de l'antic ofici, per por de tornar a caure en males mans, car aleshores segur que tot hauria anat al botavant. Un cop aquí s'establí en el mateix negoci que havia menat a Irlanda, en el qual de seguida arribà, amb el seu admirable bon govern i la seva llengua, a l'altura que ja he descrit, i començà veritablement a enriquir-se, malgrat que després el negoci se n'anà en orris un altre cop, com ja he mig contat.

Esmento tot aquest tros de la història d'aquella dona per explicar més bé la participació que va tenir en la mala vida que jo ara menava, en tots els detalls de la qual ella m'introduí de bracet, per dir-ho així, i em donà tals instruccions i jo les vaig seguir tan bé que vaig esdevenir l'artista més fina dels meus temps; i en vaig sortir amb tanta destresa de tot perill que mentre d'altres companys meus acabaven a Newgate tot just mig any després d'haver començat aquella pràctica, jo ja duia més de cinc anys exercint-la i la gent de Newgate encara ni tan sols em coneixien; n'havien sentit a parlar molt, això sí, i tot sovint esperaven veure-m'hi, però jo sempre me'n vaig escapolar, encara que moltes vegades a base d'un risc extrem.

Un dels perills més grossos que ara corria era que entre la gent de l'ungla era massa ben coneguda, i alguns d'ells, amb una tírria més deguda a l'enveja que no pas a cap injúria que jo els hagués fet, van començar a atipar-se que jo sempre em fes escàpola mentre ells queien i corrien a Newgate. Foren ells que em van donar el nom de Moll Flanders; car no hi havia pas més afinitat amb el meu nom veritable, ni amb cap dels noms que havia fet servir mai, que la que hi pugui haver entre el blanc i el negre, tret de la vegada que, com ja he contat més amunt, em vaig fer passar per la senyora Flanders, quan vaig cercar aixopluc al Mint; però això aquells bergants no van saber-ho mai, ni jo vaig saber mai com van arribar a donar-me aquell nom, ni a quin sant.

Aviat vaig rebre informació que alguns d'aquells que havien anat a raure a Newgate havien jurat delatar-me; i com que jo sabia que dos o tres d'ells eren ben capaços de fer-ho, vaig estar-ne d'allò més preocupada, i em vaig quedar a casa una bona temporada. Però la meva madona (a qui sempre feia partícip dels meus èxits, i que ara amb mi jugava sobre segur, per tal com participava en els guanys però no en els perills); la madona, dic, estava una mica impacient de veure'm menar aquella vida inútil i malprofitosa, que en deia ella; i s'empescà una nova invenció per fer-me sortir, que consistí a disfressar-me d'home, amb la qual cosa em féu entrar en una nova pràctica.

Jo era alta i apersonada, per bé que una mica massa carafina per a un home; amb tot, com que clares vegades sortia si no era de nits, la cosa funcionà prou bé; però passà un bon temps abans no vaig aprendre a moure'm amb desimboltura amb aquells nous vestits (parlo de la feina, s'entén). Era impossible de ser tan àgil, tan dreturera i tan destra en aquestes coses vestida amb una roba tan contrària a la natura; i com que tot ho feia desmanyotadament, no tenia l'èxit ni la llestesa a fer-me llisquívola d'abans, i doncs em vaig decidir a plegar; però tal resolució es va veure confirmada poc després pel següent accident:

Com que la madona m'havia disfressat d'home, m'aparellà amb un home, un jovenàs prou destre en l'ofici, i durant tres setmanes ens la vam campar prou bé plegats. La nostra ocupació principal era la d'espia els taulells de les botigues i de distreure tota mena de coses deixades descuradament al lloc que fos, i en aquesta feina vam fer-hi diversos bons negocis, que en dèiem. I com que sempre anàvem

junts, vam intimar força, per bé que ell mai no sabé que jo no era un home, ni tan sols després d'haver anat diversos cops a casa seva, d'acord amb les necessitats dels nostres afers, i d'haver jagut tota la nit amb ell quatre o cinc vegades. Però el nostre disegni anava per unes altres tresqueres, i a mi m'era absolutament necessari d'amagar-li la veritat sobre el meu sexe, com després es va veure. Les circumstàncies del nostre tarannà, el fet de tornar a casa tard de la nit, el fet de tenir uns maldecaps a resoldre que exigien que no donéssim a ningú la confiança de venir a casa nostra, eren d'una mena tal que em feien impossible de refusar-me a jeure amb ell, si no volia revelar el meu sexe veritable; i si val a dir la veritat, vaig reeixir efectivament a mantenir-me en secret.

Però la seva mala i la meva bona astrugància aviat posaren fi a aquesta vida, de la qual he de confessar que ja estava tipa, per altres raons diverses. Havíem assolit unes quantes bones preses, en aquella nova mena de feina, però la darrera hauria estat extraordinària. Hi havia una botiga en un cert carrer, fent cantonada, amb un magatzem al darrere que donava a un altre carrer.

Per la finestra del magatzem vam veure, damunt el taulell, que era just allí al davant, cinc peces de seda, a més d'altres teles, i tot i que ja gairebé era fosc, els botiguers, atrafegats amb els clients a la botiga davantera, no havien tingut temps de tancar aquelles finestres, o bé se n'havien descuidat.

Aquell xicot s'hi entusiasmà tant que no va saber contenir-se. Tot era tocant a mà, deia, i em jurà violentament que les hauria, mal que hagués d'aterrar la casa. Jo vaig dissuadir-l'en una mica, però ja vaig veure que no hi havia remei; així, doncs, s'hi precipità de bursada, desencaixà amb prou traça i sense fer fressa la fulla de la finestra, tragué quatre de les peces de seda i vingué cap a mi, però immediatament el perseguiren amb un desori i una cridòria terribles. Estàvem a peu dret l'un al costat de l'altre, cert, però jo encara no li havia agafat res, i li vaig dir a corre-cuita:

—Estàs llest! Fuig, per l'amor de Déu!

Arrencà a córrer com un llampec, i jo també, però la persecució fou més forta en el seu cas que no en el meu, per tal com era ell que tenia la seda. Deixà anar dues de les peces, la qual cosa els aturà una mica, però la gentada creixia i ens perseguien a tots dos. A ell l'agafaren poc després, amb les dues peces al damunt, i en acabat els altres em perseguiren a mi. Vaig córrer comes ajudeu-me i vaig arribar a ca la madona, on alguns perseguidors d'ull rabent em seguiren tan de pressa que m'hi van clissar. No van trucar a la porta immediatament, amb la qual cosa vaig tenir temps de llençar la disfressa i de vestir-me amb la meva roba; a més a més, quan arribaren, la meva madona, que ja tenia la història preparada, va mantenir la porta tancada, mentre de dins estant els deia, cridant, que allí dins no hi havia entrat cap home. La turba afirmà que hi havia entrat un home i que esbotzarien la porta.

La madona, sense gota de sorpresa, els parlà calmadament i els digué que podrien entrar amb tota llibertat a escorcollar la casa si venien amb un agutzil i no hi entraven sinó aquells que l'agutzil admetés, car no era gaire enraonat de deixar entrar tota una

gernació. A això no podien oposar-s'hi, tot i ser una collada. Van aconseguir de seguida, doncs, un agutzil, i ella obrí tranquil·lament la porta; l'agutzil es quedà a vetllar a la porta, i l'home que ell indicà escorcollà la casa, amb la meva madona que l'acompanyava d'una cambra a l'altra. En arribar a la meva habitació em cridà i digué ben alt:

—Cosina, obre la porta, si et plau; aquí hi ha uns senyors que han d'entrar i donar un cop d'ull a la teva cambra.

Amb mi hi havia una noieta que era la néta de la meva madona, segons deia ella; li vaig demanar que obrís la porta, i jo vaig romandre asseguda treballant, envoltada pertot de coses escampades, com si hagués estat treballant tot el dia, mig desvestida, només amb un estrenyecaps i una bata d'estar per casa. La madona s'excusà amablement per aquella interrupció, i me n'explicà alt per alt la raó i que no havia tingut altre remei que obrir-los la porta, i deixar-los convèncer per ells mateixos, perquè tot el que ella els pogués dir no els convenceria pas. Jo vaig restar asseguda, bo i invitant-los a escorcollar la cambra si volien, car si algú hi havia a la casa, estava segura que no era a la meva cambra; i quant a la resta de la casa, jo no podia dir-hi res, vist que ni sabia el que cercaven.

Tot el meu entorn semblava tan innocent i tan honrat que aquella gent em tractaren amb més cortesia del que jo m'esperava, però això no fou fins que van haver escorcollat l'estança fil per randa, inclús a sota i a dins el llit, pertot arreu, en fi, on pogués haver-hi res amagat. Quan ho hagueren fet, sense haver sabut trobar-hi res, em van demanar disculpes per la molèstia, i se'n van tornar cap avall.

Quan hagueren escorcollat així la casa de dalt a baix, i després de baix a dalt, sense poder trobar-hi res, apaivagaren la turbamulta força bé; però s'endugueren la madona davant la justícia. Dos homes van jurar haver vist l'home que perseguien entrant a casa d'ella. La madona s'enfaristolà i va moure un gran esvalot pel fet que haguessin insultat casa seva i ella s'hagués de veure tractada d'aquella manera per no res; que si algun home hi havia entrat de veres, també podia haver tornat a sortir de seguida, pel que ella en sabia, i que estava disposada a fer jurament que cap home no havia estat sota el seu sostre en tot el dia, que ella sabés (i això era ben veritat, de fet); que podia ser molt bé certament que mentre ella era a dalt, algun brivall espantat s'hi hagués esmunyit, en trobar la porta oberta, en cerca de refugi dels seus perseguidors, però ella no en sabia res; i si havia estat així, havia tornat a sortir-ne del cert, a la millor per l'altra porta, perquè la casa tenia una altra porta que donava a un carreró, i així es devia haver fet escàpol i els havia burlat a tots.

Això era ben versemblant, en efecte, i el jutge s'accontentà de prendre-li jurament conforme no havia acollit o admès cap home a casa seva per amagar-lo, protegir-lo o guardar-lo de la justícia. Aquest jurament el podia fer ben bé, ella, i doncs el féu, amb la qual cosa la deixaren anar.

És fàcil d'imaginar l'esglai en què vaig trobar-me arran d'aquella ocasió, i a la madona li va resultar impossible de fer-me tornar a disfressar d'aquella manera; car,

segons li vaig dir, m'hauria traït amb tota certesa.

El meu pobre còmplice en aquesta malaventura es trobava ara en un mal pas, puix que el portaren a presència del senyor batlle, i sa senyoria l'envià a Newgate, i els que l'havien atrapat tenien tantes ganes, així com possibilitats, de fer-lo perdre que s'oferiren a passar els tràmits per assistir a la sessió i sostenir el càrrec en contra d'ell.

Tanmateix, aconseguí que l'acusació se sobresegués, sota promesa de delatar els seus còmplices, i en particular l'home que estava complicat amb ell en aquell robatori; i ell poc deixà de fer-hi tot el que va poder, car donà el meu nom, que segons digué era Gabriel Spencer, que era el nom que feia servir per treballar amb ell; i aquí es demostrà la utilitat de la meva prudència a amagar-li el meu nom i el meu sexe, perquè si ho arriba a saber, ja hauria estat ben llesta, jo.

El noi va fer tot el que va poder per descobrir aquell Gabriel Spencer; em descriví, revelà l'indret on segons ell jo m'estatjava, i, en un mot, tots els detalls que va saber referents al meu aixopluc, però com que li havia ocultat la circumstància principal, que era el meu sexe, jo ara tenia un avantatge enorme, i ell mai no va poder saber res de mi. Ocasionalment a dues o tres famílies en el seu afany de trobar-me, però no sabien res de mi, fora que m'havien vist amb un altre individu, del qual tampoc no sabien res. I pel que fa a la meva madona, a desgrat de ser la que ens havia posat en contacte, ell no en sabia res, perquè el contacte s'havia fet a través d'un altre.

Això es girà en desprofit seu; car el fet que hagués promès revelacions i ara fos incapaç de dur-les a terme aparegué als ulls de la justícia com una burla, i els botiguers que l'havien atrapat l'acusaren encara més acarnissadament.

Tanmateix, jo vaig estar tot aquest temps terriblement malinquieta, i per tal de sentir-me fora de perill del tot, vaig marxar de ca la madona per una temporada; però com que no sabia on anar a raure, vaig prendre una minyona i vaig agafar la diligència de Dunstable, cap a cals hostalers on havia viscut tan agraçosament amb el meu marit del Lancashire. Allí, vaig explicar a l'hostalera una història amb tots els ets i uts, dient que d'un moment a l'altre esperava l'arribada d'Irlanda del meu marit i que li havia escrit una lletra per dir-li que l'esperaria a Dunstable, al seu hostel, i que ell desembarcaria del cert en qüestió de pocs dies, si el vent li era propici, i que doncs havia anat a passar alguns dies amb ells fins que vingués el meu home, que tant podia venir a cavall com amb la diligència del West Chester, no ho sabia; però arribés com arribés, vindria a trobar-me sens dubte en aquella casa.

L'hostalera estigué d'allò més contenta de veure'm, i l'hostaler em va fer unes arribades que si hagués estat una princesa no hauria tingut pas millors tractes, i allí m'hi haurien volgut un o dos mesos, si m'hagués semblat adient.

Però les meves intencions eren de tota una altra mena. Em neguitejava prou i massa (tot i que tan ben disfressada era ben poc possible que hom em descobrís) el pensament que aquell belitre, d'una manera o d'una altra, em pogués trobar; i encara que no em podia acusar d'aquell robatori, per tal com jo l'havia volgut dissuadir

d'arriscar-s'hi i, a més, tampoc no hi havia fet res sinó córrer, podia molt ben ser que m'hagués acusat d'altres coses i hagués comprat la seva vida a despeses de la meva.

Això m'emplenà d'aprensions horribles. No tenia recursos, ni amistats, ni confidents, tret de la meva vella madona, i no se m'acudia altre remei que posar la meva vida en mans seves, i així ho vaig fer, car li havia indicat on em podia escriure i en vaig rebre, durant l'estada allí, unes quantes lletres. Algunes d'elles gairebé em tragueren de seny; però a última hora, m'envià la delitosa notícia que ja l'havien penjat, i aquella fou la millor notícia que de feia temps m'havia arribat.

Havia estat allí cinc setmanes, menant una vida realment confortable (si n'exceptuem la meva ansietat secreta); però en havent rebut aquesta carta, vaig tornar a tenir bon aspecte, i vaig dir a l'hostalera que havia rebut una lletra del meu marit des d'Irlanda, que m'hi donava la bona notícia de trobar-se perfectament bé, però que també hi havia la mala notícia que els seus afers no li permetrien de retornar tan aviat com ell esperava, i que doncs me n'hauria de tornar sense ell.

L'hostalera, amb tot, em felicità per les bones notícies sobre la seva bona salut.

—De fet, he observat, senyora —fa—, que no heu estat tan ben humorada com solíeu; heu estat ben amoïnada per amor seu, diria —fa la bona dona—, i ara se us veu a la cara que heu canviat per a bé.

—Em sap greu, és clar, que el vostre marit encara no pugui venir —diu l'hostaler —; m'hauria agradat ben bé de veure'l. Però espero que quan tindreu notícies certes de la seva tornada us arribareu aquí de bell nou, senyora —fa—; hi sereu benvinguda sempre que voldreu.

Amb tots aquests amables compliments ens vam separar, i vaig venir cap a Londres ben contenta, i vaig trobar la madona tan joiosa com jo mateixa. I llavors em digué que mai més no em tornaria a recomanar cap còmplice, car s'adonava prou, va dir, que tenia més bona sort quan m'ho manegava tota sola. I era veritat, certament, perquè clares vegades havia passat perill quan treballava sola, i si en passava, me'n sabia sortir amb més traça que no pas quan m'entrebancaven les estúpides mesures d'altra gent, que potser tenien menys previsió i eren més barroers i impacients que no pas jo; perquè encara que jo tingués tant coratge a l'hora del risc com qualsevol d'ells, jo gastava més cautela en emprendre una cosa i tenia més presència d'esperit en haver de fer-me fonedissa.

Tot sovint jo mateixa m'admirava de l'ardidesa en un altre vessant, això és, que mentre tots els meus companys eren descoberts i queien tan sobtadament en mans de la justícia, i que jo mateixa me n'escapava tan just, encara no sabia, durant aquells moments, prendre el determini seriós de plegar d'aquell ofici, sobretot considerant que ara estava ben lluny de ser pobra; que la temptació de la necessitat, que sol ser la introducció a tota aquesta perversió, ja havia desaparegut; ara disposava de prop de cinc-centes lliures en efectiu, amb les quals podia haver viscut bé de veritat, si m'hagués semblat convenient de retirar-me; però ja dic que ni tan sols tenia la més petita inclinació a deixar-ho; no, encara menys que quan només posseïa dues-centes lliures i no tenia davant meu uns exemples tan esfereïdors com aquells. Per la qual cosa se'm fa evident que un cop ens hem anat endurint en el crim, cap por no ens afecta ni cap exemple ens serveix de lliçó.

Vaig tenir de fet una companya de destí ben proper al meu durant una bella temporada, per bé que també vaig saber-me'n escapar a temps. Fou un cas realment malaurat. Jo havia rampinyat una peça de domàs molt bo d'una sederia, però vaig marxar-ne amb les mans buides, car en sortir de la botiga ja havia encolomat la peça a la meva companya, i ella va marxar per un cantó i jo per un altre. No feia gaire que havíem sortit de la botiga quan el sedaire trobà a faltar la peça, i envià gent darrere nostre, els uns en una direcció i els altres en l'altra, que de seguida atraparen la meva companya, amb el domàs al damunt. Pel que fa a mi, m'havia ficat per sort en una casa on hi havia, escales amunt, un taller de puntaire, i allí vaig tenir la satisfacció, o el terror en realitat, d'abocar-me a la finestra amb motiu del rebombori que es formà, i veure la pobra criatura arrossegada en triomf cap al jutge, que l'envià immediatament a Newgate.

Vaig tenir prou cura de no intentar res a ca la puntaire, on només vaig estar regirant i remenant la mercaderia per fer temps; en acabat vaig comprar unes quantes iardes de rivet, vaig pagar i vaig sortir cortrencada de debò per la pobra dona, que es trobava en una tribulació per culpa d'allò que només jo havia robat.

Una vegada més, la meva inveterada prudència em tornà a assistir; vull dir que, tot i haver anat a robar sovint amb gent d'aquella, mai no els havia deixat saber qui era, ni on vivia, ni mai van aconseguir de trobar on m'estava, per bé que sovint havien maldat per espiar-me quan tornava a casa. Tots ells em coneixien pel nom de Moll Flanders, encara que alguns d'ells creien que ho era de debò, que em deia Moll Flanders. El meu nom era veritablement conegut entre ells, però com trobar-me poc ho sabien, que ni tan sols s'haurien atrevit a assegurar si el meu barri era a llevant o a ponent de la ciutat; i aquella malfiança va ser la meva salvació en totes aquelles avinenteses.

Em vaig tancar una bella temporada arran del malastre d'aquella dona. Jo sabia que si feia alguna cosa que m'anés malament i em duïen a la presó, allí la trobaria a ella, disposada a testificar contra mi, i potser a salvar la vida a despeses de la meva. Veia que començava a ser molt ben coneguda de nom a l'Old Bailey, encara que no

em coneguessin de cara, i que si queia a les seves mans em tractarien com una reincident; i per aquesta raó estava determinada, abans de tornar a sortir al carrer, a veure què se'n feia d'aquella pobra criatura, per bé que diversos cops durant el meu mal pas li vaig enviar diners per alleujar-la.

Al final arribà el judici. Ella al·legà que no havia robat la peça, que ho havia fet una tal Moll Flanders, com l'havia sentida anomenar (car, de fet, ella no la coneixia), que li havia donat el farcell en sortir de la botiga, i li havia dit que s'ho emportés cap a casa seva. Li preguntaren on era aquella senyora Flanders, però ella no els ho va saber dir ni tampoc donar-los-en el més petit indici; i com que els homes de la sederia van jurar positivament que ella era a la botiga quan la peça havia desaparegut i que de seguida l'havien trobada a faltar i l'havien perseguida i que la hi havien trobat al damunt, el jurat la declarà culpable; però el tribunal, considerant que ella no havia estat realment la persona que havia robat la peça, ans una ajudant secundària, i que era molt probable que no pogués descobrir on parava aquella senyora Flanders, referint-se a mi, encara que això li salvaria la vida, cosa que de fet era veritat; considerant tot això, dic, li van concedir la deportació, que era el favor més gros que podia obtenir; només que el tribunal li va dir que si en l'endemig podia fer aparèixer la dessusdita senyora Flanders, hom intercediria pel seu perdó; és a dir, si em trobava i em feia penjar, no la deportarien. Jo prou em vaig ocupar de fer-li-ho impossible, i així, per tant, al cap de poc la van embarcar per fer-li complir la seva sentència.

He de tornar a repetir que el malfat d'aquella pobra dona em torbà una cosa de no dir i em va fer estar d'allò més pensadora, sabent com sabia que jo havia estat l'instrument del seu desastre; però la preservació de la meva vida, que estava en perill tan evident, m'esbandí tota la tendresa; i en saber que no la condemnaven a mort, vaig estar ben contenta de la seva deportació, perquè aleshores ella quedava, passés el que passés, sense possibilitats de fer-me mal.

El malastre d'aquesta dona fou uns mesos abans de la darrera història que he contat, i en rigor de veritat fou una de les raons per les quals la madona em proposà de vestir-me amb roba d'home, per tal que pogués anar pertot sense ser notada, com realment s'esdevingué, però de seguida me'n vaig cansar, d'aquella disfressa, com ja he dit, perquè m'exposava a massa dificultats.

Ara estava ben tranquil·la, quant a la por de testimonis en contra meva, perquè tots els que havien tingut res a veure amb mi, o que em coneixien pel nom de Moll Flanders, havien acabat a la forca o bé deportats; i si jo hagués tingut la dissort que m'agafessin, tant hauria pogut passar amb un nom qualsevol com amb el de Moll Flanders, que no m'haurien pogut acusar de cap culpa passada; i així, doncs, vaig encetar el meu nou crèdit amb tota la llibertat, i vaig córrer algunes aventures satisfactòries, encara que no pas com les d'abans.

En aquella època es va escaure un altre incendi no gaire lluny de l'indret on vivia la meva madona, i vaig fer-hi una temptativa, com l'altra vegada, però com que no hi vaig arribar abans que la gentada s'hi amuntegués, no vaig poder entrar a la casa que

volia, i per comptes d'un botí vaig atrapar un malastre que cuidà posar fi alhora a la meua vida i a les meves malifetes; com que el foc era furiós de veres, la gent, espantadíssims, miraven de salvar les seves coses llançant-les per la finestra, i una noia des d'una finestra em deixà caure al damunt un matalàs de ploma. És cert que, tou com era, el matalàs no em va trencar cap os, però com que el pes era fort, i la caiguda l'hi havia fet encara més, m'estavellà contra terra i em deixà estabornida una bona estona. La gent poc es van amoïnar a desembarassar-me'n o a treure'm d'allí sota; ans vaig estar una bona estona com morta i oblidada de tothom, fins que en anar algú per apartar aquell matalàs d'enmig, m'ajudà a aixecar-me'n. Fou de veritat un miracle que la gent de la casa no llancés res més al darrere, que m'hauria pogut caure al damunt, i m'hauria inevitablement deixat al seti; però jo estava reservada per a noves afliccions.

Aquest accident, tanmateix, em va espatllar el negoci, aquell dia, i vaig tornar a ca la madona ben cruixida i masegada, i a més esglaiada fora mida, i passà un bon temps abans la dona no aconseguí fer-me posar dreta.

Llavors érem en un moment alegre de l'any, i la fira de Sant Bartomeu ja havia començat.^[40] Jo mai no havia fet cap tomb per aquella banda, ni en general la fira m'era de gaire profit; però aquell any me'n vaig anar a fer un volt pels claustres, i entre moltes altres coses vaig anar a caure en una de les parades de loteria. Era un afer de poca conseqüència, per a mi, i no esperava treure'n gaire res; però arribà un senyor ric, vestit de vint-i-un botó, i com que en aquests llocs se sol xerrar amb tothom, l'home em remarcà, i enraonà particularment amb mi. Per començar em digué que hi jugaria uns quants diners per a mi, i així ho va fer; i com que li tocà alguna coseta, m'ho va regalar (em penso que era un maniguet de plomes); aleshores continuà parlant-me amb una aparença de respecte insòlita, però sempre d'allò més civil, i a la manera d'un cavaller.

Em va tenir enraonant una bona estona, fins que al final se'm va endur del lloc de la loteria cap a la porta de la parada, i en acabat a passejar pel claustre, sempre parlant alt per alt de mil coses sense cap propòsit concret. Al capdavall em digué, sense gaires compliments, que estava encantat de la meua companyia i em demanà si tenia cap inconvenient a pujar amb ell en un cotxe; em va dir que era home d'honor, i que no em proposaria res d'inescaient. Jo vaig fer una mica el ronsa, però el vaig deixar importunar-me una estona, i a l'últim vaig accedir-hi.

Al principi no acabava de veure què devia pretendre aquell senyor; però després em vaig adonar que anava una mica emboirat per la beguda, i que no semblava pas sense ganes de beure una mica més. Em duagué amb el cotxe fins al Spring Garden, a Knightsbridge, on vam passejar pels jardins, i em tractà molt delicadament; però em vaig adonar que bevia sense mesura. Ell prou em volia fer beure a mi també, però jo vaig declinar l'oferta.

Fins aquí mantingué la seva paraula i no em va proposar res de mal. Vam muntar al cotxe de bell nou i aleshores em portà pels carrers, i en aquestes ja eren prop de les

deu de la nit, i aturà el cotxe en una casa on, segons sembla, ja era conegut, i on ens van fer pujar sense escrúpols fins a una habitació amb llit. Al començament vaig fer veure que no hi volia pujar, però després d'alguns mots també vaig accedir a això, realment desitjosa de veure en què pararia la cosa, i amb l'esperança d'acabar traient-ne poc o molt. Pel que fa al llit, etc., no era pas cosa que em fes perdre el son.

Aquí començà a mostrar-se una mica més desimbolt del que havia promès; i jo, de mica en mica, anava accedint a tot, de manera que, per abreujar, va fer amb mi el que va voler; no cal que digui res més. Durant tota l'estona continuà bevent forà mida, i cap a la una de la nit vam tornar a ficar-nos en el cotxe. L'aire i el trontoll del cotxe li van fer pujar més encara la beguda al cap, i començà a mostrar-se desficiós, i a voler recomençar allò que havia estat fent fins aleshores, però com que ara jo vaig imaginar-me el cop segur, m'hi vaig resistir i el vaig calmar una mica, després de la qual cosa no trigà ni cinc minuts a quedar com un soc.

Jo vaig aprofitar l'ocasió per escorcollar-lo a fons. Li vaig llevar un rellotge d'or, amb una bossa de seda plena d'or, la magnífica perruca de casquet sencer i els guants rivetejats de plata, l'espasa i una tabaquera preciosa, i en acabat vaig obrir suaument la porta del cotxe i em vaig disposar a saltar del cotxe en marxa; però el cotxe s'aturà al carrer estret que hi ha després de Temple Bar per deixar-ne passar un altre, i jo vaig baixar d'esquitllentes, vaig tornar a tancar la portella i vaig desitjar bon viatge a cotxe i senyor, i ja mai més no vaig saber-ne res.

Aquesta fou una aventura realment imprevista, en la qual no hi havia hagut ni un bri de disegni per part meva; encara que no era tan lluny de l'època alegre de la vida com per oblidar com calia captenir-se si un vell sàtir encegat de desig no sabia distingir entre una dona gran i una de jove. Jo no aparentava realment l'edat que tenia i semblava deu o dotze anys més jove; amb tot, no era precisament una noia de disset anys; i la diferència feia de bon distingir. No hi ha res tan absurd, tan extravagant, tan ridícul com un home amb el cap calent alhora del vi i del desig malèvol; està posseït per dos dimonis al mateix temps, i no pot governar-se amb la raó més del que un molí podria moldre sense aigua; el vici trepitja tot el que hi havia de bo en ell, si és que hi havia res; en fi, la rauxa li enterboleix el seny, i comet coses que inclús a ell li semblen atzagaiades; com és ara continuar bevent quan ja està borratxo; com és ara arreplegar una dona qualsevol, sense amoïnar-se per saber qui o què és: sana o podrida, neta o bruta, lletja o maca, vella o jove; i tan encegat com per no distingir-ho. Un home així és pitjor que un llunàtic; empès per una ment viciosa i corrupta no sap pas el que fa, com aquell meu malastruc no sabia el que es feia quan li vaig afanar de la butxaca el rellotge i la bossa d'or.

Aquests són els homes de qui Salomó diu: «Van com un bou a l'escorxador fins que un dard els travessa el fetge»^[41]; admirable descripció, per cert, d'aquest mal immund que no és sinó un contagi de mortal metzina que es mescla amb la sang, la qual té el centre i la font al fetge, d'on, per la ràpida circulació de tota la massa,

aquesta plaga esgarrifosa i nauseabunda colpeix immediatament el fetge, infecta els humors i esquinça les entranyes com un dard.

És veritat que aquell pobre infeliç desprevingut no corria amb mi cap perill, encara que jo, al començament, sí que tenia qui-sap-les aprensions del perill que podia córrer amb aquell home; però en un aspecte era realment mereixedor de llàstima, i és que semblava un home de bona pasta; un home sense males intencions; un home de dret seny i de conducta exemplar, una persona molt ben plantada, d'aspecte ferm i sobri, de cara bella i correcta, i tot el que pogués ser plaent; només que dissortadament la nit abans havia begut una mica i no havia dormit, segons em contà mentre vam estar plegats; estava excitat i tenia la sang encesa pel vi, i en aquesta condició el seu enteniment, com si estigués endormiscat, l'havia abandonat.

Per a mi, la qüestió eren els seus diners, i el que li pogués treure; i després d'això, si hagués sabut trobar cap manera de fer-ho, l'hauria enviat sa i estalvi a casa seva, amb la seva família, perquè hi havia deu possibilitats contra una que tingués una muller virtuosa i honesta, i criatures innocents, que passaven ànsia per ell i haurien estat contentíssims de veure'l tornar i vetllar-lo fins que es retornés. I aleshores amb quanta vergonya i recança no ho recordaria! Quants retrets no es faria d'haver-se ajuntat amb una puta! Una puta arreplegada al pitjor dels caus, al claustre, entre la púrria i la immundícia de tota la ciutat! Com tremolaria de por d'haver agafat la sífilis, de por que el dard no li colpís el fetge, com es detestaria cada cop que pensaria en la brutalitat i la folia de la seva disbauxa! Com li hauria repugnat (si tenia principis honorables, com jo veritablement crec que tenia), com li hauria repugnat, dic, el pensament d'encomanar cap mal lleig, si el tenia (i pel que ell sabia, podia molt ben ser), a la seva modesta i virtuosa dona, i de contaminar així la sang de la seva descendència!

Si aquests homes consideressin tan sols els pensaments desdenyosos que les mateixes dones amb qui es fan, en casos com aquests, tenen sobre ells, els en vindria basca. Com ja he dit, les dones no valoren el plaer, no les posseeix cap inclinació per aquell home, la passiva donota no pensa en altre plaer que en els diners; i quan ell està, per dir-ho així, embriac per l'èxtasi del seu plaer nefast, les mans d'ella furguen per les butxaques d'ell per veure què hi poden trobar, de la qual cosa ell s'adona tan poc en el moment de la folia com poc ho ha sabut preveure en començar.

Vaig conèixer una dona que tingué tanta traça amb un tipus que certament no mereixia millors tractes, que mentre ell estava enfeinat amb ella d'una altra manera, li va distreure la bossa, amb vint guinees, de dins l'infern on l'home se l'havia amagada per por d'ella, i deixà una altra bossa plena de fitxes daurades al seu lloc. Quan ell hagué enllestí, diu a la dona:

—Vejam: no m'has pas buidat la butxaca?

Ella va plaguejar-hi i li digué que suposava que no tenia gran cosa per perdre; l'home es dugué la mà a l'infern; i amb els dits notà que la bossa era al seu lloc, cosa que el va satisfer plenament, i així ella se n'anà amb els seus diners. Aquesta en feia

un ofici, d'això; duia sempre a la butxaca un rellotge d'or fals, és a dir, un rellotge de plata daurada, i una bossa de fitxes daurades per estar sempre amatent en totes les ocasions d'aquella mena, i no dubto que practicava l'ofici amb tot èxit.

Vaig anar cap a ca la madona amb aquest darrer botí, i realment quan li vaig contar la història, en quedà tan commosa que amb prou feines es va poder aguantar les llàgrimes, de pensar com aquell senyor corria diàriament el risc d'anar-se'n al botavant cada vegada que un got de vi li pujava al cap.

Però quant al negoci que vaig fer-hi, i com l'havia plomat del tot, em digué que n'estava meravellosament complaguda.

—Sí, filla meva —fa—, aquesta experiència, pel que me n'has dit, pot fer més per reformar-lo que tots els sermons que pugui sentir en sa vida.

I si la resta de la història és veritat, així fou en efecte.

L'endemà vaig notar que estava d'allò més inquisitiva sobre aquell senyor; la descripció que n'hi havia fet, el vestit, la persona, la cara, tot concorria a fer-li pensar en un home de qui havia sentit a parlar, així com de la família. Hi rumià una estona, i com que jo continuava donant-li detalls, ella que salta i diu:

—M'hi jugaria cent lliures que conec aquest home.

—Em sap greu —faig jo—: no voldria per res del món donar-li més maldecaps; ja n'ha rebut prou de mans meves, i ara no voldria pas ser instrument per causar-n'hi de nous.

—No, no —diu—, no li faré cap mal, t'ho asseguro, només et demano que em deixis satisfer una mica la curiositat, perquè si és ell, et ben prometo que el trobaré.

Vaig quedar una mica atarantada, aquí, i vaig dir-li, amb un aire de preocupació aparent, que per la mateixa regla em podia trobar ell a mi, i aleshores estaria ben guarnida. La dona replicà calorosament:

—I ara! Et penses que et trairé, maca? No, no —fa—, ni que tingués tot l'or del món. T'he guardat el secret en coses pitjors que aquesta; també ara pots ben confiar en mi.

I doncs no vaig dir res més, de moment.

Ella disposà el seu pla d'una altra manera, sense dir-me'n res, però estava determinada a descobrir-ho, per poc que pogués. Se'n va a veure, doncs, una seva amiga que tenia entrada a la família que ella suposava, i li digué que tenia un afer extraordinari amb tal senyor (el qual, sigui dit de passada, era no res menys que un baronet, i d'una família molt bona), i que no sabia com arribar-hi sense algú que la hi presentés. La seva amiga li va prometre de seguida que l'ajudaria i, d'acord amb això, se'n va a la casa a veure si el senyor era a ciutat.

L'endemà ve a trobar la madona i li diu que sir... era a casa, però que havia ensopegat amb un desastre i estava molt malalt, i no hi havia possibilitat de parlar-hi.

—Quin desastre? —fa la madona, afanyosa, com si n'estigués sorpresa.

—Doncs —diu la seva amiga—, es veu que havia anat a Hampstead a visitar un senyor conegut seu, i en tornant el van assaltar i robar; i com que, segons creuen,

havia begut una mica, aquells miserables el van tractar a baqueta, i ara es troba molt malament.

—Assaltat! —fa la madona—. I què li van robar?

—Li van prendre —diu l'amiga— el rellotge d'or, la tabaquera, la perruca de mudar i tots els diners que li van trobar a la butxaca, que devien ser segurament bastants, perquè sir... mai no surt sense una bossa de guinees a sobre.

—Bah! —fa la madona, burleta—. M'hi jugaria qualsevol cosa que anava a la vela, es va buscar una puta i la puta li va buidar la butxaca; i després se'n torna cap a casa a explicar a la dona que l'han assaltat. És una comèdia molt vella; és la mena de truc que els homes fan mil cops cada dia a les dones.

—I ara! —diu l'amiga—. Ja veig que no coneixes sir...; no, no, és un senyor d'allò més civil; no hi ha en tota la ciutat un home tan distingit, tan sobri, tan seriós i tan honest com ell; aquestes coses les detesta; no hi ha ningú que el conegui que pugui pensar-ne aquesta mena de coses.

—Bé, bé —fa la madona—, això no és cosa meva; si ho fos ja t'asseguro jo que alguna cosa d'aquestes hi trobaria; de vegades els homes que passen per honestos davant la gent no són pas millors que d'altres; només que tenen més bona reputació o, si vols, són més bons hipòcrites.

—No, no —diu l'altra—, et puc assegurar que sir... no és cap hipòcrita; és de debò un home honest i sobri, i l'han assaltat del cert.

—Bé, vaja —diu la madona—, potser sí; no és cosa meva, això, ja t'ho dic; jo només vull parlar amb ell; el meu afer és de tota una altra mena.

—Però —diu l'amiga—, sigui de la mena que sigui, tampoc no el podràs veure, perquè no està per rebre ningú; està molt pioc i baldat de valent.

—Ui! —diu la madona—, així ha caigut en males mans de veritat, ja ho veig. —I llavors preguntà tota seriosa—: I on li han fet mal, doncs?

—Doncs al cap —fa l'altra—, i en una mà i a la cara, perquè es veu que el van tractar bàrbarament.

—Pobre senyor —diu la madona—, així m'hauré d'esperar fins que es trobi més bé —i hi afegí—: espero que no trigarà gaire perquè m'interessa molt de parlar-hi.

I ella que se'n ve a contar-me tota la història.

—He trobat el teu distingit senyor, i a fe que era un senyor distingit —diu—, però, pobric, ara està en tot un mal pas. Ja voldria saber què dimoni li vas fer; ves, per poc no el mates.

Vaig mirar-la força atorollada.

—Per poc no el mato! —dic—. Us deveu equivocar de persona; estic segura de no haver-li fet res; quan el vaig deixar estava ben bé —vaig dir—: només que estava gat i adormit com un soc.

—Jo d'això no en sé res —fa ella—, però ara està en un bell mal pas.

I heus aquí que em va contar tot el que l'amiga li havia dit.

—Bé, així —dic jo—, devia caure en males mans després que jo el deixés, perquè el que és jo, estic segura que el vaig deixar ben sa i estalvi.

Cosa de deu dies després, o una mica més, la meva madona se'n torna a veure la seva amiga perquè la presenti en aquell senyor; en l'endemig havia fet esbrinaments per altres cantons i havia sabut que ja s'havia aixecat, per bé que encara no sortia de casa, i doncs obtingué llicència per parlar-hi.

Era una dona d'una habilitat admirable, i no necessitava que ningú la presentés; contà la seva història molt millor del que jo sabré explicar-la per ella, perquè, com ja he dit, tenia un bec magistral. Li digué que venia, tot i ser una estranya, amb el senzill propòsit de fer-li un servei, i que ell mateix ja veuria que no la movia cap altre fi; i ja que venia amb una intenció tan purament amical, li demanava de prometre-li que, si ell no acceptava el que de manera oficiosa li volia proposar, no es prendria malament que ella s'hagués ficat on no la demanaven. Li assegurà que el que li havia de dir era un secret que només li pertanyia a ell, i que doncs tant si acceptava la seva oferta com si no, la cosa romandria en secret per a la resta del món, llevat que ell mateix la fes pública; i que el refús del seu servei no li faria perdre el respecte que li tenia fins al punt de causar-li el mal més petit, de manera que tenia tota la llibertat d'actuar com li semblés adient.

Al principi es mostrà molt reservat, i digué que no tenia record de res que estigués relacionat amb ell que demanés tant de secret; que mai no havia fet mal a ningú i no curava del que ningú pogués dir d'ell; que no era pas un tret del seu caràcter de ser injust amb ningú ni sabia imaginar en què li podien fer cap servei; però que si era un servei tan desinteressat com ella deia, poc podia agafar-se malament que algú s'entestés a servir-lo, i doncs li deixava la llibertat de contar-li-ho o no, segons ho cregués convenient.

Ella el va veure tan perfectament indiferent que gairebé tenia por d'abordar la qüestió; però no obstant això, després d'algunes altres circumlocucions, li digué que per un accident ben estrany i imprevist li havia escaigut de tenir un coneixement detallat de l'aventura dissortada en què s'havia vist embolicat darrerament, i això de tal manera que ningú del món, tret d'ella i ell, no en sabia res, no, ni tan sols la mateixa persona amb qui havia estat.

Al començament semblà una mica irritat.

—Quina aventura? —digué.

—Com! —féu ella—, la de l'assalt mentre tornàveu de Knightsbr..., vull dir de Hampstead, senyor —diu ella—. No us estranyeu que pugui dir-vos tots els passos que vau fer des del claustre, a Smithfield, fins al Spring Garden, a Knightsbridge, i d'allí al..., al Strand, i com després us van deixar adormit al cotxe. Dic que no us n'estranyeu senyor, perquè no vinc a treure-us diners, ni us demano res, i us asseguro que la dona que estigué amb vós no sap poc ni gaire qui sou vós, ni ho sabrà mai; i amb tot potser encara us puc fer un altre servei, perquè no he vingut aquí a dir-vos simplement que estava informada d'aquestes coses, com si volgués posar un preu al

meu secret; estigueu segur, senyor —continuà—, que sigui el que sigui el que cregueu convenient de fer o de dir-me, tot quedarà en secret com ara, igual que si fos a la tomba.

L'home quedà parat davant aquest parlament, i respongué greument:

—Senyora, sou una estranya per a mi, però és una cosa ben infortunada que hàgiu entrat en el secret de la pitjor acció de la meva vida, una cosa de la qual estic tan justament avergonyit que l'única satisfacció que en tenia era la de pensar que només ho sabien Déu i la meva consciència.

—Senyor, us ho prego —fa ella—, no considereu el fet que jo ho hagi descobert com una part del vostre infortuni. Va ser una cosa, suposo, en la qual us vau veure sorprès, i potser la dona va usar algun art per temptar-vos-hi; amb tot, no trobareu mai motiu —continuà— per lamentar que jo me n'hagi assabentat; ni la vostra pròpia boca podrà ser més silenciosa del que ho ha estat i serà la meva en aquest afer.

—Bé —fa ell—, però deixeu-me fer també una mica de justícia a la dona; sigui qui sigui, us asseguro que ella no em va temptar a res, sinó que més aviat se'm va resistir. Van ser el meu mal cap i la meva follia que em van portar a tot allò, sí, i van arrossegat-hi també a ella; fins aquí li he de reconèixer això. Pel que fa al que em va prendre, no podia esperar-ne pas menys, en la condició en què jo em trobava, i a hores d'ara encara no sé si em robà ella o el cotxer; si ho va fer ella, la ben perdono, i ara penso que tots els homes que fan això s'haurien de trobar amb els mateixos tractes; però hi ha d'altres coses que em dolen molt més que tot el que em va prendre.

Ara la meva madona començà a entrar en matèria de ple, i ell se li va obrir amb tota la franquesa. De primer, ella li va fer, en resposta al que ell havia dit de mi:

—Em fa contenta, senyor, de veure que sou tan just amb la persona que va estar amb vós; us asseguro que és una senyora, i no una dona pública, i encara que aconseguíssi d'aprofitar-vos-en fins on ho vau fer, estic segura que no és el seu ofici. Vau córrer un gran risc, senyor, certament, però si això forma part del vostre turment, estic convençuda que podeu estar tranquil, perquè m'atreviria a assegurar-vos que cap home no l'ha tocada, abans de vós, després del seu marit, que ja fa gairebé vuit anys que és mort.

Pel que sembla, aquella era la seva angúnia i el que el tenia ben espantat; tanmateix, quan la madona li va dir això semblà complaure-se'n d'allò més, i digué:

—Bé, senyora, per parlar clar, si d'això en tingués completa seguretat, ja no m'amoïnaria tant el que hi he perdut; que, pel que fa a això, ja veig que la temptació era grossa, i potser ella era pobra i ho necessitava.

—Si no hagués estat pobra, sir... —diu la madona—, us asseguro que mai no hauria cedit a la vostra insistència; i així com la pobresa la va portar a deixar-se fer el que li vau fer, la mateixa pobresa la va arrossegar al final a cobrar-s'ho, quan va veure que estàveu en aquella condició, pensant que si no ho feia ella, potser podia fer-ho el primer lacai o cotxer que trobéssiu.

—Bé —diu—, bon profit li faci! Torno a dir que tots els homes que actuen així s'haurien de trobar amb els mateixos tractes, i llavors prou anirien més amb compte. Res d'aquest cas no em dóna neguit, fora del que vós apuntàveu abans, senyora.

Aquí es prengué la llibertat d'explicar-li el que s'havia esdevingut entre nosaltres, cosa no gaire escaient perquè una dona l'escrigui, i li manifestà el terror que el posseïa en relació amb la seva dona, de por que jo no li hagués encomanat cap mal i després ell el pogués passar a la família; a l'últim li preguntà si ella no li podia procurar una oportunitat de parlar amb mi. La meva madona li donà noves seguretats en el sentit que jo era una dona neta de qualsevol cosa semblant, i que podia estar tan completament tranquil en aquest aspecte com si hagués estat amb la seva muller; però quant a veure'm, digué que podia ser una cosa de conseqüències perilloses, però que, amb tot, en parlaria amb mi i li faria saber la meva resposta; tot això bo i utilitzant al mateix temps alguns arguments per treure-li-ho del cap i persuadir-lo que no li faria cap servei, ja que esperava que no pretendria de revifar cap relació amb mi, i que per a mi era com posar la meva vida en mans d'ell.

Ell li digué que tenia moltes ganes de veure'm, que li donaria totes les garanties que fossin al seu abast de no aprofitar-se de mi, i que com a primera cosa em faria una quitança general contra qualsevol mena de reclamació. Ella insistí en el fet que allò podia facilitar la divulgació del secret, que al capdavall podia ser de males conseqüències per a ell, i li pregà de no forçar-ho; així, doncs, al capdavall en desistí.

Tingueren una mica de discurs sobre les coses que ell havia perdut, i l'home semblà molt delerós de recuperar el rellotge d'or, i li va dir que si l'hi podia aconseguir, pagaria de bon grat tants diners com valgués. Ella li digué que hi faria el que podria, i deixà que ell mateix en fixés el valor.

D'acord amb això, l'endemà li portà el rellotge, i l'home n'hi donà trenta guinees, que era més del que jo n'hauria pogut treure, per bé que, segons sembla, encara valia molt més. Va dir alguna cosa de la perruca, que sembla que li havia costat seixanta guinees, i de la tabaquera, i al cap de pocs dies també ho va recuperar; cosa que agrai molt i molt, i li donà trenta guinees més. L'endemà li vaig enviar de franc la magnífica espasa i el bastó, i no n'hi vaig demanar res, però no tenia intenció de veure'l, llevat que estigués disposat a deixar-me saber qui era, cosa que no li feia gaire peça.

Aleshores s'endinsaren en una llarga conversa sobre la manera com ella havia arribat a saber tot aquell assumpte. La dona s'empescà tota una rondalla; que si ho havia sabut per una a qui jo havia contat tota la història i que m'havia d'ajudar a col·locar les coses del botí; i que si aquesta confident li havia portat les coses a ella, per tal com era prestadora de professió; i en tenir coneixença del malastre de sa senyoria, havia endevinat tota la cosa; que en tenir les coses a les seves mans s'havia determinat a venir a provar fortuna tal com havia fet. Aleshores ella li tornà a assegurar repetidament que mai no se li escaparia la llengua, i que encara que coneixia molt bé la dona, referint-se a mi, no n'hi havia deixat saber res; és a dir, qui

era la persona, cosa que, diguem-ho de passada, era falsa; però no n'hi havia de pervenir cap mal, perquè jo mai no n'he dit res a ningú.

Jo continuava capficada amb la idea de tornar-lo a veure, i tot sovint em va saber greu d'haver-li dit que no. Estava convençuda que si l'hagués vist i li hagués fet saber que el coneixia, n'hauria pogut treure poc o molt profit, i potser hauria aconseguit que em passés una mica de manteniment; i tot i que això hauria estat una vida prou dolenta, mai no hauria estat tan plena de perills com la que menava. No obstant això, aquests pensaments s'esvaïren, i vaig negar-me a veure'l, de moment; però la madona el veié sovint, i l'home li fou molt amable i gairebé cada vegada que la va veure li donà una cosa o altra. Una vegada en particular, la dona el trobà molt xiroi, i com que li va fer l'efecte que duia més vi al cap que als peus, i ell tornà a repetir amb vehemència que li deixés veure aquella dona que, segons va dir, aquella nit l'havia fetillat tant i tant, la madona, que des del començament havia estat del parer que jo el tornés a veure, li digué que el veia tan delerós que ella gairebé estava per dir-li que sí, amb el benentès que aconseguís de persuadir-me a mi; i hi afegí que si li plaïa d'arribar-se aquell vespre a casa d'ella, s'esforçaria a arranjar-ho, vistes les seves repetides promeses d'oblidar el que havia passat.

Així, la madona vingué a trobar-me i em contà tot el parlament; breument: ben aviat em va convèncer de consentir en un cas en què jo tenia una certa recança d'haver-m'hi refusat abans; vaig preparar-me, doncs, per veure'l. Em vaig vestir mirant de fer tot el goig possible, ho podeu ben creure, i per primera vegada vaig fer servir una mica d'artifici; dic per primera vegada perquè mai fins aleshores no havia cedit a la baixesa de pintar-me, sempre prou vanitosa per creure que no en tenia cap necessitat.

A l'hora fixada arribà; i com ja ella havia observat abans, encara era evident que havia estat bevent, per bé que era lluny d'estar allò que se'n diu begut. Semblà molt complagut de veure'm, i s'embranchà en un llarg discurs sobre el vell afer. Vaig demanar-li perdó molt sovint per la part que em tocava, vaig protestar que no tenia cap disseny semblant en trobar-lo per primera vegada, que jo no hauria sortit amb ell si no l'hagués tingut per un home ben civil, i no m'hagués fet tantes promeses de no proposar-me cap inconveniència.

En donà la culpa al vi que havia begut, i al fet que amb prou feines sabia el que es feia, i que si no hagués estat així, jo mai no m'hauria vist en el cas de deixar-li prendre's les llibertats que es va prendre amb mi. M'assegurà que mai no havia tocat cap dona, fora de mi, d'ençà que s'havia casat amb la seva muller, i que havia estat una sorpresa per a ell mateix; em féu uns quants compliments per haver estat tan agradable amb ell, i totes aquestes coses; i parlà tant per aquest cap que a l'últim em va semblar que s'havia excitat fins al punt d'engrescar-se a fer el mateix de cap i de nou. Però li vaig parar els peus. Vaig protestar que jo mai no havia deixat que cap home em toqués d'ençà que el meu marit havia mort, és a dir des de feia gairebé vuit anys. Ell digué que no ho dubtava pas; i hi afegí que la senyora ja li ho havia dit en

confidència, i que era l'opinió que arran d'això tenia de mi el que l'havia dut a desitjar de tornar-me a veure; i que puix que ja una vegada havia afluixat amb mi la seva virtut, sense que se'n seguisin males conseqüències, podia sense risc aventurar-s'hi un altre cop; i així, en suma, arribà a allò que jo esperava i que no es pot escriure.

La meva vella ja ho havia previst, i jo també, i per tant l'havia fet passar a una estança que no tenia llit, però que donava a una segona cambra que en tenia un, i cap allí ens vam traslladar per passar la resta de la nit; i, en breu, al cap d'una estona d'estar plegats, ell es ficà al llit i s'hi adormí tota la nit. Jo em vaig retirar, però a la matinada, abans de l'alba, vaig tornar despullada i vaig jeure amb ell la resta del temps.

Així, ja ho veieu, el fet d'haver pecat una vegada és un trist esquer per tornar-hi; mentre que tots els remordiments i reflexions s'esvaeixen en punt la temptació es revifa. Si no hagués accedit a tornar-lo a veure, el desig viciós que hi havia en ell s'hauria esfumat, i és molt probable que no hagués tornat a caure-hi mai amb ningú més, com crec de veritat que mai no havia fet abans.

Quan se n'anà, li vaig dir que esperava que aquest cop marxés amb la tranquil·litat que no l'havia tornat a robar. Em contestà que en aquest punt estava ben tranquil, i que podia confiar en mi un altre cop, i després de ficar-se la mà a la butxaca em donà cinc guinees, que foren els primers diners que guanyava per aquest sistema des de feia molts anys.

Vaig rebre diverses visites seves d'aquest estil, però mai no es va decidir per la via d'un manteniment fix, que era el que a mi més m'hauria agradat. Una vegada, és cert, em preguntà com m'ho feia per viure. Vaig contestar-li a corre-cuita que podia estar segur que mai no havia seguit el camí que seguia amb ell, sinó que en realitat em guanyava la vida cosint, i que amb això feia justet per mantenir-me; i que de vegades ja no podia més, i la vida se'm feia massa dura.

Semblà reflexionar entre ell que devia ser la primera persona que m'havia arrossegat a allò i m'assegurà que mai no havia estat aquesta la seva intenció; i el commovia una mica, va dir, de pensar que havia estat la causa del seu propi pecat i també del meu. També reflexionava sovint sobre el pecat en si, i sobre les especials circumstàncies del seu cas; com el vi havia desvetllat la inclinació, com el dimoni l'havia menat a aquell lloc i li havia descobert un objecte de temptació, i sempre acabava traient-ne ell mateix la moral.

Quan aquests pensaments l'encaboriaven se n'anava i a la millor ja no tornava fins al cap d'un mes o més tard i tot; però aleshores, quan el vessant seriós s'afeblia, el vessant lasciu s'afermava, i tornava disposat al vici. Així vam viure un cert temps; tot i no fer allò que se'n diu mantenir-me, mai no va deixar de portar-se amb llarguesa, de manera que jo en tenia prou per viure sense treballar i, el que era millor encara, sense continuar amb el meu antic ofici.

Però aquest afer també va tenir el seu final; car si fa no fa al cap d'un any, vaig adonar-me que no venia tan sovint com de costum, i al capdavall ho deixà córrer del

tot sense que hi hagués hagut cap desavinença i sense dir-me adéu; així, doncs, s'acabà aquella curta escena de la meua vida, que no em reportà gaires guanys, tret de donar-me més feina per a l'hora del penediment.

Tanmateix, durant aquest interval em vaig estar d'allò més tancada a casa; almenys, com que algú ja em proveïa, no em vaig aventurar a noves empreses, no, fins tres mesos després que ell m'hagués deixat; però aleshores, en veure que el meu racó s'aprimava i que no era cosa de gastar el capital, vaig començar a pensar en el meu vell negoci, i a sortir un altre cop al carrer a fer la torniola; i val a dir que el primer pas fou prou sortós.

M'havia vestit amb roba molt senzilla, perquè ja que tenia diferents maneres de presentar-me, ara duia un vestit de roba ordinària, un davantal blau i una pallola; i em vaig plantar a la porta de l'hostal de les Tres Copes, a St. John Street. Hi havia diversos correus que solien utilitzar l'hostal, i les diligències de Barnet, Totteridge i d'altres viles d'aquella banda eren sempre al carrer, al vespre, mentre es preparaven per marxar, de manera que jo estava a punt per aquesta o aquella oportunitat que es presentés. La idea era la següent: la gent solien venir sovint a aquests hostals carregats de farcells i de bolics petits a demanar per tal correu o tal diligència que necessiten per enviar els paquets a comarca; i generalment hi ha dones esperant, filles o dones de mossos, a punt per rebre les coses, destinades a la gent que els té llogats.

S'escaigué casualment que jo m'estava a la porta de l'hostal i una dona que primer havia estat allí i que era la dona del mosso corresponent a la diligència de Barnet, en haver-me observat, em demanà si esperava cap dels cotxes. Jo li vaig dir que sí, que esperava la meua mestressa, que havia de venir a agafar el cotxe de Barnet. Em preguntà qui era la meua mestressa, i jo li vaig dir el primer nom de senyora que em va passar pel cap; però pel que sembla, vaig ensopegar un nom que era igual que el d'una família que vivia a Hadley, justament un tros enllà de Barnet.

No li vaig dir res més, ni ella a mi, durant una bona estona; però al cap de poc, en cridar-la algú des d'una porta una mica allunyada, em demanà que si algú preguntava per la diligència de Barnet li fes el favor d'anar-la a avisar en aquella casa, que segons sembla era una cerveseria. Jo vaig dir que sí de seguida, i ella se n'anà.

Tan bon punt va ser fora, arriba una noia amb una criatura, panteixant i suant, i demana pel cotxe de Barnet. Jo vaig contestar de seguida:

—Aquí.

—Sou del cotxe de Barnet? —fa ella.

—Sí, maca —vaig dir—, què voldries?

—Vull plaça per a dos viatgers —diu.

—I on són, maca? —vaig fer.

—Vet aquí la nena. Deixeu-la entrar al cotxe, si us plau —diu—, que jo aniré a buscar la mestressa.

—Afanya't, doncs, maca —faig jo—, que si no ja serà ple.

La minyona duia un gran farcell a sota el braç; ficà la criatura dins el cotxe, i jo vaig dir:

—Valdria més que deixessis el farcell a dins el cotxe, també.

—No —diu ella—, tinc por que algú l’hi prengui, a la criatura.

—Deixa-me’l a mi, doncs —vaig fer—, i ja te’l vigilaré.

—Bé, doncs —diu—, però assegureu-me que el vigilareu.

—En responc jo —vaig dir—, encara que valgués vint lliures.

—Aquí el teniu, doncs —fa ella, i se’n va.

Tan aviat com vaig tenir el farcell i la minyona desaparegué de la vista, vaig fer cap a la cerveseria on era la dona del mosso, de manera que si l’hagués trobada hauria semblat només que li anava a portar el farcell i a dir-li que tenia feina, com si jo me n’hagués d’anar i no pogués quedar-me més estona; però com que no me la vaig trobar, vaig continuar caminant, i després de tombar a Charterhouse Lane, em vaig escapolir per Charterhouse Yard cap a Long Lane, aleshores vaig creuar cap a Bartholomew Close, d’allí a Little Britain, i pel Bluecoat Hospital cap a Newgate Street.

Per evitar que em poguessin reconèixer, em vaig treure el davantal blau i hi vaig embolicar el farcell, que era fet amb un tros d’indiana molt llampant; vaig embolicar-hi també la pallola, i em vaig posar el farcell damunt el cap; i va anar ben bé que ho fes, perquè en passar per Bluecoat Hospital, vaig anar-me a topar justament amb la noia que m’havia deixat el farcell perquè l’hi aguantés. Anava amb la seva mestressa, segons sembla, a qui havia anat a cercar, cap a la parada dels cotxes de Barnet.

Vaig veure que duia pressa, i jo no tenia cap raó per deturar-la; passà avall, doncs, i jo vaig dur el farcell estalvi a ca la madona. No hi havia diners, ni argenteria, ni joies, al farcell, sinó una partida de domàs d’Índia, una gonella i uns enagos, una còfia de puntes, uns maniguets de boníssima blonda de Flandes, una mica de lli i d’altres coses, de les quals jo sabia molt bé el valor.

Aquesta enganyifa no era pas invent meu, que me l’havia dita una que l’havia practicada amb èxit, i a la madona li agradà una cosa de no dir; i la veritat és que la vaig tornar a provar diverses vegades, per bé que mai no ho vaig fer dos cops al mateix indret; la vegada següent ho vaig provar a Whitechapel, a la cantonada de Petticoat Lane, on paren les diligències que van a Stratford, Bow i tota aquella banda del país, i una altra vegada al Cavall Volador, fora de Bishopsgate, on aleshores paraven els cotxes de Cheston; i sempre vaig tenir la bona sort de sortir-ne amb alguna roberia.

En una altra ocasió em vaig plantar davant un magatzem, a la vora del riu, on atraquen els vaixells de cabotatge del nord, com ara els de Newcastle del Tyne, Sunderland i altres llocs. Allí, com que el magatzem era tancat, m’arribà un bordegàs amb una carta, a buscar una caixa i una cistella que havien arribat de Newcastle. Jo li vaig demanar si en tenia la contrasenya, i ell m’ensenyà la carta, en virtut de la qual havia de demanar la partida, i en la qual venia la llista dels continguts: la caixa era

plena de lli, i la cistella de cristalleria. Vaig llegir la carta, amb cura de fixar-me en el nom, la contrasenya, el nom de la persona que enviava els efectes i el nom de la persona a qui estaven destinats; aleshores vaig demanar al missatger que tornés l'endemà de matí, perquè aquella nit el magatzemista ja no tornaria.

Jo que també marxo i, després d'aconseguir els materials pertinents en una taverna, vaig escriure una carta del senyor John Richardson de Newcastle al seu estimat cosí Jemmy Cole de Londres, amb la notificació que li havia enviat amb el vaixell tal (perquè recordava fil per randa tots els detalls), tantes peces de lli gruixut, tantes canes d'holanda i etcètera, en una caixa, i una cistella de vidre fi de la vidriera del senyor Henzill^[42]; i que la caixa duia la contrasenya I.C. n.º 1, i que la cistella duia l'adreça en un cartró lligat al cordill.

Al cap d'una hora mal comptada vaig tornar al magatzem, vaig trobar-hi el magatzemista, i em van lliurar els fardells sense cap escrúpol; el valor del lli pujava a unes vint-i-dues lliures.

Podria omplir tota aquesta història d'una gran varietat d'aventures per l'estil, que la imaginació em duia diàriament a concebre, i que jo vaig posar en pràctica amb la màxima destresa, i sempre amb èxit.

A l'últim (tantes vegades va el càntir a la font que arriba que es trenca) em vaig ficar en certs embolics de poca importància, que si bé no m'afectaren totalment, em van fer tanmateix coneguda, que era el pitjor que em podia passar, després d'una sentència de culpabilitat.

Ara havia adoptat la disfressa de vídua; era sense cap signi a les envistes que ho havia fet, sinó només per veure venir qualsevol cosa que es pogués presentar, com feia sovint. S'escaigué que mentre passava per un carrer del Covent Garden se sentiren grans crits de:

—Lladres! Lladres!

Unes artistes del ram, segons sembla, havien intentat un cop en una botiga, i com que les perseguiren, les unes havien fugit per una banda i les altres per una altra; i una d'elles, deien, anava vestida amb el dol de vídua, per la qual cosa la turbamulta es congrià al meu entorn, i hi havia qui deia que jo era la persona i qui deia que no. Immediatament arribà l'oficial del sedaire, que jurà ben alt que jo era la persona, i així m'aferrà. Tanmateix, quan la turba em portaren de nou a la sederia, l'amo de la casa digué sense embuts que jo no era la dona que havia estat a la botiga, i m'hauria deixat anar llavors mateix; però un altre va dir greument:

—Espereu, si us plau, fins que torni el senyor... —referint-se a l'oficial—, perquè ell la coneix.

I doncs em van retenir per força gairebé dos quarts. Havien cridat un agutzil, que romangué a la botiga a tall de carceller; tot enraonant amb l'agutzil vaig demanar-li on vivia i a què es dedicava;^[43] l'home, sense ni sospitar el que després s'esdevindria, em va dir de seguida com se deia, a què es dedicava i on vivia; i em

digué, de manera de plasenteria, que podia estar certa de sentir el seu nom quan arribaria a l'Old Bailey.

Alguns dels criats em tractaren així mateix ben malament, i vaig tenir prou feina per evitar que em posessin les mans a sobre; l'amo va ser en efecte més civil que no pas ells, però no em deixava anar, tot i reconèixer que no podia dir que jo hagués estat abans a la botiga.

Vaig començar a alçar-li la veu amb un cert desvergonyiment i li vaig dir que confiava que una altra hora no se sorprendria si li demanava danys i perjudicis per la via legal; i vaig demanar de poder avisar els meus amics perquè defensessin els meus drets. No, va dir, ell no em podia concedir aquella llibertat; ja la podria sol·licitar quan fos davant el jutge de pau; i en veure que l'amenaçava, digué que mentrestant ja s'ocuparia ell de deixar-me sana i bona a Newgate. Jo li vaig respondre que llavors era el seu torn, però que en acabat vindria el meu, i em vaig contenir el geni tan bé com vaig saber. Amb tot, vaig demanar a l'agutzil que fes venir un missatger, cosa que l'home féu, i aleshores vaig demanar ploma, tinta i paper, però no m'ho van permetre. Vaig preguntar al missatger com se deia i on vivia, i el pobre home m'ho digué ben de bon grat. Li vaig demanar que observés i recordés els tractes que em donaven allí; que ja veia que em retenien per força. Li vaig donar entenent que hauria de menester el seu testimoni en un altre indret, i que no s'hauria de penedir d'haver parlat. El missatger va respondre que em serviria de tot cor.

—Però, senyora —diu—, deixeu-me veure amb els meus propis ulls com es neguen a deixar-vos anar, i així podré parlar amb més coneixement de causa.

En aquestes em vaig adreçar en veu alta a l'amo de la botiga, i vaig dir-li:

—Senyor, vós sabeu, en el fons de la vostra consciència, que jo no sóc la persona que busqueu, i que no he estat mai a la vostra botiga, i per tant us demano que no em retingueu més estona, o em digueu la raó per la qual em teniu aquí arrestada.

L'home, amb això, s'engallà encara més, i digué que no faria ni una cosa ni l'altra fins que ho cregués convenient.

—Molt bé —vaig dir a l'agutzil i al missatger—, feu-me el favor de recordar això en una altra ocasió.

El missatger féu:

—Sí, senyora.

A l'agutzil la cosa començà a no agradar-li, i va fer per manera de persuadir el sedaire que prescindís d'ell i em deixés anar, ja que, segons reconeixia, jo no era la persona en qüestió.

—Senyor meu —li diu el sedaire, enfaristolat—, què sou vós?, un jutge de pau o un agutzil? Jo l'he lliurada a la vostra cura; compliu si us plau amb el vostre deure.

L'agutzil li contestà, una mica picat, però molt correctament:

—Sé el que sóc i quin és el meu deure, senyor; dubto molt en canvi que vós sapigueu ben bé el que esteu fent.

Van tenir algunes paraules, i mentrestant els fadrins de la botiga, insolents i inhumans a tot ser-ho, em tractaren bàrbarament, i un d'ells, el mateix oficial que de primer m'havia garfit, va pretendre d'escorcollar-me i em va posar les mans a sobre. Jo li vaig escopir a la cara i vaig cridar l'agutzil perquè s'adonés ben bé dels tractes que hom em feia.

—I si us plau, senyor agutzil —vaig fer—, prengueu el nom d'aquest bandarria.

I aquí vaig assenyalar l'individu en qüestió. L'agutzil el reconvingué polidament, i li va dir que no entenia pas el que estava fent, perquè ell sabia prou bé que l'amo havia confessat que jo no era la persona que hi havia a la botiga.

—I —fa l'agutzil— em temo molt que el vostre amo s'està ficant en problemes, i m'hi està ficant també a mi, si aquesta dama arriba a provar qui és, i on era, i resulta que no és la dona que preteneu.

—Malhaja! —hi torna aquell individu, amb un aire dur i insolent—. És ella, hi podeu pujar dret; us juro que és la mateixa que hi havia a la botiga, i que jo mateix li he posat a les mans les peces de setí que falten. Ja en sabreu més detalls quan tornin el senyor William i el senyor Anthony —eren d'altres oficials de la botiga—; ja veureu com la reconeixeran tan bé com jo.

Just mentre aquell bergant desvergonyit parlava en aquests termes amb l'agutzil, tornen el senyor William i el senyor Anthony, com els anomenaven, seguits d'una gran gernació, portant la veritable vídua, la que havien confós amb mi; entraren a la botiga suant i esbufegant, i amb aire triomfal arrossegaren cruelíssimament la pobra criatura fins a l'amo, que era a la botiga, i cridaren ben fort:

—Aquí teniu la vídua, senyor; al final l'hem atrapada.

—Què voleu dir? —fa l'amo—. Si ja la tenim! Mireu-la allà asseguda. I el senyor... —continua— pot jurar que és ella.

L'altre, el que es deia senyor Anthony, replicà:

—El senyor... pot dir el que li sembli, i jurar el que vulgui, però aquesta és la nostra dona, i aquí teniu el retall de setí que ha robat; jo l'hi he agafat de sota el vestit.

Jo continuava tranquil·lament asseguda, i començava a respirar, però vaig somriure i no vaig dir res; l'amo empal·lidí, l'agutzil es girà i em va mirar.

—Deixem-los fer, senyor agutzil —vaig dir—; deixem-los continuar.

El cas era ben clar i no es podia negar, de manera que hom lliurà la veritable lladre a mans de l'agutzil, i el sedit em va dir tot civilment que lamentava el seu error, i esperava que no m'ho prendria malament; que cada dia es trobaven amb una pila de coses com aquella i doncs no se'ls podia blasmar si eren tan estrictes a l'hora de prendre's justícia per ells mateixos.

—Que no m'ho prengui malament, senyor? —vaig dir—. Com voleu que m'ho agafi bé? Si m'haguéssiu deixat anar quan l'insolent del vostre oficial em va posar les grapes a sobre, allà a fora, i em va portar davant vostre, quan vós mateix va reconèixer que jo no era la persona, ho hauria pogut passar per alt i no agafar-m'ho

malament en consideració de totes les coses d'aquesta mena que cada dia, ho crec, us deueu trobar; però la manera com m'heu tractat d'ençà d'aquell punt i moment ha estat incomfortable, i sobretot la del vostre oficial; he de demanar-vos una reparació i la tindrè.

Aleshores començà a parlamentar amb mi, i em digué que em donaria tota mena de satisfacció enraonada, i que de bon grat escoltaria el que jo demanava. Li vaig dir que jo no volia ser el meu jutge, que això ja ho decidiria la llei per mi, i com que havíem de comparèixer davant un magistrat, allí li faria saber el que jo havia de dir. Ell contestà que ara no hi havia motiu per comparèixer davant la justícia, que jo era lliure d'anar on em plagués i així, doncs, cridà l'agutzil i li va dir que ja em podia deixar anar, que ja estava exculpada. L'agutzil li digué amb calma:

—Senyor, m'acabeu de demanar si era un agutzil o un jutge de pau, i m'heu dit que complís el meu deure i que m'encarregués d'aquesta dama com a presonera. Ara, senyor, m'adono que no enteneu quin és el meu deure, perquè sembla que em voleu fer fer realment de jutge; però he de dir-vos que no està a les meves mans. Jo puc vigilar un presoner quan hom me'l lliura, però només la llei i el magistrat em poden descarregar d'aquest presoner; sembla doncs que us heu equivocat, senyor; ara me l'he d'endur a presència del jutge, tant si us agrada com si no.

El sedaire, al principi, gallejava molt davant l'agutzil; però com que s'esqueia que l'agutzil no era un oficial llogat, sinó un home bo i íntegre (em penso que era tractant de gra a la menuda) i un home de seny dret, l'home s'ajustà a la seva feina i no volgué deixar-me anar sense haver vist el jutge de pau; i jo també vaig insistir-hi. Quan el sedaire ho va veure digué a l'agutzil:

—Bé, podeu portar-la on vulgueu; jo no tinc res més a dir-li.

—Però, senyor —fa l'agutzil—, espero que vós vindreu amb nosaltres, perquè heu estat vós que me l'heu lliurada.

—No, i ara! —fa el sedaire—. Ja us dic que no tinc res més a dir-hi.

—Però, senyor, si us plau, vingueu —diu l'agutzil—. Us ho demano pel vostre bé, que el jutge no pot fer res sense vós.

—Feu el favor, si us plau —diu el sedaire—, dediqueu-vos a la vostra feina; us repeteixo que no tinc res a dir-li, a aquesta dona. Us conjuro en nom del rei a deixar-la anar.

—Senyor —fa l'agutzil—, ja veig que no sabeu el que ha de fer un agutzil; us demano que no m'obligueu a ser rude amb vós.

—Em sembla que no cal: ja ho sou prou —diu el sedaire.

—No, senyor —diu l'agutzil—, no sóc rude; vós heu trencat la pau arrabassant del carrer una dona honrada, mentre ella anava per les seves coses amb tot el dret, retenint-la a la vostra botiga i maltractant-la per mans dels vostres servidors; com podeu dir, doncs, que sóc rude amb vós? Em sembla que sóc prou civil de no invitar-vos o ordenar-vos en nom del rei a acompanyar-me, i de no demanar a tothom que passi per davant de la vostra porta que m'ajudi a portar-vos-hi per força; no deueu

ignorar que tinc poder per fer-ho; i amb tot, me n'estic i un cop més us demano que m'acompanyeu.

Doncs bé, malgrat això, el sedaire s'hi negà i tractà l'agutzil amb molt males paraules. Tanmateix, l'agutzil no perdé els estreps ni s'alterà; aleshores m'hi vaig posar jo i vaig dir:

—Deixem-ho estar, senyor agutzil; ja trobaré prou maneres de dur-lo davant un magistrat, no tingueu por; però hi ha el tipus aquest —dic— i ell va ser qui em va engrapar mentre jo passava innocentment pel carrer, i vós heu estat testimoni de la seva violència d'aleshores ençà; permeteu que us demani d'arrestar-lo i dur-lo davant el jutge.

—Sí, senyora —fa l'agutzil.

I girant-se cap a l'oficial.

—Au, jove —li diu—, ens heu d'acompanyar; espero que no estareu, com el vostre mestre, per damunt de l'autoritat de l'agutzil.

L'oficial agafà el posat d'un lladre condemnat, es féu enrere i mirà cap al seu amo, com si el pogués ajudar; l'altre, com un ximple, l'encoratjà a la insolència, i l'home es resistí de veritat a l'agutzil, i li donà una empenta ben forta quan l'altre anà per agafar-lo, davant la qual cosa l'agutzil l'aterrà d'un cop, i cridà en demanda d'ajuda; immediatament la botiga s'omplí de gent, i l'agutzil arrestà l'amo, aquell oficial i tots els altres.

La primera mala conseqüència d'aquell samaniat fou que la dona que havien agafat, la veritable lladre, es va fer escàpola i es confongué entre la gernació; així com també dues més que havien atrapat; si eren realment culpables o no, poc sabia dir-hi res.

Mentrestant, havien entrat alguns veïns, que en veure, després d'esbrinar-ho, com anaven les coses, havien maldat per fer entrar en raó l'esverat del sedaire, que començà a adonar-se de la seva manca de raó; al capdavant, així, vam anar tots molt calcats a veure el jutge, amb una gernació d'unes cinc-centes persones estalonant-nos; durant tot el camí vaig poder sentir com la gent demanaven què passava, i d'altres responien que un sedaire havia detingut una dona honrada per comptes d'una lladre, i que després havien agafat la lladre, i ara la dona havia agafat el sedaire i el duia al jutge. Això plagué estranyament a la gent i féu que la gernació augmentés, i la gent cridaven tot caminant:

—Quin és el maleït? Quin és el sedaire?

Les dones en especial. Aleshores, quan el veieren van cridar:

—És aquell, és aquell!

I ara i adés li queia un tou de fang al damunt; i així vam caminar una bona estona, fins que el sedaire cregué convenient de demanar a l'agutzil que agaféssim un cotxe per protegir-se de la turba; de manera que la resta del camí la vam fer amb cotxe, l'agutzil i jo, i el sedaire amb el seu oficial.

Quan arribàrem davant el jutge, que era un senyor vellet de Bloomsbury, l'agutzil féu un informe sumari sobre l'estat de la qüestió, i aleshores em demanà que parlés i digués tot el que havia de dir. Per començar em preguntà com me deia, cosa que em venia ben a repèl, però no hi havia remei, i doncs li vaig dir que em deia Mary Flanders, que era vídua, que el meu home, que era capità de vaixell, havia mort durant un viatge a Virginia; i encara li vaig donar alguns altres detalls que ell mai no podia haver contradit, i que ara m'estava a ciutat a casa de tal persona, i aquí vaig anomenar la meva madona; però que m'estava preparant per anar a Amèrica, on paraven els efectes del meu marit, i que aquell dia me n'anava a comprar roba per posar-me de mig dol, però encara no havia posat els peus a cap botiga quan aquell individu, assenyalant l'oficial del sedaire, se m'abalançà amb una fúria que m'espantà d'allò més i se m'endugué a la botiga del seu mestre, on, tot i que l'amo va reconèixer que jo no era la persona, no va voler deixar-me anar, ans em lliurà a un agutzil.

Llavors vaig procedir a explicar com m'havia tractat l'oficial; a dir que no m'havien deixat cridar cap dels meus amics; que després havien atrapat la lladre real, i li havien trobat les coses perdudes al damunt, i tots els detalls que ja he dit abans.

Aleshores l'agutzil relatà la seva versió: el diàleg amb el sedaire sobre la qüestió del meu alliberament, i a l'últim el refús de l'oficial a acompanyar-lo, quan jo l'hi vaig encomanar, i l'actitud de l'amo encoratjant-lo a resistir-s'hi, i al capdavant la violència de l'oficial, i etcètera, tot tal com ja ho he contat.

Aleshores el jutge escoltà el sedaire i el seu oficial. El sedaire féu de veritat una llarga palinòdia sobre les grans pèrdues que diàriament els causaven els saltabotigues; que era molt fàcil que s'equivoquessin, i quan se n'adonà ell prou m'hauria alliberat, etc., com ja hem vist més amunt. Pel que fa a l'altre, tenia ben poca cosa a dir: es limità a sostenir que un altre oficial li havia assegurat que jo era de veritat la persona.

Com a conclusió de tot plegat, el jutge, molt cortès, em digué primer de tot que era lliure; que lamentava molt que l'oficial del sedaire, en la febre de la persecució, hagués tingut tan poc discerniment com per confondre una persona innocent amb una de culpable; que si no hagués comès la injustícia de retenir-me en acabat, ell creia que jo hauria perdonat el primer afront; que, tanmateix, ell no tenia autoritat per assignar-me cap altra reparació que la de reconvenir-los públicament, cosa que faria; però suposava que jo voldria recórrer als mètodes que la llei indicava; mentrestant, ell el faria comprometre per jurament a comparèixer.

Però respecte a l'alteració de la pau comesa pel fadrí em digué que en això em donaria satisfacció, perquè l'enviaria a Newgate per haver atacat l'agutzil i també per haver-me agredit a mi.

Envià, doncs, aquell tipus a Newgate per l'agressió; l'amo pagà una fiança per poder marxar, i així ens en vam anar; però vaig tenir la satisfacció de veure la turba esperar que sortissin tots dos, i escridassar-los i llançar-los pedres i fang als cotxes amb què se n'anaren; i així doncs me'n vaig tornar a ca la madona.

Després de tot aquest bullit, en arribar a casa i explicar la història a la madona, m'esclafeix a riure.

—De què rieu? —dic—. No fa pas riure tant com us penseu, aquesta història; us asseguro que he passat un bon trontoll i un bon espant, amb aquella colla de trinxeraires.

—I no vols que rigui! —fa la madona—. Ric, maca, de veure la sort que arribes a tenir; aquesta feina serà el millor negoci que hakis fet en ta vida, si la saps portar. Ja pots comptar —diu— que del sedaire en pots treure cinc-centes lliures per danys i perjudicis, a més del que trauràs de l'oficial.

Jo tenia altres maldecaps arran d'aquell assumpte, sobretot perquè havia donat el nom al jutge de pau; i jo sabia que el meu nom era tan conegut entre la gent de Hick's Hall, de l'Old Bailey i d'aquests llocs, que si aquella causa anava a judici públic i s'investigava el meu nom, cap tribunal no concediria gaires danys i perjudicis per la reputació d'una persona de tal anomenada. Tanmateix, em veia constreta a engegar un procés en forma, i d'acord amb això la madona em trobà un home de confiança per endegar-ho, un advocat de molt ofici i bona reputació; i certament la dona tingué raó, perquè si hagués llogat un d'aquests picaplets xerrameques, o un home poc conegut i sense bona reputació, jo n'hauria tret ben poca cosa.

Em vaig veure amb l'advocat i li vaig donar pel menut tots els detalls, tal com s'han relatat més amunt; i m'assegurà que es tractava d'un cas que, segons va dir, s'aguantava sol, i que no dubtava que qualsevol jurat assignaria uns danys i perjudicis ben considerables en una causa com aquella; informat de tot el que li calia, inicià el procés, i el sedaire, en ser arrestat, pagà la fiança. Uns quants dies després de pagada la fiança, se'n va amb el seu procurador a veure el meu per fer-li saber que volia arranjar la qüestió; que tot s'havia engegat en l'ardor d'una rauxa dissortada; que el seu client, referint-se a mi, tenia una llengua molt aspra i provocativa, que jo els havia tractat malament i me n'havia trufat i rifat, inclús quan es pensaven que jo era la persona que cercaven, i que els havia provocat, i altres coses semblants.

El meu advocat se'n va sortir molt bé; els va fer creure que jo era una vídua de fortuna, que tenia possibilitats de fer-me fer justícia, i que tenia amics poderosos que em fariem costat i que m'havien promès d'anar fins al final, i que encara que m'hagués de costar mil lliures, volia tenir la certesa d'obtenir reparació, car els afronts que havia rebut eren intolerables.

Amb tot, van aconseguir del meu procurador això, que els prometés que no afegiria llenya al foc, que si jo m'inclinava per un arranjament, ell no me'n dissuadiria i més aviat em menaria a la pau que no a la guerra; de la qual cosa, li van dir, no s'hauria de penedir; i ell, molt honrat, m'ho contà tot fil per randa, i em va dir que si els altres li oferien cap suborn jo ho sabria; però, com a conclusió de tot plegat, em digué amb tota honradesa que si el volia creure ell m'aconsellava d'arribar a un acord amb els altres, perquè com que ells estaven molt espantats, i per damunt de tot tenien el deler d'arranjar-ho, i sabien que, passés el que passés, els tocava a ells de

pagar les despeses del procés, ell creia que lliurement em donarien més del que qualsevol jurat o tribunal de justícia em podrien concedir en un judici. Li vaig preguntar fins a on creia que els podria demanar. Respongué que això no m'ho sabia dir, però que ja en sabia alguna altra cosa quan ens tornéssim a veure.

Un temps després d'això, van tornar per saber si ja havia parlat amb mi. Els digué que sí, que no m'havia trobat tan adversa a un arranjament com alguns dels meus amics, els quals, irritats per l'ofensa que jo havia rebut, m'empenyien a tirar endavant; que aquests amics afegien llenya al foc d'amagat i m'atiaven a fer una revenja o a prendre'm la justícia pel meu compte, que en diuen; de manera que ell poc sabia què dir-hi; els digué que faria el que pogués per convèncer-me, però que necessitava poder dir-me quina proposta feien ells. Van pretendre que no podien fer cap proposta, perquè això podria usar-se en contra d'ells; i ell els contestà que per la mateixa regla tampoc ell no podia fer cap oferta, no fos cas que poguessin al·legar allò per rebaixar els danys i perjudicis que el jurat estigués disposat a dictar. Amb tot, després d'una certa discussió i de promeses mútues de no aprofitar-se de l'ocasió per cap de les dues bandes en res del que es pogués negociar aleshores o en qualsevol altra reunió, van arribar a una mena de pacte; però tan vague i amb tanta diferència entre una part i l'altra que no se'n podia esperar ben res; perquè el meu procurador demanava cinc-centes lliures i les despeses, i ells n'oferien cinquanta sense les despeses; així van quedar, i el sedaire proposà de tenir una trobada amb mi; i el meu advocat s'hi avingué de seguida.

El meu procurador m'aconsellà de fer cap a aquella reunió molt ben vestida, i amb una certa pompa, perquè el sedaire s'adonés que jo era força més del que semblava en aquella avinentesa en què m'agafaren. Així, doncs, m'hi vaig presentar amb un vestit nou de mig dol, d'acord amb el que havia declarat davant el jutge. Em vaig pimpollar, a més a més, tant com ho permetia el guarniment de mig dol d'una vídua; la meva madona em proveí amb un esplèndid collaret de perles, amb una tanca de diamants al darrere, que tenia com a penyora d'un préstec; em vaig posar un rellotge d'or molt bo al flanc; de manera que, en un mot, feia molt bona figura; em vaig esperar fins a tenir la seguretat que ells ja hi eren, i em vaig presentar a la porta amb cotxe, acompanyada de la meva minyona.

En entrar jo a l'estança, el sedaire se sorprengué. S'aixecà i em féu una reverència, a la qual jo vaig correspondre una mica, però molt poc, i vaig anar a seure al lloc on el meu procurador m'indicà, car era a casa seva. Al cap d'una estona el sedaire digué que no m'hauria reconegut i començà a fer-me alguns compliments al seu aire. Li vaig dir que em semblava que al principi no em coneixia, i que si m'hagués conegut, no creia que m'hagués tractat com va tractar-me.

Em digué que li sabia tant greu el que havia passat, i que era per testimoniar la seva voluntat de fer tota la reparació possible que havia convocat aquella trobada; que esperava que jo no voldria dur les coses a cap extrem, perquè això no només fóra un gran dany per a ell, ans podria ser la ruïna del seu negoci i de la seva botiga, en el

qual cas jo podria tenir la satisfacció de pagar una injúria amb una altra injúria deu vegades més grossa; però que aleshores no hi aconseguiria res, mentre que ara ell estava disposat a fer-me tota la justícia que estigués en les seves mans, sense carregar-nos, ni ell ni jo, amb els maldecaps o les despeses d'un procés judicial.

Li vaig contestar que m'alegrava molt de sentir-lo parlar més assenyadament del que havia fet fins aleshores; que era veritat que el reconeixement, en la majoria de casos d'afront, ja valia com una reparació suficient; però que el nostre cas ja havia arribat massa lluny per tancar-lo així; que jo no tenia set de revenja, que no cercava la seva ruïna ni la de ningú més, però que tots els meus amics eren unànimes a no deixar-me negligir la meva reputació fins al punt d'ajustar una cosa d'aquella mena sense una reparació de l'honor satisfactòria; que el fet que hom et prengui per lladre era una indignitat tan grossa que no es podia deixar passar; que la meva persona estava per damunt de ser tractada d'aquella manera per ningú que em conegués, però que a causa de la meva condició de vídua potser havia estat negligent i havia tingut poca cura de mi mateixa, i doncs també podia ser que se'm prengués per una criatura d'aquella estofa, però que el tracte que després havia rebut per part d'ell (i aquí vaig repetir tota la història) era tan irritant que ni tenia la paciència de repetir-ho.

Doncs bé, l'home ho va reconèixer tot i es mostrà certament d'allò més humil; va fer propostes força falagueres; arribà a pujar a cent lliures, a més d'encarregar-se de les despeses legals, i hi afegí que em regalaria una magnífica partida de roba. Jo vaig rebaixar a tres-centes i vaig exigir de poder publicar un anunci de tots aquells detalls als papers públics.

Aquesta fou una clàusula que ell no arribà mai a poder acceptar. Amb tot, al final s'avingué, pel bon ofici del meu procurador, a pujar fins a cent cinquanta lliures i una partida de seda negra; aquí ja m'hi vaig conformar, i com si fos a requesta del meu advocat, m'hi vaig avenir; em pagà la factura del procurador i les despeses, i ens oferí un sopar amb tots els ells i ells per reblar l'acord.

En anar a recollir els diners, em vaig fer acompanyar per la madona, vestida com una vella duquessa, i un senyor molt ben vestit, que vam fer veure que em festejava, però a qui jo anomenava cosí, i l'advocat només havia de donar entenent al sedit, en privat, que aquell senyor galantejava la vídua.

L'home ens tractà a cor què vols, certament, i pagà els diners amb aquella alegria; de manera que entre tot li costà dues-centes lliures, o potser més. A la darrera reunió, quan tot ja estava acordat, sortí el cas de l'oficial, i el sedit intercedí per ell amb molt de vigor; em va dir que era un home que havia tingut botiga pròpia, que havia estat ben pròsper, que tenia dona i fills i que era molt pobre; que no tenia res per pagar una reparació, però que em vindria a demanar perdó de genollons, si jo volia, i tan públicament com demanés. Jo no li tenia rancúnia, a aquell belitre malcarat, ni les seves submissions m'importaven poc ni gaire, vist que no hi havia res a treure'n, i així, doncs, vaig pensar que tant se valia d'acabar-ho per la via de la generositat; li

vaig dir, doncs, que jo no volia la ruïna de ningú, i que per tant perdonaria, a prec seu, aquell desgraciat; jo estava per damunt de voler cap revenja.

A mig sopar féu comparèixer el pobre quídam a presentar les seves excuses, cosa que va fer amb una humilitat tan mesquina com insultant havia estat abans el seu orgull i la seva sobergueria, amb la qual cosa demostrà tenir una baixesa d'esperit completa, i que era despietat, cruel i implacable quan es trobava al capdamunt de la prosperitat, i abjecte i pusil·lànim quan es veia al capdavant de l'aflicció. Tanmateix, vaig tallar-li els escarafalls de soca-rel, li vaig dir que el perdonava i li vaig pregar que es retirés, com si, a desgrat d'haver-lo perdonat, no en pogués comportar la presència.

Aleshores jo estava en una situació puixant, cert, si hagués tan sols sabut trobar el moment de plegar, i la madona em deia sovint que jo era la més rica de l'ofici en tot Anglaterra; i així mateix em penso que era, car tenia set-centes lliures en efectiu, a més a més de roba, anells, argenteria i un parell de rellotges d'or, tot robat, perquè vaig fer innombrables cops, a més dels que he esmentat. Ai!, si hagués tingut, inclús llavors, la mercè del penediment, tenia encara prou lleure per haver girat els ulls enrere a considerar les meves follies i haver-hi posat algun remei; però la satisfacció que jo havia de donar per les meves públiques malifetes va tornar a quedar de racó; no em sabia estar de tornar a sortir, que en deia ara, just com en els dies en què la fretura m'hi arrossegava en cerca de pa.

No gaire després que l'afer amb el sedaire quedés enllestit, vaig sortir amb un guarniment ben diferent de tots els que havia fet servir mai fins aleshores... Em vaig vestir com una captaire amb els parracs més grofolluts i arrossinats que vaig trobar, i em vaig posar a rondar pertot, guaitant i guipant a cada porta i finestra que se'm posava a tret; i ara estava en una situació tan delicada que sabia menys que mai com m'havia de captenir. Detestava per naturalesa la brutícia i els parracs; a mi m'havien pujat endreçada i polida, i no reeixia a comportar-me altrament, fos en la condició que fos; fins al punt que aquesta fou la més enganyadora de totes les disfresses que mai m'hagués posat. De seguida em vaig dir que allò no anava, perquè aquella era una indumentària que feia angúnia i por a tothom; i em semblà que tothom em mirava com si tingués por que me li acostés, per si els prenia alguna cosa. La primera vegada que vaig sortir vaig rondar tota la tarda sense treure'n res, llevat d'arribar a casa mullada, enfangada i cansada. Amb tot, l'endemà al vespre vaig tornar a sortir, i aleshores em vaig topar amb una aventureta que cuidà costar-me cara. Mentre m'estava vora la porta d'una taverna apareix un home a cavall que descavalca a la porta, i com que volia entrar a la taverna crida un dels mossos perquè li guardi el cavall. Romangué força estona a la taverna, i el mosso sentí que l'amo cridava i cregué que devia estar furiós amb ell. En veure'm a mi drete a prop seu, em cridà:

—Tingueu, bona dona —fa—, aguanteu-me aquest cavall una estona, mentre jo entro a dins; si el senyor torna us donarà una cosa o altra.

—Sí —faig jo.

I agafo el cavall, començo a caminar ben tranquil·la i me l'enduc a ca la madona.

Allò hauria estat un bon botí per a qui hi entengués; però mai un pobre lladre no s'havia trobat tan esmaperdut a l'hora de decidir què havia de fer amb allò que havia robat; en arribar a casa, la madona restà qui-sap-lo confosa, i ni l'una ni l'altra no sabíem què calia fer amb aquella bèstia. Enviar-lo a un estable hauria estat com no fer res, perquè era evident que la *Gasete*^[44] en publicaria algun anunci descrivint l'animal, i aleshores no ens hauríem atrevit a anar-lo a recollir de nou.

Tota la solució que se'ns va acudir per a aquesta aventura desafortunada fou de deixar el cavall en un hostal i enviar una nota, a través d'un missatger, a la taverna, dient que el cavall d'aquell senyor que s'havia extraviat era a tal hostal, i que allí podia anar-lo a recollir; que la pobra dona que l'aguantava, després de passejar-lo pel carrer no li havia sabut fer girar cua, i doncs l'havia deixat allà. Hauríem pogut esperar que el propietari hagués publicat l'anunci i hagués ofert una recompensa, però no vam gosar arriscar-nos a rebre-la.

Així, doncs, allò va ser un robatori i no va ser-ho, perquè ben poca cosa s'hi va perdre i encara més poca cosa s'hi va guanyar; i jo ja estava farta de sortir amb aquell vestit de captaire: no funcionava en cap manera, i a més, em semblava una amenaça i de mal averany.

Mentre encara usava aquella disfressa vaig anar a parar amb una colla de gent de la pitjor mena que mai m'hagués topat, i vaig arribar a conèixer també una mica la seva manera de fer. Eren moneders falsos, i em van fer ofertes molt bones, quant als guanys; però la part en què volien que m'embarqués era la més perillosa. Vull dir la de fer funcionar precisament l'encuny, que en diuen, que si m'hi haguessin enganxat hauria significat una mort certa, a l'estaca: vull dir, cremada de viu en viu, lligada en una estaca;^[45] de manera que, mal que jo semblava només una captaire i ells em prometien muntanyes d'or i de plata perquè m'hi afegís, la cosa no anava. És veritat que si hagués estat de debò una captaire o m'hagués vist desesperada com en els primers temps, potser m'hi hauria arribat a avenir; i és que, què se'ls en dóna la mort, en aquells que no saben com viure? Però en aquell moment, la meva condició no era tal, o almenys no era com per exposar-se a uns riscos tan terribles com aquells; a més a més, el sol pensament de morir cremada en una estaca em marfonia de terror; em glaçava la sang i m'excitava els vapors de tal manera que no podia pensar-hi sense un tremolor.

Això posà fi a la meva disfressa, també, perquè encara que la proposta no m'agradava, jo no els ho vaig pas dir, ans vaig fer veure que hi venia bé, i els vaig prometre que ens veuríem un altre cop. Però jo no gosava tornar-los a veure, perquè si els hagués vist i no hi hagués accedit, encara que ho hagués declinat amb la promesa del secret més greu del món, ells m'haurien volgut assassinar per anar més segurs i sentir-se tranquils, que en diuen. Quina mena de tranquil·litat és aquesta, ho judicaran millor els que comprenen com la gent poden assassinar per evitar un perill.

Això i robar cavalls eren coses que no feien per a mi, i doncs no em fou difícil de prendre el determini de no embolicar-m'hi mai més; el meu negoci semblava anar per unes altres tresqueres, i tot i que també era prou perillós en si mateix, m'esqueia molt més bé, i a més demanava més art, oferia més facilitats d'esquitllar-se i donava més possibilitats de sortir-ne airós si es presentava alguna sorpresa.

Cap a aquella època em van fer diverses propostes per entrar en una colla de rebentacases; però aquesta no era una cosa que em fes més peça d'aventurar-m'hi que la fabricació de moneda falsa, tampoc. Em vaig oferir d'anar amb dos homes i una dona que es dedicaven a entrar a les cases per via de l'astúcia. Amb ells prou m'hi hauria aventurat de bon grat, però ja eren tres i ni ells tenien ganes de repartir encara més els guanys, ni jo de formar part d'una colla massa nombrosa, de manera que no ens vam avenir i ho vaig deixar córrer; ells van pagar ben cara la temptativa següent.

Però a l'últim em vaig trobar amb una dona que tot sovint m'havia explicat les aventures que havia dut a terme, amb èxit, a la vora del riu, i em vaig ajuntar amb ella, i els nostres negocis van tirar endavant força bé. Un bon dia ens vam trobar amb un grup d'holandesos, a St. Catherine, on havíem anat fent veure que volíem comprar certes coses arribades de contraban. Vaig ser un o dos cops en una casa on vam veure una bona pila de coses prohibides, i en una ocasió la meva companya rampinyà tres peces de seda negra d'Holanda, que van sortir molt bé, i a mi me'n tocà la meva part; però en totes les passades que vaig fer jo sola no vaig aconseguir ni una avinentesa de fer res, i així doncs ho vaig deixar córrer, perquè ja hi havia estat tant sovint que aquella gent començaren a sospitar alguna cosa, i se'ls veia tan a l'aguait que em semblà que no hi havia res a fer.

Això em contrarià una mica i vaig decidir de fer una cosa o altra, perquè no estava acostumada a tornar tan sovint a casa sense res; l'endemà, per tant, em vaig vestir bé i vaig emprendre un passeig a l'altre cap de la ciutat. Vaig passar per l'Exchange^[46], al Strand, però sense la més petita idea que allí pogués trobar-hi res, quan tot d'un plegat vaig veure una gran aglomeració a la plaça, i tothom, botiguers i no botiguers, drets i mirant; de què es podia tractar, si no era d'alguna gran duquessa que vingués a l'Exchange? Alguns deien que venia la reina. Jo em vaig atansar a una de les parades, d'esquena al taulell, com si fos per deixar passar la gentada, i vaig clavar l'ull en una capsa de randes que la botiguera ensenyava a unes dones del meu costat, quan en veure que la mestressa i la dependenta es distreien més del compte per veure qui era que venia i a quina parada anava, vaig trobar la manera de fer-me lliscar un cartró de randa a la butxaca i de fer-me fonedissa; aquella dona ho pagà ben car, doncs, de badar amb la reina.

Vaig fugir d'aquella parada com arrossegada per la turba, i barrejant-me entre la gentada vaig fer cap a l'altra porta de l'Exchange, i així vaig ser a fora abans no haguessin trobat a faltar la randa; i per tal que no em seguissin vaig cridar un cotxe i m'hi vaig tancar a dins. Encara no havia acabat de tancar la portella que ja vaig veure la dependenta d'aquella parada i cinc o sis més corrent cap al carrer, cridant com si

estiguessin espantades. No van cridar: «Lladres!», perquè ningú no corria, però vaig arribar a copsar les paraules «robat» i «randa» un parell de cops o tres, i vaig veure la noia que es retorçava de mans i corria mirant d'ací d'allà, com si estigués espantadíssima. El cotxer que m'havia agafat estava pujant al pescant, però encara no hi era ben bé, de manera que els cavalls encara no havien començat a moure's; jo estava, doncs, terriblement neguitosa, i vaig agafar el paquet de randa per estar a punt de deixar-lo anar per la portella del cotxe que s'obre per la part del davant, just darrere el cotxer; però amb gran satisfacció meva, en menys d'un minut el cotxe començà a moure's, és a dir, tan aviat com el cotxer es va haver enfilat i va haver fet quatre crits als cavalls; va arrencar, doncs, sense cap entrebanc i jo em vaig endur el meu botí, que valia gairebé vint lliures.

L'endemà em vaig tornar a guarnir, però amb vestits molt diferents, i vaig tornar a fer el mateix camí, però res no se'm presentà fins que vaig ser a St. James Park, on vaig veure abundor de dames passejant pel Mall^[47], i entre d'altres hi havia una petita senyoreta, una damisel·la d'uns dotze o tretze anys, que anava acompanyada d'una germaneta, vaig suposar, d'uns nou anys. Vaig observar que la més gran duia un esplèndid rellotge d'or, i un bon collaret de perles, i que les acompanyava un lacai amb lliurea; i com que no era corrent que els lacais anessin darrere les dames pel Mall, vaig observar que el patge s'aturava en anar per enfocar el Mall i la més gran de les germanes li parlava, i vaig veure que era per dir-li que, en tornar elles, fos exactament allí.

Quan la vaig sentir despatxar el lacai, em vaig avançar cap al xicot, i li vaig demanar qui era aquella damisel·la i la vam fer petar una estoneta sobre aquella menuda tan bonica que anava amb ella, i que si la gran fóra una dama tan distingida i elegant: que si era tota una doneta i que si era d'allò més seriosa; i aquell beneit em contà de seguida qui era; que era la filla de sir Thomas..., de l'Essex, i que era una gran fortuna; que la mare encara no havia arribat a ciutat, i doncs s'estava amb la dona de sir William..., del Suffolk, al seu casal de Suffolk Street, i una pila de coses més; que tenien una minyona i una dona al seu servei, a més del cotxe de sir Thomas, el cotxer i ell mateix; i que la jove damisel·la era la mestressa de tota la família, tant allí com a casa; i, en suma, m'explicà una munió de coses ben suficient per a la meva feina.

Jo anava molt ben vestida, i duia també el meu rellotge d'or, com ella; vaig deixar, doncs, el lacai, i em poso al rengle d'aquella damisel·la, després d'esperar que hagués fet una volta sencera pel Mall, just quan tornava a començar; de seguida la vaig saludar pel seu nom, utilitzant el títol de Lady Betty. Li vaig preguntar si havia rebut notícies del seu pare, quan arribava a ciutat la seva senyora mare, i com estava.

Li vaig parlar tan familiarment de tota la seva família que ella no podia sinó suposar que els coneixia tots íntimament. Li vaig preguntar com era que sortia sense la senyora Chime (aquest era el nom de la dona que tenien al seu servei) que vetllés la senyoreta Judith, que era la seva germana. Aleshores vaig començar una llarga

xerrameca sobre la seva germana, quina senyoreta tan bella no era, i li vaig demanar si havia estudiat francès, i mil menuderies d'aquestes per entretenir-la, quan de cop i volta vam veure arribar els guàrdies i la multitud corrent a veure passar el rei, que anava al Parlament.

Les dames van córrer totes cap a un costat del Mall i jo vaig ajudar la meva senyoreta a enfilem-se damunt la balustrada que fa de vora del Mall per tal que estigués prou enlaire per veure-ho; i vaig agafar la petita i vaig alçar-la en braços ben amunt; durant aquesta operació vaig tenir compte de llevar el rellotge d'or de la senyoreta Betty tan netament que ella no se n'adonà poc ni gaire, ni el trobà a faltar fins que la gernació va haver passat i ella tornava a ser enmig del Mall, entre les altres dames.

Jo vaig prendre'n comiat enmig mateix de la gentada, i li vaig dir, com si tingués pressa:

—Estimada Lady Betty, tingueu cura de la vostra germaneta.

I llavors va semblar com si la gentada se m'hagués endut d'una revolada i jo m'hagués vist obligada, de mal grat, a marxar.

En aquestos casos la pressa desapareix immediatament, i l'indret resta net tan bon punt el rei ha passat; però com que sempre hi ha corredisses i agitació entorn mateix del rei, i jo ja m'havia desfet de les dues damisel·les havent-hi fet la meva feina sense cap entrebanc, vaig fer via enmig de la multitud apressada, com si volgués veure el rei, i vaig arribar a primera fila del tumult, on vaig quedar-me fins a arribar al capdavall del Mall; allí el rei continuava en direcció als guàrdies a cavall, i jo em vaig esquitllar cap al passatge que en aquell temps arribava fins a l'extrem més baix de Haymarket, on vaig procurar-me un cotxe i vaig desaparèixer; i confesso que encara no he complert la meva paraula, vull dir d'anar a fer una visita a la senyoreta Betty.

Un moment em passà pel cap d'arriscar-me a restar amb la senyoreta Betty fins que hagués trobat a faltar el rellotge, i en acabat cridar amb ella i portar-la a un cotxe, i jo pujar-hi també i acompanyar-la a casa; i és que se la veia tan contenta amb mi i tan perfectament enganyada per la meva desimbolta xerrameca sobre els seus coneguts i la seva família, que vaig pensar que fóra fàcil de dur la cosa encara més enllà i abastar almenys el collaret de perles; però en considerar que si bé la criatura no hauria maliciat de mi, d'altres podien fer-ho, i que si m'escorcollaven em descobriren, vaig creure que era millor d'esmunyir-me amb el que havia aconseguit, i estar-ne contenta.

Més tard vaig saber per casualitat que en trobar a faltar el rellotge, la damisel·la féu una gran cridòria al parc i envià el lacai amunt i avall per veure si em trobava; m'havia descrit tan perfectament que el xicot s'adonà de seguida que es tractava de la mateixa persona que havia estat parlant amb ell tanta estona i li havia fet tantes preguntes sobre elles; però abans que ella pogués arribar on era el lacai i explicar-li la història, jo ja era ben lluny del seu abast.

Vaig tenir una altra aventura, després d'aquesta, d'una mena diferent de totes aquelles en què fins llavors m'havia vist embarcada, i fou en una casa de joc dels voltants del Covent Garden.

Vaig veure gent diversa entrant i sortint; em vaig quedar una bona estona al passatge, amb una altra dona, i en veure pujar un senyor que em semblà d'una elegància no gens corrent, li vaig demanar:

—Si us plau, senyor, les dones no poden pujar?

—Sí, senyora —diu ell—, i jugar i tot, si volen.

—Això és el que vull —vaig fer.

I en aquestes em digué que em presentaria, si volia; vaig seguir-lo, doncs, fins a la porta, i després de donar una ullada a dins em va dir:

—Allí els teniu, senyora, els jugadors, si teniu intenció d'arriscar res.

Vaig mirar i vaig dir en veu alta a la meva companya:

—Només hi ha homes, aquí; no m'hi aventuraré pas.

Amb la qual cosa un dels homes cridà:

—No cal que tingueu por, senyora, que aquí només hi ha jugadors honrats; sereu molt benvinguda, vós i les vostres juguesques.

Vaig acostar-m'hi una mica més, doncs, i vaig donar-hi un cop d'ull; algun d'ells em portà una cadira, m'hi vaig asseure i vaig veure el gobelet i els daus fent la volta ben de pressa; aleshores vaig dir a la meva companya:

—Aquests senyors piquen massa alt per a nosaltres; au, anem.

La gent eren molt civils, i un senyor en particular m'encoratjà tot dient:

—Au, senyora, si voleu provar fortuna i goseu confiar en mi, us garanteixo que ningú no us farà cap tort.

—No, senyor —vaig dir, somrient—. Ja ho crec, que els senyors no voldran enganyar una dama.

Però encara vaig refusar de provar fortuna, tot i que em vaig treure una bossa de diners perquè poguessin veure que no era pas per falta de diners.

Després d'haver segut una estona, un senyor em digué, burleta:

—Au, senyora, ja veig que teniu por de jugar pel vostre compte; sempre he tingut bona sort amb les senyores: jugareu a compte meu, ja que no ho feu al vostre.

Jo li vaig respondre:

—Senyor, em doldria molt de perdre els vostres diners —però vaig afegir-hi—: jo també tinc força sort; però és que els senyors juguen tan fort que no m'atreveixo, de veritat, a jugar-me els meus diners.

—Bé, bé —fa ell—, aquí teniu deu guinees, senyora; aposteu-les per mi.

Vaig agafar, doncs, els seus diners i els vaig apostar, sota la seva mirada. Vaig perdre nou d'aquelles guinees, a una o dues per jugada, i aleshores, en escaure el gobelet al meu veí, el meu senyor em donà deu guinees més, i me'n va fer jugar cinc d'un sol cop; l'home del gobelet tirà els daus i heus aquí cinc d'aquelles guinees recuperades. Això l'encoratjà i em féu agafar el gobelet, la qual cosa era ben

arriscada. Tanmateix, vaig conservar el gobelet tanta estona que ja havia tornat a guanyar tots els seus diners, i ara tenia un bon grapat de guinees a la falda, i el que és encara més sortós, en tirar els daus només vaig haver de pagar a un o dos dels que havien apostat, i doncs me'n vaig sortir prou bé.

En arribar a aquest punt, vaig oferir al senyor tot l'or, puix que era d'ell; jo hauria volgut que jugués ell pel seu compte, amb el pretext que jo no acabava d'entendre el joc prou bé. L'home rigué i va dir que si tan sols tenia sort, poc importava si entenia el joc o no; però que no havia de plegar. Amb tot, reprengué les quinze guinees que hi havia posat al començament, i em demanà de continuar jugant amb la resta. Jo hauria volgut comptar tot el que havia guanyat, però va fer:

—No, no, no ho compteu; us crec prou honrada, i a més, comptar-los porta mala astrugància.

Així, doncs, vaig continuar jugant.

El joc l'entenia prou bé, encara que feia veure que no, i jugava cautelosament. Es tractava de mantenir un bon pilonet a la falda, del qual ara i adés esquitllava una part cap a la butxaca, però de tal manera, i en moments tan adients, que estava convençuda que ell no ho podia veure.

Vaig jugar una bona estona, i vaig tenir molta sort per ell; però la darrera vegada que vaig tenir el gobelet, hom apostà fort, i jo vaig acceptar ardidament el repte; vaig conservar el gobelet fins a reunir vora vuitanta guinees; però a la tirada següent en vaig tornar a perdre més de la meitat; em vaig aixecar, doncs, car tenia por de tornar-ho a perdre tot, i li vaig dir:

—Ara, si us plau, senyor, agafeu-ho i jugueu vós mateix; em sembla haver-ho fet prou bé per vós.

L'home hauria volgut que jo hagués continuat, però es feia tard, i vaig demanar disculpes. En tornar-li els diners, li vaig dir que esperava que ara me'ls hi deixaria comptar, per veure el que havia guanyat, i la sort que havia tingut en nom seu; quan li ho vaig haver comptat, va resultar haver-hi seixanta-tres guinees.

—Llàstima! —faig—. Si no arriba a ser per aquesta dissortada tirada, us hauria aconseguit un centenar de guinees.

Li vaig donar, doncs, tots els diners, però ell no els volia agafar fins que jo no hi hagués ficat la mà i me n'hagués quedat uns quants per a mi, i em digué que em servís jo mateixa. Vaig refusar-m'hi i em vaig mostrar decidida a no agafar res pel meu compte; si ell tenia cap intenció en aquell sentit, havia de ser ell qui ho fes.

En veure que discutíem, la resta de senyors cridaren:

—Dóna-li-ho tot!

Però jo m'hi vaig negar absolutament. Aleshores un d'ells féu:

—Diantre, Jack, fes meitat i meitat: que no ho saps que amb les dones s'hi ha d'estar sempre a mitges?

Breu: s'ho va partir amb mi, i jo vaig marxar amb trenta guinees, a més de les quaranta-tres que ja havia robat d'amagat, que aleshores em van doldre, vist que

l'home era tan generós.

Vaig arribar a casa, així, amb setanta-tres guinees, i vaig donar entenent a la vella madona de la sort que havia tingut en el joc. Tanmateix, ella m'aconsellà que no tornés a aventurar-m'hi, i jo vaig seguir el seu consell, perquè mai més no m'hi vaig tornar a acostar, per allí, i és que jo sabia tan bé com ella que si m'agafava el cuc del joc, podria perdre de seguida allò i tot el que havia anat arraconant.

La fortuna m'havia somrigut fins a tal punt, i jo havia prosperat de tal manera, així com també la meva madona, que sempre compartia els meus guanys, que la bona velleta començà de veres a parlar de plegar ara que estàvem tan bé i d'aconter-nos amb el que teníem; però, guiada per no sé quin fat, ara m'hi mostrava tan contrària com s'hi havia mostrat ella abans, en proposar-li-ho jo; així vam abandonar en mala hora el propòsit, de moment, i en una paraula, em vaig endurir i envalentir més que mai, i l'èxit que m'acompanyà féu el meu nom tan famós com el de qualsevol lladre del meu ram que hagués estat mai a Newgate i a l'Old Bailey.

Diverses vegades em vaig prendre la llibertat de repetir el mateix truc, la qual cosa no forma part de la pràctica habitual, però amb tot no anà malament; però per regla general adoptava figures diferents i m'espavilava per aparèixer sota una nova forma cada vegada que sortia.

Érem a l'estació més movedissa de l'any, i com que la majoria dels senyors se n'havien anat de ciutat, Tunbridge, Epsom i aquesta mena d'indrets eren plens com un ou. La ciutat, en canvi, quedava magra, i jo vaig trobar que el nostre negoci se'n ressentia una mica, com també d'altres; de manera que cap a final d'any em vaig ajuntar amb una colla que sol anar cada any a la fira de Stourbridge, i d'allí a la de Bury, al Suffolk. Ens hi vam prometre grans coses, allí, però quan vaig veure com estava el pati, me'n vaig atipar de seguida; perquè fora de netejar butxaques, hi havia ben poca cosa que pagués la pena de ficar-s'hi; si es recaptava algun botí, no era gaire fàcil d'endur-se'l, i a més no hi havia la mateixa varietat d'avinenteses per al nostre ofici que a Londres; tot el que vaig aconseguir en tot el viatge va ser un rellotge d'or a la fira de Bury, i un farcellet de lli a Cambridge, que em donà ocasió d'acomiar-me de l'indret. Era un truc molt vell que a mi em semblà que si bé a Londres no funcionaria, faria el fet amb un botiguer de comarca.

A la botiga d'un draper, però no a la fira, ans a la vila de Cambridge, vaig comprar-hi tanta holanda i altres coses com cabien en set lliures; quan vaig haver fet, els vaig demanar d'enviar-ho tot a tal hostal, on jo m'havia reservat expressament una cambra el mateix matí, com si aquella nit hi hagués de posar.

Vaig encomanar al draper que m'ho enviés, cap als volts de tal hora, a l'hostal on m'estava, i li vaig donar entenent que ja llavors li pagaria. A l'hora fixada el draper envià les coses; jo n'havia disposat una de la colla a la porta de la cambra, i així, quan la minyona de l'hostal portà el missatger a la porta, que resultà ser un jovenet, un aprenent, gairebé un home, la companya li digué que la seva mestressa estava dormint, però que si volia deixar les coses i tornar al cap d'una hora, si fa no fa, jo ja

estaria desperta, i així ell podria cobrar. El noi deixà el farcell de seguida, i se n'anà per les seves, i al cap d'uns dos quarts vam sortir la meva minyona i jo; aquell mateix vespre vaig llogar un cavall i un home que cavalqués davant meu, i vaig anar a Newmarket, on vaig aconseguir passatge en una diligència no gaire plena que anava a St. Edmund's Bury, on, com ja us he dit, ben poc vaig poder practicar l'ofici; només en un teatret de comarca vaig distreure un rellotge d'or del flanc d'una dama que no només estava intolerablement alegre, sinó també, segons em semblà, una mica engatada, cosa que em facilità la feina una bona mica.

Vaig marxar amb aquella mica de botí cap a Ipswich, i d'allí a Harwich^[48], on vaig adreçar-me a un hostel fent veure que acabava d'arribar d'Holanda, convençuda que alguna adquisició o altra faria entre els forasters que desembarcaven allí; però em vaig adonar que en general anaven buits de coses de valor, tret del que duïen al maletí i el cistell, que estaven tothora sota la vigilància dels lacais; no obstant això, un vespre vaig esmunyir fàcilment una maleta de la cambra d'un dels senyors, mentre el lacai estava damunt el llit com un soc, suposo que ben gat.

L'habitació on jo m'estava era la del costat de l'holandès, i després d'haver arrossegat amb penes i treballs aquella feixuguíssima andròmina des de la seva cambra fins a la meva, vaig sortir al carrer a veure si trobava cap possibilitat d'emportar-me-la. Vaig rondar una bella estona, però no vaig veure cap probabilitat de treure aquella enderga ni de transportar les coses que hi pogués haver a dins, si l'hagués oberta, car la vila era petita i jo una perfecta forastera; ja me'n tornava, doncs, amb el determini d'arrossegar-la de nou i de deixar-la on l'havia trobada. Just en aquell precís moment vaig sentir un home cridant a d'altra gent, donant-los pressa, que el vaixell estava per salpar, que aviat baixaria la marea. Vaig cridar aquell home:

—Mestre —faig jo—, de quin vaixell és que sou?

—Del *wherry*^[49] d'Ipswich, senyora —em contesta.

—I quan marxeu? —dic.

—Ara mateix, senyora —fa—. Que voleu venir?

—Sí —vaig fer—, si podeu esperar que vagi a buscar les meves coses.

—On les teniu? —fa.

—A tal hostel —vaig dir.

—Bé, ja vinc amb vós, senyora —diu, tot cortès—, i us les traginaré.

—Som-hi, doncs —dic, i me l'emporto.

La gent de l'hostal estaven molt atrafegats, car tot just acabava d'arribar el paquebot d'Holanda, i al mateix temps dos cotxes carregats de passatgers de Londres que havien d'embarcar en el paquebot que marxava cap a Holanda, els quals cotxes se'n tornarien l'endemà amb els passatgers acabats de desembarcar. Enmig d'aquell tràfec ningú no parà esment al fet que jo anés al taulell i pagués el compte dient a l'hostalera que havia trobat passatge en un *wherry*.

Aquests *wherries* són grans barcases, ben condicionades per transportar passatgers de Harwich a Londres; i encara que en diguin *wherries*, que és un mot

utilitzat al Tàmesi per indicar una barca petita amb remes per a dos o tres homes, aquests d'aquí són barcasses que poden dur vint passatgers i deu o quinze tones de càrrega, i estan fets per al mar. Tot això ho havia sabut la nit abans en esbrinar les diferents maneres d'anar a Londres.

L'hostalera fou molt gentil, agafà els diners del meu compte, però de seguida la van cridar, atrafegat com anava tothom a la casa. Vaig deixar-la, doncs, i me'n vaig anar cap a la meua cambra amb aquell home, li vaig donar el bagul, o maleta, però és que semblava un bagul, l'hi vaig embolicar amb un davantal vell i se n'anà de dret cap al vaixell, i jo al seu darrere, sense que ningú ens hi posés la més mínima pega; perquè el que és el lacai holandès encara dormia com el guix, i l'amo estava sopant a baix amb d'altres senyors forasters, tots ben contents, de manera que vaig fer cap tranquil·lament a Ipswich; i pel fet de marxar de nit, la gent de la casa no sabé sinó que me n'havia anat a Londres amb el *wherry* de Harwich, que és el que havia dit a l'hostalera.

A Ipswich els burots em van fer la guitza, que em retingueren el bagul, que jo en deia, per obrir-lo i escorcollar-lo. Els vaig dir que de bon grat els el deixava examinar, però que la clau la tenia el meu marit, que encara no havia arribat de Harwich; això ho vaig dir perquè si l'escorcollaven i trobaven que totes les coses feien més per a un home que no pas per a una dona, no els fes estrany. Tanmateix, com que estaven entretzenats a obrir el bagul, els vaig permetre de forçar-lo, és a dir, de treure'n el pany, cosa que no els costà gaire.

No hi trobaren res que els interessés, car el bagul ja l'havien escorcollat abans, però hi descobriren algunes coses que em van donar qui-sap-la satisfacció, com és ara una bossa de diners en pistoles franceses i alguns ducats i dòlars holandesos, i la resta era constituïda sobretot per dues perruques, algunes mudes, raors, sabó, perfums i d'altres objectes de necessitat per a un home, que van passar com a pertanyents al meu marit, i així, doncs, em vaig desempallegar d'aquell entrebanc.

Era molt d'hora de la matinada, i encara no era clar, i poc sabia quin partit prendre; i és que estava segura que al matí em perseguirien i a la millor em podrien atrapar amb totes les coses al damunt; vaig decidir-me, doncs, a prendre noves mesures. Vaig anar públicament a un hostal de la vila amb el meu bagul, que en deia, i després d'haver-ne tret el més substanciós no em semblà que pagués la pena de carregar la resta; amb tot, l'hi vaig donar a l'hostalera amb l'encàrrec de vigilar-ho ben bé i de guardar-me'l fins que tornés, i cap al carrer vaig sortir.

Quan vaig ser dins la vila, un bon tros lluny de l'hostal, em vaig trobar una velleta que acabava d'obrir la porta, i jo em vaig aturar a fer-hi petar la xerrada, i li vaig fer tot de preguntes a la babalà sobre coses ben allunyades del meu propòsit i disegni; però en el curs de la conversa em vaig anar assabentant de la situació de la vila, que si érem en un carrer que anava cap a Hadley, però que si tal altre carrer anava cap al riu, tal altre al cor de la vila, i finalment tal altre anava a Colchester, i el camí de Londres, doncs, queia per allí.

De seguida en vaig tenir prou, d'aquella velleta, perquè l'únic que jo volia era saber on queia el camí de Londres, i cap allí em vaig adreçar tan de pressa com vaig poder; no és pas que tingués intenció d'anar-hi a peu, ni a Londres ni a Colchester, sinó que volia marxar d'Ipswich sense fer fressa.

Vaig caminar aquelles dues o tres milles, i aleshores em vaig trobar un pagerol senzill, atrafegat en alguna feina de la terra, no sé pas quina, i per començar li vaig fer una rastellera de preguntes sense cap propòsit, però a l'últim li vaig dir que anava cap a Londres i que la diligència anava plena i no havia trobat passatge, i li vaig demanar si no em sabia dir on podia llogar un cavall capaç de portar dues persones, i un home honrat per cavalcar davant meu fins a Colchester, on probablement trobaria lloc a la diligència. El bon aixafaterrossos em mirà de fit a fit i no digué res durant mig minut ben bo, i aleshores, gratant-se el clatell, fa:

—Un cavall, dieu? Per anar a Colchester? I per carregar dues persones? Prou, mestressa, prou, això rai: si teniu diners no us els acabareu pas, els cavalls.

—És clar, mestre —que jo faig—, això ja ho donava per entès; no volia pas dir sense pagar.

—Però vejам, mestressa —diu—, quant voldríeu pagar?

—Mireu —hi torno—, no sé pas quins preus feu, aquí en aquesta contrada, que sóc forastera, jo; però si me'n podeu trobar un, mireu que sigui tan barat com pugueu, i alguna cosa us en tocarà per la molèstia.

—Això és parlar com a persona honrada —fa el pagès.

«No tant com això», vaig fer entre mi, «si ho sabessis tot».

—Doncs bé, mestressa —hi torna—, jo tinc un cavall que pot portar doble pes, i a mi no em fa pas res de venir amb vós.

I altres coses semblants.

—De debò? —dic—. Bé, crec que sou un home honrat; si hi esteu disposat, doncs, a mi ja em va bé; us pagaré enraonadament.

—Doncs au, mestressa —diu—, jo també seré enraonat amb vós; per dur-vos a Colchester us demanaré cinc xílins entre jo i el cavall, perquè no és fàcil que pugui tornar aquest vespre.

Per abreujar: vaig llogar aquell home i el seu cavall; però en arribar a una vila situada a la carretera (no en recordo el nom, però hi passa un riu), vaig fer veure que em trobava molt malament i que no podia continuar fins l'endemà, però que si l'home es volia quedar amb mi, vist que jo no era del país, li pagaria de bon grat les despeses d'ell i del cavall.

Això ho vaig fer perquè sabia que els holandesos i la seva gent passarien aquell dia per la carretera, fos amb diligència o a cavall, i l'únic que sabia és que el vailet de la pítima o algú altre que m'hagués pogut veure a Harwich em podia tornar a veure, i doncs em semblà que amb un dia de parada que fes, ells ja podien haver passat avall.

Vam estar tota la nit en aquell indret, i l'endemà no vaig reprendre el camí gaire d'hora, de manera que en arribar a Colchester ja eren gairebé les deu. No fou pas un

plaer petit de reveure la vila on havia viscut tants dies agradables, i vaig fer una colla d'esbrinaments sobre els bons amics que en altres temps hi havia tingut, però ben poca cosa en vaig saber; tots havien mort o marxat. Les noies s'havien casat totes o se n'havien anat a Londres; el vell i la vella, que havia estat la meva benefactora primicera, havien mort; i el que més em trasbalsà fou que el jove senyor, el meu primer amant i després cunyat, havia mort; en restaven dos fills, homes fets, però també s'havien traslladat a Londres.

Aquí vaig despatxar el vell, i em vaig quedar d'incògnit tres o quatre dies a Colchester, i en acabat vaig agafar passatge en una galera, perquè no volia córrer el risc que em veiessin a la diligència de Harwich. Però no haurien calgut tantes precaucions, perquè no hi havia ningú a Harwich que m'hagués pogut conèixer, tret de la dona de l'hostal; i no era gaire racional de pensar que ella, atès el tràfec que tenia a casa i atès que només m'havia vist una sola vegada, i encara amb llum d'espelma, m'hagués pogut descobrir mai.

Ara tornava a ser a Londres, i a desgrat que la darrera casual aventura m'havia reportat uns guanys considerables, no tenia més ganes d'excursions fora ciutat i no m'hi hauria tornat a aventurar ni que hagués continuat amb aquell negoci fins a la fi dels meus dies. Vaig fer una relació de les meves escapades a la madona; la de Harwich li agradà d'allò més, i en parlar entre nosaltres d'aquestes coses observà que si un lladre és un individu que aguaita els avantatges dels errors d'altri, és impossible que a un d'amatent i industriós no se li presentin una pila d'avinenteses, i per tant pensava que una de tan exquisidament hàbil en l'ofici com era jo difícilment deixaria de trobar alguna cosa extraordinària onsevol que anés.

D'altra banda, cadascuna de les parts de la meva història, si es considera com cal, pot ser útil a la gent honrada i proporcionar a gent de tota mena un advertiment adequat contra sorpreses semblants i una invitació a fer l'ull viu quan se les heuen amb forasters de la mena que siguin, perquè clares vegades deixa d'haver-hi un parany o altre al mig del camí. De fet, la moral de la meva història es deixa al seny i l'enteniment del lector; jo no estic qualificada per fer-li cap sermó. Que l'experiència d'una criatura completament malvada i absolutament miserable sigui una deu d'advertiments útils per als llegidors.

Ara entrarem en una nova varietat d'escenes de la meva vida. A la tornada, endurida per un llarg enfilall de malvestats i d'èxits sense parió (almenys, fins on jo sé), no tenia cap intenció, com ja he dit, d'abandonar l'ofici que, si calia judicar per l'exemple dels altres, havia d'acabar tanmateix amb misèria i dolor.

Fou el dia de Nadal següent, al vespre, que per acabar una llarga carrera de perversitat, vaig sortir a veure què se'm posava a tret; quan en passant per davant de l'obrador d'un argenter de Foster Lane, vaig veure un esquer realment temptador, de molt mal resistir per a qualsevol del meu gremi, car a la botiga no hi havia ningú, pel que vaig veure, i hi havia una gran quantitat d'argenteria darrere l'aparador i al lloc del mestre, que normalment, vaig suposar, devia treballar en un racó de la botiga.

Vaig entrar-hi tota decidida, i anava ja per posar la mà al damunt d'una peça d'argenteria, que hauria pogut fer meva i endur-me ben bé, si hagués estat per la cura que en tenien la gent de l'establiment; però un individu oficiós d'una casa, no pas una botiga, del davant, en veure'm entrar i adonar-se que a la botiga no hi havia ningú, travessa corrents el carrer i es fica a l'argenteria, i sense demanar-me qui o què era jo, em posa la grapa al damunt i comença a cridar la gent de la casa.

Com ja he dit suara, jo no havia tocat res de la botiga, i en veure de cua dull que algú venia corrents havia tingut prou presència d'esperit per picar ben fort a terra amb el peu, i ja estava cridant l'argenter quan l'individu m'engrapà.

Amb tot, com que jo, de sempre, com més gran era el perill més coratge tenia, en aferrar-me aquell tipus m'hi vaig fer forta amb tota l'altivesa, dient que havia vingut a comprar mitja dotzena de culleres de plata; i per sort meva, era un argenter que tan aviat venia argenteria com n'obrava per a d'altres establiments. Aquell individu es posà a riure, i atribuï tant de valor al servei que havia fet al seu veí que estava entestat que jo no hi havia entrat a comprar, sinó a robar; al punt, una gran turbamulta s'hi congria, i jo vaig dir a l'amo de la casa, que ja aleshores hom havia anat a cercar en algun lloc del veïnat, que era debades de fer tant de rebombori i d'embrancar-nos a discutir la qüestió allí; aquell tipus insistia que jo havia entrat a robar, i ara calia que ho provés, i jo demanava d'anar tots plegats davant un magistrat sense més cançons; perquè començava a veure que jo fóra un os de mal rosegat per a l'home que m'havia agafat.

L'amo i la mestressa de l'argenteria no eren realment tan violents com l'home de l'altra banda del carrer; i l'argenter va dir:

—Senyora, pel que en sé jo, bé podríeu haver entrat a la botiga amb bones intencions, però era una cosa ben perillosa per a vós d'entrar en una botiga com la meva veient que no hi havia ningú a dins; i jo no puc fer tan poca justícia al meu veí, que ha estat tan gentil amb mi, com per no reconèixer que per la seva banda té raó; encara que fet i comptat no veig pas que hàgiu intentat d'agafar res, i realment, doncs, no sé què fer.

Jo vaig insistir dient que volia que compareguéssim tots dos davant un magistrat, i que si es demostrava que jo tenia res de semblant al disseny de robar, em sotmetria de bon grat, però que si no, demanaria una reparació.

Justament quan discutíem això, i una gernació s'havia congriat davant la porta, s'escaigué passar sir T. B., regidor de la ciutat i jutge de pau, i en assabentar-se'n l'argenter sortí a fora i pregà a sa senyoria d'entrar i decidir el cas.

Per fer justícia a l'argenter cal dir que explicà la història amb una gran imparcialitat i moderació, i l'individu que m'havia agafat contà la seva amb tanta passió i estúpida còlera que encara em féu més bé que no pas mal. Aleshores em tocà de parlar a mi, i vaig dir a sa senyoria que jo era forastera a Londres i que acabava d'arribar de les terres del nord; que m'estatjava a tal lloc i que en passar per aquell carrer havia entrat a ca l'argenter a comprar mitja dotzena de culleres. Per una

d'aquelles sorts inexplicables duia a la butxaca una cullera de plata vella, que vaig treure, i vaig continuar dient que havia dut aquella cullera per comprar-ne mitja dotzena de noves que fessin joc amb les que tenia a casa.

Que en veure que no hi havia ningú a la botiga havia picat ben fort a terra amb el peu per fer-me sentir, i que inclús havia cridat en veu alta; que era veritat que hi havia tot d'argenteria escampada per la botiga, però que ningú no podia dir que n'hagués tocat ni una peça, o tan sols m'hi hagués acostat; que un home havia entrat corrents i m'havia posat les mans a sobre d'una manera furiosíssima, just quan jo estava cridant la gent de la casa; que si realment tenia intenció de fer un servei al seu veí, s'hauria hagut de mantenir a certa distància i vigilar a la callada si jo tocava res o no, i en acabat tirar-se'm a sobre i atrapar-me amb les mans a la pasta.

—Això és ben veritat —diu el senyor regidor.

I girant-se cap al tipus que m'havia aturat, li demanà si era cert que havia picat amb el peu. L'altre digué que sí, que jo havia picat, però que podia haver-ho fet en adonar-me que venia ell.

—Vejam, vejam —el talla el regidor—, ara us esteu contradient, perquè acabeu de dir que ella era a la botiga d'esquena a vós, i que no us va veure fins que vau ser-hi a sobre.

Ara bé, era cert que jo estava parcialment d'esquena al carrer, però com que el meu ofici era d'una mena que requeria tothora de tenir la vista a tot arreu, havia vist d'una llambregada que algú venia corrents, com ja he dit abans, malgrat que ell no se n'havia adonat.

Després d'haver-ho escoltat tot, el regidor donà la seva opinió en el sentit que el veí estava equivocant i que jo era innocent, i l'argenter també hi va estar d'acord, així com la seva dona, i doncs em van deixar anar; però quan ja me n'anava, el senyor regidor digué:

—Però atureu-vos un moment, senyora; si teníeu intenció de comprar culleres, espero que no permetreu que per culpa d'aquest error el bon amic argenter perdi una clienta.

Jo vaig respondre sense vacil·lar:

—No, senyor, les compraré prou, si me les troba que facin joc amb la que duia de mostra, que és força curiosa.

I l'argenter me n'ensenyà unes que eren exactament de la mateixa mena. Les pesà, doncs, i pujaren a trenta-cinc xílins; em vaig treure la bossa per pagar-li, dins la qual hi havia gairebé vint guinees, perquè mai no sortia sense dur a sobre una quantitat semblant, pel que pogués passar, i tant aquella vegada com d'altres em fou d'utilitat.

Quan el senyor regidor em veié treure els diners va dir:

—Bé, senyora, ara estic ben convençut que us havien fet un tort, i és per aquesta raó que us he empès a comprar les culleres i que m'he quedat fins que les heu comprades, perquè si no haguéssiu tingut diners per pagar-les, hauria sospitat que no

us havíeu ficat a la botiga amb la intenció de comprar, perquè realment la mena de gent que nodreixen les intencions de què us havien acusat a vós, rarament duen a la butxaca la nosa d'un excés d'or, com veig que feu vós.

Jo vaig somriure i vaig dir a sa senyoria que una part del seu favor es devia doncs als meus diners, però que confiava que alguna altra raó hagués pesat en la justícia que m'havia fet abans. Ell respongué que sí, que així era, però que allò havia confirmat la seva opinió, i que ara estava plenament convençut que m'havien fet un tort. D'aquesta manera vaig sortir airosa d'un afer en el qual vaig estar al caire mateix de la destrucció.

Només tres dies després d'aquest incident, el perill del qual, contra el meu costum, no m'havia infós cap prudència i prosseguint amb l'art en què de tant temps estava ennavegada, em vaig aventurar en una casa amb les portes obertes de bat a bat i em vaig apropiat, creguda que no em veia ningú, de dues peces de seda estampada amb flors, d'aquella que hom anomena brocat, de molt valor. No era pas una sederia, ni un magatzem de sedes, sinó que semblava més aviat una vivenda particular, en la qual vivia, segons sembla, un home que venia als sedaires els productes dels teixidors, com un mitjancer o corredor.

Per abreujar la part negra d'aquesta història diré que m'escometeren un parell de mosses que se'm van tirar a sobre, i no pas bocacloses, en el precís moment que jo sortia per la porta, i que una d'elles m'empenyí cap endins de l'estança, mentre l'altra tancava la porta darrere meu. Jo m'hi hauria tornat amb bones paraules, però no hi va haver manera: una parella de dracs foguejants no haurien estat tan furiosos com aquelles dues; em van estripar la roba, bramaren i m'intimidaren com si m'haguessin volgut matar; a continuació comparegué la mestressa de la casa, i en acabat l'amo, tots insultant-me, en especial al principi.

Vaig adreçar-me a l'amo amb molt bones paraules, li vaig dir que la porta era oberta i que aquell gènere havia estat una temptació per a mi, que jo era pobra i que la pobresa era de molt mal resistir, i vaig pregar-li amb llàgrimes als ulls que tingués pietat de mi. La mestressa de la casa se'n compadí, es mostrà disposada a deixar-me anar, i ja gairebé havia convençut el seu home en aquest sentit, però aquell parell de malcarades, abans i tot que ningú els ho hagués manat, ja havien anat a cercar un agutzil, i aleshores l'amo va dir que no es podia fer enrere i que havíem de comparèixer davant un jutge, i respongué la seva dona que es podia ficar en problemes si em deixava anar.

La visió de l'agutzil m'esfereí de veritat, i em va fer l'efecte que la terra se m'empassava. Vaig caure en basca, i aquella gent es pensaven que em moria; la dona tornà a parlar a favor meu, i pregà el seu marit que, vist que no havien perdut res, em deixés anar. Vaig oferir de pagar les dues peces, valguessin el que valguessin, encara que no me les hagués quedades, i li vaig argumentar que si tenia el gènere i realment no havia perdut res, fóra cruel de perseguir-me a mort, i de demanar la meua sang pel simple intent d'endur-me aquella mercaderia. Vaig fer notar a l'agutzil que no havia

espanyat cap porta ni m'havia emportat res; i en arribar a presència del jutge i al·legar que no havia forçat res per introduir-m'hi ni m'havia emportat res, l'home es mostrà disposat a alliberar-me; però en afirmar aquella primera mala pècora que jo ja sortia amb el gènere i que havia estat ella que m'havia aturat i m'havia empentejat cap dins quan em trobava al llindar, el jutge, arran d'això, se'm quedà i em féu enviar a Newgate. Quin lloc tan horrible! La sang se'm glaça només d'esmentar-ne el nom; l'indret on tants companys meus havien estat engrillonats i d'on havien sortit per anar a l'arbre fatal; el lloc on la meva mare havia sofert tan dolorosament; on jo vaig venir al món, i d'on jo no esperava altra redempció que una mort infame: el lloc, per acabar, que tant de temps m'havia esperat i que jo, amb tant d'art i d'èxit, havia esquivat.

Ara estava atrapada de veritat; és impossible de descriure el terror que em posseï, tot just entrar-hi i veure al meu entorn tots els horrors d'aquell indret esgarrifós. Em vaig veure perduda i em semblà que no em restava sinó pensar a abandonar aquest món, i encara de la manera més infame: el soroll infernal, els brams, els renecs i els clams, la ferum i la brutícia, i tota la munió de coses esgarrifoses i aflictives que vaig veure-hi s'ajuntaren per fer que l'indret se m'aparegués com un emblema de l'infern, com una mena de porta per entrar-hi.

Ara em reprotxava els molts advertiments que havia rebut, com ja he dit, de la meva pròpia raó, del sentiment de la bona situació en què em trobava i dels perills innombrables que havia esquivat, en el sentit de plegar quan estava bé, i em recriminava d'haver-los passat per alt i d'haver-me endurit d'enteniment contra la por. Em feia l'efecte que un destí inevitable i invisible m'havia acuitat envers aquell dia de dissort, i ara em tocava d'expiar a la força totes les meves faltes; que ara havia de satisfer la justícia amb la meva sang, i que havia arribat al mateix temps al capdavall de la meva vida i de la meva maldat. Totes aquestes coses em venien al cap d'una manera confusa, i em deixaren aclaparada de tristor i desesperança.

Aleshores em vaig penedir profundament de tot el meu passat, però aquest penediment no em donà satisfacció ni pau, no, gens ni mica, perquè, em vaig dir, era penedir-me quan ja m'havien llevat tota possibilitat de continuar pecant. Poc semblava que em lamentés d'haver comès aquells delictes. Jo em penedia, vaig pensar, no pas d'haver pecat, sinó d'haver de patir, i això m'escombrà del cap tot conhort i fins tota esperança de penediment.

No vaig aclucar l'ull en força dies i nits, un cop arribada en aquell lloc infaust, i durant un temps hauria estat ben contenta de morir allí mateix, encara que no vaig considerar la mort, tampoc, com hauria calgut; en veritat, res no em podia imaginar més ple d'horror que aquell indret ni res se'm feia més odiós que la gent que m'hi feien companyia. Oh, si m'haguessin enviat a qualsevol altre lloc del món, i no a Newgate, com m'hauria sentit feliç!

En segon lloc, quin triomf no va ser per als desgraciats empedreïts que ja hi eren d'abans que jo! Com! La senyora Flanders ha arribat per fi a Newgate? I ara! La

senyora Mary, la senyora Molly, i per acabar, ras i curt, Moll Flanders? Creien que el dimoni m'havia ajudat, segons deien, a regnar durant tant de temps; feia tants anys que m'hi esperaven, i ara, per fi, hi havia anat a parar! Llavors es trufaren del meu atuïment, em donaren la benvinguda a l'indret, em desitjaren molta alegria, i m'encoratjaren a fer el cor fort, a no deixar-me abatre, que potser les coses no anirien tan malament com jo em temia, i altres coses semblants; aleshores demanaren aiguardent i van beure a la meva salut, però ho carregaren al meu compte; perquè deien que jo acabava d'arribar al col·legi^[50], que en deien ells, i segur que duia la butxaca plena, i en canvi ells la tenien buida.

Vaig demanar a una d'aquella colla quant de temps feia que era allí. Quatre mesos, va dir. Li vaig preguntar què li havia semblat el lloc quan va arribar-hi.

—Com a tu suara —fa—: terrible i esgarriós.

Digué que havia cregut trobar-se a l'infern.

—I encara ara ho crec —hi afegeix—, però ara ja m'hi he acostumat i no m'hi amoïno.

—Suposo —dic jo— que no corres el perill d'allò que ve darrere.

—Creu-t'ho! —fa—. Ja t'asseguro jo que t'equivoques de mig a mig: estic condemnada; només que vaig al·legar prenyesa, però no estic pas més prenyada que el jutge que em va jutjar, i espero que a la propera sessió em reclamaran.

Aquest reclamar vol dir tornar al primer judici, quan una dona ha obtingut un respit per prenyesa i es demostra que no estava prenys o que, si ho estava, ja ha parit.

—Bé —que jo dic—, i així i tot estàs tranquil·la?

—Ves —fa ella—, no puc fer-hi res; què en trec de posar-me trista? Si em pengen, s'haurà acabat l'arròs.

I se'n torna ballaruguejant, al so de la següent mostra de l'humor de Newgate:

Si gronxo del llibant estant
sentiré el campanam sonant^[51]
i ja haurà fet atots la pobra Jenny.

Si esmento això és perquè val la pena de fer observar als presoners que d'ara endavant caiguin en la mateixa desventura i vagin a parar a Newgate, que el temps, la necessitat i la relació amb els desventurats que s'hi troben fan que hom es familiaritzi amb l'indret; que a l'últim hom es reconcilia amb allò que d'antuvi li inspirava la por més grossa del món, i es torna tan desvergonyidament alegre i joiós com quan era a fora.

Jo no puc dir, com fan alguns, que no és tan negre el dimoni com el pinten; perquè realment no hi ha colors per representar vivament aquell indret, ni cap ànima vivent pot fer-se'n una idea, llevat dels que hi han penat. Però com l'infern esdevé gradualment natural, i no sols tolerable sinó inclús agradós, és una cosa comprensible només per als que n'han fet l'experiència, com ara jo.

La mateixa nit que m'enviaren a Newgate, vaig fer-ho comunicar a la meva vella madona, que se'n sorprengué, ja us ho podeu afigurar, i passà tan mala nit a fora de Newgate com jo a dins.

L'endemà al matí em vingué a veure, va fer tot el que pogué per consolar-me, però s'adonà que tot era debades; tanmateix, va dir, ensorrar-se sota la càrrega no serveix sinó per augmentar-la; ella mateixa acudí immediatament a tots els mètodes apropiats per prevenir-ne els efectes que temíem, i de bon començament localitzà les dues mesquines fogoses que m'havien enganxat. Provà de corrompre-les, de persuadir-les, els oferí diners, i en una paraula, assajà totes les vies imaginables per esquivar un procés; a una de les noies li oferí cent lliures per deixar la seva mestressa i no comparèixer a testimoniar contra mi, però estava tan determinada, tot i ser només una minyona de tres lliures l'any, o una cosa així, que s'hi negà, i s'hi hauria negat, segons creia la madona, encara que n'hi hagués ofertes cinc-centes. Aleshores escometé l'altra minyona; aquesta no era, en aparença, tan dura de cor com l'altra, i alguna hora semblà propensa a la misericòrdia; però la primera la va fer aguantar ferm i la féu canviar d'opinió, i ni tan sols deixà que la meva madona hi parlés, ans l'amenaçà de fer-la agafar per intent de suborn dels testimonis.

Llavors s'adreçà a l'amo, és a dir, a l'home que havia sofert el robatori del gènere, i en especial a la mestressa, la qual, com ja us he dit, tenia tirada de bon començament a apiadar-se de mi; trobà la dona encara igual, però l'home al·legava que es veia obligat pel jutge que m'havia tancat a prosseguir amb l'acusació; altrament el multarien per canviar la declaració.

La madona s'oferí a trobar amics que fessin desaparèixer del sumari la seva declaració, que en diuen, i així no en sofriria cap mal; però no fou possible de convèncer-lo que això es podia fer o que podia sentir-se tranquil d'altra manera que compareixent a declarar contra mi; de manera que jo tindria tres testimonis en contra meva, l'amo i les dues minyones; és a dir, que estava tan segura d'obtenir pena de mort com ho estava llavors de ser viva, i no em restava sinó pensar a morir i preparar-m'hi. Els fonaments de què disposava per bastir-hi al damunt eren ben tristos, com ja he dit abans, perquè tot el meu penediment em semblava només producte de la por de la mort, i no pas una recança per la vida perversa que havia menat i que m'havia reportat aquella desgràcia, o per haver ofès el Creador, que ara tot d'una havia d'esdevenir el meu jutge.

Vaig viure allí molts dies amb un horror d'esperit indicible; estava a les envistes de la mort, per dir-ho així, i no pensava en altra cosa, nit i dia, que en cadafals i llibants, mals esperits i dimonis; no es pot expressar amb paraules com vaig arribar a veure'm torturada, entre l'aprensió esgarrifosa de la mort i el terror de la pròpia consciència reprotxant-me el meu horrible passat.

El capellà de Newgate em vingué a veure, i enraonà una estona al seu estil, però tota la seva teologia s'encaminava només a fer-me confessar el meu crim, que en deia ell (tot i que l'home ni sabia per què estava tancada), a revelar-ho tot de cap a cap i

tot això; altrament, em digué, Déu no em perdonaria mai; digué tan poca cosa que escaigués a la circumstància que no en vaig treure cap mena de conhort; i a més, el fet de veure aquella pobra criatura predicant-me la confessió i el penediment de bon matí i trobar-lo al migdia ben engatat d'aiguardent i d'altres licors, resultava una cosa tan escandalosa que aviat vaig començar a abominar la persona més que la feina, i de mica en mica també la feina, per culpa de la persona; de manera que li vaig pregar que no em tornés a fastiguejar.

No sé pas com va ser, però gràcies a l'afany incansable de la meva diligent madona no vaig rebre cap citació per a la primera sessió següent, vull dir davant el jurat major, a Guildhall; de manera que tenia un mes o cinc setmanes per davant, que sens dubte hauria hagut d'agafar com un respit que se'm concedia per reflexionar sobre el que havia passat i preparar el que havia de venir; o, en una paraula, ho hauria hagut de considerar com un parèntesi que se m'oferia per al penediment, i hauria hagut d'utilitzar-lo en aquest sentit, però jo no estava per a això. Em sabia greu (com abans) de trobar-me a Newgate, però donava molt pocs senyals de penitència.

Ben al revés, així com l'aigua a les cavernes i anfractuositats de les muntanyes petrifica i converteix en pedra tot allò que se li posa a tret de gota, així mateix el tracte continu amb aquella canilla infernal tingué damunt meu el mateix efecte que damunt d'altra gent. Em vaig tornar de pedra; de primer vaig esdevenir insensible i enze, en acabat brutal i irreflexiva, i a l'últim boja perillosa com qualsevol dels altres; i, en suma, vaig arribar a trobar-m'hi tan naturalment complaguda i còmoda com si realment hi hagués nascut.

És gairebé impossible d'imaginar que la nostra naturalesa pugui arribar a degenerar fins al punt de fer plaent i agradable allò que en si és la misèria més completa. Heus aquí una condició com no crec que se'n pugui esmentar de pitjor: jo era tan exquisidament dissortada com pugui ser-ho, parlant de casos corrents, qualsevol que tingui vida, salut i diners per ajudar-se, que era el meu cas.

Pesava damunt meu una càrrega de culpa suficient per atuir qualsevol criatura a qui restés un bri de capacitat de reflexió o tingués cap consciència de la felicitat d'aquesta vida o de la misèria de l'altra; al principi vaig tenir certament recança, però no penediment; ara no tenia ni recança ni penediment. Estava acusada d'un delictes castigat per la nostra llei amb la mort; les proves eren tan evidents que ni tan sols em deixaven una escletxa per al·legar innocència. Se'm considerava reincident, de manera que no em calia esperar sinó la mort abans d'unes poques setmanes, i certament no em feia pagues d'escapar-me'n; i amb tot estava posseïda per una estranya letargia anímica. No m'afligia cap neguit, cap aprensió, cap dolor: la primera sorpresa ja havia passat; puc ben dir que no sé pas com estava; els sentits, la raó, i el que és més, la consciència, se m'havien adormit; el curs de la meva vida havia estat durant quaranta anys una esgarrifosa complicació de perversitat, prostitució, adulteri, incest, mentida i lladronici; i, en un mot, tret de l'assassinat i la traïció, ho havia practicat tot des dels divuit anys, si fa no fa, fins als seixanta, i ara em veia engolida

per la desgràcia del càstig, i tenia una mort infame a tocar de la porta, i amb tot no tenia consciència de la meva situació, ni cap idea del cel o de l'infern que passés d'un besllum simple i passatger, talment un dolor o una fiblada que adverteix i se'n va. No em va venir per implorar la misericòrdia divina, ni tan sols per pensar-hi. I amb això em sembla haver donat una breu descripció de la misèria més completa de la terra.

El meu terror s'havia esvaït, els horrors de l'indret ja se m'havien fet familiars, i el xivarri i els clans de la presó no em donaven pas més neguit que a aquells que feien el xivarri; en una paraula, havia esdevingut un mer ocell de Newgate, tan viciosa i embrutida com qualsevol dels altres; vaja, que amb prou feines conservava l'hàbit i el costum de les bones maneres i la bona criança, que fins aleshores sempre havien adornat la meva conversa; m'havia posseït una degeneració tan completa que jo havia deixat de ser la mateixa d'abans, com si mai no hagués estat sinó allò que era en aquell moment.

Al bell mig d'aquest temps endurit de la meua vida vaig tenir una altra sobtada sorpresa, que em retornà una mica a allò que anomenem el dolor, del qual ja havia començat en veritat a perdre la noció. Una nit em van dir que, tard de la nit anterior, havien dut a la presó tres lladres de camí ral que havien comès un assalt en algun punt de la carretera de Windsor, a Hounslow Heath em penso que era, i foren perseguits per la gent del país fins a Uxbridge, on després d'una coratjosa resistència, durant la qual no sé quanta gent caigueren ferits, i alguns de morts, els van agafar.

No és estrany, doncs, que tots els presoners estiguéssim ben ansiosos de veure aquells senyors tan valents i fermes de qui es deia que no es coneixia parió, i sobretot perquè es deia que l'endemà al matí els traslladarien al pati de la premsa,^[52] car havien donat diners al director de la presó per poder fruir la llibertat d'aquella part més confortable de la presó. Les dones, doncs, ens vam posar al mig del camí per on havien de passar per tal de tenir la seguretat de veure'ls; però res no pot expressar l'admiració i la sorpresa en què em vaig trobar quan vaig veure que el primer home que sortia era el meu marit del Lancashire, el mateix amb qui tan bé havia viscut a Dunstable, i el mateix que més tard vaig veure a Brickhill, quan em vaig casar amb el darrer marit, segons ja ha quedat explicat.

En veure'l vaig emmudir, i poc vaig saber què dir ni què fer; ell no em va conèixer, i això fou tot el consol que de moment en vaig tenir. Vaig deixar les meves companyes i em vaig retirar en la mesura que un indret paorós com aquell permet de retirar-se, i vaig plorar amb vehemència una bella estona.

—Quina criatura tan desgraciada no sóc! —vaig fer—. Quanta gent dissortada no he dut a la misèria! Quants infortunats sense esperança no he enviat al diable!

Les malaventures d'aquell home les carregava totes al meu compte. Ell m'havia dit a Chester que aquell casament l'havia arruïnat, i que per culpa meua la seva sort havia esdevingut desesperada; perquè, cregut que jo era una fortuna, s'havia endeutat força més enllà del que podia pagar, i no sabia per quin cap emprendre-les; que s'enrolaria a l'exèrcit, amb un mosquet a l'espatlla, o es compraria un cavall per anar a voltar, que deia ell; i encara que jo mai no li vaig dir que fos una fortuna, i doncs en rigor de veritat no vaig ser jo qui l'enganyà, el que sí que vaig fer fou de deixar creure que ho era, i mitjançant això jo era la causa originària del seu mal.

Aquella sorpresa em colpí més profundament i m'ocasionà reflexions més profundes que res del que m'havia passat fins llavors. Dia i nit patia per ell, i encara més quan em van dir que ell era el capità de la colla i que havia comès tants assalts que Hind, o Whitney, o el Golden Farmer^[53] eren, al seu costat, uns angelets; que el penjarien, mal que no quedés ningú al seu indret natal, fora d'ell; i que hi hauria abundor de testimonis en contra seva.

Jo estava aclaparada de pena per ell; el meu propi cas no em neguitejava tant com el seu; i jo mateixa em carregava de retrets per amor d'ell. Em planyia talment de les seves malaventures i de la ruïna en què havia parat que ja res no em plaïa com abans, i les primeres reflexions que havia fet sobre la vida esgarrifosa i detestable que jo

havia menat em tornaren a passar pel cap, i en tornar aquestes raons la repugnància del lloc on em trobava i de la manera de viure-hi també retornaren; en un mot, havia canviat completament i havia esdevingut una altra.

Mentre em trobava sota la influència d'aquest dolor per ell, m'arribà la notícia que a la propera sessió em citarien davant el jurat major,^[54] i que amb tota certesa em condemnarien a mort a l'Old Bailey. El meu tremp ja estava tocat d'abans, l'endurida i miserable ardidesa d'esperit que havia adquirit es desinflà, i conscient de trobar-me a la presó, el sentiment de culpabilitat començà a inundar-me l'ànima. Abreujant: vaig començar a pensar, i pensar és un avenç real en el camí de l'infern al cel. Aquell infernal i empedreït estat d'ànim de què tant he parlat més amunt no és sinó privació de pensament; aquell que ha recuperat la capacitat de pensar s'ha recuperat a si mateix.

Tan bon punt vaig començar a pensar, dic, la primera cosa que se m'acudí esclatà en els termes següents:

—Senyor, què em faré? Moriré amb tota certesa! Em condemnaran, sens dubte, i darrere això ja no hi ha sinó la mort! No tinc amics; què faré? Em condemnaran amb tota certesa! Senyor, tingueu pietat de mi! Què em faré?

Era un pensament ben trist, direu, per ser el primer, després de tant de temps, el que em brollava de l'ànima d'aquesta manera, i amb tot inclús aquest no era sinó por del que estava per venir; no hi havia ni una paraula de penediment sincer. Amb tot, estava de veritat terriblement deprimida, i desconsolada fora mida; i com que no tenia ni un amic al món a qui comunicar els meus dolorosos pensaments, m'afeixugaven tan fortament que diversos cops el dia em venien atacs i esvaniments. Vaig fer anar a cercar la meva vella madona, la qual, per fer-li justícia, es portà com una amiga veritable. No deixà una sola pedra per girar en l'intent d'evitar que el jurat major cursés l'acusació. Anà a trobar un o dos membres del jurat, hi parlà i maldà per deixar-los en disposició favorable, amb el pretext que res no s'havia robat ni cap casa s'havia espanyat, etc., però no va servir de res: es van veure sobrats pels altres; les dues mosses prestaren jurament sobre el fet, i el jurat cursà l'acusació contra mi per robatori i assalt, és a dir, per fellonia i violació de domicili.

Vaig caure en basca quan me'n dugueren la notícia, i després que vaig haver recobrat el coneixement em pensava que em moria sota aquell feix. La madona es portà com una veritable mare; em va plànyer, plorà amb mi i per mi, però no pogué ajudar-me; i per arrodonir aquest terror, tota la casa anava plena que d'aquella jo en moriria. Sovint els sentia que en parlaven ells amb ells i els veia que sacsejaven el cap i deien que els sabia greu, i tot això, com sol passar en aquell indret. Ningú no vingué, però, a dir-me el que pensava, fins que a l'últim un dels guardians em vingué a trobar, en privat, i féu, amb un sospir:

—Bé, senyora Flanders, us jutjaran divendres —érem dimecres—; què penseu fer?

Em vaig tornar blanca com el paper i vaig respondre:

—Déu ho sap, el que faré; el que és jo, no sé pas què fer.

—Bé —que diu ell—, no us vull pas enganyar: jo de vós em prepararia a morir, perquè ja es veu que us condemnaran; i com que diuen que sou reincident, em fa por que trobareu poca misericòrdia. Diuen —hi afegí— que el vostre cas és ben clar i que els testimonis us acusen de manera tan positiva que no hi haurà manera de fer-hi front.

Això era una ganivetada mortal per a qui ja estava oprimat per una càrrega com aquella, i no vaig poder dir ni una paraula, bona o dolenta, durant una bona estona; però al capdavall vaig esclatar en llàgrimes i li vaig dir:

—Déu meu! Senyor..., què he de fer?

—Fer? —diu ell—. Demanar el capellà; fer venir un ministre i parlar amb ell; perquè, de veritat, senyora Flanders, si no teniu molt bons amics, ja no sou dona d'aquest món.

Això era certament parlar clar, però massa aspre per a mi, o així m'ho va semblar. Em deixà en la confusió més grossa imaginable, i en tota aquella nit no vaig aclucar l'ull. I aleshores vaig començar a pronunciar les meves pregàries, cosa que amb prou feines havia fet d'ençà de la mort del meu darrer marit, o poc temps després. I veritablement puc dir-ne pronunciar les meves pregàries, perquè em trobava en una confusió tal, i tenia l'esperit tan ple de basarda, que tot i plorar i repetir diverses vegades l'ordinària jaculatòria de «Senyor, tingueu pietat de mi!», no vaig reeixir a tenir consciència de ser una pecadora miserable, com realment era, ni a confessar els meus pecats a Déu i demanar perdó en nom de Nostre Senyor Jesucrist. El sentiment de la meva situació m'aclaparava, a punt com em veia d'anar a un judici on estava segura que em condemnarien, i aleshores estaria segura que m'executarien, i arran d'això vaig estar gemegant tota la nit:

—Senyor! Què em faré? Senyor! Què puc fer? Senyor! Em penjaran! Senyor, tingueu pietat de mi!

I altres coses per l'estil.

La meva pobra i afligida madona estava ara tan amoïnada com jo mateixa, i força més veritablement penedida, encara que no tenia perspectives d'anar a cap judici ni sentència. No que no ho mereixés tant com jo, i així ho reconeixia ella mateixa, però la madona feia molts anys que no executava materialment res, tret de rebre allò que jo i d'altres robàvem i d'encoratjar-nos a robar. Però plorava i semblava haver perdut el seny, es retorçava de mans i cridava que estava perduda, que estava convençuda que alguna maledicció del cel pesava damunt seu, que tenia la damnació assegurada, que havia estat la destrucció de totes les seves amigues, que havia portat aquella, aquella altra i aquella altra a la forca; i aquí feia llista de deu o onze persones, d'algunes de les quals ja he dit alguna cosa, que s'havien malaguanyat; i que ara era la causa de la meva ruïna, perquè m'havia persuadit de continuar quan jo volia plegar. Aquí la vaig interrompre:

—No, mare, no —vaig dir—, ni parlar-ne d'això, que vós volíeu que ho deixés quan vaig aconseguir els diners del sedaire, i quan vaig tornar de Harwich, i jo no us vaig voler escoltar; per tant, vós no mereixeu cap blasme; només jo he estat la ruïna de mi mateixa, només sóc jo que m'he arrossegat a aquesta misèria.

I així vam passar juntes una colla d'hores.

Bé, no hi havia remei; el procés seguí el seu curs, i el dijous em van fer baixar a la sala de sessions, on em van llegir l'acusació, que en diuen, i em van citar a judici per a l'endemà. A l'acusació vaig declarar-me «innocent», i bé que podia fer-ho, perquè se m'acusava de fellonia i violació de domicili; és a dir, d'haver robat fellonament dues peces de brocat de seda, per valor de quaranta-sis lliures, pertanyents a Anthony Johnson, i d'haver forçat la porta; mentre que jo sabia ben bé que no podien tenir la pretensió de demostrar que havia espanyat la porta, o tan sols despassat una balda.

El divendres em van dur a judici. Els dos o tres dies abans havia exhaurit els meus esperits a força de plorar, de manera que la nit del dijous vaig dormir millor del que em pensava, i ara tenia més coratge per afrontar el judici del que veritablement hagués cregut possible.

Quan el judici començà i es llegí l'acusació, jo ja volia parlar, però em van dir que primer calia sentir els testimonis, que després ja em vagaria de fer-me sentir. Els testimonis eren les dues xicotes, realment un parell de bruixes llengudes, perquè si bé la cosa era bàsicament certa, elles l'agreuaren fins a un punt foramidat, jurant que jo tenia el gènere completament en possessió meva, que me l'havia amagat entre la roba, que ja me l'endua, que tenia un peu al llindar quan elles van comparèixer, i que aleshores jo havia avançat l'altre peu, de manera que era ja ben bé fora de casa, al mig del carrer, amb el gènere, quan elles m'aturaren, i llavors m'agafaren, se m'entornaren cap dins i em van trobar les peces al damunt. En general, tota la feta era veritat, però jo crec, i vaig insistir-hi de valent, que m'havien aturat abans que hagués tret netament el peu del llindar de la casa. Però això no féu gaire efecte, perquè el que era cert era que havia agafat les peces i que ja me les endua, sinó que llavors m'atraparen.

Amb tot, vaig al·legar que no havia robat res, que no havien perdut res, que la porta era oberta i que en veure el gènere allí, hi havia entrat amb la intenció de comprar. Si, en veure que no hi havia ningú a la casa, n'havia agafat cap peça, no se'n podia concloure que tingués intenció d'endur-me-les, car només les havia portat fins a la porta per tal de mirar-me-les sota la llum del dia.

El tribunal no m'ho acceptà de cap de les passades, i feren una mena de mofa i tot sobre la meva intenció de comprar el gènere, per tal com allò no era cap botiga on es vengués res; i pel que fa a treure les peces a fora per mirar-les més bé, les minyones se'n trufaren, insolents, i s'esmerçaren a esmolar-hi la llengua; van dir al tribunal que me les havia mirat prou, i que les havia aprovat ben bé, perquè les havia embolicat amb el vestit i ja me les emportava.

En suma, em declararen culpable de fellonia per bé que innocent de violació de domicili, cosa que em consolava ben poc, car la primera ja significava la pena de mort i la segona, doncs, no hi hauria pogut afegir res més. L'endemà em van baixar per llegir-me la sentència esgarrifosa, i quan em preguntaren què podia declarar en favor meu que pogués impedir la sentència, vaig restar muda una estona, però algú darrere meu m'encoratjà en veu alta a parlar als jutges, ja que ells podien posar les coses de manera que m'afavorissin. Això m'engrescà a parlar, i els vaig dir que no tenia res a dir que pogués impedir la sentència, però que en canvi tenia molt a dir per implorar la mercè del tribunal; que esperava que en un cas com aquell s'avindrien a tenir en compte les circumstàncies; que no havia espanyat cap porta, que no m'havia emportat res; que ningú no havia perdut res; que l'home a qui pertanyia aquell gènere s'havia complagut a dir que li hauria agradat que hi hagués clemència (cosa que, molt honest, féu realment); que, en el pitjor dels casos, aquell era el meu primer delictes, i mai no havia estat fins llavors davant un tribunal de justícia; i, en una paraula, vaig parlar amb més coratge del que jo mai m'hagués pogut pensar, i en un to tan colpidor, i plorosa, per bé que no tant com perquè les llàgrimes m'obstruïssin el discurs, que vaig veure com a alguns dels que m'escoltaven, commosos, els queien les llàgrimes.

Els jutges, greus i callats, m'escoltaren sense interrompre'm i em van deixar temps per dir tot el que vaig voler, però, sense dir-hi ni que sí ni que no, pronunciaren la meva sentència de mort, una sentència que em fou com la mort mateixa i que, un cop llegida, m'atorrollà. No em restava un bri d'esma, no tenia llengua per parlar ni ulls per mirar cap a Déu o cap als homes.

La meva pobra madona estava completament desconsolada, i la que de primer em donava conhort ara l'havia de menester ella mateixa; i tan aviat plorant com sortint de polleguera, estava tan fora de seny, almenys en aparença, com una boja de Bedlam^[55]. No només estava desconsolada per mi, sinó que estava aterrida per la consciència de la seva pròpia vida perversa, i començà a girar la vista enrere amb una disposició ben diferent de la meva, car ella es penedia profundíssimament de tots els seus pecats, a més d'afligir-se per la malaventura. A més, envià a cercar un capellà, un bon home seriós i pietós, amb l'ajuda del qual s'aplicà tan apassionadament a l'empresa d'un penediment sincer que jo crec, i el capellà també ho creia, que esdevingué una veritable penitent; i, el que és més, no tan sols ho fou arran d'aquella ocasió, en aquella circumstància, ans continuà penitent, segons vaig saber, fins al dia de la seva mort.

És més fàcil d'imaginar que no pas d'expressar la condició en què ara em trobava. Davant meu no tenia res més que la mort imminent; i com que no tenia amics que poguessin ajudar-me o bellugar-se per mi, no esperava sinó veure el meu nom a l'ordre d'execució, que havia d'arribar el divendres següent per a l'execució meva i de cinc més.

En l'endemig, la meva pobra i destrempada madona m'envià un capellà, que, primer a requesta d'ella i després a requesta meva, vingué a visitar-me. M'exhortà

seriosament a penedir-me de tots els meus pecats, i a deixar de jugar amb la meva ànima; que no m'enganyés amb esperances de vida, per tal com l'havien informat, digué, que no calia pas tenir-ne, sinó que m'adrecés sincerament a Déu amb tota la meva ànima, i implorés perdó en nom de Nostre Senyor Jesucrist. L'home falcava els seus parlaments amb citacions adequades de l'Escriptura encoratjant els més grans pecadors a penedir-se i a deixar el mal camí; i quan hagué acabat, s'agenollà i pregà amb mi.

Fou llavors que, per primera vegada, vaig experimentar senyals autèntics de penediment. Vaig començar a girar els ulls cap al passat amb avorrició, i com que ara tenia una mena de besllum de l'altra banda de l'existència, les coses de la vida, com em penso que esdevé a tothom en tal circumstància, em començaren a aparèixer amb un aspecte diferent, amb una forma ben altra que abans. Les coses millors i més grans, les perspectives de felicitat, la joia, els dolors de la vida, semblaven ben bé unes altres; i res no tenia al cap sinó allò que estava tan per damunt de tot el que havia conegut en aquesta vida, i ara em semblava l'estupidesa més grossa de concedir pes a cap cosa d'aquest món, ni que fos la més valuosa.

La paraula «eternitat» se'm representà amb tots els seus incomprendibles afegitons, i en vaig tenir una noció tan ampla que no sé pas com expressar-la. Pel que fa a la resta, que mesquina i grollera i absurda no semblava tota cosa plaent (vull dir aquelles coses que abans teníem per plaents), sobretot quan considerava que amb aquestes sòrdides menuderies ens jugàvem la felicitat eterna.

Aquestes reflexions vingueren, com a conseqüència natural, acompanyades de severs retrets pel capteniment malaurat de la meva vida anterior; que havia malbaratat tota esperança de ventura en l'eternitat on estava a punt d'entrar, i que en canvi m'havia fet creditora de tot el que era miserable o engendrat per la misèria: i tot plegat amb l'afegitó espantós de ser també etern.

No estic en situació de poder donar lliçons d'instrucció a ningú, però explico això de la manera exacta com aleshores m'apareixien les coses, en la mesura que en sóc capaç, però em quedo infinitament curta pel que fa a la impressió tan viva que en aquella hora em produïren al fons de l'ànima; una tal impressió, en veritat, no es pot expressar amb paraules, i si es pot, jo no domino prou la paraula per poder-ho fer. Haurà de ser feina de cada lector seriós de fer-hi les reflexions escaients, segons li ho indiqui la pròpia situació; i, sense cap mena de dubte, això és el que tothom, una hora o altra, pot arribar a sentir; vull dir, tenir una visió més clara del que ha de venir i una visió tenebrosa del paper que ens hi tocarà.

Però tornem al meu cas. El capellà em punxà perquè li expliqués, fins on jo cregués convenient, quin era l'estat en què em trobava en esguard de la visió del més enllà que ara tenia. Em digué que no venia com a capellà de la presó, la funció del qual era extorquir les confessions dels presoners, per raons personals^[56] o per descobrir en acabat d'altres delinqüents; que la seva feina consistia a infondre'm una llibertat de paraula que pogués servir per desfeixugar-me l'esperit i permetre-li a ell

d'administrar-me tot el conhort que estigués en mans seves; i m'assegurà que, li digués el que li digués, tot quedaria entre nosaltres i romandria tan secret com si només Déu i jo mateixa ho sabéssim; i que no volia saber de mi sinó, com ja he dit, allò que el pogués qualificar per oferir-me ajuda i consell adequat, i per pregar Déu per mi.

Aquesta manera honrada i amical de tractar-me obrí totes les rescloses de les meves passions. Així féu forat al cor mateix de la meva ànima; i li vaig descabellar totes les malvestats de la meva vida. En una paraula, li vaig fer una versió abreujada de tota aquesta història; li vaig fer el quadre del meu capteniment de cinquanta anys en miniatura.

No li vaig amagar res, i ell, en bescanvi, m'exhortà a un penediment sincer, m'explicà què entenia per penediment, i en acabat m'exposà un pla tal de clemència infinita, proclamada pel cel als pecadors de més envergadura, que no vaig poder dir res que tingués l'aire de desesperança o de dubte de ser també jo acceptada; i així em deixà la primera nit.

L'endemà al matí em tornà a visitar, i continuà explicant-me, pel mateix sistema, les condicions de la misericòrdia divina, que segons ell no consistien en altra cosa, o en cosa més difícil, que estar-ne sincerament desitjós i tenir la voluntat d'acceptar-la; només una recança sincera i una avorrició d'aquelles coses que havia fet i que m'havien convertit en just objecte de la venjança divina. Sóc incapaç de repetir els discursos excel·lents d'aquell home extraordinari; l'únic que puc fer és dir que em revifà el cor i que em menà a una condició de la qual en ma vida havia sabut res. Em trobava plena de vergonya i de llàgrimes pel passat, però en canvi tenia al mateix temps una joia secreta sorprenent, davant la perspectiva de ser una penitent veritable i d'obtenir el conhort d'una penedida (vull dir, l'esperança d'obtenir el perdó); i tan rabents circulaven tots aquests pensaments i tan profundes eren les impressions que exercien damunt meu que em semblà que en aquell mateix instant hauria pogut anar lliurement al cadafal, sense cap mena de desassossec, del tot lliurada l'ànima, com a penedida, en mans de la misericòrdia divina.

El bon home quedà també tan commòs de veure la influència que aquestes coses havien tingut sobre meu que beneí Déu d'haver vingut a visitar-me i es determinà a no deixar-me fins a l'últim moment; és a dir, a no deixar de venir a visitar-me.

No passaren menys de dotze dies des del moment de rebre la sentència abans que el primer de nosaltres anés al suplici, i aleshores, un dimecres, aparegué l'ordre d'execució, que en diuen, i vaig veure el meu nom a la llista. Fou un cop terrible per als meus nous determinis; el cor m'abandonà, realment, i vaig caure en basca dues vegades, una darrere l'altra, però no vaig dir ni una sola paraula. El bon capellà n'estava ben adolorit, i va fer tot el que va saber per conhortar-me, amb els mateixos arguments i la mateixa eloqüència commovedora de sempre, i aquell vespre no em deixà fins a l'últim moment que els guardians li permetien de quedar-se, si no volia que el tanquessin amb mi tota la nit, cosa que a ell no li feia peça.

Em va estranyar molt de no veure'l en tot el dia, l'endemà, quan era ja la vetlla de l'execució prevista; jo estava enormement descoratjada i deprimida, i gairebé vaig ensorrar-me per manca d'aquell conhort que ell, tan sovint i amb tant d'èxit, m'havia donat en totes les seves visites. Vaig esperar amb molta impaciència i sota l'opressió d'esperit més forta que hom pugui imaginar fins que pels volts de les quatre vingué al meu apartament; i és que jo havia obtingut el favor, gràcies als diners, sense els quals no hi ha res a fer en aquell indret, de no estar-me al cau dels condemnats, que en diuen, amb els altres presoners que estaven per morir, i d'ocupar una cambreta pollosa per a mi sola.

El cor em va fer un salt d'alegria quan, inclús abans de veure'l, vaig sentir-ne la veu a la porta; però que cadascú imagini la llei d'emoció que vaig sentir quan, després de donar una mica d'excusa per no haver vingut, em demostrà que tot aquell temps l'havia usat en profit meu; que havia aconseguit un report favorable del jutge municipal per al secretari d'Estat, i, per abreujar, que em duia un ajornament.

Anà amb tot el compte de què fou capaç a l'hora de fer-me saber allò que hauria estat una doble crueltat d'haver tingut ocult; i amb tot, encara fou massa per a mi; així com primer m'havia desesmat el dolor, així ara em desesma l'alegria, i vaig caure en una basca molt més perillosa que la primera, i no fou sense treballs que em vaig refer del tot.

El bon home, després de fer-me una exhortació molt cristiana per tal que l'alegria de l'ajornament no m'esborrés del cap el record del dolor passat, i haver-me dit que m'havia de deixar per anar a fer registrar l'ajornament i ensenyar-lo a l'agutzil major, s'aixecà just abans d'anar-se'n i solemnement pregà Déu per mi que el meu penediment fos veritable i sincer, i que el meu retorn a la vida, per dir-ho així, no significués un retorn a les follies del passat que tan solemnement havia determinat d'abandonar i penedir-me'n. Jo em vaig afegir fervorosament a la pregària, i he de dir que aquella nit vaig experimentar una impressió més profunda de la misericòrdia de Déu que em salvava la vida, i una avorrició més intensa dels meus pecats, en adonar-me de la bondat de què en aquest cas jo era objecte, que no pas vaig experimentar en tot el meu dolor anterior.

Això pot semblar inconsistent i molt fora de l'abast d'aquest llibre; en particular, em penso que molts dels que s'han complagut i divertit amb la part dolenta i malaurada de la meva història potser no gaudiran d'aquesta altra, que és realment la millor de la meva vida, la més profitosa per a mi i la més instructiva per als altres. Espero, tanmateix, que aquests em permetran la llibertat de contar la història completa. Fóra una sàtira ben severa d'ells de dir que no han fruit tant el penediment com el pecat, i que s'haurien estimat més que la història hagués estat una tragèdia completa, com de fet hauria pogut acabar perfectament.

Però continuo amb la meva història. L'endemà al matí es produí a la presó una escena realment trista. La primera cosa que de bon matí em saludà fou el repic del seny major del campanar del Sant Sepulcre, que en diuen, anunciant el dia. Tan bon

punt començà a repicar, tot de tètrics planys i gemecs se sentiren pujar del cau dels condemnats, on jeien sis pobres ànimes que hom havia d'executar aquell dia, els uns per un delicte, els altres per un altre, i dos d'ells per assassinat.

Això vingué seguit d'un clamor confús per tota la casa, entre les diferents menes de presoners, que expressaven el seu aspre dolor pels pobres malanats que havien de morir, però d'una manera molt diferent els uns dels altres. Els uns ploraven, els altres baladrejaven, desitjant-los bon viatge, els altres maleïen i renegaven contra aquells que els havien dut allí (és a dir, els testimonis i els acusadors), molts altres es planyien, i uns pocs, però molt pocs, pregaven per ells.

Amb prou feines hi havia lloc per a la presència d'esperit que em calia per beneir la Providència misericordiosa que, per dir-ho així, m'havia arrencat dels ullals d'aquella destrucció. Vaig romandre muda i silent, com si diguéssim, aclaparada per la consciència de tot plegat, i incapaç d'expressar el que sentia al fons del cor; car en ocasions com aquella les passions estan realment tan excitades que de moment no són capaces de regular els seus propis moviments.

Mentre els pobres condemnats es preparaven a ben morir i el capellà, que en diuen, s'hi atrafegava per disposar-los a sotmetre's; durant tota aquesta estona, dic, vaig ser presa d'un tremolor tan intens com si jo m'hagués trobat en la mateixa situació, talment el dia abans, ja us ho podeu afigurar, creia haver de trobar-me; aquest tremolor sorprenent m'agità amb tanta violència com si hagués agafat una febrada, de manera que no podia enraonar i semblava pertorbada. Tan bon punt van ser tots a dalt dels carros i van marxar, cosa que tanmateix no vaig tenir prou coratge per veure; tan bon punt van ser fora, dic, em va agafar una involuntària crisi de plors, sense motiu, com un mal, i amb tot tan violenta i tan llarga que no vaig saber què fer ni com aturar-me o tallar-la; no, per més esforç i coratge que hi vaig posar.

Aquesta crisi de plors em durà dues hores, i crec que no minvà fins que tots ells van haver deixat aquest món; aleshores seguí una joia de mena humil, penitent i seriosa; fou un transport real, una passió de joia i gratitud, però encara impossible d'explicar amb paraules, i en aquest estat vaig continuar durant una bona part del dia.

Cap al tard, el bon capellà em tornà a visitar i reprengué els seus bells parlaments de costum. Celebrà que jo encara disposés d'un temps per fer penitència, mentre l'estat d'aquelles pobres sis criatures estava determinat, enllà de tota possibilitat de salvació; m'instà vivament a conservar els mateixos sentiments sobre les coses de la vida que havia tingut davant la visió de l'eternitat; i al capdavant de tot, em digué que no havia pas de concloure que ja tot havia passat, que un ajornament no era un indult i que ell no responia dels efectes que se'n seguisin; tanmateix, havia obtingut la mercè d'una mica més de temps i ara era cosa meva d'aprofitar-lo.

Aquest parlament, per bé que molt enraonat, m'omplí el cor d'una mena de tristesa, com si em calgués esperar que l'afer encara tindria un final tràgic, de la qual cosa, malgrat tot, ell no tenia cap certesa; i en aquella hora, en veritat, no n'hi vaig preguntar res, per tal com ell havia dit que faria tot el que pogués per portar-ho a bon

terme, i que esperava aconseguir-ho, encara que no volia que jo ho donés per segur; i el que passà després demostrà que tenia prou raó de dir-ho.

Fou uns quinze dies després d'això que vaig tenir temors justificats que m'incloguessin a l'ordre d'execució de la propera sessió; i no fou sense molta dificultat i en acabat una humil petició de deportació, que vaig escapar-me'n; així era de dolenta la meva fama i d'influent el report fatal que em declarava reincident; encara que en això no em van fer estricta justícia, perquè a dreta llei jo no ho era pas, una reincident, per més que el jutge digués, ja que mai no havia comparegut davant d'ells per via judicial; els jutges, doncs, no em podien acusar de reincident, però l'agutzil major es complagué a presentar el meu cas com li va semblar.

Ara tenia certament la seguretat de la vida, però amb les dures condicions d'una condemna de deportació, la qual cosa era realment una situació dura per ella mateixa, encara que deixés de ser-ho si es considerava comparativament; per tant, no faré cap comentari sobre la sentència ni sobre l'elecció a què em van abocar. Abans que la mort, tots nosaltres escolliríem la cosa que fos, sobretot si la mort es presentava amb perspectives poc confortables per al més enllà, com era el meu cas.

El bon capellà, que amb el seu interès, tot i no ser-me res, havia aconseguit l'ajornament, se'n dolgué sincerament per la part que li tocava. Ell tenia l'esperança, digué, que jo acabés els meus dies sota la influència d'una bona instrucció, sense oblidar els meus passats destrets i sense tornar-me a afluir entre la colla de desgraciats que solen ser els que hom envia a fora, on, segons digué, em caldria una assistència secreta de la gràcia de Déu més forta que de costum, si no volia tornar-me perversa com abans.

Fa força estona que no esmento la meva madona, que durant la major part d'aquest temps, si no tot, havia estat perillosament malalta, i en veure's per causa del seu mal tan a prop de la mort com pogués estar-ho jo per causa de la meva sentència, estava profundament penedida; no l'he esmentada, dic, però de fet tampoc no la vaig veure, durant aquell temps; però com que estava en vies de recuperar-se i ja podia començar a sortir al carrer, em vingué a veure.

Li vaig explicar la meva situació i el diferent flux i reflux de temors i d'esperances que m'havien sacsejat; li vaig explicar de quina una m'havia salvat, i sota quines condicions; i ella era allí quan el ministre expressà la seva por que jo no recaigués en la maldat, un cop entre la colla de desgraciats que generalment van a la deportació. De fet, jo mateixa hi rumiava amb prou tristesa, car sabia la colla espantosa que sempre embarquen, i vaig dir a la madona que la por del bon capellà no era sense fonament.

—Bé, bé —fa ella—, però espero que un exemple tan esgarriós com aquest no et temptarà.

I tan bon punt el ministre va ser fora, em digué que no volia que em descoratgés, que potser encara trobaríem el mitjà i la manera de fer que pogués anar sola, com a cosa especial, i que ja me'n tornaria a parlar més endavant.

Vaig mirar-la amb atenció i em semblà que tenia un aire més xiroi que de costum, i immediatament em vaig fer mil figuracions de tornar a ser lliure, però no sabia imaginar en absolut de quina manera, ni pensar-ne cap que fos mínimament practicable; però jo hi estava massa interessada com per deixar-la marxar sense que s'hagués explicat, cosa que, tot i venir-li a repèl, es va veure obligada a fer, vençuda per la meva insistència, i mentre jo encara l'estava punxant em contestà en poques paraules de la següent manera:

—Bé, tu tens diners, oi? Has vist mai en ta vida algú que fos deportat, tenint cent lliures a la butxaca? No ho crec pas, noia.

La vaig entendre de seguida, però li vaig dir que tot això ho deixava a les seves mans, però no vaig veure cap possibilitat d'esperar altra cosa que una execució estricta de l'ordre, i com que era una severitat considerada com una mercè, no hi havia dubte que fóra observada estrictament. Ella es limità a dir:

—Mirarem de fer-hi tot el que es pugui.

I així ens vam separar aquella nit.

Vaig romandre a la presó vora quinze setmanes després de la signatura de l'ordre de deportació. Quina n'era la raó no ho sé pas, però al capdavall d'aquell període em van embarcar en un vaixell, al Tàmesi, i junt amb mi una llodrigada de tretze bergants empedreïts com mai en el meu temps produí Newgate; i realment caldria una història més llarga que la meva per descriure el grau d'imprudència i de ribalderia temerària a què havien arribat aquells tretze, i la seva manera de comportar-se durant el viatge; de la qual posseeixo un relat divertidíssim, que el capità del vaixell que els dugué em serví pel menut i que féu escriure en detall pel contramestre.

A la millor algú deurà pensar que és una ximpleria d'entrar aquí en una relació de tots els petits incidents que m'escaigueren durant aquest interval dels meus avatars; vull dir, entre l'ordre final de deportació i l'hora d'embarcar en el vaixell; i estic massa a prop del final de la història per concedir-li espai; però algunes coses relacionades amb mi i el meu marit del Lancashire no les puc passar per alt.

Com ja he observat més amunt, a ell l'havien traslladat de l'ala del director de la presó ordinària al pati de la premsa, junt amb tres dels seus companys, perquè n'havien trobat un altre, amb el temps, que se'ls havia ajuntat; un cop allí, no sé per quina raó, els van tenir sense anar a judici durant tres mesos. Es veu que havien trobat la manera de subornar o comprar alguns dels que havien de venir a declarar contra ells, i durant un cert temps faltaven proves per condemnar-los. Després d'una mica de desconcert arran d'això, hom s'afanyà a obtenir proves suficients contra dos d'ells per endur-se'ls; però els altres dos, un dels quals era el meu marit del Lancashire, estaven encara en suspens. Tenien, em penso, un testimoni contra cadascun d'ells, però com que la llei obliga estrictament a reunir dos testimonis, no s'hi podia fer res. No obstant això, es veu que estaven decidits a no deixar-los anar, convençuts que al final aconseguirien més testimonis; i amb aquest objectiu em sembla que es

publicaren bans dient que havien agafat aquells presoners i que tothom que n'hagués estat víctima podia anar a la presó a reconèixer-los.

Vaig aprofitar aquella oportunitat per satisfer la curiositat, amb el pretext que m'havien robat a la diligència de Dunstable, i vaig dir que volia anar a veure els dos lladres de camí ral. Però en adreçar-me al pati de la premsa em vaig disfressar i em vaig tapar la cara de tal manera que ell em va poder veure ben poc, i en conseqüència no va saber poc ni gaire qui era jo; i en tornar-ne vaig dir públicament que els reconeixia ben bé.

Immediatament corregué la brama per tota la presó que Moll Flanders testimoniaria contra un dels lladres de camí ral, i que d'aquella manera m'alliberaria de la sentència de deportació.

Ells se n'assabentaren, i el meu marit de seguida demanà per veure aquella senyora Flanders que el coneixia tan bé i que faria de testimoni en contra d'ell; i en conseqüència em van donar llicència per anar-lo a trobar. Em vaig vestir tan bé com la millor roba que podia portar en aquell indret m'ho va permetre, i vaig fer cap al pati de la premsa, però portant durant una estona una caputxa per tapar-me la cara. D'antuvi no em va dir gaire res, però em preguntà si el coneixia. Jo li vaig contestar que sí, que molt bé; però de la mateixa manera que em tapava la cara vaig estrafer la veu, talment que ell no tingué la més mínima sospita de qui era jo. Em preguntà on l'havia vist. Li vaig respondre que entre Dunstable i Brickhill; però girant-me cap al guardià que s'estava allí, vaig demanar si no se'm permetria de parlar-li en privat. L'home contestà que sí, que sí, que tant com volgués, i així, doncs, molt civilment es retirà.

Tan bon punt va ser fora i jo vaig haver tancat la porta, em vaig treure la caputxa d'una revolada i vaig esclatar en llàgrimes.

—Estimat —que jo faig—, no em coneixes?

Es tornà pàl·lid i restà sense paraula, com tocat del llamp, i, incapaç de vèncer la sorpresa, només em respongué:

—Deixa'm seure.

S'assegué a la taula, hi posà el colze al damunt i repenjà el cap a la mà, amb la mirada fixa a terra, com estupiditzat. Vaig plorar amb tanta vehemència, d'altra banda, que passà una bona estona abans no vaig poder tornar a parlar; però després d'haver desfogat la passió amb les llàgrimes, vaig repetir les mateixes paraules:

—Estimat, no em coneixes?

Amb la qual cosa ell respongué que sí, i no va dir res més durant una bella estona.

Al cap d'un temps, encara amb la mateixa sorpresa d'abans, alçà els ulls cap a mi i va fer:

—Com pots ser tan cruel?

Jo, de moment, no vaig comprendre què volia dir; i vaig contestar:

—Com pots dir-me cruel? En quina cosa he estat cruel amb tu?

—Venir aquí —fa ell—, en un lloc com aquest, no és insultar-me? A tu no t'he robat, almenys al camí ral.

Amb això em vaig adonar que no sabia res de la situació malaurada en què em trobava, i que pensava que, havent tingut notícia que ell era allí, jo hi anava per retreure-li que m'hagués abandonat. Però jo tenia massa coses a dir-li, per ofendre'm, i li vaig donar entenent en poques paraules que estava ben lluny d'haver-hi anat per insultar-lo, que a tot estirar hi anava per poder-nos plànyer mútuament; que es convenceria fàcilment que no tenia aquesta intenció quan li expliqués que la meva situació era pitjor que la seva, per diverses raons. Semblà mostrar-se una mica ansiós en sentir expressar d'una manera general que la meva situació era pitjor que la seva, però, amb una mena de somris, em digué, amb un aire una mica estranyat:

—Com pot ser això? Quan em veus engrillonat, a Newgate, i amb dos dels meus companys ja executats, com pots dir que la teva situació sigui pitjor que la meva?

—Mira, estimat —dic jo—, tindriem feina per estona si t'hagués d'explicar, o tu haguessis d'escoltar, la meva història infortunada; però si estàs disposat a sentir-la, de seguida convindràs amb mi que la meva situació és pitjor que la teva.

—Com és possible això —hi torna—, si estic esperant que em condemnin a mort a la propera sessió?

—Sí —faig—, doncs és ben possible, i ho veuràs quan et digui que a mi em van condemnar a mort fa tres sessions, i que estic sota sentència de mort; no és el meu cas pitjor que el teu?

Llavors, certament, tornà a restar en silenci, com emmudit i al cap d'una estona engegà:

—Parella dissortada! —diu—. Com pot ser, això?

Vaig agafar-li la mà.

—Au, estimat —vaig fer—, seu, que compararem les nostres penes. Jo sóc presonera en aquesta mateixa casa, en una condició força pitjor que la teva, i quan te n'expliqui els detalls et convenceràs ben bé que no he vingut a insultar-te.

I en aquestes ens vam asseure plegats i jo li vaig explicar tot el que em semblà adient de la meva història, i al final vaig acabar explicant que havia arribat a una pobresa extrema i que havia caigut en unes certes companyies que m'havien menat a alleujar els meus mals per una via que jo desconeixia totalment, i que en intentar ells un cop a casa d'un comerciant, m'havien agafat quan no feia sinó estar-me a la porta, i que una minyona m'havia empès cap dins; que jo no havia espanyat cap porta ni m'havia endut res, i que no obstant això, m'havien declarat culpable i m'havien condemnat a morir, però que els jutges, sensibilitzats per la duresa de la meva situació, havien aconseguit una suspensió de la sentència a canvi del meu consentiment a marxar deportada.

Li vaig contar que el pitjor m'havia vingut d'haver estat confosa, a la presó, amb una tal Moll Flanders, que era una famosa lladre d'èxit, de qui tothom havia sentit a parlar però que ningú no havia vist mai; però, com ell sabia molt bé, aquell no era pas

el meu nom. Però ho vaig carregar tot al compte de la meva mala fortuna, i vaig dir que sota aquest nom m'havien tractat com una reincident, tot i que aquella era la primera cosa que haguessin sabut mai de mi. Li vaig donar una llarga relació de coses que m'havien escaigut d'ençà que no ens havíem vist, però li vaig dir que l'havia vist una vegada que ell no s'afigurava, i aleshores li vaig explicar com l'havia vist a Brickhill; com el perseguien acarnissadament, i com, en declarar jo que el coneixia i que era un home molt honrat, un tal senyor..., hom aturà la crida pública, i l'agutzil se'n tornà.

Ell escoltà tota la meva història amb molta atenció, bo i somrient en sentir-ne els detalls, que eren tots de poca volada i infinitament per sota d'allò que ell havia capitanejat; però en arribar a la història de Little Brickhill, restà sorprès.

—Així, vas ser tu, estimada —féu—, qui va parar els peus a la turba que ens estalonava, a Brickhill?

—Sí —dic—, vaig ser jo, cert.

I aleshores li vaig explicar els detalls que havia observat en ell, aquella vegada.

—Així, doncs —digué—, vas ser tu que em vas salvar la vida, aquell cop; i estic ben content de deure't la vida a tu, perquè ara et pagaré el deute i et deslliuraré de la situació en què et trobes, o moriré en l'intent.

Li vaig dir que de cap de les passades; era un perill massa gran, no valia la pena que s'hi arrisqués, i menys per una vida que no era digna de la seva salvació.

Això no hi feia res, digué, per a ell era una vida que tenia tot el valor del món; una vida que li havia donat nova vida.

—Perquè —diu—, mai no he estat tan en perill real que m'atrapessin com aquell cop, fins ara que m'han caçat.

En aquell moment, en veritat, el perill havia estat que ell creia que no el perseguien per aquella banda; perquè havien fugit de Hockley per tot un altre camí, i havien arribat a Brickhill camps a través, no pas pel camí ral, i estaven convençuts que no els havia vist ningú.

Aquí em va oferir una llarga història de la seva vida, que realment faria una història ben estranya i fóra infinitament divertida. M'explicà que s'havia llançat al camí ral prop de dotze anys abans de casar-se amb mi; que la dona que li deia germà no era realment germana seva; ni tal sols parenta, sinó un membre més de la colla, la qual, en correspondència amb ells, vivia sempre a vila, on tenia un bon nombre de coneixences; que ella els facilitava un perfecte coneixement de la gent que sortia de la vila, i que així, amb la seva correspondència, havien fet alguns botins molt bons; que ella havia cregut trobar una fortuna per a ell quan em menà cap allí, però s'escaigué de veure's decebuda, cosa per la qual certament no podia blasmar-la; que si ell hagués tingut la sort que jo hagués posseït una bona hisenda, com a ella la informaren que tenia, estava ja decidit a abandonar el camí ral i a menar una vida retirada i sòbria, sense aparèixer en públic fins que s'hagués publicat algun indult particular, de manera que hagués pogut viure perfectament tranquil; però com que les

coses havien resultat tot altrament, es veié obligat a desfer-se de tot el seu equipatge i a reprendre el vell ofici.

Em va fer una llarga narració d'algunes de les seves aventures, i en especial d'una en què assaltà la diligència de West Chester, a prop de Lichfield, en la qual aconseguí un botí formidable, i en acabat, com havia desvalisat, a l'oest, cinc ramaders que anaven a la fira de Burford, al Wiltshire^[57], a comprar xais. Em digué que havia reunit tants diners en aquelles dues avinenteses que si hagués sabut on trobar-me s'hauria agafat amb tota certesa a la meva proposta d'anar amb mi a Virginia, o d'establir-nos en una plantació, en alguna banda de les colònies angleses d'Amèrica.

Digué que m'havia escrit dues o tres lletres, adreçades on jo li havia indicat, però no havia tingut cap notícia meva. Això sabia prou que era veritat, però com que les lletres m'havien arribat en el temps del meu darrer marit, no vaig poder-hi fer res, i en conseqüència vaig optar per no contestar, per tal que ell es pensés que s'havien perdut.

Desencisat d'aquesta manera, digué, continuà d'aleshores ençà amb el vell negoci, tot i que després de reunir tants diners, va dir, ja no volgué córrer riscos desesperats, com feia abans. Aleshores em donà una lleugera relació d'alguns encontres difícils i desesperats que havia tingut al camí ral amb diversos senyors, que no se separaven gaire de grat dels seus diners, i m'ensenyà diverses ferides que havia rebut; i en tenia una o dues de veritablement esfereïdores, sobretot una de bala de pistola, que li havia trencat el braç, i una altra d'espasa, que l'havia traspassat de banda a banda, però com que no li havia tocat parts vitals se n'havia refet; un dels seus companys li havia estat tan fidel i amical que l'ajudà a cavalcar durant gairebé vuitanta milles fins que li van poder posar bé el braç, i llavors aconseguí un metge en una vila força considerable, allunyada de l'indret on s'esdevingué el fet, fent veure que eren senyors en viatge cap a Carlisle que havien sofert l'assalt dels lladres de camí ral, i que un d'ells li havia disparat al braç i li havia trencat l'os.

Això, va dir, el seu amic s'ho havia manegat tan bé que ningú no malicià gens ni mica d'ells, i van romandre allí fins que estigué perfectament guarit. Em va fer tantes narracions, i tan detallades, de les seves aventures, que és amb molta recança que m'estic de relatar-les; però considero que aquesta és la meva història, i no la seva.

Llavors vaig preguntar per la situació del seu cas en aquella hora, i què era el que s'esperava quan el duguessin a judici. Respongué que no tenien proves en contra seva, o molt poques; perquè de tres robatoris de què els acusaven, ell va tenir la fortuna de ser present només en un, i que d'aquesta feta només n'hi havia un testimoni, la qual cosa no era suficient, però s'esperava que n'apareguessin d'altres a testimoniar en contra d'ell; que s'havia pensat ben bé, quan em va veure per primer cop, que jo hi anava amb aquell signi; però que si ningú no venia a declarar en contra seva, confiava que se'n sortiria; que li havien fet alguna insinuació en el sentit que si se sotmetia a la deportació la hi concedirien sense passar per judici, però que

no sabia resignar-se amb coratge a aquella possibilitat, i pensava que tant se valia sotmetre's a la força.

L'en vaig blasmar, i li vaig dir que el blasrava per dues raons; primer, perquè si anava a la deportació hi podia haver centenars de maneres per a ell, que era tot un senyor, i un home audaç i emprenedor, de trobar el mitjà de tornar, i a la millor alguna manera i mitjà de tornar-ne abans d'anar-hi. Somrigué en sentir aquesta part i digué que la darrera era la que li agradaria més de les dues, perquè li feia una mena d'horror que l'enviessin a les plantacions, com els romans enviaven els esclaus condemnats a treballar a les mines; que, al seu parer, posats a canviar d'estat, fos com fos, li semblava més tolerable de fer-ho a la força, i que aquest era el sentiment general de tots els senyors que, per exigències de les seves fortunes, es veien constrets a llançar-se al camí ral; que al lloc de l'execució, almenys, es posava fi a totes les misèries de l'estat present, i que pel que feia al que ve després, un home, a parer seu, tenia tantes probabilitats de penedir-se sincerament en els darrers quinze dies de la seva vida, sota l'opressió i l'agonia de la presó i el cau dels condemnats, com pogués tenir-ne als boscos i els deserts d'Amèrica; que l'esclavitud i els treballs forçats eren coses a les quals un cavaller no es podria mai rebaixar; que això no era sinó un mitjà per forçar-lo a esdevenir, en acabat, el seu propi botxí, que era molt pitjor; i que per tant ni tan sols podia pensar-hi amb paciència.

Vaig fer tots els esforços possibles per persuadir-lo; i vaig afegir-hi la coneguda retòrica de les dones..., vull dir, la de les llàgrimes. Li vaig dir que la infàmia d'una execució pública pesava amb tota certesa més feixugament damunt l'esperit d'un cavaller que qualsevol mortificació que pogués trobar allà baix; que almenys de l'altra manera tenia una oportunitat de viure, mentre que aquí no en tenia cap ni una; que per a ell fóra la cosa més fàcil del món d'ensibornar un capità de vaixell, que en general són gent de bona jeia i bona predisposició; i per poc que s'ho treballés, sobretot si hi havia diners entremig, trobaria el mitjà de recomprar la seva llibertat, un cop arribat a Virginia.

Em mirà com capficat, i a mi em semblà que endevinava el que volia dir, això és, que no tenia diners; però estava equivocada, perquè el que volia dir anava per tota una altra banda.

—Fa un moment, estimada —digué—, m'has deixat entendre que hi podia haver una manera de tornar-ne abans d'anar-hi, amb la qual cosa he entès que fóra possible de recomprar la llibertat aquí mateix. M'estimo més donar dues-centes lliures per no haver-hi d'anar que no pas cent per recuperar la llibertat allà baix.

—Això, estimat —vaig fer—, ho dius perquè no coneixes el país com jo.

—Pot ser —va dir—; però crec, amb tot, que a pesar de coneixe'l tan bé, tu faries el mateix, si no és perquè, com vas dir, hi tens la mare.

Li vaig dir que pel que feia a la meua mare era poc menys que impossible que no fos morta d'uns quants anys; i pel que feia als altres parents que hi pogués tenir, ja no els coneixia; que d'ençà que les malaventures que vaig sofrir m'havien reduït a la

condició en què vivia de feia alguns anys, no hi havia mantingut cap correspondència; com es podia fàcilment afigurar, em farien una rebuda ben freda, si els havia de fer la primera visita en la condició de lladre deportada; per tant, si hi anava, estava decidida a no veure'ls; però sobre el fet de marxar allà baix, si aquest havia de ser el meu fat, jo tenia moltes perspectives que n'esborraven els aspectes més desagradables; i que si també ell es veia obligat a anar-hi, l'instruiria amb facilitat sobre com s'ho havia de manegar per no haver de fer mai de servidor, sobretot ara que sabia que no estava desproveït de diners, que eren els únics amics en una situació així.

Somrigué i contestà que no m'havia pas dit que tingués diners. Jo el vaig tallar en sec i li vaig dir que esperava que no hagués entès les meves paraules en el sentit que jo em prometés cap ajuda seva, si tenia diners; que, d'altra banda, encara que jo no en tenia pas moltíssims, tampoc no n'havia de menester, i que mentre en tingués n'hi afegiria abans als seus que no pas n'hi restaria, sabent com sabia que, tingués el que tingués, en cas de deportació ho necessitaria tot.

Arran d'això, s'expressà de la manera més tendra. Em digué que els diners que tenia no eren pas res de l'altre món, però que no me n'amagaria mai ni un penic, si n'havia de menester, i m'assegurà que no tenia cap por en aquell sentit; que només el preocupava allò que li havia suggerit, perquè aquí sabia prou com espavilar-se, però allà baix fóra el desgraciat més ignorant i desvalgut de la terra.

Li vaig respondre que s'espantava i s'aterria per una cosa que no feia gens de terror; que si tenia diners, com jo estava contenta de saber, no només podia esquivar la servitud que se suposa implicada amb la deportació, sinó recomençar la vida sobre nous fonaments, i una vida en què no podia deixar de triomfar, si tan sols hi posava l'afany habitual en aquests casos; que ja devia recordar que era el mateix que li havia recomanat molts anys endarrere, com a proposta per a la nostra subsistència mútua i per restaurar les nostres fortunes en aquest món; i ara li diria que per convèncer-lo tant de la certesa del que deia com del fet que jo en coneixia plenament el mètode i que estava del tot convençuda de les probabilitats d'èxit, li faria veure per començar com em deslliurava de la necessitat de marxar deportada per, en acabat, anar amb ell lliurement, per decisió només meva, i potser endur-me prou provisió com per persuadir-lo que no ho proposava pas perquè no pogués viure sense la seva ajuda, sinó perquè considerava que les nostres mútues malaventures eren suficients per fer-nos avenir tots dos a abandonar aquesta part de món i viure on ningú no ens pogués retreure el passat ni tinguéssim la por de la presó, i sense l'angoixa del cau dels condemnats reclamant-nos, on poguéssim girar els ulls als nostres passats desastres amb una satisfacció infinita, de considerar que els nostres enemics ens oblidarien completament i que viuríem com gent nova en un món nou, sense que ningú tingués res a dir-nos, o nosaltres a ells.

Vaig defensar-ho amb tants arguments i vaig respondre tan eficaçment a totes les seves vehements objeccions que m'abraçà i em digué que jo el tractava amb tanta

sinceritat i afecte que n'estava aclaparat; que seguiria el meu consell i s'esforçaria per sotmetre's al seu destí, en l'esperança de comptar amb el meu conhort i la meva assistència, i de tenir en la seva misèria una companya i una consellera tan fidel. Però em tornà a recordar allò que jo havia esmentat abans, això és, que hi podia haver manera d'alliberar-se'n abans de marxar i que era possible esquivar d'anar-hi, que segons digué fóra molt millor. Li vaig dir que ja veuria, fins a convèncer-se'n del tot, que jo també faria tot el que podria en aquest sentit, i si no hi reeixia, posaria en pràctica l'altra proposta.

Després d'aquesta llarga conferència ens separàrem amb uns testimonis tals de tendresa i estimació que em semblaren iguals, si no superiors, als de la nostra separació a Dunstable; i ara vaig veure més clarament que no pas antany la raó per la qual en aquella hora refusà d'acostar-se a Londres més enllà de Dunstable, i per què, quan vam separar-nos allí, em digué que no era convenient per a ell d'acompanyar-me a Londres, com hauria fet altrament. Ja he observat que la relació de la seva vida hauria fet una història molt més divertida que la meva; i, en realitat, res no hi havia en aquesta narració tan estrany com això: feia vint-i-cinc anys ben bons que es dedicava a aquell ofici desesperat i mai no l'havien atrapat; l'èxit que hi havia obtingut era tan inhabitual i de tal envergadura que algunes vegades havia viscut regaladament, i s'havia retirat en un sol indret un o dos anys seguits, ell i un criat per al seu servei, i s'havia assegut sovint als cafès i havia sentit la mateixa gent que havia desvalisat explicant com els havien robat, i on i en quines circumstàncies, de manera que ell havia pogut conèixer que es tractava dels mateixos.

D'aquesta manera, sembla, visqué prop de Liverpool en l'època en què tingué la dissort de casar-se amb mi, perseguint una fortuna. Si jo hagués estat la fortuna que ell esperava, crec de veritat, pel que digué, que ho hauria deixat i hauria viscut honradament la resta dels seus dies.

Enmig de les seves desventures havia tingut la sort de no trobar-se present quan el robatori de què l'acusaven es cometé, de manera que cap de les persones assaltades no podia declarar en contra d'ell ni tenia res de què acusar-lo. Però com que l'agafaren amb la resta de la colla, es veu que un llogarrenc del morro fort declarà en contra seva, i era probable que arran de la publicació que s'havia fet apareguessin més testimonis; esperaven, doncs, més proves en contra d'ell, i per això el tenien agafat.

Tanmateix, l'oferta que li havien fet d'admetre'l a la deportació vingué d'alguna personalitat important que l'instà amb insistència a acceptar-ho abans d'anar a judici; com que sabia que n'hi havia uns quants que podien venir a testimoniar en contra seva, jo vaig considerar que el seu amic tenia raó, i vaig estar-li a sobre dia i nit perquè no ho allargués més.

Al capdavant, amb moltes dificultats, accedí; i com que, doncs, la deportació no la hi havia concedit el tribunal, a requesta seva, es trobà en la impossibilitat d'esquivar que l'embarquessin, com jo li havia dit de fer; el seu amic, que era l'intercessor que li

havia obtingut aquell favor, havia respost per ell que marxaria deportat i no tornaria dintre del terme.

Aquesta pega engegà a rodar tots els meus preparatius, car les mesures que després vaig prendre de cara a la meva alliberació esdevingueren així totalment inútils, llevat que volgués abandonar-lo i deixar-lo anar sol a Amèrica; però abans que això ell protestà que s'estimava més d'arriscar-se al procés, encara que podia tenir la certesa d'anar de dret a la força.

Ara he de tornar al meu cas. L'hora de marxar a la deportació, segons la meva sentència, era a tocar; la vella madona, que continuava mostrant-se una amiga devota, havia intentat d'aconseguir un indult, però no hi havia res a fer si no era amb una despesa massa feixuga per a la meva bossa, tenint en compte que quedar nua i pelada, tret que volgués tornar al vell ofici, era pitjor que la deportació, perquè allà baix sabia que hi podria viure, i aquí en canvi no. El bon capellà també s'esforçà de ferm, per unes altres raons, a impedir la meva deportació; però li contestaren que ja m'havien perdonat la vida arran de la seva primera requesta, i que per tant no havia de demanar més. L'home estava sensiblement dolgut de la meva partença, perquè, digué, li feia por que no se m'esbravés la impressió saludable que m'havia fet la perspectiva de la mort, i que ell havia crescut amb els seus ensenyaments; i el piadós senyor estava amoïnat de veres per això.

D'altra banda, jo en això no hi estava realment tan capficada com abans, però vaig dissimular-ne astutament les raons davant el ministre, i fins al final ell cregué que marxava amb la recança i l'aflicció més extremes.

Fou el mes de febrer que, amb set altres forçats, que ens deien, em van lliurar a mans d'un comerciant que treballava amb Virginia, a bord d'un vaixell ancorat a Deptford Reach. L'oficial de la presó ens menà a bord, i el patró del vaixell signà un rebut com que se'ns quedava.

Aquella nit van tancar les escotilles damunt nostre i ens van tenir tan enxubats que em pensava que m'ofegava per manca d'aire; l'endemà al matí la nau desancorà i davallà pel riu fins a un indret anomenat Bugby's Hole, cosa que es féu, segons ens van dir, d'acord amb el comerciant, per tal de llevar-nos tota possibilitat de fuga. Malgrat tot, en arribar allí el vaixell i amollar l'àncora, se'ns concedí més llibertat, i en particular se'ns va permetre de pujar a coberta, per bé que no fins a l'alcàsser, que estava reservat al capità i als passatgers.

Quan per la remor dels homes damunt els nostres caps i el moviment de la nau em vaig adonar que fèiem vela, de primer em vaig sorprendre en gran manera, temorosa que no marxéssim de dret, sense que els nostres amics ens haguessin pogut venir a veure; però de seguida em vaig tranquil·litzar, quan vaig comprendre que havien tornat a ancorar, i al cap de poc alguns dels homes baixaren a donar-nos la notícia que l'endemà al matí se'ns donaria llibertat de pujar a coberta i de rebre els amics que ens vinguessin a veure, si és que en teníem cap.

Tota aquella nit vaig jeure damunt les dures posts de la coberta, com els altres presoners, però després concediren algunes cabinetes a aquells de nosaltres que teníem roba de llit, en les quals hi havia una mica d'espai per tenir-hi caixes o baguls amb els vestits i les mudes, si és que en teníem (tot s'ha de dir), car alguns no tenien cap camisa ni brusa, ni tan sols cap parrac de llana o de lli, tret d'allò que duïen a sobre, i per no tenir no tenien ni un penic per anar tirant; i amb tot vaig veure que se la campaven prou bé, sobretot les dones, que feien alguns diners de rentar la roba dels mariners, suficients per comprar les petites coses que havien de menester.

Quan l'endemà al matí se'ns donà la llibertat de pujar a coberta vaig preguntar a un dels oficials del vaixell si se'm permetria d'enviar una lletra a terra per fer saber als amics on era la nau, a fi que m'aconguessin algunes coses que necessitava. Aquest era, segons sembla, el contramestre, un home ben civil i cortès, que em digué que em permetrien allò i qualsevol altra cosa que volgués, mentre poguessin concedir-m'ho sense risc. Li vaig contestar que no demanava res més; i ell respongué que a la propera marea la xalupa del vaixell s'arribaria a Londres, i que faria portar la meva lletra.

D'acord amb això, quan la xalupa partí, el contramestre em va venir a trobar per dir-me que la xalupa estava per marxar i que ell també se n'hi anava, i que si tenia la carta a punt ell mateix se n'ocuparia. Jo ja m'havia procurat, com podeu comptar, ploma, tinta i paper, i havia enllestit una lletra adreçada a la madona, dins de la qual n'incloïa una altra per al meu company presoner, sense deixar-li entendre, però, que aquell era marit meu, cosa que no li vaig dir mai. A la carta que enviava a la madona li donava entenent de l'indret on parava el vaixell, i li pregava vivament que m'enviés les coses que jo sabia que m'havia apartat per al viatge.

Quan vaig donar la carta al contramestre, vaig afegir-hi un xíling, que era, vaig dir, per pagar el missatger que li vaig pregar de llogar tan bon punt arribés en terra, de manera que pogués rebre'n resposta, si fos possible, per la mateixa mà, per tal de saber què s'havia fet de les meves coses.

—I és que, senyor —faig—, si el vaixell marxa abans de tenir-les a bord, estic ben llesta.

En donar-li el xíling vaig tenir cura de fer-li veure que estava una mica més ben proveïda que no pas el comú dels presoners; veié que tenia bossa, i que a dintre hi tenia força diners; i vaig veure que la sola vista d'això em procurava immediatament uns tractes molt diferents dels que altrament m'hauria trobat en aquell vaixell; car malgrat que ja abans era de veritat molt amable, per una mena de compassió natural envers una dona caiguda en desgràcia, després ho fou més que de costum, i aconseguí que al vaixell em tractessin més bé, com dic, del que altrament haurien fet, com es veurà al moment oportú.

L'home, molt honrat, féu arribar la meva carta a mans de la madona, i me'n tornà una resposta escrita; i quan me la donà, em tornà el xíling.

—Mireu —diu—, aquí teniu el xíling, també, perquè la carta l’he portada jo mateix.

No vaig pas saber què dir, de tan sorpresa que n’estava; però després d’una pausa vaig fer:

—Senyor, sou massa gentil; almenys, doncs, fóra ben enraonat que us el quedéssiu per les despeses del lloguer del cotxe.

—No, no —fa—, estic més que pagat. Qui és, aquella dama? La vostra germana?

—No, senyor —vaig dir—, no és cap parenta: és una bona amiga, i l’única que tinc en aquest món.

—Doncs —fa— n’hi ha pocs al món, d’amics com ella. Es passa l’estona plorant per vós, com una criatura.

—Ah! —hi torno—. Estic segura que donaria cent lliures per deslliurar-me d’aquesta situació espantosa en què em trobo.

—De debò? —fa ell—. Em penso que per la meitat d’això jo us podria deixar en condicions de deslliurar-vos-en.

Això, però, ho digué de baix en baix perquè no el pogués sentir ningú.

—Ai, senyor! —vaig fer—. Això, però, fóra una deslliurança que em costaria la vida, si em tornaven a agafar.

—És clar —digué—, un cop fora de la nau, vós mateixa us hauríeu d’espavilar; en això jo ja no hi puc fer res.

De moment, doncs, vam deixar córrer aquella qüestió.

Mentrestant, la madona, fidel fins a l’últim moment, portà la meva lletra al meu marit, a la presó, i en rebé una resposta, i l’endemà vingué ella mateixa a la nau a portar-me, en primer lloc, un coi, que en diuen, amb el guarniment que s’hi adeia, però que no feia pensar que fos res d’extraordinari. També portà un bagul de mariner, és a dir, un d’aquests baguls que duen la gent de mar, amb totes les comoditats del cas, i ple de tot allò que em podia caldre; i en un dels racons del bagul, en un calaixet secret, hi havia el meu capital, és a dir, la part que havia decidit d’emportar-me’n; car vaig disposar que una part dels meus béns es quedés aquí, perquè després m’ho poguessin enviar en forma d’allò que hagués de menester quan m’establís allà baix; perquè en aquella contrada els diners no serveixen de gran cosa, que tot s’hi compra amb tabac, i doncs no paga pas la pena de treure’ls d’aquí.

Però el meu era un cas especial; no m’anava bé de cap de les passades de marxar sense diners o sense béns, i anar-se’n amb una partida de béns, una pobra forçada com jo, destinada a ser venuda tan bon punt arribéssim en terra, hauria cridat l’atenció i potser l’autoritat m’ho hauria confiscat; així, doncs, vaig endur-me una part de les meves coses, i vaig deixar la resta a la madona.

La madona em portà moltes més coses, però a bord no em convenia de semblar massa ben proveïda, almenys fins que hagués vist quina mena de capità ens havia tocat. Quan la dona pujà al vaixell em pensava de veritat que es moria; en veure’m i pensar que m’havia de deixar en aquella situació, li va caure l’ànima als peus, i es

posà a plorar d'una manera tan desesperada que durant una bona estona no hi vaig poder parlar poc ni gaire.

Vaig aprofitar aquell moment per llegir la lletra del meu company de presó, que em deixà perplexa en gran manera. M'hi deia que estava determinat a marxar, però que veia que li fóra impossible d'aconseguir la llibertat a temps per venir amb el mateix vaixell, i el que era més, començava a dubtar que li donessin la llibertat d'embarcar en el vaixell que ell volgués, a desgrat d'anar a la deportació voluntàriament; més aviat creia que l'embarcarien al vaixell que li assignessin i que el consignarien al capità com els altres presoners; de manera que començava a perdre l'esperança de veure'm abans que arribés a Virginia, la qual cosa gairebé el desesperava; tenint en compte, d'altra banda, que si no em trobava allà baix per causa d'algun accident en mar o alguna mortalitat que se m'hagués endut, se sentiria la criatura més perduda del món.

Tot plegat era ben desconcertant, i no sabia pas per quin cap tirar. Vaig contar a la madona la història del contramestre, i ella m'instà vivament a tractar-hi; però jo no en tenia intenció fins que no sabés si el meu marit, o company de presó, que en deia ella, tindria la llibertat per venir amb mi o no. A l'últim em vaig veure constreta a exposar-li tot l'afer, a excepció, només, del fet que ell fos el meu marit. Li vaig dir que havíem acordat fermament de marxar plegats, si ell aconseguia de poder venir al mateix vaixell, i que jo sabia que tenia diners.

Aleshores li vaig deixar anar una tirallonga explicant-li el que havia proposat de fer quan arribéssim allà baix, com podíem plantar, establir-nos, en suma, esdevenir rics sense altres aventures; i, com a cosa molt secreta, li vaig donar entenent que tan aviat com fóssim a bord ens casaríem.

En sentir això, la dona accedí entusiasmada a la meva partença, i a partir d'aquell moment s'agafà com a cosa seva de treure'l a temps de la presó, per tal que pogués anar en el mateix vaixell que jo, cosa que al capdavall s'aconseguí, per bé que amb grans dificultats, i no sense que passés per totes les formalitats d'un forçat deportat, cosa que en realitat no era, car no havia passat per judici, i doncs el mortificava en gran manera. Com que ara el nostre fat estava ja determinat, i ens trobàvem tots dos a bord, amb destinació a Virginia, en la menyspreable qualitat de forçats per ser venuts com a esclaus, jo per cinc anys, i ell sota la promesa de no tornar a Anglaterra mai més, mentre visqués; n'estava molt deprimat i ensorrat; la mortificació de veure's dut a bord a tall de presoner, com s'havia escaigut, l'havia ferit molt i molt, per tal com de primer li havien dit que el deixarien marxar voluntàriament, de manera que hauria pogut anar com un cavaller lliure. És cert que no hi havia ordre que, un cop allí, fos venut, com nosaltres, i per aquesta raó es veié obligat a pagar el passatge al capità, cosa que nosaltres no havíem de fer; pel que fa a la resta, estava tan esgarriat com una criatura i no sabia què fer ni com disposar de les seves coses, i tot li ho havien de dir.

Vaig romandre al vaixell en aquesta situació durant tres setmanes, sense saber si aniria amb el meu home o no, i per tant sense decidir si havia d'acceptar la proposta

del contramestre, cosa que a ell al principi li féu certament estrany.

Al capdavall d'aquell temps, heus aquí que el meu marit arriba a bord. Se'l veia molt deprimat, amb l'aire irritat, el cor ple de ràbia i de menyspreu; veure's arrossegat per tres guardians de Newgate i deixat a bord com un forçat, quan ni tan sols havia passat per judici. Se'n queixà vivament a través dels seus amics, perquè es veu que tenia bones relacions; però els seus amics van topar amb problemes en els seus esforços, i els van dir que aquell home ja havia obtingut prou favor, i que n'havien rebut tals informes, després de concedida la deportació, que es podia considerar molt ben tractat i estar content que no li reobriessin el procés. Aquesta resposta l'apaivagà a l'instant, perquè sabia massa bé el que podia passar, i el que podia esperar-ne; llavors s'adonà de l'encert dels consells que l'havien menat a acceptar l'oferta d'una deportació voluntària. I quan el seu furor contra aquells cerbers, que en deia ell, amainà una mica, reprengué un aire més serè, se'l començà a veure xiroi, i en dir-li jo que contenta no estava d'haver-lo rescatat un cop més d'aquelles urpes, em prengué entre els seus braços i amb una gran tendresa va reconèixer que li havia donat el millor consell possible.

—Estimada —diu—, m'has salvat dos cops la vida; d'ara endavant la consagraré tota a tu, i seguiré sempre els teus consells.

La nostra primera feina fou de comparar les nostres existències. Fou molt honrat, i em digué que el seu capital estava prou bé quan entrà a la presó, però que el fet de viure allí dins a tall de senyor, i el que era molt més, el de fer amics i treballar el seu cas, havia estat una cosa caríssima; i, en una paraula, tot el capital que li quedava eren cent vuit lliures, que duia a sobre en or.

Li vaig donar relació dels meus fons amb la mateixa fidelitat, és a dir, d'allò que m'havia emportat, i és que, passés el que passés, estava resolta a guardar com a reserva el que deixava a la madona; perquè en cas de morir, el que jo tenia amb mi fóra suficient per a ell, i el que havia quedat en mans de la madona fóra per a ella, com realment es mereixia.

El capital que jo tenia a sobre eren dues-centes quaranta-sis lliures i uns quants xílins escadussers; de manera que entre tots dos teníem tres-centes cinquanta-quatre lliures, però potser mai no s'havia ajustat, per començar una vida, un patrimoni tan mal guanyat com aquell.

La mala ventura més grossa, pel que feia a les nostres existències, fou que tot ho teníem en metàl·lic, la qual cosa, com sap tothom, és una càrrega inútil de dur a les plantacions. Crec que la seva part era realment tot el que li quedava en aquest món, tal com em va dir ell; però jo, que tenia entre set-centes i vuit-centes lliures al banc quan m'escaigué aquell malastre, i que tenia una de les amigues més fidels del món per ocupar-se'n, comptant que era una dona sense cap mena de principis religiosos, encara en tenia tres-centes en mans d'ella, que jo m'havia reservat, com ja he dit més amunt; a més a més, algunes coses de veritable valor, en especial dos rellotges d'or, diverses peces petites d'argenteria i alguns anells: tot coses robades. L'argenteria, els

anells i els rellotges els havia desat al bagul, al calaixet dels diners, i amb aquesta fortuna, l'any seixanta-un de la meua vida, em vaig llançar a un nou món, que diríem, en la condició (pel que semblava) d'una pobra forçada sense res, enviada a la deportació a canvi de la força. Els vestits que duia eren pobres i senzills, per bé que no esparracats ni bruts, i ningú en tot el vaixell no sabia que jo dugués res de valor.

Amb tot, com que tenia un bon gruix de bons vestits i abundor de blancatge, que m'havia fet embalatjar en dues caixes grosses, ho havia embarcat no pas com a càrrega meua, ans com a consignada al meu nom veritable, a Virginia; i tenia a la butxaca els resguards signats pel capità; i en aquestes caixes hi tenia l'argenteria i els rellotges, i totes les coses de valor, tret dels diners, que guardava en un calaixet secret del bagul, de molt mal trobar, o de molt mal obrir, si el trobaven, sense estellar tot el bagul.

Ara el vaixell començà a omplir-se; diversos passatgers que s'hi embarcaven sense cap relació criminal pujaren a bord, als quals s'assignava un lloc a la cabina gran i a d'altres bandes de la nau, mentre que a nosaltres, com a forçats, ens confinaren a sota, no sé pas on. Però quan el meu home arribà a bord vaig parlar amb el contramestre, el qual de seguida m'havia donat mostres d'amistat portant-me la carta. Li vaig dir que ja m'havia afavorit en una colla de coses i jo encara no li ho havia agraït adequadament, i amb això li vaig esmunyir una guinea a la mà. Li vaig contar que ara el meu marit havia arribat a bord; que encara que estiguéssim tots dos en aquella desventura, havíem estat persones de tarannà molt diferent al de la patuleia amb què havíem vingut, i que volíem demanar-li si faria de mal convèncer el capità perquè ens admetés a certes comoditats de la nau, a canvi de la qual cosa nosaltres donaríem la satisfacció que volgués i a ell el gratificaríem per la molèstia de procurar-nos-ho. L'home es quedà la guinea, pel que vaig veure, amb gran satisfacció, i em prometé la seva ajuda.

Aleshores ens digué que estava segur que el capità, que era un dels homes de més bona jeia del món, accediria fàcilment a acomodar-nos tan bé com poguéssim desitjar, i per tranquil·litzar-me em va dir que a la propera marea aniria expressament a trobar el capità per parlar-n'hi. L'endemà al matí vaig dormir fins més tard del compte i en llevar-me i començar a mirar enfora vaig veure el contramestre entre els seus homes, fent les feines de costum. Vaig perdre una mica l'esma en veure'l allí, i quan me n'anava a trobar-lo, ell em va veure i vingué cap a mi, però sense deixar-li temps de parlar, li vaig dir, somrient:

—Em sembla, senyor, que us heu oblidat de nosaltres, perquè ja veig que esteu molt enfeinat.

L'home em respongué de seguida:

—Vingueu amb mi i ho veureu.

Se'm va endur, doncs, a la cabina gran, i allí, assegut, hi havia un home d'aire ben senyorívol per ser un marí, escrivint amb una bella pila de paperassa al davant.

—Aquí teniu —diu el contramestre a l'home que escrivia— la dama de qui us ha parlat el capità.

I girant-se cap a mi féu:

—He estat tan lluny d'oblidar el vostre afer que ja he estat a cal capità i li he exposat fidelment el que vós em vau encomanar sobre la possibilitat de facilitar-vos comoditats millors a vós i el vostre marit; el capità ha fet venir aquest senyor amb mi, que és el pilot del vaixell, per tal d'ensenyar-vos-ho tot i acomodar-vos totalment a pler vostre, i m'ha demanat d'assegurar-vos que no us tractarem com el que de primer ens imaginàvem que éreu, ans amb el mateix respecte amb què tractem els altres passatgers.

Aleshores el pilot em parlà i, sense deixar-me temps de donar les gràcies al contramestre per la seva amabilitat, em confirmà el que havia dit aquest darrer, i afegí que el capità es complaïa a mostrar-se amable i caritatiu, sobretot amb aquells que es trobessin en qualsevol destret, i amb això m'ensenyà diverses cabines de la cambra gran, i algunes de separades amb envans de fusta, cap a popa, però que donaven a la cambra gran, per a ús dels passatgers, i em deixà escollir la que volgués. Amb tot, vaig triar una cabina que donava a la banda de popa, la qual ofería molt bones possibilitats per instal·lar-hi el bagul i les caixes, i una taula per menjar-hi.

Llavors el pilot em va dir que el contramestre li havia fet un report tan bo de mi i del meu marit, quant a comport i maneres, que tenia ordre de dir-me que faríem els àpats amb ell, si ens hi aveníem, durant tot el viatge, en les condicions habituals de qualsevol passatger; que ens podíem fer portar provisions de boca fresques, si volíem; o si no, podíem fer servir les seves ordinàries, i partir-nos amb ell les despeses. Això eren notícies ben engrescadores, després de tants trencacolls i afliccions com havia hagut de passar els darrers temps. N'hi vaig donar les gràcies i li vaig dir que el capità ens posés les condicions que li semblessin oportunes, i en acabat li vaig demanar per anar a contar-ho al meu marit, que no es trobava gaire bé i encara no havia sortit de la cabina. Vaig anar-hi doncs, i el meu home, que encara tenia l'esma tan baixa per la indignitat (així ho considerava) que havia sofert, que amb prou feines semblava ell, es revifà de tal manera amb la relació que li vaig fer de l'acolliment que ens farien al vaixell que ja semblava tot un altre, i la cara se li omplí de nou vigor i coratge. És ben veritat que la gent de més esperit, en veure's aclaparats per les afliccions, cauen en els defalliments més profunds i tendeixen a la desesperança i la desesma.

Després d'una pausa per refer-se, el meu home pujà amb mi i anà a donar les gràcies al pilot per la gentilesa que ens havia dispensat i li encomanà de transmetre el nostre reconeixement al capità i li oferí de pagar a la bestreta el preu que volgués demanar pels nostres passatges i per les comoditats que ens havia facilitat. El pilot li contestà que el capità fóra a bord aquella tarda i que doncs tot allò ho deixaria per a quan vingués ell. En efecte, a la tarda arribà el capità, que ens semblà el mateix home cortès i amable que el contramestre ens havia pintat; i l'home s'agradà tant de la

conversa del meu marit que, en suma, no ens deixà ocupar la cabina que havíem escollit i ens en donà una que, com he dit abans, donava a la cambra gran.

Les seves condicions no eren exorbitants, ni ell un home delerós d'aprofitar-se de nosaltres, car per quinze guinees vam tenir el passatge complet, les provisions i la cabina, vam menjar a la taula del capità, i ens van tractar a cor què vols.

El capità dormia a l'altre cap de la cambra gran, car havia cedit la seva rotonda, que en diuen, a un ric plantador que marxava amb la dona i tres criatures, i que feien els àpats a part. Tenia encara alguns altres passatgers ordinaris, que s'estatjaven a la banda de popa; i pel que fa als nostres antics confreres, els tenien a la bodega fins que el vaixell no salpés d'allí, i clares vegades pujaven a coberta.

No em vaig saber estar de fer saber a la madona el que havia passat: era de justícia que ella, que tan veritablement es preocupava per mi, compartís la meva bona fortuna. A més a més, necessitava el seu ajut per procurar-me uns quants articles de necessitat, que abans em feia angúnia de donar a entendre que tenia, per por que no se n'assabentés tothom; però ara que tenia una cabina i espai per desar-hi el que fos, vaig encarregar abundor de coses de qualitat per a la nostra comoditat durant el viatge, com ara aiguardent, sucre, llimones, etc..., per fer ponx i obsequiar el nostre benefactor, el capità; i abundor de coses per menjar i beure durant el viatge; també un llit més ample i roba de llit proporcionada; de manera que, en un mot, ens havíem decidit a no estar-nos de res, durant la travessia.

Durant tot aquest temps no m'havia proveït de res d'allò que hauríem de menester en arribar allà baix i començar a fer de plantadors; i jo estava ben lluny d'ignorar el que en aquestes ocasions es necessita; en particular, tota mena d'eines per a la feina de plantar i de construir; i tota mena de parament per al nostre habitatge, que si s'ha de comprar al mateix país costa necessàriament el doble.

Vaig parlar-ne, doncs, amb la madona, i ella se n'anà a veure el capità i li digué que esperava que hi hauria manera de trobar mitjans per obtenir la llibertat dels seus cosins, com ens anomenava, en arribar en aquella contrada, i així engegà una conversa amb ell sobre els mitjans i també les condicions, de la qual cosa parlaré amb més detall al seu moment; i després d'escandallar el capità li donà entenent que, per bé que infortunats en aquelles circumstàncies que ens constrenyien a marxar, no estàvem mancats per establir-nos-hi al país, i estàvem determinats a instal·lar-nos-hi i viure-hi com a plantadors, si aconseguíem la manera d'encarrilar-nos-hi. El capità oferí de seguida la seva assistència. Li explicà la manera d'engegar aquella mena d'afers i com a la gent treballadora els era fàcil i, vaja, segur de recuperar la fortuna per aquella via.

—Senyora —fa—, en aquell país no es fa retret a ningú d'haver-hi arribat en circumstàncies pitjors d'aquelles en què em sembla que es troben els vostres cosins, posat que un cop arribats allí s'apliquin amb diligència i bon sentit a les feines del país.

Ella aleshores li preguntà quines coses ens calia portar d'aquí, i ell, com a home honrat i expert, li explicà:

—Senyora, els vostres cosins, per començar, han de procurar-se algú que els compri com a servidors, de conformitat amb les condicions de la seva deportació, i llavors en nom d'aquella persona podran fer el que els sembli; poden comprar alguna plantació ja engegada o bé poden comprar terres al govern del país, i començar on els plagui, que totes dues coses són prou enraonades.

La madona sol·licità la seva assistència en el primer punt, de la qual cosa l'home prometé ocupar-se ell mateix, com en efecte féu amb tota fidelitat, i pel que fa a la resta, prometé de recomanar-nos a la gent que ens poguessin aconsellar més bé, sense aprofitar-se de nosaltres, que és tot el que podíem demanar.

Llavors ella li preguntà si no caldria proveir-nos amb una partida d'eines i de material per a la feina de plantar, i ell respongué:

—Sí, ja ho crec!

La dona tornà a demanar la seva ajuda. Li digué que ella ens forniria tot allò que convingués, al preu que fos. Ell, doncs, li donà tota mena de detalls sobre les coses necessàries per a un plantador, que després de fer comptes pujà a unes vuitanta o cent lliures. I, en suma, s'espavilà destrament a comprar-ho tot com si hagués estat una comerciant de Virginia de tota la vida; només que comprà, per indicació meva, més del doble de cada cosa que ell havia inclòs a la llista.

Tot això ho va fer embarcar a nom seu, n'agafà els resguards i els endossà a nom del meu marit i després assegurà la càrrega al seu nom, per compte nostre; de manera que anàvem preparats per a qualsevol eventualitat i malastre.

Us hauria d'haver dit que el meu home li havia donat tot el seu capital de cent vuit lliures, que duia a sobre, com he dit, en or, per usar-lo en aquest sentit, i jo, a més, també li vaig donar una bona suma; de manera que sense encetar per res el capital que havia deixat en mans d'ella, ens quedaven encara, després d'haver reunit tota la nostra càrrega, vora dues-centes lliures en efectiu, que era més que suficient per al nostre propòsit.

En aquesta situació, ben contents i realment cofois de veure'ns tan feliçment preparats, vam fer vela de Bugby's Hole a Gravesend, on el vaixell estigué ancorat uns deu dies més, i on el capità ja vingué a bord definitivament. Aquí el capità ens oferí una gentilesa que realment no teníem cap motiu per esperar, o sigui, deixar-nos baixar en terra a esbargir-nos, després de donar-li paraula solemnement de no escapar-nos i de tornar a bord pacíficament. Això era una prova tal de confiança que el meu marit en quedà impressionat, i per simple principi de gratitud li digué que en la mesura en què ell es trobava impossibilitat d'agrair-li de manera adequada aquell favor, no podia pensar a acceptar-ho, ni tampoc podria estar tranquil de veure'l córrer aquell risc. Després de diverses civilitats mútues, vaig donar una bossa al meu marit amb vuitanta guinees, i ell la diposità en mans del capità.

—Capità —diu—, aquí teniu una petita penyora de la nostra lleialtat; si ens portem deshonradament amb vós, en el que sigui, tot això és vostre.

I en aquestes vam davallar en terra.

En rigor de veritat, el capità tenia prou seguretat de la nostra intenció de tornar, perquè després d'haver fet una tal provisió per establir-nos allà baix, no hauria semblat racional que haguéssim triat de quedar-nos aquí, a risc de deixar-hi la pell, car així hauria anat si ens haguessin tornat a agafar. En una paraula, vam baixar en terra amb el capità i vam sopar plegats a Gravesend, on ens la vam passar d'allò més bé, ens hi vam quedar tota la nit, vam dormir a la casa on sopàrem i l'endemà al matí vam pujar a bord amb ell, molt honradament. Aquí vam comprar deu dotzenes d'ampolles de cervesa de la bona, una mica de vi i d'aviram, i tot de coses que ens semblà que foren útils a bord.

La madona estigué amb nosaltres tot aquell temps, i ens acompanyà fins als Downs, com féu també la dona del capità, amb la qual se'n tornà. Mai no m'havia dolgut tant separar-me de la meva pròpia mare com aquell dia em va doldre separar-me d'ella, i ja mai més no vaig tornar-la a veure. Vam tenir un bon vent de llevant que s'alçà el tercer dia de ser als Downs, i vam salpar el deu d'abril. No vam tocar cap altre port fins que, arrossegats a la costa d'Irlanda per una borrascada molt forta, la nau ancorà en una petita badia, a prop de la boca d'un riu, del qual no recordo el nom, però van dir que el riu baixava de Limerick i que era el més gros d'Irlanda.^[58]

Allà, retinguts durant un temps per la maltempsada, el capità, que continuava tan amable i de bona jeia com al principi, se'ns endugué amb ell a terra un altre cop. Aquesta vegada ho va fer realment com una deferència amb el meu marit, que aguantava el mar molt malament i no estava gens de filis, sobretot quan bufava tan fort. Aquí vam tornar a comprar una reserva de provisions de boca fresques, especialment bou, porc, xai i aviram, i el capità es va quedar per fer salaó de cinc a sis barrils de carn de bou per tal d'augmentar les reserves del vaixell. No feia més de cinc dies que érem allí quan el temps començà a millorar i s'alçà un bon vent; vam fer vela de bell nou i en quaranta-dos dies vam arribar sans i estalvis a la costa de Virginia.

Quan ens acostàvem a terra, el capità em féu cridar i em digué que a través de la meva conversa havia entès que tenia parents en aquell indret, i que ja hi havia estat abans, i doncs suposava que jo coneixia el mètode habitual de disposar dels presoners forçats a l'arribada. Li vaig contestar què no, i que quant als parents que poguéssim tenir allí, ja es podia ben afigurar que no em donaria a conèixer a cap d'ells mentre em trobés en la condició de presonera, i pel que feia a la resta, ens abandonàvem a l'assistència que ell s'havia complagut a prometre'ns. Em va dir que em calia trobar algú del país que vingués a comprar-nos com a servidors, i respongués per nosaltres davant el governador del país, en cas que ens reclamés. Jo li vaig dir que faríem com ell ens guiés; féu venir, doncs, un plantador per tractar, com si diguéssim, la compra d'aquells dos servidors, el meu marit i jo, i allí se'ns va vendre formalment a aquell

home i vam desembarcar amb ell. El capità va acompanyar-nos fins a una certa casa (si era una taverna o no, poc ho sabia dir), on vam prendre un bol de ponx de rom, etc., i vam passar una molt bona estona. Al cap de poc el plantador ens donà un certificat de quitança i una declaració afirmant d'haver-lo servit fidelment, i l'endemà al matí ja n'érem lliures i podíem anar on ens plagués.

Per aquest servei el capità ens demanà sis mil mesures de tabac, que ens va dir que devia a l'armador, les quals vam comprar-li immediatament, i li vam fer un regal de vint guinees a més a més, amb la qual cosa l'home estigué qui-sap-lo satisfet.

No fa al cas d'entrar aquí en detalls sobre la banda de la colònia de Virginia en què ens vam establir, per raons diverses; n'hi haurà prou d'esmentar que vam enfil·lar el gran riu Potomac, que era la destinació de la nau; i allí havíem fet compte primerament de quedar-nos, per bé que després vam canviar de parer.

La primera cosa d'interès que vaig fer després d'haver desembarcat totes les nostres coses i d'haver-les consignades en un magatzem que vam llogar, junt amb un allotjament, al petit indret o poble on havíem desembarcat; la primera cosa, dic, fou preguntar per la meva mare i el meu germà (aquella persona fatal que havia pres com a marit, segons ja he explicat pel menut). Amb una mica d'esbrinament em vaig assabentar que la senyora..., això és, ma mare, era morta; que mon germà (o marit) era viu, cosa que he de confessar que no em va alegrar gaire de saber; però el pitjor fou de descobrir que havia deixat la plantació on havia viscut anys endarrere, i on jo havia viscut amb ell, i que ara vivia amb un dels seus fills en una plantació a tocar del lloc on havíem desembarcat i llogat el magatzem.

Al principi en vaig restar una mica sorpresa, però com que em vaig convèncer que ell no em podria reconèixer, no només estava perfectament tranquil·la, sinó que a més tenia moltes ganes de veure'l, si és que això era possible sense que ell em veiés a mi. Amb aquesta intenció vaig descobrir, després d'una mica d'enquesta, quina era la plantació on vivia, i acompanyada d'una dona de l'indret que vaig prendre com a ajut, de les que en diuen de fer feines, vaig anar tot xano-xano cap a allí, com si només tingués intenció de veure el país i de donar-hi una ullada. A l'últim vaig arribar-hi tan a prop que vaig entrellucar la casa. Vaig preguntar a la dona de qui era aquella plantació, em contestà que era de tal senyor, i després de donar un cop d'ull a mà dreta:

—Allà teniu —fa— el propietari de la plantació, acompanyat de son pare.

—Com se diuen? —vaig demanar.

—El nom del vell —contestà ella—, no el sé, però el fill es diu Humphry; i em penso —hi afegeix— que el pare també se'n diu.

Afigureu-vos, si podeu, la barreja confusa d'alegria i d'esglai que m'inundà l'esperit en aquella ocasió, car immediatament em vaig adonar que aquell no era ningú més que el meu fill, tingut amb aquell pare que la dona m'ensenyava, que no era sinó el meu germà. No anava disfressada, però em vaig estirar la caputxa damunt la cara, de manera que després de més de vint anys d'absència i sense esperar saber

res de mi en aquella part de món, ell no em va poder reconèixer. Però no em calia haver adoptat tantes precaucions, perquè el vell havia perdut molt la vista, arran d'algun mal dels ulls, i hi veia just per poder caminar sense topar amb cap arbre ni caure en cap clot. La dona que venia amb mi m'ho havia contat per pura casualitat, sense saber res de la importància que tenia per a mi. En acostar-se cap a nosaltres, vaig dir:

—Us coneix, senyora Owen? —així es deia la dona.

—Sí —féu ella—, si em sent parlar em reconeixerà; però no hi veu prou com per reconèixer ningú.

I així m'explicà la història de la seva vista, com ja he dit. Això em tranquil·litjà i per això em vaig tornar a llevar la caputxa i els vaig deixar passar pel costat. Era ben trist per a una mare de veure així el seu fill, un jove bell i ben plantat en situació puixant, i no gosar-se-li donar a conèixer ni gosar interessar-se per ell. Que les mares que em llegeixen ho considerin i pensin amb quina angoixa no em vaig haver de contenir; i quin desfici no vaig tenir d'abraçar-lo i plorar damunt seu; com em vaig pensar que se'm giraven les entranyes, que se'm movien els mateixos budells i no sabia què fer, talment que ara no sé pas com exposar aquells sofriments! Quan s'allunyà de mi vaig estar amb la vista fixa i tremolant, i el vaig seguir amb la mirada mentre el vaig veure; aleshores, asseguda damunt l'herba en un lloc que havia observat, vaig fer com si m'ajagués per descansar, però vaig girar-me d'esquena a la dona i, bocaterrosa, vaig plorar i vaig besar la terra on ell havia posat els peus.

No vaig poder dissimular prou la meva torbació com perquè la dona no se n'adonés i pensés que no em trobava bé, cosa que em vaig veure obligada a fingir que era veritat; arran d'això la dona m'instà a aixecar-me, car el terra era humit i perillós, i doncs ho vaig fer així mateix, i ens en vam anar.

Mentre tornàvem enrere, parlant encara d'aquell senyor i el seu fill, un nou motiu de malenconia se'm presentà de la següent manera. La dona començà, com si m'hagués volgut contar una història per divertir-me:

—Pel veïnat on vivia abans aquest home —fa—, corre una història ben estranya.

—I de què va? —vaig demanar.

—Doncs —fa— aquest vell va anar a Anglaterra, quan era jove, i es va enamorar d'una dama, una de les més ben plantades que s'hagi vist mai, s'hi va casar i la va portar aquí al costat de la seva mare, que llavors encara era viva. Va viure aquí uns quants anys amb ella —continuà— i va tenir-hi uns quants fills, un dels quals és el jove que anava amb ell; però al cap d'un temps, la vella dama, la mare, en parlar-li d'alguna cosa relacionada amb ella mateixa quan vivia a Anglaterra i de la seva situació allà dalt, que era força dolenta, la jove començà a mostrar-se sorpresa i neguitosa; i, per escurçar, investigant més a fons, es va fer evident que la vella dama era la seva pròpia mare, i que en conseqüència aquell fill era el germà de la seva dona, la qual cosa va horroritzar tota la família i els va enfonsar en una confusió tal que gairebé els va menar tots a la ruïna. La jove no volia viure amb ell; el fill, germà

seu i marit, va estar un temps com tocat del cap; i al capdavall la dona va marxar cap a Anglaterra, i de llavors ençà no se n'ha sabut mai més res.

És fàcil de comprendre que aquella història m'afectés d'una manera estranya, però és impossible de descriure la naturalesa de la meva torbació. Em vaig mostrar astorada davant aquella història i li vaig fer milers de preguntes sobre els detalls, dels quals, pel que vaig veure, estava ben informada, i pel menut. Al final vaig començar a preguntar per la situació de la família, com havia mort la vella, vull dir ma mare, i com havia deixat el que tenia; car la mare m'havia promès molt solemnement que quan morís faria alguna cosa per mi i que m'ho deixaria de tal manera que, si jo era viva, ho pogués abastar sense que el seu fill, el meu germà i marit, tingués cap possibilitat d'interposar-s'hi. La dona em contestà que no sabia exactament com havia quedat l'herència, però que li havien dit que la mare havia deixat una suma de diners, amb la plantació com a garantia, perquè es fessin a mans a la filla, si mai se'n sabia res, fos a Anglaterra o en alguna altra banda; i que aquell fill que havíem vist amb el pare n'era el marmessor.

Això era una notícia massa bona per no fer-ne cabal, i podeu ben creure que m'omplí de cabòries: quin partit havia de prendre, com i quan, de quina manera em donaria a conèixer, o si m'havia de donar a conèixer mai o no.

Estava tan perplexa que realment no em veia capaç d'entendre-m'hi, ni sabia per quin cap tirar. Em tenia obsessionada dia i nit. No podia dormir ni mantenir una conversa, i el meu marit, és clar, se'n va adonar, i es preguntava què em devia neguitejar, i feia mans i mànigues per distreure'm, però no servia de res. Em burxava perquè li expliqués què era el que em donava neguit, però jo no deia res, fins que al capdavall, importunada contínuament, em vaig veure constreta a engiponar una història, que amb tot tenia un fonament ben veritable. Li vaig dir que estava malinquieta perquè havia vist que em calia mudar d'indret i alterar els nostres plans d'establiment, car havia descobert que si ens quedàvem en aquella banda del país acabarien reconeixent-me; i és que en morir la mare, alguns parents meus havien vingut a aquesta regió on ens estàvem ara, i o bé m'hi havia de donar a conèixer, cosa que en la nostra situació actual no era gaire adient, per diverses raons, o bé ens havíem de mudar; i jo no sabia pas què calia fer, i que era això que em feia estar tan malmirrosa i capficada.

Ell, en això, estigué d'acord amb mi, que de cap de les passades no era escaient de donar-me a conèixer a ningú en la situació en què llavors ens trobàvem; i per tant, em va dir que ell estaria disposat a mudar-se a qualsevol altra part del país, o inclús a qualsevol altre país, si jo ho creia convenient. Però jo ara tenia un altre problema, és a dir, que si em mudava a una altra colònia em tallava tota possibilitat de fer una recerca reeixida de les coses que m'havia deixat ma mare. Novament, no podia ni pensar a revelar el secret del meu vell matrimoni al nou marit; no era pas una història de bon contar, pensava jo, ni sabia quines en podien ser les conseqüències; i era

impossible d'anar al fons de la cosa sense esbombar-ho per tot el país, així com qui era jo i què era a hores d'ara.

Vaig continuar en aquesta perplexitat un bon temps, la qual cosa neguitejà el meu home d'allò més; car em veia atarantada i al mateix temps comprenia que no li era franca i que no li explicava sencer el meu maldecap; i deia sovint que no entenia què havia fet perquè jo no li pogués tenir confiança en el que fos allò, sobretot si era res de dolorós i aflictiu. La veritat és que li ho hauria hagut de confiar tot, perquè no hi havia al món un home que mereixés més de part d'una dona; però tot plegat era una cosa que no sabia com revelar-li, i tanmateix, sense ningú amb qui desfogar-me una mica, la càrrega era massa feixuga per al meu esperit; perquè, diguin el que diguin sobre la incapacitat del nostre sexe per guardar un secret, la meva vida és, al meu entendre, una prova clara del contrari; però es tracti del nostre sexe, o de l'altre, un secret d'importància hauria de tenir sempre un confident, un amic del cor, a qui confiar-ne el goig o el dolor, segons el cas, altrament la feixuguesa d'esperit es dobla i potser inclús esdevé incomportable, i apel·lo al testimoni de la humanitat per decidir la veritat d'això que dic.

I aquesta és la causa per la qual moltes vegades els homes, i també les dones, i homes d'altra banda de les millors i més grans qualitats, s'han trobat febles en aquest punt i no han estat capaços de carregar amb el pes d'un goig secret o una pena secreta, ans s'han vist constrets a revelar-lo, inclús amb el sol disegni d'esbravar-se, i a alliberar l'esperit oprimat per les feixugueses que hi pesaven. No era tampoc cap indicatiu de follia o d'inconsciència, sinó una conseqüència natural de la cosa; i si aquesta gent s'haguessin resistit a l'opressió haurien acabat sens dubte parlant a mig son i revelant el secret, per fatal que n'hagués estat la naturalesa, sense reguard de la persona a qui l'haguessin pogut exposar. Aquesta necessitat de la natura és una cosa que funciona de vegades amb tanta vehemència en l'ànim dels que són culpables d'alguna vilesa atroç, com ara, sobretot, l'assassinat secret, que s'han vist obligats a revelar-ho, tot i que la conseqüència serà necessàriament la seva destrucció. Ara: encara que pot ser veritat que calgui atribuir a la justícia divina la glòria de tots aquests descobriments i confessions, no és menys cert que la Providència, que ordinàriament actua per mitjà de la natura, fa ús aquí de les mateixes causes naturals per produir aquests efectes extraordinaris.

En podria donar diversos exemples remarcables, extrets de la meva llarga experiència de crim i de malfactors. Vaig conèixer un individu, mentre jo era a Newgate, d'aquells que llavors en deien «ocells nocturns». No sé quin nom n'han dit després, però eren tipus a qui per connivència se'ls permetia de sortir cada vespre, hora en què feien les seves operacions, i així proveïen aquesta gent honesta que hom anomena «atrapalladres» de feina per descobrir l'endemà, i restituir a canvi de la recompensa les coses robades la nit abans. Aquell individu estava tan segur d'explicar en somnis tot el que havia fet, tots els passos que havia fet, el que havia rampinyat i on, com si s'hagués compromès a contar-ho despert i en tot plegat no hi

hagués cap mal ni cap perill; per tant, es veia obligat, quan havia sortit, a tancar-se amb pany i clau o fer-se tancar per algun dels guardians que el pagava per tal que no el sentissin; però, en canvi, si n'havia explicat tots els detalls i havia donat una relació completa de les seves rondes i èxits a cap company o confrare de l'ungla, o als seus patrons, que en podríem dir ben bé, aleshores tot li anava llatí i dormia tan calladament com els altres.

Com que la publicació d'aquest relat de la meva vida es fa per la justa moral de cadascuna de les seves parts, i per a la instrucció, precaució, consell i millorament dels lectors, espero que això no passarà com una digressió innecessària a propòsit d'aquells que es veuen obligats a revelar els secrets més grossos sobre els seus afers o els d'altri.

És sota l'opressió d'aquesta llosa a l'esperit que em debatia en el cas de què parlava; i l'únic consol que se'm va acudir fou de fer-ne conèixer al meu marit una part suficient per convèncer-lo de la necessitat que teníem d'establir-nos en alguna altra part de món; i la següent consideració que se'ns presentà fou a quina banda de les colònies angleses havíem d'anar. El meu home era un perfecte foraster en aquell país i ni tan sols tenia coneixement geogràfic de la situació dels diferents llocs; i jo, que abans de començar a escriure això no sabia què significava el mot «geogràfic», en tenia només un coneixement general adquirit al llarg de la meva relació amb gent que anaven i venien d'un lloc a l'altre; però sabia això, que Maryland, Pennsylvania, Jersey Est i Oest, Nova York i Nova Anglaterra queien al nord de Virginia, i que eren per tant climes més freds, i per aquest sol motiu em produïen aversió. Perquè si tothora havia preferit el clima suau, ara que em feia vella tendia encara més a defugir els climes freds. Vaig pensar, doncs, d'anar a Carolina, que és l'única colònia meridional dels anglesos en terres d'Amèrica, i cap allí vaig proposar d'anar; i més encara que des dallà podria venir amb molta facilitat en qualsevol moment, quan fos avinent d'investigar sobre la deixa de la mare i de donar-me a conèixer per reclamar-la.

Amb aquesta resolució vaig proposar al meu marit de marxar d'allà on érem i emportar-nos totes les nostres coses cap a Carolina, on vam decidir d'establir-nos; car el meu home de seguida estigué d'acord amb la primera part, és a dir, en el fet que no era escaient de quedar-nos allí on érem, puix que li havia assegurat que ens hi reconeixerien, i la resta li ho vaig amagar tot destrament.

Però ara em vaig topar amb una nova dificultat. L'afer principal continuava pesant-me feixugament a l'esperit, i no podia pensar de deixar el país sense, d'una manera o d'una altra, haver fet esbrinaments sobre la important qüestió del que ma mare havia fet per mi; ni tampoc podia comportar la idea de marxar sense haver-me donat a conèixer al meu antic marit (germà), o al meu fill, el seu noi; només que hauria volgut fer-ho sense que el meu nou marit en sabés res, ni els altres dos sabessin res d'ell o tan sols que tenia marit.

Vaig imaginar innumbrables maneres de fer-ho. De bon grat hauria enviat el meu marit a Carolina, amb totes les nostres coses, per anar-hi jo després, però això era de molt mal fer; ell no es volia moure sense mi, desconexor com era del país i dels mètodes per instal·lar-se allí o a qualsevol altre indret. Aleshores vaig pensar que podíem marxar tots dos amb una part de les nostres coses, i quan ens haguéssim instal·lat jo tornaria a Virginia a cercar la resta; però inclús així sabia que ell no es voldria descompartir de mi i quedar-se allà per anar fent tot sol. La cosa era clara; ell havia pujat com un senyor, i en conseqüència no només era desconexor, sinó també indolent, i quan ens vam establir de debò, s'estimava més d'anar amb l'escopeta al bosc de cacera, que en diuen allà, on és la feina ordinària dels indis, que ho fan com a servidors; s'estimava més això, dic, que no pas atendre els afers naturals de la seva plantació.

Eren, per tant, problemes de molt mal resoldre, i jo poc sabia com girar-m'hi. Em feia una impressió tan forta de donar-me a conèixer al meu germà, antigament el meu home, que no podia aguantar-me, i encara més perquè em burxava tothora el pensament que si no ho feia ara que vivia, potser després maldaria debades amb el meu fill per convèncer-lo que era la mateixa persona, i que era la seva mare, i així podia perdre l'assistència i el conhort de la família per un cantó, i el benefici del que m'hagués deixat la mare per un altre; i amb tot, però, no em semblava gens adient de donar-m'hi a conèixer, atesa la situació en què em trobava, tant pel fet de tenir marit com pel fet d'haver vingut deportada com a delinqüent; per totes dues raons m'era absolutament necessari de marxar de l'indret on era, i tornar a venir com si arribés d'un altre lloc, amb un altre aspecte.

Arran d'aquestes consideracions, vaig continuar explicant al meu home la necessitat absoluta que teníem de no quedar-nos al Potomac, per tal com allí de seguida ens coneixerien públicament; mentre que si anàvem a qualsevol altre indret del món, començaríem amb tanta reputació com qualsevol altra família que anés a establir-s'hi; que, com que els habitants sempre veien amb bons ulls que arribessin famílies a instal·lar-se, si duïen una certa substància per comprar plantacions o per engegar-ne de noves, podíem tenir la certesa d'una rebuda cordial i agradable, sense cap possibilitat que es descobrís la nostra situació.

Li vaig dir també, vagament, que de la mateixa manera que jo tenia alguns parents al lloc on érem, i que no gosava donar-m'hi a conèixer ara perquè de seguida s'haurien assabentat de l'ocasió i el motiu de la meva arribada, la qual cosa m'hauria exposat fora mida, tenia prou raons per creure que la meva mare, que havia mort allí, m'havia deixat alguna cosa, i potser considerable, i que molt bé podia pagar la pena d'escarrassar-me a aclarir-ho; però que això no es podia fer sense aparèixer públicament, llevat que ens n'anéssim d'allí; i llavors, instal·lats a qualsevol altra banda, jo podria venir com si fos per visitar i veure el meu germà i els meus nebots, donar-m'hi a conèixer, reclamar i esbrinar el que em pertocava, ser rebuda amb respecte, i al mateix temps que se'm fes justícia cordialment i amb bona voluntat;

mentre que si ho feia ara no em calia esperar altra cosa que problemes, com era arrabassar-ho per força, obtenir-ho amb malediccions i recances, i tota mena d'afronts, que potser ell no sabia suportar; que en cas que m'obliguessin a presentar proves legals conforme sóc realment la filla, podria trobar-me en un bon problema, veure'm obligada a recórrer a Anglaterra, cosa que a l'últim podia fallar, i doncs ho perdria tot, fos el que fos. Amb aquests arguments, i després d'haver revelat al meu marit tot el secret en la mesura que calia, ens vam determinar a marxar i cercar lloc en alguna altra colònia, i d'entrada, Carolina fou l'indret de la nostra elecció.

Amb aquesta finalitat vam començar a informar-nos de vaixells que anessin a Carolina, i amb ben poc temps vam saber que a l'altra vora de la badia, que en diuen, això és, a Maryland, hi havia un vaixell vingut de Carolina carregat d'arròs i d'altres mercaderies que estava per tornar-se-n'hi, i d'allà a Jamaica, amb provisions. Arran d'aquesta notícia vam llogar una balandra per transportar el nostre equipatge, i després d'acomiar-nos, com si diguéssim, del Potomac, vam anar cap a Maryland amb tota la nostra càrrega.

Va ser un viatge llarg i desagradable, i el meu home va dir que se li posava pitjor que tot el viatge des d'Anglaterra, car el temps era rúfol, la mar estava moguda i la barca petita i desavinent. A més a més, érem cent milles ben bones endins del Potomac, en un indret anomenat comtat de Westmoreland, i com que aquest riu és de bon tros el més gran de Virginia, i he sentit dir que és el riu més gran de tots els rius que vessen les aigües en un altre riu, i no al mar, vam tenir-hi un temps ben desagradable, i vam estar ben sovint en greu perill; perquè encara que en diguin només riu, tot sovint és tan ample que quan érem al bell mig no podíem veure terra a cap de les dues vores durant una bona tirada de llegües. Aleshores vam haver de travessar el gran riu o badia de Chesapeake que és on el Potomac desemboca, de prop de trenta milles d'amplada, i ens vam endinsar en aigües més vastes de què no recordo el nom, de manera que el nostre viatge va ser de dues-centes milles repicades en una pobra i trista balandra, amb tot el nostre tresor, i si ens hagués escaigut cap accident, l'hauríem ballada ben magra, al final, suposant que haguéssim perdut la càrrega i haguéssim estalviat només la vida, despullats i desemparats, i en un lloc aspre i desconegut, sense un amic ni una coneixença. El sol fet de pensar-hi em fa horror, inclús després de passat el perill.

Bé, en cinc dies de navegació vam arribar a l'indret; em sembla que en diuen Philip's Point; i, ja és cas, quan hi arribàrem, el vaixell de Carolina havia descarregat i havia partit tot just tres dies abans. Va ser una decepció; però jo, tanmateix, que no em descoratjava per res, vaig dir al meu marit que si no podíem trobar passatge a Carolina, com que aquella terra era ben bona i fèrtil, miraríem, si li feia peça, de trobar alguna cosa per aquells encontorns, i si li agradava ens instal·laríem allí.

Vam baixar en terra tot seguit, però no ens semblà prou convenient aquell indret mateix, ni per quedar-nos-hi ni per guardar-hi les nostres coses, però un quàquer molt honrat que vam trobar-hi ens aconsellà d'anar a un lloc a unes seixanta milles cap a

llevant; és a dir, més a prop de la boca de la badia, on digué que vivia i on trobaríem les facilitats que cercàvem fos per plantar-nos o per esperar a trobar un altre indret més convenient per endegar una plantació; i ens invità amb tanta amabilitat i amb una honradesa tan senzilla que ens hi vam avenir, i el quàquer ens hi acompanyà.

Allí vam comprar dos servidors, això és, una dona anglesa desembarcada de poc d'un vaixell de Liverpool, i un negre, cosa absolutament necessària per a tothom que es vulgui instal·lar en aquell país. Aquest bon quàquer ens va ser de molta ajuda, i en arribar al lloc que ens havia proposat ens trobà un magatzem adequat per a les nostres coses i estatge per a nosaltres i els servidors; i al cap de dos mesos, o una cosa així, ens vam quedar per consell seu un bon tros de terra al governador de la contrada per tal d'aixecar la nostra plantació, i així vam arraconar del tot la idea d'anar a Carolina, vista la rebuda tan bona que ens havien fet aquí i que ens havien instal·lat en un habitacle prou avinent fins que poguéssim preparar les nostres coses i tinguéssim prou terra artigada, i fustam i material per bastir-nos una casa, coses totes que vam endegar per consell del quàquer; talment que en cosa d'un any teníem gairebé cinquanta acres de terra artigats, amb una part tancada, de la qual un tros estava plantat, per bé que no gaire; a més a més teníem un hort i gra suficient per fornir arrels, verdura i pa als servidors.

Aleshores vaig persuadir el meu marit de deixar-me tornar a l'altra vora de la badia, a cercar noves dels meus amics. Ara hi consentí de bon grat, car tenia prou feina entre mans per ocupar-lo, a més de l'escopeta per entretenir-se en allò que en diuen una cacera, que a ell l'entusiasmava tant; i en veritat ens miràvem tot sovint l'un a l'altre, de vegades amb gran plaer, tot pensant si n'estàvem de millor, ara, no només que a Newgate, sinó que en la més pròspera de les nostres situacions durant el vil negoci que tots dos havíem menat.

Els nostres afers anaven molt bé; vam comprar terra als propietaris de la colònia per valor de trenta-cinc lliures, que vam pagar bitllo-bitllo, que faria una plantació suficient per ocupar entre cinquanta i seixanta servidors, i que, ben portada, fóra suficient per a nosaltres dos per tot el temps que poguéssim viure; i pel que fa a mainada, jo ja havia deixat endarrere qualsevol possibilitat en aquest sentit.

Però la nostra bona astrugància no s'acabà aquí. Vaig anar, com ja he dit, a l'altra banda de la badia, a l'indret on el meu germà, en altres temps marit, vivia; però no vaig anar al poblet on ens havíem estat feia poc, ans vaig enfilar un altre gran riu, a la vora oriental del Potomac, que es diu Rappahannock, i d'aquesta manera vaig arribar als darreres de la plantació, que era vasta, i servint-me d'un canal navegable, o rierol, que vessa les aigües al Rappahannock, vaig arribar-hi molt a prop.

Ara estava del tot decidida a presentar-me obertament al meu germà (marit) i explicar-li qui era; però sense saber de quina jeia el podia trobar, o més aviat de quina mala jeia el faria posar amb una visita tan sobtada, em vaig determinar a escriure-li primer una carta per fer-li saber qui era i que no venia a buscar-li maldecaps arran de l'antiga relació, que jo esperava que hauria quedat oblidada del tot, sinó que me li

atansava com una germana a un germà per demanar-li assistència en la qüestió d'aquella provisió que la mare, a la seva mort, havia deixat per sostenir-me, i amb la qual estava segura que ell em faria justícia, sobretot tenint en compte que havia vingut de tan lluny per informar-me'n.

A la lletra vaig posar-hi algunes expressions molt tendres i amables sobre el seu noi, que ell prou sabia, li deia, que era fill meu, i que en la mesura que jo no era culpable de res pel fet d'haver-me casat amb ell, com ell no ho era per haver-se casat amb mi, atès que cap de nosaltres dos no sabia res llavors del parentiu que ens unia l'un a l'altre, esperava que accediria al meu desig vehement de veure un cop el meu únic fill, i de mostrar la feblesa d'una mare que conservava una estimació apassionada per aquell fill que no podia haver guardat cap mena de record meu.

M'imaginava que, en rebre aquella lletra, la donaria a llegir immediatament al seu fill, per tal com jo sabia que tenia la vista tan feble que no la podria llegir; però encara va anar més bé, perquè arran de la seva mala vista havia donat llicència al noi d'obrir totes les lletres que arribessin a nom seu, i com que en arribar el meu missatger el vell no era a casa, o no era a l'abast, la lletra caigué directament en mans del meu fill, que l'obrí i la llegí.

Féu passar el missatger, després de fer-lo esperar una estona, i li preguntà on era la persona que li havia donat aquella lletra. El missatger li digué l'indret, que era a unes set milles enllà, i aleshores el va fer esperar, ordenà que li prepararessin un cavall, es va endur dos servidors i vingué cap a mi amb el missatger. Que el lector jutgi la consternació en què vaig caure quan el missatger arribà i em va dir que el vell senyor no era a casa, però que el fill havia vingut amb ell i ara pujava. Jo vaig quedar perfectament atarantada, perquè no sabia si allò anava de pau o de guerra, i no sabia com captenir-me; tanmateix, vaig tenir poquíssims instants per rumiar-hi, car mon fill, que estalonava el missatger, entrà a l'estança i preguntà alguna cosa al xicot. Suposo que devia ser, perquè no vaig poder-ho sentir com per entendre-ho, quina era la dama que l'havia enviat; car el missatger va dir:

—Aquí la teniu, senyor.

Amb la qual cosa el noi ve de dret cap a mi, em fa un petó, m'agafà entre els braços i m'abraçà amb tanta passió que no podia dir una paraula, però jo podia sentir com bleixava i bategava com una criatura que plora i els sanglots no la deixen cridar.

No puc expressar ni descriure el goig que m'envaí l'ànima quan vaig veure, car era ben fàcil d'advertir, que no venia com un estrany, ans com un fill a una mare, i en veritat un fill que mai no havia sabut què era tenir una mare; breu, vam plorar l'un sobre l'altre una bona estona, fins que ell parlà primer:

—Estimada mare —diu—, encara sou viva? Mai no hauria cregut poder-vos veure la cara.

Pel que fa a mi, no vaig poder dir res durant una llarga estona.

Quan ens vam haver refet una mica i vam veure'ns amb cor d'enraonar, m'explicà com estaven les coses. Pel que feia a allò que havia escrit al seu pare, em digué que

encara no li havia ensenyat la carta ni n'hi havia dit res; que allò que la seva àvia m'havia deixat ho tenia ell, i que me'n faria justícia a plena satisfacció meva; quant al seu pare, era vell i estava malalt de cos i d'ànima; que estava molt rondinaire i rabiüt, gairebé cec, i incapaç de fer res; i que ell dubtava que sabés com actuar en una qüestió de mena tan delicada com aquella; i que per això havia vingut ell, tant per tenir la satisfacció de veure'm, temptació que no podia resistir, com per deixar al meu criteri de decidir, un cop vist com estava tot, si fóra convenient de donar-me a conèixer al seu pare o no.

Tot això s'havia portat amb tanta prudència i sensatesa que vaig veure ben bé que mon fill era un home de dret seny, i no necessitava instruccions meves. Li vaig dir que no m'estranyava que son pare estigués com me'l descrivia, car ja abans que jo marxés havia estat una mica trastocat; i la pertorbació venia principalment del fet que a mi no em podien persuadir d'ocultar el nostre parentiu i viure amb ell com a muller, després de saber que era germà meu; que en tant que ell sabia millor que jo quina era la situació actual del seu pare, jo seguiria a ulls clucs les mesures que ell disposés; que m'era indiferent de veure el seu pare o no, per tal com ja l'havia vist abans, i que no em podia haver donat millors notícies dient-me que el que la seva àvia m'havia deixat estava confiat a les seves mans, i que ara que ell sabia qui era jo, estava segura que em faria justícia, com havia dit. Llavors vaig preguntar-li quant de temps feia que havia mort la mare, i on havia mort, i li vaig donar tants detalls sobre la família que no li vaig deixar ni una escletxa per dubtar de la veritat que jo fos realment i veritablement la seva mare.

Llavors el meu fill em preguntà on m'estava i què feia. Li vaig dir que vivia a l'altra banda de la badia, a la plantació d'un amic que havia vingut amb mi d'Anglaterra en el mateix vaixell; que en aquesta banda de la badia on era ell no hi tenia casa. Em va dir que anés a casa d'ell a viure, si volia, fins a la fi dels meus dies; quant al pare, no reconeixia ningú i ni tan sols sospitaria qui era jo. Vaig rumiar-hi una mica i li vaig dir que tot i que realment no em feia cap gràcia de viure tan allunyada d'ell, no podia pas dir que viure a casa seva em fos la cosa més agradable del món, tenint tothora davant els ulls aquell malaurat que temps enrere havia estat un revés tan gros per a la meva pau; que tot i que m'hauria fet molt contenta de gaudir la seva companyia (la del meu fill), o de viure tan a prop seu com fos possible, mentre estigués allí, no podia ni pensar a viure en una casa on constantment hauria d'estar-me reprimint per por de trair-me de paraula, ni podria refrenar certes expressions en parlar-li com a fill meu, que podien descobrir tot l'afer, cosa no gens convenient.

Va reconèixer que jo tenia raó, en tot això.

—Però en aquest cas, estimada mare —diu—, estareu tan a prop meu com sigui possible.

M'acompanyà, doncs, a cavall, a una plantació veïna, on em van tractar tan bé com si hagués estat a la d'ell. Un cop em va haver deixat allí se'n tornà a casa, dient que l'endemà enraonàriem de l'afer principal; m'havia presentat com la seva tia i

havia encarregat a aquella gent, que es veu que eren els seus parcers, de tractar-me amb tot el respecte possible. Al cap d'unes dues hores d'haver marxat, m'envià una minyona i un negret per al meu servei, i provisions ja amanides per al sopar; i així jo em trobava com en un món nou, i secretament vaig començar a penedir-me d'haver vingut d'Anglaterra amb el meu marit del Lancashire.

Amb tot, aquest sentiment no era pas profund, perquè l'estimava de debò, el meu marit del Lancashire, com havia fet sempre des del començament; i es mereixia de mi tot el que un home pugui merèixer; però això només és de passada.

L'endemà al matí el noi vingué a visitar-me quan gairebé acabava de llevar-me. Després d'una mica de parlament es tragué, com a primera cosa, una bossa de camussa i me la donà, amb cinquanta-cinc pistoles^[59] espanyoles, dient que era per atendre les despeses del viatge des d'Anglaterra, car tot i que no era cosa seva, suposava que no duia gaires diners a sobre, per tal com no és corrent de portar molts diners en aquella contrada. Aleshores es tragué el testament de la seva àvia, i me'l llegí, de la qual cosa resultà que m'havia deixat una plantacioneta, que en digué, a la riba del riu York, això és, on vivia la mare, amb tots els servidors i el bestiar, i confiada en dipòsit a aquell fill meu per al meu ús, fos quan fos que sentís a dir que jo era viva, i als meus hereus, si és que tenia més fills, i en cas de manca d'hereus a qualsevol que jo designés en testament; però la renda, fins que jo no donés senyal de vida, o no aparegués, era per al meu fill sobredit; i si jo no fos viva, aleshores fóra per a ell i els seus hereus.

Aquesta plantació, encara que allunyada d'allí, no l'havia arrendada mai, va dir, ans l'havia feta menar per un administrador, com feia amb una altra del seu pare, no gaire lluny d'aquella, i anant-hi ell mateix tres o quatre cops l'any a vigilar-la. Li vaig demanar quant creia que devia valdre la plantació. Digué que si la volia arrendar, ell me'n donaria unes seixanta lliures l'any; però que si volia explotar-la jo, aleshores valdria molt més i, a parer seu, em vindria a donar unes cent cinquanta lliures l'any. Però veient que probablement m'establiria a l'altra banda de la badia, o potser feia compte de tornar-me'n a Anglaterra, si el volia deixar ser el meu administrador, la menaria com havia fet per a ell mateix, i ell creia que me'n podria enviar a Anglaterra tant de tabac com per treure'n unes cent lliures l'any, i de vegades més.

Allò era una notícia extraordinària per a mi, una cosa a la qual no estava acostumada; i l'esperit, veritablement, començà a elevar-se'm més seriosament que mai fins aleshores, i vaig començar a mirar amb una gratitud immensa la mà de la Providència, que havia fet tals prodigis per a mi, jo que havia estat el prodigi de perversitat més gros que potser hagi viscut en aquest món. I ara he de tornar a observar que no només en aquesta ocasió, sinó inclús en totes les altres ocasions de gratitud, el meu passat malvat i abominable no em semblà mai tan monstruós, ni mai el vaig detestar tan plenament, i ara me'n feia retret, com quan m'adonava que la Providència em feia algun bé, mentre jo, per part meva, li ho pagava amb tanta vilesa.

Però deixo la feina d'aprofundir aquestes reflexions al lector, que sens dubte en trobarà motiu, i anem ara al fet. El capteniment afectuós i les ofertes gentils del meu fill em van fer plorar durant tota l'estona que m'estigué enraonant. En efecte, gairebé no podia parlar-li, si no era en els intervals de la passió; al final, tanmateix, vaig començar jo, i tot expulsant la sorpresa per la sort que havia tingut que la deixa hagués estat confiada a mans del meu fill, li vaig dir que pel que feia a l'herència, jo no tenia cap altre fill, i que ara ja no podia tenir-ne cap, si em casava, i per això volia que redactés un document, que jo signaria de seguida, pel qual, a la meua mort, jo li ho deixés tot a ell i els seus hereus. I mentrestant, somrient, li vaig preguntar com era que encara continuava solter. La seva resposta, afectuosa i dreturera, va ser que Virginia no oferia grans planters d'esposes, i que vist que jo parlava de tornar a Anglaterra, ja n'hi enviaria una de Londres.

Aquesta fou la substància de la nostra conversa, el primer dia, el dia més delitós que hagi viscut mai, i el que m'ha donat una satisfacció més autèntica. Després, va venir cada dia i passà amb mi una gran part del seu temps, i em portà per les cases de diversos amics, on tothora em van tractar amb molt de respecte. També vaig dinar diversos cops a casa seva, en les quals ocasions apartà d'enmig el seu pare mig difunt de tal manera que mai no el vaig veure, ni ell a mi. Li vaig fer un regal, que era tot el que duia de valor, és a dir un dels rellotges d'or que he esmentat més amunt, dels quals en tenia dos al bagul, i com que s'esqueia que el portava, a la tercera visita l'hi vaig donar. Li vaig dir que fora d'allò no tenia res més de valor per oferir-li, i li vaig demanar que el besés de tant en tant, per amor meu. No li vaig dir, certament, que l'havia robat del flanc d'una dama, en una capella de Londres. Això, sigui dit de passada.

Estigué una estona vacil·lant, com si dubtés si l'havia d'agafar o no; però jo vaig insistir-hi i l'hi vaig fer acceptar, i no valia gaire menys que la seva bossa de pell plena d'or espanyol; no, encara que fos segons la valoració de Londres, perquè aquí on l'hi vaig regalar valia ben bé el doble. A l'últim l'agafà, el besà i em va dir que aquell rellotge fóra un deute que m'estaria pagant fins a la fi dels meus dies.

Pocs dies després em portà els documents de cessió, acompanyat d'un notari, i jo els vaig firmar de bon grat i els hi vaig tornar amb un centenar de petons; que, ben segur, mai no s'ha escaigut, entre una mare i un fill respectuós i tendre, res de més afectuós. L'endemà em porta una obligació, signada i segellada de la seva mà, per la qual es comprometia a menar i millorar la plantació per compte meu, i amb la màxima eficàcia, i a trametre'n el producte al meu nom, onsevol que jo fos; i al mateix temps, es comprometia a fer que aquell producte em pugés a cent lliures l'any. Fet això, em digué que com que havia vingut a prendre'n possessió abans de la collita, tenia dret al producte d'aquell any, i doncs em pagà cent lliures en dobles de vuit espanyoles, i em demanà que n'hi fes un rebut per tot aquell any, que expirava el Nadal vinent; llavors érem a finals d'agost.

Vaig quedar-me allí cinc setmanes llargues, i la veritat és que aleshores em costà molt d'anar-me'n. Ell hauria volgut venir amb mi a l'altra banda de la badia, però jo no li ho vaig permetre de cap de les passades. No obstant això, m'hi volgué fer anar amb una barca de la seva propietat, construïda com un balandre, que li servia tant per a esbarjo com per a la feina. Això vaig acceptar-ho i així, doncs, després de les expressions més vehements d'estimació i de respecte, em deixà partir, i en un parell de dies vaig arribar sana i bona a cal meu amic quàquer.

Em vaig emportar, per a ús de la nostra plantació, tres cavalls, amb selles i arnesos, uns quants porcs, dues vaques i un miler de coses més, regals del fill més tendre i gentil que una mare hagi tingut mai. Vaig referir al meu marit tots els detalls d'aquest viatge, tret que del meu fill en vaig dir el meu cosí; primer de tot li vaig dir que havia perdut el rellotge, cosa que ell semblà entendre com una desventura; però llavors li vaig explicar que el meu cosí havia estat d'allò més amable, que la mare m'havia deixat una plantació, i que ell me l'havia vetllada, en l'esperança que una hora o altra sabria alguna cosa de mi; aleshores li vaig explicar que l'havia deixada sota la seva administració i que em donaria compte fidel del producte; llavors vaig treure les cent lliures en plata, la renda del primer any, i en acabat, la bossa de pell amb les pistoles.

—I aquí, estimat —faig—, tenim el rellotge d'or.

El meu home (tan cert és que la bondat divina opera els mateixos efectes en tots els esperits sensibles, quan les seves mercès ens toquen el cor) aixecà les mans, i amb un èxtasi d'alegria:

—Les coses que arriba a fer Déu —s'exclama— per un gos ingrati com jo!

Aleshores li vaig explicar tot el que, a més a més, havia dut amb la barca; vull dir els cavalls, els porcs i les vaques, i altres provisions per a la plantació; les quals coses vingueren a afegir-se a la seva sorpresa i li emplenaren el cor de gratitud; i des d'aleshores crec que fou un penitent tan sincer i un home tan completament reformat com mai la bondat divina no ha aconseguit d'un disbauxat, saltejador i lladregot. Podria omplir una història més llarga que aquesta amb l'evidència de tal veritat, i si no fos que dubto que aquesta part de la història fos tan divertida com la part dolenta, estaria temptada d'escriure'n un volum a part.

Pel que fa a mi, ja que aquesta ha de ser la meua història i no la del meu marit, torno a la part que es refereix a mi mateixa. Vam tirar endavant amb la nostra plantació, i la vam menar amb l'ajuda i el consell dels amics que vam fer allà amb el nostre recte comport, i sobretot l'honorat quàquer, que demostrà ser un amic fidel i ferm; i la cosa ens va anar molt bé, perquè com que teníem un capital esponderós per començar, segons ja he dit, al qual s'havien afegit ara les cent cinquanta lliures en metàl·lic, ampliàrem el nombre de servidors, ens vam construir una casa magnífica, i cada any vam artigar una bona estesa de terra. El segon any vaig escriure a la vella madona per fer-la partícip de l'alegria del nostre èxit, i li vaig explicar com havia de disposar dels diners que li havia deixat, que pujaven a dues-centes cinquanta lliures,

com ja he dit més amunt, perquè ens els enviés en mercaderies, cosa que la dona féu amb la seva gentilesa i fidelitat de costum, i tot ens arribà estalvi.

Amb això vam rebre una partida de roba de tota mena, tant per al meu home com per a mi; vaig tenir cura de comprar-li totes aquelles coses que sabia que li agradaven, com és ara dues bones perruques de les llargues, dues espases amb pom de plata, tres o quatre escopetes de caça, una esplèndida sella amb pistoleres i pistoles molt boniques, amb una capa escarlata; i, en una paraula, tot allò que vaig pensar que ell agrairia i que el faria semblar, com realment era, tot un senyor. Vaig encomanar una bona quantitat de coses per a la casa que encara ens feien falta, amb blancatge de tota mena per a tots dos. Pel que fa a mi, necessitava ben poca roba i blancatge, per tal com ja abans n'estava ben proveïda. La resta del carregament consistia en ferramenta de tota mena, arnesos de cavall, eines, roba per als servidors, roba de llana, drap, estaménia, calces, sabates, barrets, i altres coses semblants, com les que porten els servidors; i peces senceres, també, per fer vestits per als servidors, tot per consell del quàquer; i tota aquesta partida arribà estalvia i en bones condicions, amb tres servidores, unes mosses cepades que la madona m'havia trobat i que feien prou per l'indret i per la feina que teníem per a elles; una de les quals s'escaigué arribar doble, per tal com al vaixell un dels mariners li havia fet un ventre, segons confessà més tard, abans la nau no hagués arribat tan sols a Gravesend; així ens donà un bon xicotàs, uns set mesos després d'haver desembarcat.

El meu marit, ja us ho podeu afigurar, va quedar una mica sorprès de veure arribar tot aquest carregament d'Anglaterra; i parlant amb mi després de veure'n els detalls fil per randa:

—Estimada —fa—, què vol dir tot això? Em temo que ens endeutarem massa: quan podrem tornar-ho, tot plegat?

Vaig somriure i li vaig dir que tot estava pagat; en acabat li vaig dir que, no sabent el que ens podia passar durant el viatge, i tenint en compte a què ens podia exposar la nostra situació, no m'havia emportat tot el meu capital, ans n'havia deixat aquesta part en mans de la meva amiga, que ara que ja érem aquí, estalvis, i amb una manera de fer-nos la vida, havia fet venir, com podia veure.

Quedà estupefacte, i estigué una estona comptant amb els dits, però no va dir res. A l'últim començà d'aquesta manera:

—Vejam, té —diu, comptant encara amb els dits i començant amb el polze—, són dues-centes quaranta-sis lliures en metàl·lic per començar, després dos rellotges d'or, anells de diamant i argenteria —diu, continuant amb l'índex. En acabat, amb l'altre dit—: aquí una plantació al riu York, cent lliures l'any, després cent cinquanta més en metàl·lic, en acabat una barcada de cavalls, vaques, porcs i provisions —i així fins a tornar un altre cop amb el polze—. I ara —fa—, un carregament d'Anglaterra per valor de dues-centes cinquanta lliures, que aquí en val el doble.

—Bé —dic jo—, i què en fas de tot això?

—Que què en faig? —diu—. Vaja, qui ho diu que em vaig deixar enredar, casant-me al Lancashire? Jo més aviat penso que m'he casat amb una fortuna, i una molt bona fortuna, a més a més.

En un mot, ara estàvem en una posició considerable, que cada any millorava; car la nova plantació se'ns feia gran entre les mans, sense adonar-nos-en, i en vuit anys que hi vam viure la vam dur a un tal punt que la renda pujava a tres-centes lliures l'any, pel cap baix; vull dir que aquest n'era el valor a Anglaterra.

Després d'haver passat un any a casa, vaig travessar la badia a veure el meu fill, i a rebre la següent renda anual de la meva plantació; tot just desembarcar-hi m'esperava la sorpresa de saber que el meu antic marit havia mort i no feia ni quinze dies que l'havien enterrat. Això, ho confesso, no era una notícia desagradable, perquè ara em podria presentar tal com era, en condició de casada; de manera que abans de deixar-lo vaig dir al meu fill que pensava casar-me amb un senyor que tenia una plantació a tocar de la meva; i encara que ja era legalment lliure de casar-me, pel que feia a qualsevol obligació anterior, em feia cosa, de por que no es reviscolés una hora o altra aquella història i desplagués a un marit. El meu fill, la mateixa criatura gentil, respectuosa i amable de sempre, m'estatjà aquest cop a casa seva, em pagà les cent lliures i em féu tornar carregada de regals.

Un cert temps després vaig fer saber al meu noi que m'havia casat, i el vaig invitar a venir-nos a veure, i el meu home li va escriure també una lletra molt cortesa invitant-lo a venir; al cap d'uns mesos, doncs, vingué i es va escaure comparèixer just quan arribava el carregament d'Anglaterra, que jo li vaig fer creure que pertanyia al patrimoni del meu home, no al meu.

Cal tenir en compte que quan el vell malaurat del meu germà (marit) finà, vaig explicar amb tota franquesa al meu home la història d'aquell afer i que aquell cosí, com abans l'havia anomenat, era el meu fill per aquella dissortada i errada aliança. En sentir la història, ho entengué perfectament i em va dir que ho hauria entès igualment si el vell, que en digué, hagués estat viu.

—Perquè —féu— no era culpa teva, ni d'ell; va ser un error impossible de preveure.

Només li reprotxà d'haver volgut que jo ho amagués i que visqués amb ell com a muller, sabent que érem germans; això, va dir, no era gaire com cal. D'aquesta manera totes les dificultats van esdevenir planeres i vam viure plegats amb el més gran afecte i confort imaginables. Ara ja som vells; jo he tornat a Anglaterra, a gairebé setanta anys, i el meu home a seixanta-vuit, força temps després que el terme de la meva deportació hagués expirat; i ara, a desgrat de totes les fatigues i les misèries que tots dos hem sofert, tenim bona salut i bon humor. El meu marit es va quedar allà baix un temps més per arranjar els nostres afers, i a la primeria jo feia compte de tornar amb ell, però a petició seva he canviat de disseny i ara ha vingut també ell a Anglaterra, on pensem acabar els anys que ens resten en sincera penitència per les vides miserables que hem menat.

Escrit l'any 1683.

DANIEL DEFOE (Londres, 1660 - 1731) fou un destacat periodista i escriptor anglès, considerat el fundador de la novel·la realista a la Gran Bretanya. Nascut amb el nom DANIEL FOE, va afegir-hi posteriorment l'aristocràtic DE. Va escriure més de 500 llibres, pamflets i opuscles.

La primera i més famosa novel·la de Defoe, *Robinson Crusoe*, es va publicar el 1719, quan el seu autor tenia ja gairebé 60 anys. Aquest relat fictici sobre un naufrag es basava en les aventures d'un mariner escocès, Alexander Selkirk, que havia estat abandonat en una illa de l'arxipèlag Juan Fernández, davant de les costes de Xile. Aquesta novel·la, plena de detalls sobre les enginyoses idees de Robinson per suportar els rigors de l'illa, s'ha convertit en un clàssic de la literatura juvenil.

Defoe va seguir escrivint novel·les: *Memoirs of a Cavalier* (1720), *Captain Singleton* (1720) i *Moll Flanders* (1722), les aventures d'una prostituta londinenca que està considerada com una de les grans novel·les angleses. En aquesta última obra Defoe va mostrar el seu coneixement de la naturalesa humana i el seu interès pels motius que condueixen a determinats comportaments. També va reflectir la seva preocupació pels pobres.

Entre els seus altres escrits d'importància cal destacar, entre d'altres, *A Journal of the Plague Year* (1722), *Colonel Jack* (1722), *Roxana: The Fortunate Mistress* (1724), *A tour thro' the whole island of Great Britain, divided into circuits or journies* (1724-1727), *The Political History of the Devil* (1726) i *A Plan of the English Commerce* (1728).

Notes

[1] En aquesta fórmula inicial, molt corrent en la ficció de l'època, «romanço» té el sentit de «relat». <<

[2] Patrona de llevadores, que es dedica a ajudar les mares solteres, bo i facilitant-los el part i la «col·locació» de la criatura. <<

[3] *Newgate*: antiga presó de Londres, actualment desapareguda. *The Old Bailey*: tribunal de Londres, encara existent. <<

[4] *Cheapside*: carrer molt cèntric de Londres. <<

[5] Les plantacions de les colònies angleses d'Amèrica. <<

[6] El terme «parròquia» no té, aquí, cap connotació religiosa, ans administrativa. La parròquia era una demarcació administrativa i tenia els seus funcionaris. <<

[7] Les colles de gitanos, o bergants disfressats de gitanos, malmenaven les criatures per atreure la compassió del públic. <<

[8] Els jutges de pau podien enviar les criatures desvagades i sense família a servir. Si s'hi resistien, les podien enviar a un correccional. <<

[9] La frase és incompleta a l'original: és una d'aquelles esllavissades de l'estil apressat, diguem-ne periodístic, de Defoe. <<

[10] *Guinea*: moneda d'or equivalent a vint-i-un xílings. La lliura equivalia a vint xílings. <<

[11] *Proverbis*, 26, 4-5. <<

[12] A les universitats d'Oxford i Cambridge, els professors dels *colleges* que les componen s'anomenen «*fellows*», que aquí hem traduït per «membres», per manca d'un equivalent exacte. <<

[13] En aquella època, a Anglaterra, l'estola estava associada amb els capellans dels aristòcrates. <<

[14] *The Mint* (La Seca): àrea de Southwark que durant molts anys fou refugi de deutors, sense que la llei pogués intervenir-hi. El 1723, ja apareguda *Moll Flanders*, el Parlament abolí l'esmentat privilegi. <<

[15] «Algutziria», com a traducció de *sponging-house*: indret, generalment a prop d'una presó, on hom tancava per un temps els arrestats per deute, fins que arribaven a un acord amb el creditor o eren enviats a la presó. <<

[16] Per aconseguir una comissió de fallida, els creditors havien de seguir un procés burocràtic no pas senzill. <<

[17] *Lord Rochester*: John Wilmot, segon *earl* de Rochester (1647-1680), poeta de la cort de Charles II. <<

[18] *Ratcliff*: ciutat del comtat del Lancashire, a la costa de ponent d'Anglaterra. <<

[19] *Redriff*: indret a la riba del Tàmesi, per la banda del comtat del Surrey, al sud de Londres, habitat de sempre per gent de mar. <<

[20] Segons aquests arranjaments (*compositions*), el deutor pagava una part, però obtenia un rebut pel total. <<

[21] «*Felony*», que traduïm per «fellonia», és tot delictes que impliqui una confiscació total de béns. <<

[22] La pràctica de marcar la mà amb foc no implicava cap càstig; la marca significava que la persona només podia obtenir clemència una vegada. <<

[23] *Bath*: ciutat del comtat del Somerset, molt a prop de Bristol, coneguda des de l'època romana per les seves aigües termals. <<

[24] La parròquia, per no haver d'encarregar-se de les despeses del part, ni de la criatura, tenia cura de treure's de sobre les dones prenyades econòmicament insolvents que no pertanyien a la seva demarcació. <<

[25] *Bloomsbury*: Suburbi de Londres. <<

[26] El Banc d'Anglaterra fou fundat el 1694, però els argenters van continuar exercint el seu tradicional paper de banquers, durant força temps. <<

[27] «Pinassa»: traducció per «*pinnace*», tipus de bastiment usual en aquelles costes.
<<

[28] *Holyhead*: ciutat de l'illa d'Anglesey, al país de Gal·les. La més propera a Dublín.
<<

[29] *Dunstable*: ciutat del comtat de Bedford, al nord de Londres. <<

[30] £ = lliures; s. (sous) = xílings; d. (diners) = penics. <<

[31] *Drury Lane*: en aquell temps, notori pels seus bordells. <<

[32] La contradicció entre «sense fonament» i «no del tot desencaminada» és fruit de l'estil diguem-ne apressat de Defoe. <<

[33] *Stone*: en realitat, al Stafford, per bé que a prop del Cheshire. <<

[³⁴] *Stony-Stratford*: al Buckingham, al nord-oest de Londres. <<

[35] *Non compos mentis*: alienació mental. <<

[36] *Common Prayer Book*: el llibre d'oracions de la litúrgia anglicana, redactat durant el regnat de Henry VIII. <<

[37] «Crida pública»: traducció de «*hue and cry*», crida que s'estenia de vila en vila per agafar un lladre de camí ral que hagués estat identificat. <<

[38] *Proverbis*, 30, 9. <<

[39] *Moll Cutpurse*: malnom de Mary Frith (1584?-1659), molt coneguda per les seves nombroses malifetes. <<

[40] Fira anual de West Smithfield, que se celebrava a finals d'agost, al claustre de Saint Bartholomew, a Aldersgate. <<

[41] *Proverbis*, 7, 22-23. <<

[42] *Henzill*: conegut vidrier de Newcastle. <<

[43] Els agutzils eren escollits entre els pares de família. La feina era enutjosa i impagada, i doncs molts s'estimaven més de pagar una multa i negar-se a fer d'agutzil. <<

[44] *The Gazette*: diari oficial on es publicaven tota mena de coses d'interès públic. <<

[45] La fabricació de moneda falsa es considerava alta traïció. <<

[46] *The Exchange*: la Borsa. <<

[47] *The Mall*: gran avinguda entre el palau de Buckingham i Charing Cross. <<

[48] *Harwich*: port del Suffolk. <<

[49] Hem mantingut la paraula «*wherry*», per manca d'equivalent català. Unes ratlles més avall, s'expliquen les característiques d'aquest bastiment. <<

[50] *The College*: la presó de Newgate, en l'argot tradicional. <<

[51] La campana de l'església del Sant Sepulcre, que repica els dies d'execució. (*Nota de l'autor*). <<

[52] *The Press Yard*: pati on es conservava una premsa que s'havia utilitzat com a instrument persuasiu. <<

[53] Coneguts lladres del camí ral del segle XVII. <<

[54] *Grand jury*: jurat que només estudiava el cas, abans de passar al tribunal. <<

[55] *Bedlam*: Bethlehem Hospital, manicomio de Londres. <<

[56] Per utilitzar les històries en publicacions i vendre-les al carrer. <<

[57] A l'Oxfordshire, en realitat. <<

[58] El Shannon. <<

[59] Uns disset xílings amb sis penics. <<